

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ADANA ALPARSLAN TÜRKER BİLİM VE TEKNOLOJİ
ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KENT ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

SEYHAN İLÇESİ GÖÇ HARİTASI

FATİH AKTAŞ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ADANA ALPARSLAN TÜRKES BİLİM VE TEKNOLOJİ
ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KENT ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

SEYHAN İLÇESİ GÖÇ HARİTASI

FATİH AKTAŞ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. LEVENT DUMAN

ADANA, 2025

JÜRİ ONAY SAYFASI

SEYHAN İLÇESİ GÖÇ HARİTASI

Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Kent Çalışmaları Anabilim Dalında 23801901001 numaralı Fatih AKTAŞ tarafından ilgili yönetmeliklerin belirlediği şartlar doğrultusunda tamamlanan Yüksek Lisans aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek “Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mustafa AKYOL

Doç. Dr. Sibel OĞUZ

Enstitü Müdürü

Anabilim Dalı Başkanı

Doç. Dr. Levent DUMAN

Danışman

Tez Jürisi

Doç. Dr. İsim SOYİSİM

Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi

Prof. Dr. İsim SOYİSİM

Doç. Dr. İsim SOYİSİM

Üniversite Adı

Üniversite Adı

Doç. Dr. İsim SOYİSİM

Dr. Öğr. Üyesi İsim SOYİSİM

Üniversite Adı

Üniversite Adı

Tez Savunma Tarihi

.../.../...

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın hazırladığım bu tez çalışmada;

Bu tezin özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin akademik kurallara ve etik davranışa uygun olarak elde edilerek sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca, tez kapsamında bu kuralların ve davranışların gerektirdiği şekilde bu çalışmaya özgün olmayan tüm veri ve bilgiler için bilimsel etik ve gelenek çerçevesinde kaynak gösterdiğimi; bu kaynakları da kaynakçada belirttiğimi beyan ederim. Çalışmam ile ilgili yaptığım beyana aykırı bir durum saptanması halinde tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

..../..../2025

[İmza]

Fatih AKTAŞ

ÖZET

SEYHAN İLÇESİ GÖÇ HARİTASI

Fatih AKTAŞ

Yüksek Lisans, Kent Çalışmaları Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Levent DUMAN

Haziran 2025, 216 sayfa

Bu çalışmada, Adana ilinin merkez ilçesi konumunda olan Seyhan ilçesinin süreç içerisinde göç haritasının nasıl değiştiği ve bu değişime paralel olarak Seyhan ilçesinin 96 mahallesinde ikamet eden vatandaşların iç göçmen ve uluslararası göçmen karşılaştırmaları esas alınarak uyum ve kaynaşma süreçleri incelenmiş ve araştırılmıştır. Ayrıca Seyhan ilçesindeki mevcut göç durumunun ortaya konulabilmesi amacıyla uluslararası göç ile iç göçün temel etkenleri araştırılmış ve buna ilişkin gerçekleştirilen mülakatlarla veriler toplanarak analiz edilmiştir.

Çalışmanın temel hedefi, Seyhan ilçesinin göç haritasını ortaya çıkararak, Seyhan ilçesinde yaşayan vatandaşların göçün etkisi altında yaşam alanlarını nasıl şekillendirdiğini, kendilerini göçe zorlayan sebep ile Seyhan ilçesini tercih etme sebeplerini, sosyal ekonomik durumları ile göçün Seyhan ilçesi bünyesinde bulunan 96 mahallesinde kentleşme yapısının hangi dinamikler üzerinden şekillendiği konularının analiz edilmesidir.

Çalışmanın amaçları doğrultusunda, Seyhan ilçesinde bulunan mahalle muhtarları, kanaat önderleri, resmi kurum ile STK yöneticileri ve buradaki göçmen gruplar ile görüşmeler yapılmış, aynı zamanda TÜİK, Seyhan Kaymakamlığı ve Adana Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü gibi kurumlara ait verilerden faydalanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göç Haritası, Seyhan, Kentsel Yapılaşma, Bütünleşme

ABSTRACT

SEYHAN DISTRICT MIGRATION MAP

Fatih AKTAŞ

MA, Department of Urban Studies

Advisor: Doç. Dr. Levent DUMAN

June 2025, 216 pages

This study examines how the migration map of Seyhan, the central district of Adana province, has changed over time, and how the processes of integration and cohesion have evolved among residents of the district's 96 neighborhoods, based on a comparison between internal migrants and international migrants.

In order to better understand the current migration dynamics in Seyhan, the primary factors behind both internal and international migration were investigated. Qualitative data were collected and analyzed through interviews conducted within the scope of the study.

The main objective of the research is to reveal the migration dynamics of Seyhan district, to explore how residents reshape their living spaces under the influence of migration, to understand the reasons behind both forced migration and the preference for settling in Seyhan, and to analyze how the socio-economic conditions of migrants influence urbanization patterns across the district's 96 neighborhoods.

To achieve these goals, interviews were conducted with neighborhood headmen, community leaders, representatives of official institutions and NGOs, as well as with migrant groups living in the district. Additionally, data from institutions such as TÜİK (Turkish Statistical Institute), the Seyhan District Governorate, and the Adana Provincial Directorate of Migration Management were utilized.

Keywords: Migration, Migration Map, Seyhan, Urban Construction, Integration

İthaf

Bir asır önce göç eden bir ailenin ferdi olarak bugün göç eden insanların yaşam öyküsünü kaleme almak benim için büyük onurdur. Göç etmenin nasıl bir hissiyat olduğunu aslında göç eden bilebilir ancak bir insanın doğup büyüdüğü yeri terk etmesi demek yaşadığı ne kadar iyi kötü hatıra varsa hepsini geride bırakması demektir. Kaldı ki bir mahalleden bir mahalleye göç ederken bile geride neler bırakıyoruz... Bazen de fiziki göç olmasa da ebediyete intikal eden sevdiklerimizin göçleri kalbimizi sızlatır. Bu da demek oluyor ki aslında göç yarım kalmaktır. Bu vesileyle hayatımın şekillenmesinde hep öncülük eden rahmetli babamı saygıyla yâd ediyor, bu çalışmamı hayatı hep zorluklarla geçen kıymetli babam Tekin Aktaş'a ithaf ediyorum. Saygı ve minnetle...

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca bilgi ve tecrübesiyle bana rehberlik eden kıymetli danışman hocam Sayın Doç. Dr. Levent Duman'a, süreç boyunca desteğini esirgemeyen değerli eşim Semra, sevgili kızlarım İlbilge ve Almila'ya, üzerimizden hiçbir zaman dualarını eksik etmeyen babaannem ve anneme ayrıca saha araştırması sırasında desteklerini esirgemeyen katılımcılarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ONAY SAYFASI

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANNAMESİ

ÖZET

i

ABSTRACT

ii

İthaf

iii

TEŞEKKÜR

iv

İÇİNDEKİLER

v

ŞEKİL LİSTESİ

viii

HARİTA LİSTESİ

viix

TABLO LİSTESİ

viii

RESİM

ixi

KISALTMALAR

x

1. GİRİŞ

1

2. ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ

7

2.1. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

7

2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

8

2.3. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

9

2.4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

11

2.5. Araştırmanın Sorgu Alanları

12

2.5.1 Temel Varsayım

13

2.5.2. Alt Varsayımlar

13

2.6. Nitel Araştırma Yöntemi

14

2.7. Nicel Araştırma Yöntemi

14

2.8. Araştırmanın Tekniği

14

2.9. Araştırmanın Sınırlılıkları

15

2.10. ARAŞTIRMA ALANI

15

2.10.1. Genel Açıdan

16

2.10.2. Tarihi Süreç

17

2.10.3. Coğrafi Yapı ve İklim	18
2.10.4. Mahalle Yapısı	20
3. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	21
3.1. GÖÇ KAVRAMI VE KURAMLARI	21
3.1.1. Göçün Kavramsal Tanımı	21
3.1.2. Göç Hareketliliğine İlişkin Kavramlar	25
3.1.3. Göçe Etki Eden Nedenler	31
3.1.4. Anadolu Coğrafyasında Göç Hareketlilikleri ve Göçün Genel Etkileri	37
3.1.5. Göç Türleri	45
3.2. GÖÇÜN KENTLEŞMEYE OLAN ETKİSİ	49
3.2.1. Kent Kavramının Kavramsal Analizi	49
3.2.2. Kentleşmenin Tarihsel Süreci	49
3.2.3. Kentleşmenin Nedenleri ve Ortaya Çıkardığı Sorunlar	51
3.3. ADANA KENT TARİHİ VE DEMOGRAFİK DÖNÜŞÜMLER	60
3.3.1. Çukurova’ya genel bakış	60
3.3.2. Coğrafi Açıdan Adana	61
3.3.3. Tarihi Süreçte Kentin Adı	64
3.3.4. Kentin Tarihsel Gelişimi	65
3.3.5. Kentin Nüfus Hareketliliği	69
3.3.5.1. Osmanlı Dönemi	69
3.3.5.2. Cumhuriyet Dönemi	75
3.4. SEYHAN İLÇESİ GÖÇ HARİTASI	79
3.4.1. Genel Değerlendirme	81
3.4.2. Seyhan İlçesinin Mahalle Yapısı	83
3.4.3. Nüfus ve Demografik Yapı	97
3.4.4. Seyhan İlçesinin Genel Yapısı ve Nüfus Dağılımı	104
3.5. SEYHAN’DA KENTLEŞME DİNAMİKLERİ	110
3.6. SEYHAN’IN KENTSEL YAPISINDA GÖÇÜN ROLÜ	122
3.6.1. Tarım Sektörüne Bağlı Göç Eden Mevsimlik İşçiler	126

3.6.2. Terör Nedeniyle Göç Eden Aile ve Bireyler	126
3.6.3. Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da Asayiş Olayları ve Zorunlu Göç Süreçleri	127
3.6.4. Göç Kararlarında Hemşehricilik ve Akrabalık İlişkilerinin Belirleyiciliği	127
3.6.5. Seyhan’ın İklim ve Coğrafi Avantajlarının Göç Üzerindeki Etkisi	128
3.6.6. Kentsel Gelişimin Göçe Etkisi	128
3.6.7. Geçici Koruma Altında Bulunan Suriyelilerin Kentsel Mekânda Konumlanması	128
3.6.8. Seyhan’a Göçün Mekânsal ve Sosyal Sonuçları	131
3.6.9. Göçün Seçmen Yapısındaki Etkisi	136
3.6.10. Göçmen Gruplarının Örgütlenme Şekilleri	140
4. YEREL PERSPEKTİFTEN SEYHAN’DA GÖÇÜN ETKİLERİ	141
4.1. Seyhan İlçesinde Göçün Genel Değerlendirmesi	143
4.2. Göçe Etki Eden Nedenler	147
4.3. Göçün Toplumsal Yapıya Etkisi	153
4.3.1. Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kullanımında Göçün Etkileri	167
4.3.2. Göçün Kültürel Kimlik ve Toplumsal Rollerin Değişimine Olan Etkisi	168
4.4. Göçün Kentleşmeye Olan Etkisi	168
4.5. Göç’ün Demografik Yapıya Etkisi	171
4.6. Göçmenlerin Mevcut Durumu	180
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	185
KAYNAKÇA	190
EKLER	197
EK-A: GÖRÜŞME FORMU	197
EK-B: GÖRÜŞME SORULARI	198
EK-C: GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU	199
EK-Ç: ÜNİVERSİTE ETİK KURUL ONAYI	200
ÖZGEÇMİŞ	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Göç Türleri ve Göçmen Durumlarına Göre Göç Süreçlerinin Sınıflandırılması	21
Şekil 2. Yükseköğretimdeki toplam uluslararası öğrenci sayısı (hedef ülkeye göre)	34
Şekil 3. Kent-Kır Nüfus İstatistikleri, 2022	53
Şekil 4. Seyhan İlçesi Yıllara Göre Nüfus Grafiği	101
Şekil 5. 1967 Yılında Onanan 1/5000 Ölçekli İmar Planı	111
Şekil 6. Kentin Kuzey Güney Kesiti	112
Şekil 7. Pınar Mahallesinin Cinsiyete ve Yıllara Göre Nüfus Dağılımı	119
Şekil 8. Gürselpaşa Mahallesinin Cinsiyete ve Yıllara Göre Nüfus Dağılımı	120
Şekil 9. Barbaros Mahallesinin Cinsiyete ve Yıllara Göre Nüfus Dağılımı	120
Şekil 10. Yeşilyurt Mahallesinin Cinsiyete ve Yıllara Göre Nüfus Dağılımı	121
Şekil 11. Seyhan İlçesinde Yoğun Yaşayan İllere Ait Dağılım	124
Şekil 12. Geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin ilk 10 ile göre dağılımı	129
Şekil 13. 2024 Yılı Seyhan ilçesi Yerel Seçim Sonuçları	135
Şekil 14. Katılımcı Dağılımı	140

HARİTA LİSTESİ

Harita 1. Türkiye Haritasında Adana	15
Harita 2. Bölgesel Manada Adana	15
Harita 3. Adana Özelinde Seyhan İlçesi	15
Harita 4. Seyhan İlçesi Haritası	84
Harita 5. 2024 Yılı Mahalle Düzeyinde Yerel Seçim Sonuçları	138

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Adana Eyaleti Sancağı	69
Tablo 2. Adana Sancağı Nüfusu	70
Tablo 3. Adana Vilâyetinin 1871 Yılı Nüfus ve Hâne Sayısı	71
Tablo 4. 1906-1907 Tarihli Sancaklara Göre Din Esaslı Dağılımı	72
Tablo 5. Adana Vilayeti Nüfusunun 1864-1920 Yılları Arasında ki Dağılımı	73
Tablo 6. Nüfusun Kazalara Göre Dağılımı	74
Tablo 7. 1927 Yılı Nüfus Sayımına Göre Nüfusun Ana Dile Göre Dağılımı	76
Tablo 8. 1935 Yılı Nüfus Sayımına Göre Nüfusun Ana Dile Göre Dağılımı	77
Tablo 9. D-400 Karayolu Altında Kalan Mahalleler ile Nüfusu	81
Tablo 10. D-400 Karayolu Üzerinde Kalan Mahalleler ile Nüfusu	82
Tablo 11. Nüfusa göre Mahallelerin Yapısı	91
Tablo 12. 2008 Yılı İlçe Düzeyinde Dağılım	94
Tablo 13. 2023 Yılı İlçe Düzeyinde Dağılım	95
Tablo 14. 1965 yılı ile 1985 Yılları Arasında ki Kentin Nüfus Durumu	98
Tablo 15. TÜİK Verilerine Göre 2007 ve 2023 Yılı Adana ve Seyhan İlçesi Nüfus Dağılımı	100
Tablo 16. Adana İli Göç Hareketliliği	102
Tablo 17. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre 2023 Yılı Mahalle Nüfusları	106
Tablo 18. Seyhan İlçesi 2023 Yılı Mahalle Nüfusu ile Yaş Dağılımı	108
Tablo 19. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre 2007-2023 Yılı Mahalle Nüfusları	118
Tablo 20. Yapı Ruhsatına Göre Konut Alanı	119
Tablo 21. Seyhan İlçesinde İç Göç Nedeniyle İkamet Edenler	123
Tablo 22. Katılımcı Dağılımı	141

RESİM

Resim 1. Seyhan Nehri Üzerine Kurulu Olan Tarihi Taş Köprü	61
Resim 2. Seyhan Nehri Üzerinden Karşıya Geçen At Arabalı Halk	61
Resim 3. Osmanlı Devleti Döneminde Gülek Boğazı	68
Resim 4. Tarihi Adana Milli Mensucat Fabrikası	80

KISALTMALAR

MDP	: Migration Data Porta
UNHCR	: United Nations High Commisioner on Refugees – Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TDK	: Türk Dil Kurumu
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BOA.Y.PRK. KOM:	Başbakanlık Osmanlı Arşivi Yıldız Perakende Evrakı Komisyonu
PKK	: Partiya Karkerên Kurdistan - Kürdistan İşçi Partisi
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
ÇKS	: Çiftçi Kayıt Sistemi

1. GİRİŞ

Başta insan olmak üzere tüm canlılar için bulundukları yaşam alanıyla kurdukları bağ özel ve anlamlıdır. Ancak göç olgusu, insan ile yaşam alanı arasında kurulan bu bağı zedeleyen önemli bir etken hâline gelmiştir. Nitekim toplumlar; sosyal, siyasi, kültürel, doğal afetler, ekonomik nedenler ve savaşlar gibi çeşitli sebeplerle sürekli olarak bir yerden başka bir yere göç etmek zorunda kalmıştır. Bu yer değişiklikleri yalnızca aynı ülke ya da bölgeyle sınırlı kalmamış, zaman zaman kıtalar arası göç hareketlerine de dönüşmüştür. Dolayısıyla göç, bireylerin ve toplumların değer yargılarında ve yaşam biçimlerinde değişimlere yol açarken, aynı zamanda öz kültürlerinden uzaklaşmalarına da neden olmuştur.

Küreselleşme süreciyle birlikte hızla gelişen teknoloji, hayatımızın her alanında etkin bir rol üstlenmeye başlamıştır. Bu gelişmeler, farklı ülke ve bölgelerde yaşayan bireylerin kültürlerini, ekonomilerini ve diğer pek çok unsurunu etkisi altına almış; böylece göç olgusuna yeni bir anlam kazandırmıştır. İnsanlar, hangi şart veya nedenle göç etmek zorunda kalırlarsa kalsınlar, nihayetinde temel amaçları ihtiyaçlarını karşılayarak yaşam standartlarını yükseltmek olmuştur.

Bu doğrultuda toplulukların ve bireylerin daha iyi yaşam beklentisiyle yaşadıkları ortamları bırakıp geçici veya sürekli olarak yeni yerleşim yerlerine gitme ihtiyacı hissetmesi nedeniyle ortaya çıkan göç olgusundan (Yenigül, 2004) içinde bulunduğumuz Çukurova bölgesi de ziyadesiyle etkilenmiştir. Aslında bunun temel sebebi, Çukurova bölgesinin tarıma elverişli, geniş, düz ve verimli bir arazi üzerinde olmasının yanında doğu ile batı arasında kalan bir alanda yer almasıdır.

Çukurova bölgesi tarih boyunca sürekli göçe maruz kalmış ayrıca yoğun nüfus değişimi ve insan hareketliliğinin de fazla yaşandığı bölgelerden biri olmuştur. Ancak Çukurova bölgesindeki nüfus hareketliliğinin fazla olması sosyal, ekonomik, çevresel, kültürel ve kentleşme açısından da önemli değişikliklerin yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Meydana gelen bu değişiklikler neticesinde ortaya çıkan sorunlar ise Seyhan ilçesi bağlamında ülkemizin genelinde düzeltilmesi beklenen önemli sorunlar olarak gün yüzüne çıkmaktadır. Nitekim

kentleşme ve göçe ilişkin ulusal ve uluslararası alanda yeterince araştırma, tez ve alan çalışmaları bulunsa da göç haritasına ilişkin yeterince güncel ve özel çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle çalışma konumuz olan Seyhan ilçesinin göç haritası akademik anlamda konusuna özgü tek çalışma olma özelliği taşıdığından dolayı bundan sonra yapılacak olan çalışmalara ışık olacağı değerlendirilmektedir.

Günümüzün en büyük sorunu haline gelen iç ve uluslararası göç olgusu, gelişmiş ve gelişmekte olan devletlerin en büyük kaygısı haline gelmiştir. Kaldı ki artan iç çatışmalar, iklim değişikliği, küreselleşme, salgın, açlık, savaş, ekonomik sorunlar, nüfus problemleri, çevre şartları ya da siyasi sebeplere bağlı olarak göç etmek zorunda kalan birey veya toplumlar esasen göç ettikleri yeni yerleşim alanlarının nüfusunda, istihdamında, yaşam kalitesinde, sosyal yaşamında, kentleşmesinde, yemek kültüründe hatta kurulan evlilik bağı nedeniyle kendilerinden sonraki neslin ırk yapısında bile değişimlere neden olmaktadır.

Bu bağlamda Çukurova bölgesinin önemli büyük şehirlerinden biri olan Adana'nın merkez ilçesi konumunda bulunan Seyhan ilçesinin göç haritasının tespit ve analizini yapmak üzere bu çalışma yapılmıştır. Çalışmamızda Seyhan ilçesine göç eden iç ve uluslararası göçmenlerin karşılaştırmaları esas alınarak; bireyin veya grubun, yeni bir çevreye, topluma, kültüre ya da yaşam koşullarına uyum sağlama sürecini ifade eden "intibak" ile göç eden birey ya da grupların, göç ettikleri toplumla sosyal ilişkiler kurması, karşılıklı kabulün gelişmesi ve toplumla bütünleşme süreci anlamına gelen "kaynaşma" süreçleri de ayrıca incelenmiş ve araştırılmıştır.

Ülkemizin uluslararası göç tarihi ile iç göç tarihine bakıldığında görüleceği üzere, kuruluşundan bu yana Türkiye Cumhuriyeti Devleti bir göç ülkesi olarak göç olgusunun ekonomik, sosyal ve toplumsal faktörlerinin tamamından etkilenmiştir. Aslında bu durum Rusya'nın Eflak ve Boğdan'ı işgal etmesi üzerine Osmanlı ordusunun Ekim 1853'te Rus ileri karakoluna saldırılarıyla başlayan Kırım Savaşı sonrasında 93 Harbi ile devam eden Osmanlı Devleti'nin maruz kaldığı geniş kapsamlı göçler ile de bağlantılıdır. Kaldı ki Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ilk yıllarındaki nüfusunun çoğunluğunu yine bu göçmen gruplar oluşturmaktaydı.

Ülkemiz bu nedenle bir göç ülkesi olmakla birlikte farklı dönem ve farklı bahaneler altında olsa bile göç olgusu ile olan ilişkisini de sürekli devam ettirmiştir. Bu bağlamda ülkemiz için bir göçmen ülkesi yakıştırmaları yapmak esasen doğru olacaktır. Ayrıca kuruluşunun ilk dönemlerinde mübadele (değiş tokuş) nedeniyle ortaya çıkan göç tecrübesini yaşayan Türkiye, sonrasında kırsaldan kente olan göç tecrübesini, artan sanayileşmeyle birlikte sanayinin etkin olduğu şehirlere yönelen halkın göç tecrübesini, Partiya Karkerên Kurdistan (PKK)'lı teröristlerin 25 Ağustos 1984 tarihinde Siirt'in Eruh ilçesi ile Hakkari'nin Şemdinli ilçesinde gerçekleştirmiş olduğu eylemlerinin ardından başlayan zorunlu göç tecrübesiyle, 2011 yılında Suriye'de başlayan iç savaş sonrasında yaşanan sığınmacı göçünün tecrübesini sırasıyla yaşamıştır. Konumuzun dışında olsa da, 1960 yılında işçi göçü olarak başlayan ve günümüzde farklı nedenlere bağlı olarak iyice artışa geçen uluslararası göç veren ülke tecrübesini de halen yaşamaya devam etmektedir.

Görüldüğü üzere ülkemizin göç tecrübesi sadece iç göçler değil, aynı zamanda uluslararası göç hareketliklerini de kapsamaktadır. Konumu itibarıyla ilk başlarda gidilmek istenilen ülkelere geçiş yapmak üzere transit ülke konumunda görülen ülkemiz, son yıllarda özellikle ülkemize komşu olan ya da olmayan bazı ülkelerin yaşadığı birtakım sıkıntılardan dolayı uluslararası göç anlamında hedef ülke konumuna getirilmiştir. Ancak söz konusu bu göçler sadece mülteci/sığınmacılarla sınırlı kalmamış, aynı zamanda Avrupa Birliği ülkelerinden bile göç alınıyor olması ülkemizin uluslararası göç anlamında farklı bir konuma geldiğine de işaret etmektedir.

Farklı sebeplere bağlı olarak azalmadan devam eden göçler nedeniyle ülkemiz göçmenler tarafından hedef ülke konumuna getirilmiştir. Ayrıca iç ve uluslararası göçler bu yönüyle de ülkemizin toplumsal ve demografik yapısının şekillenmesinde önemli bir etken olmuştur. Esasında bünyesinde bulunduğumuz Anadolu Coğrafyası tarihin her safhasında farklı şekil ve sebepler altında olsa bile uluslararası ve iç göç olgusu ile her zaman karşı karşıya kalmıştır. Suriye Arap Cumhuriyetinde 2011 yılının Mart ayı itibarıyla başlayan iç karışıklıklar nedeniyle gün geçtikçe artan sayıda Suriye vatandaşı ülkemize uluslararası koruma bulmak amacıyla gelmiştir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin (UNHCR), 2023 Eylül ayı verilerine göre ülkemiz üst üste dokuz yıldır dünyada uluslararası koruma ihtiyacı içinde olan en fazla kişiye ev sahipliği yapan ülke konumundadır. Yine bu verilere göre ülkemiz geçici

koruma ve uluslararası koruma altında ki 3 milyon 600 binden fazla Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşına ev sahipliği yaptığı görülmektedir (UNHCR, 2025). Ayrıca UNHCR'nin 2018 yılı raporuna göre dünya üzerinde en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülke konumunda Türkiye'nin olduğu da belirtilmektedir. Ancak bu kadar çok göçmenin yaşadığı ülkemizde göçmenlerin kültürel ve toplumsal alana olan etkileri de azımsanamayacak derecede etkili bir hale gelmiştir.

Bu bağlamda, Adana'nın ilk kurulduğu yer konumunda bulunan Seyhan ilçesi, Adana Büyükşehirinin merkez dört ilçesinin nüfus bakımından en büyük ilçesi olduğu gibi ülkemizin de en büyük merkez ilçelerinden birisidir. Bu doğrultuda yapmış olduğumuz çalışmayla; tarım, sanayi ve ticarete bağlı ekonomik gelişmelere bağlı olarak yoğun göç hareketliliğine maruz kalan Seyhan ilçesinin göç haritasının ortaya çıkartılarak, Seyhan ilçesinde yaşayan vatandaşların göçün etkisi altında yaşam alanlarını nasıl şekillendirdiği, kendilerini göçe zorlayan sebep ile Seyhan ilçesini tercih etme nedenleri, sosyal ve ekonomik durumlarıyla göçün Seyhan ilçesi bünyesinde bulunan 96 mahallesindeki kentleşme yapısını hangi dinamikler üzerinden şekillendirdiği konusunda bilgi sahibi olmak hedeflenmektedir.

Çalışmamız bütünüyle beş bölümden oluşmakta ve giriş kısmından sonra yer alan ikinci bölümde araştırmanın alanı ve kapsamı detaylarıyla ele alınmıştır. Bununla birlikte araştırmanın problemleri, varsayımları ve araştırmanın sorgu alanları da yine ikinci bölümde değerlendirilmiştir. Takip eden üçüncü bölümde kavramsal ve kuramsal çerçeve bölümüne yer verilmiştir. Bu bölümde göç kavramı, göçün çeşitleri, göçün evrensel sebepleri, Seyhan ilçesine göç eden uluslararası göçmenler ile iç göçmenlerin Seyhan ilçesine göç etme sebepleri, Osmanlı Devleti döneminde ve sonrasında meydana gelen savaşlar nedeniyle ortaya çıkan zorunlu göçler hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca terör, eğitim ve kırsal alandan kente doğru oluşan göç hareketliliğinin sebepleriyle Suriye iç savaşı sonrasında yaşanan göç hareketliliği ele alınmış ve farklı bir bakış açısıyla açıklanmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda göç olgusunun kentleşmeye olan etkisi hakkındaki değerlendirmelere yine bu bölümde yer verilmiştir.

Çalışma kapsamında yapılan saha çalışması esas alınarak yazılan dördüncü bölümde Çukurova, Adana ve Seyhan ilçesinin tarihi incelenmiş ayrıca Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve resmî kurumların verilerinden ve yapılan görüşmeler üzerinden değerlendirmeler yapılarak Seyhan

ilçesinin nüfus değişkenliğinin analizi yapılmıştır. Çalışmamızın konusu olan Seyhan ilçesinin göç haritasını ortaya çıkarabilmek için uluslararası ve iç göç nedeniyle gelen göçmenlerin ne zaman ve hangi sebepten dolayı Seyhan ilçesine geldikleri tespit edilmeye çalışılmış ayrıca göç olgusunun, kentleşme, ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel etkileri analiz edilmiştir.

Göç olgusunun Seyhan ilçesine olan etkisi bağlamında yapmış olduğumuz çalışmamızın tamamından elde edilen bulguların analizi ise Değerlendirme ve Sonuç bölümü olan beşinci bölümde özetlenerek çalışma sonuçlandırılmıştır.

2. ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ

Araştırma alanı ve uygulama sürecine ilişkin olan bu bölümde araştırmanın alanı ve kapsamı ile araştırmanın problemi ve araştırmada kullanılan yöntem hakkında bilgiler verilecektir.

2.1. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Çalışmada temel hedef, Seyhan ilçesinin göç haritasını ortaya çıkararak, Seyhan ilçesinde yaşayan vatandaşların göçün etkisi altında yaşam alanlarını nasıl şekillendirdiğini tespit etmektir. Ayrıca insanları göç etmeye zorlayan sebeplerin ne olduğu, Seyhan ilçesinin tercih edilme nedeni ve ortaya çıkan göç sonrasında göçmenlerin sosyal ekonomik durumlarıyla göçün Seyhan ilçesi bünyesinde bulunan 96 mahallesinde kentleşme yapısını hangi dinamikler üzerinden şekillendirdiği konusunda bilgi sahibi olmaktır. Bu amaçla, Seyhan ilçesinde bulunan mahalle muhtarları, gayrimenkul danışmanları, kanaat önderleri, resmi kurum ile Sivil Toplum Kuruluşları (STK) yöneticileri, Adana Büyükşehir Belediye Başkanı ile Bürokratları, Seyhan Kaymakamı ile idarecileri, Seyhan Belediyesi Başkan Yardımcıları ve bir takım göçmen gruplarıyla görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca Seyhan Kaymakamlığı, Seyhan Belediyesi, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Adana Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü ve Adana Büyükşehir Belediye Başkanlığı gibi kurumlara ait verilerden faydalanılmıştır.

Bu çalışmada Adana ilinin merkez ilçesi konumunda bulunan Seyhan ilçesinin göç haritasının zaman içerisinde nasıl değiştiği ve bu değişime paralel olarak Seyhan ilçesinin 96 mahallesinde ikamet eden vatandaşların iç göçmen ve uluslararası göçmen karşılaştırmaları esas alınarak intibak ve kaynaşma süreçleri incelenmiş ve araştırılmıştır. Somut bir gerçeklik yansıtması amacıyla uluslararası göç ile iç göçün temel etkenleri araştırılmış, buna ilişkin mülakatlarda elde edilen veriler ortaya konulmuştur.

Göçün Seyhan ilçesindeki sosyolojik ve kentleşme açısından oluşturduğu etkiyi de ortaya çıkarmak maksadıyla yapılan bu çalışma sayesinde detaylı analizler yapılmıştır. Çalışmaya esas olmak üzere, mahalle sayısı ile örneklem grubu tespit edilmeden önce muhtarlar başta olmak üzere TÜİK ve resmî kurumların verilerinden ve yapılan görüşmeler üzerinden değerlendirmeler yapılarak bir ön çalışma tesis edilmiştir. Seyhan ilçesi sınırları içerisinde bulunan 96 mahalle üzerinde yapılan teknik araştırma ile detaylı görüşmeler 15 Aralık 2024-15

Mart 2025 tarihleri arasında icra edilmiştir. Seyhan ilçesinin göç haritasına yönelik literatür geçmişini bulunmaması nedeniyle yapmış olduğumuz çalışma konusu bakımından alanında tek sayılabilecek bir çalışma olacaktır. Nitekim Kentleşme ve Göç olgusu farklı disiplinler açısından da araştırma ve inceleme konusu olması sebebiyle detaylı ve yeterli miktarda literatür geçmişini bulunmaktadır.

Sosyolojik perspektif bakış açısıyla Seyhan ilçesinin Göç Haritası ile göçün kentleşmeye olan etkisi analiz edilmiş olup bu manada ortaya çıkan bulgular aktarılmıştır. Söz konusu bulguların temini aşamasında bazı kısıtlamalar da uygulanmıştır;

- Araştırma genel olarak mahalle muhtarları, sivil toplum örgütlerinin yasal temsilcileri, siyasi parti temsilcileri, resmi kaynaklar, Seyhan ilçesinde söz sahibi olduğu değerlendirilen vatandaşlar ile göç eylemine iştirak etmiş olan bireylerle yapılmıştır.
- Araştırma Seyhan ilçesinde bulunan mahallelerin tamamında yapılmıştır.

2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Seyhan ilçesine göç eden birey ve aileler çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Çalışmanın evreni ise Adana ilinin merkez ilçesi konumunda bulunan Seyhan ilçesine göç eden iç göçmen ve uluslararası göçmenlerin en fazla ikamet etmiş olduğu değerlendirilen mahallelerinde yaşayan birey ve ailelerdir. Söz konusu mahalleler arasından araştırmanın sınırlılıkları ile evreni temsil etme kabiliyetinde olan örneklem, uygun veya elverişlilik yoluyla belirlenmiş olup örneklem büyüklüğü ise 60 kişi olarak belirlenmiştir.

Sonuç itibarıyla Seyhan ilçesine göç eden birey ya da ailelerin tespitini yapabilmek üzere Adana Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Seyhan Kaymakamlığı, Seyhan Belediyesi, Seyhan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başkanlığı görevlileri, emlak danışmanları ve Mahalle Muhtarlarıyla yapılan görüşmeler neticesinde ihtiyaç duyulan veriler toplanmıştır. Toplanan veriler doğrultusunda ise Seyhan ilçesi genelinde en fazla göç alan ya da aldığı değerlendirilen mahalleler tespit edilerek çalışmanın örnekleme belirlenmiştir.

2.3. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Çalışmanın temel amacı; insanlar sosyal, kültürel, siyasi, ekonomik, doğal afet veya savaş gibi nedenlerden dolayı tarihin her safhasında sürekli yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Ancak ortaya çıkan bu göç olgusu aynı ülke veya bölgeyle sınırlı kalmamış hatta kıtalar arasında bile gerçekleşmiştir. Kaldı ki insanlık tarihiyle birlikte ortaya çıkan göç olgusu bireysel ve toplumsal manada farklı etkilerin ortaya çıkmasına da ayrıca neden olmaktadır. Bu bağlamda, göç olgusunun toplumsal yapı ile kentleşme üzerinde bıraktığı etkiye bağlı olarak, Seyhan ilçesinin göç analizini ortaya çıkarmak çalışmamızın nihai hedefi olmuştur. Aynı zamanda tezin genel amacına bağlı olarak da bazı alt hedefler saptanmaya çalışılmış olup söz konusu alt hedefler ise;

1. Birey veya toplumların ekonomik faaliyet alanlarını belirlemek,
2. Göç olgusunun toplumsal yapıya olan etkilerini tespit etmek,
3. Göç hareketliliği nedeniyle kamu düzeninde görülen sosyal problemleri ortaya koymak,
4. Seyhan ilçesinde göç sonrası ikamet etmeye başlamış olan birey ya da toplumların yaşam süreleri ile bulundukları bölgeyle kaynaşma durumlarını saptamak,
5. Göç eylemine iştirak eden insanların kenti şekillendirme biçimlerini belirlemek,

Bu minvalde çalışmamız; Seyhan ilçesinin göç haritası ile göçün kentleşmeye olan etkisi temelinde incelenen ve araştırmanın örneklemi olan Seyhan ilçesinin kültürel dokusu ile sosyo-ekonomik yapısını tanıma ve anlama ile Seyhan ilçesinin göç hareketliliğine yönelik önemli bir veri kaynağı olacağı değerlendirilmektedir. Araştırmanın temel ve alt amaç hedeflerine paralel olarak ortaya koyulan problemler aşağıda olduğu gibidir:

1. Göç eylemini gerçekleştiren bireylerin ekonomik faaliyet alanları ile istihdam edilme şekilleri nelerdir? Aslında göç eyleminin geneli ekonomik ihtiyaçlardan kaynaklanmaktadır. Şöyle ki insanlar daha iyi hayat şartlarında yaşamak için tarihin her safhasında bir yerden bir yere göç etmek zorunda kalmış ya da bırakılmıştır. Ancak ekonomik nedenlere bağlı olarak göç eden insanlar her zaman istediklerini yeni göç ettikleri mekânlarda bulamamaktadır. Bu da insanlarda hem hayal kırıklığı yaşanmasına neden olmakta hem de hayatlarını idame edebilmeleri için zorunlu olarak değişik iş alanlarına yönelmelerine sebep olmaktadır. Tüm bu sebeplerin karşılığı olarak da göç edenler enformel yani kayıt dışı ekonomik faaliyet alanlarına

yönelmekte hatta kent ile uyum sorunları arttıkça da bu alanlarda kendilerine daha geniş istihdam alanı oluşturmaktalar. Enformel istihdamın en önemli kaynağı ise çocuklar, kadınlar ve göçmen işçiler olduğu da herkesçe bilinen bir gerçektir. Sonuç olarak göç eylemini gerçekleştiren bireylerin istihdam alanları ile gelir kaynaklarının tespit edilmesi halinde ortaya çıkan göçler sonrasında göç edenlerin ekonomik yapılarının öğrenilmesinde önemli bir husus olacaktır.

2. Göçün kentsel mekân ile kentleşmeye olan etkileri nelerdir? Genellikle kentlerin mevcut düzen ve yapısının değişmesine neden olan göç, aynı zamanda kentlerin olağan yapısının dışına çıkılarak sosyo-kültürel, ekonomik, fiziksel ve çevresel birçok farklı sorunları da beraberinde getirdiği bilinen bir gerçektir. Şöyle ki kamuya ait arazi üzerinde ya da ruhsatı olmadan plan ve projersiz bir şekilde gelişmiş güzel inşaa edilerek ortaya çıkan çarpık kentleşme sonucunda; kentlerde ortaya çıkan sosyal donatı alanlarının yetersizliğinin yanında kentlerin yönetilememesine bağlı olarak da yaşanan problemlerin göç olgusunun kentsel yansımaları olarak ifade etmek mümkündür. Çarpık kentleşmenin ortaya çıkardığı gecekondulaşma sorunu başta olmak üzere tarım arazilerinin yok olması, toprak kirlenmesi, su, hava ve katı atıklar sorunu gibi çevresel birçok sorunun yanında; kentin, kültürel, tarihi ve doğal değerlerinin neredeyse tamamına yakınının tahrip edilmesi ya da zarar görmesi göç eyleminin kentsel mekâna olan etkilerindendir. Ayrıca kentlerde yaşayan yerel halkın süreç içerisinde barınma sorunu yaşamasına neden olduğu gibi göçün etkisi altında kalan kentlerin güvenli yaşam alanı olmaktan çıkması da göçün bir başka etki alanını ifade etmektedir.

3. Göç olgusunun bireysel ve toplumsal tesirleri nelerdir? Göç olgusu bireyselden toplumsala ilişkin olarak; sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel gibi farklı birçok alanda değişim ile dönüşümü aksettiren sosyolojik bir eylemdir. Bu bağlamda göç olgusuna iştirak eden insanların, sosyal kurum ve ilişkilerini de doğrudan etkileme gücünün varlığı inkâr edilemez. Bu kapsamda göç olgusunun toplumsal yapıya olan etkilerinin ortaya çıkarılması, bu alanlara ilişkin tespit edilecek olası sorunlar için devamlılığı olan ve etkin çareler bulunabilmesi noktasında önemli bir etkidir.

4. Göç olgusuna ilişkin olarak kamusal alanda görülen sosyal sorunlar nelerdir? Gecekondulaşma, işsizlik ve yoksulluk gibi kamusal mekânlarda sosyal politikalar yaratmaya

gereksinim duyulan kronik sorun haline gelmiş sosyal problemlerin kentleşme, göç ve sanayileşme ile iç içe giren sosyolojik bir olgudur. Toplumsal anlamda göç olgusunun bir neticesi sonucunda ortaya çıkan veya çıktığı öngörülen bu ya da buna benzer problemlerin kamusal alanlara ne şekilde yansıdığını kavrayabilmek; esasen bu problemler neticesinde ortaya çıkan sosyal problemlere ilişkin kolay ve etkin çözümler üretebilmeyi de sağlayacaktır.

5. Göç olgusuna iştirak eden insanların kentte yaşama ve kentle birleşme süreci nasıl olmaktadır? Göç eylemi, insanlık tarihinden bu yana görülen en önemli sosyal olay olarak kabul görmüştür. Bu kapsamda bireyler genel olarak daha iyi hayat şartlarında yaşayabilmek maksadıyla göç etmişlerdir. Bu amaç doğrultusunda göç eden birey ya da toplumların göç ettikleri mekânlarda onlara mutluluk getiren en önemli olgu ise sosyal ve ekonomik tatmindir. Esasen göç edilen bölgeyle kurulan bağ, göç hareketliliği sonrasında yaşanan mutluluk ile de doğru orantılıdır. Göç hareketliliğine iştirak eden birey ya da toplumların kentle olan uyum süreçlerinin kavranması ile kent aidiyeti ve kentte kalma süresini belirleyen alanların tespit edilmesi; benzer göç hareketliliklerinden sonra değişim ve dönüşümlerin kavranması ile göç olgusunun etkilerini tanıma ve anlamlandırılmasına önemli bir katkı sunacaktır.

6. Göç eylemini gerçekleştirmiş olan insanların kenti anlamlandırma ve kent algısı yöntemleri ne şekildedir? Toplumsal, coğrafi ve kültürel bir yer değiştirme eylemi olarak ifade edilen göç eylemi sonucunda, göç eylemine iştirak edenlerin göç etmeden yaşadıkları alanlar ile göç ettikleri alanları karşılaştırmaları ile hayatlarını bu karşılaştırma kapsamında tekrardan tasarlamaları, göç ettikleri yeni mekânı anlamlandırma sürecidir. Bu bağlamda genellikle kırsaldan kentlere doğru icra edilen göç hareketliliği kapsamında, insanların kenti anlamlandırmalarında temel aldıkları kriterler ile kente yönelik oluşturdukları reflekslerin neler olduğunu öğrenmek önemli bir analiz olacaktır. Kaldı ki insanların kente yönelik bakış açısını kavrayarak, kenti hangi dinamikler üzerinden şekillendirdiğini anlamak esasen sosyal alanda ortaya çıkan birçok problemin de çözüm yollarını bulmakta önemli rol oynayacaktır.

2.4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bir araştırmanın bilimsel vasıflı hale gelebilmesinin en önemli hususlarından biri de çalışmanın amacı ile problemlerine ilişkin kullanılan ya da tercih edilen araştırma yöntemidir. Genel olarak çalışmamızda sayısallaştırmaya imkân veren ve genellenebilirliği sayesinde daha kuvvetli

bilginin elde edilmesinde kullanılan niceliksel yöntem ile sosyal olguları bağılı bulunduğu çevreden ayırt etmeden tüm yönüyle anlamaya ve araştırmaya çalışan aynı zamanda yorumlayıcı anlayışla da konuyu güçlendirmeye çalışan niteliksel araştırma yöntemi birlikte kullanılmıştır. Bu doğrultuda çalışmamızda kullanılan nitel ve nicel araştırma yöntemleri sayesinde araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği güçlendirilmiştir.

Araştırmada en ince ayrıntısına kadar detaylandırılarak yapılan mülakat tekniği ile yüz yüze gerçekleştirilen görüşme yöntemi bir arada kullanılmıştır. Bu yöntemle icra edilen görüşmelerde elde edilen veriler ise yerinde gözlemlenmiş ve görüşülenlerin düşüncesinden kopmadan birebir çalışmaya yansıtılmıştır. Bu durumda çalışmanın bilimsel nitelik kazanmasına katkı sunmuştur. Nitel ve nicel yöntemin araştırmanın genelinde kullanılması nedeniyle yapılan görüşmelerin uzun sürebileceği değerlendirilmiş, buna bağılı olarak da hazırlanan sorular şekillendirilmiştir. Bu kapsamda; nitel verilerin elde edilmesi için yapılan görüşmelerde açık uçlu sorular yöneltilerek görüşmecinin tüm duygu ve düşüncelerini derinden anlamak için genel anlamda açık uçlu sorular tercih edilerek görüşmeler gerçekleştirilmiş, aynı zamanda katılımcı gözlem tekniği de kullanılmıştır. Yapılan görüşmelerde detaylı ve bizi sonuca götürecek bilgiler alabilmek için soru sayısının sınırlı tutulmasına da özellikle özen gösterilmiştir. Bunun yanı sıra yapılan görüşmelerde yönlendirici sorular sormak yerine insanların kendi düşünceleri ile duyguları ölçülmeye çalışılmıştır.

Yapılan görüşmelerde ses kayıt cihazı kullanılmış ayrıca yapılan görüşmelere ilişkin gönüllü katılım formu da düzenlenmiştir. Görüşme yerleri katılımcıların istek ve talepleri doğrultusunda şekillenmiş ve araştırma sonucunda elde edilmeye çalışılan veriler görüşme alanında incelenerek kıymetlendirilmiş ve araştırma geneline yansıtılmıştır. Bu kapsamda kişilerle gerçekleştirilen yüz yüze görüşmeler en az 1 saat ile en fazla 2 saat arasında sürmüş, ortalama 1 saat dolaylarında ise görüşme sonlandırılmıştır. Yapmış olduğumuz çalışmaya inandıkları için değerli vakitlerini ayıran tüm katılımcılara şükranlarımı saygıyla sunarım.

2.5. Araştırmanın Sorgu Alanları

Seyhan İlçesi Göç Haritası konulu çalışmamamız bir alan araştırması olarak düzenlenmiş olup bu doğrultuda ilk önce literatür taraması yapılarak konuya ilişkin bazı veriler elde edilmiştir. Söz konusu bu veriler tasnif ve analiz edilerek araştırmanın teorik kısmı bu yöntemle

oluşturulmuştur. Araştırmanın teorik kısmının belirlenmesine müteakip uygulama bölümüne geçilmiştir. Uygulamaya yönelik ilk başta mülakat soruları hazırlanmış sonrasında mülakat yapılacak birey ya da bireyler tespit edilmiştir. Ayrıca Seyhan’da yoğun göç alan mahalleler belirlenmiştir. Bu bağlamda araştırmanın problem ve amacına ilişkin belirlediğimiz temel ve alt varsayımlar ise aşağıda olduğu gibidir;

2.5.1 Temel Varsayım

Genel itibariyle göç olgusu; birey, toplum yapı ve kentleşmeyi etkilemektedir. Ancak karakteristik bağlamda ise kentleşmenin şeklini, ekonomik düzeni, kültürel, sosyal ve mekânsal yapı ile görünüşünü derinden etkileyen bir hareketliliklerdir.

2.5.2. Alt Varsayımlar

a. Göç süreci, bireylerin daha katılımcı ve demokratik kararlar almasına zemin hazırlarken; aynı zamanda geleneksel ve tutucu tutumlarda azalma eğilimine neden olmaktadır.

b. Kent nüfusunun göç olgusuna bağlı olarak artış göstermesi nedeniyle ekonomik, mekânsal, sosyal ve barınma gibi temel insani ihtiyaçlara ilişkin yaşanan sorunlarda artış görülmektedir.

c. Akraba ve hemşehri toplulukları, kentlere göç etmeyi hayal eden birey ya da ailelere referans oldukları gibi kentlere göç eden insanları da kendi yaşadıkları alanlara çekerek hem aynı bölgede yaşamaya onları sürüklemekte hem de aralarındaki ilişkinin bağını da daha güçlü hale getirmekteler.

d. Göç eden bireylerin yeni yaşam alanlarına uyumu, zamanla gelişen çok boyutlu bir süreçtir. Özellikle kentlere göç eden bireylerin bu yeni çevreyle kurdukları ilişki, ilk dönemlerde çeşitli uyum sorunlarını beraberinde getirir de, zamanla bu sorunların azaldığı gözlemlenmektedir. Nitekim kentte geçirilen sürenin uzamasıyla birlikte göçmenler, kente özgü davranış biçimlerini benimsemekte, yerel norm ve değerlerle daha uyumlu bir yaşam sürmeye başlamaktadır. Bu süreç, bireyin yalnızca mekânsal değil, aynı zamanda kültürel ve sosyal anlamda da kente entegre olmasına olanak tanımaktadır. Toplumsal ilişkiler geliştikçe, kentli kimliği içselleşmekte ve birey, ait olduğu kırsal ya da etnik kimlikten bağımsız olarak daha evrensel ve kent merkezli bir yaşam tarzını benimseyebilmektedir (İçduygu, 2008). Dolayısıyla

kent deneyimi ve zaman, göçmen bireylerin uyum ve kaynaşma süreçlerinin en önemli belirleyicilerindendir.

2.6. Nitel Araştırma Yöntemi

Herhangi bir olayın veya olgunun daha derinlemesine anlaşılmasını sağlamak için nitel araştırma yöntemi de kullanılmaktadır. Araştırmanın nitel kısmı, literatür taraması, durum ile mülakat analizlerinden oluşmaktadır.

Literatür taraması, ilgili araştırmaya ilişkin daha önceden yapılmış olan çalışmaları, makaleleri, raporları ve kitapları inceler ve göç olgusunun geniş bir anlayışını ortaya koymaya yardımcı olur. Ayrıca tarama, göç türleri ile statülerinin sosyolojik, psikolojik ve hukuki yönlerini bünyesinde barındırır. Yerel yöneticiler ile sivil toplum örgütlerinin temsilcileri ile yapılan görüşmeler, göç politikaları ve stratejileri ile Seyhan ilçesinin göç haritası ve göçün kentleşmeye olan etkisi hakkında bilgi elde etmek için kullanılmıştır. Seyhan ilçesinde yaşayan göçmenlerle ayrıca mülakat yapılarak göçün bireysel etkileri tespit edilmiştir.

2.7. Nicel Araştırma Yöntemi

Ölçülebilir ve genellenebilir bilgi elde edebilmek için nicel araştırma yöntemi kullanılmaktadır. Araştırmada, nicel veri, raporlar, demografik bilgiler ile resmi istatistikler kullanılarak bilgiler temin edilmiştir. Bu veriler, Seyhan'ın göç haritasını, göçün hacmi, genel trendleri ile yoğunluğunu tespit etmek için kullanılmıştır.

2.8. Araştırmanın Tekniği

Bu araştırma da öncelikle literatür çalışması yapılmış, müteakibinde ise derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu bağlamda nitel verileri elde etmede genel olarak kullanılan yöntemlerden biri olan görüşme/mülakat tekniği uygulanmıştır. Görüşme soruları hazırlanırken daha önce bu konuda yapılmış olan çalışma olmamasından dolayı çalışmamıza yön verecek kalıpta sorular hazırlanmıştır.

Hazırlanan görüşme/mülakat soruları araştırmanın amacını ölçüp ölçmediği, nesnel verilerin elde edilip edilmediği ile soruların ne derece doğru anlaşıldığını anlayabilmek için farklı kişilerle ön mülakat yapılmış ve soruların son haline netlik kazandırılmıştır. Görüşme

sorularında açık ve kapalı uçlu sorular bulunmakta olup görüşme sorusu toplamda 8 sorudan oluşmaktadır. Yüz yüze yapılan görüşmeler 15 Aralık 2024-15 Mart 2025 tarihleri arasında Seyhan ilçesinin genelinde icra edilmiştir. Yapılan görüşmelerde elde edilen verilerin bilgisayara aktarılması için yapılan görüşmelerde kayda alınan veriler tek tek elden geçirilerek, veri kodlama işlemi tesis edilerek detaylı analizler yapılmıştır.

2.9. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları, veriye erişimdeki zorluklar ile bireysel tecrübenin komplekslerini tam olarak yansıtmaya güçlüğü içerir. Lakin araştırma, bu güçlüklerin farkında ve oldukça detaylı ve net bir resim ortaya çıkarmaya çalışırken, özellikle zorunlu göç hareketliliği gibi konuların hassasiyeti ile hareket ederek, göçmen/sığınmacı ya da geçici koruma altında bulunanların kimliklerini ve tecrübelerini koruduğu gibi veri toplama sürecinde de etik değerlere sıkı sıkıya bağlıdır.

2.10. ARAŞTIRMA ALANI

Bu çalışma Adana ili Seyhan ilçesi özelinde yürütülmüştür. Göç haritasına ilişkin Seyhan özelinde ve genel olarak yapılan literatür taramasında kentleşme ve göç olgusuna ilişkin sınırlı sayıda olsa da bir takım çalışma yapılmış olmasına rağmen göç haritasına ilişkin doğrudan yapılan herhangi bir çalışma bulunmamaktadır.

Seyhan ilçesinin göç haritasına yönelik çalışma yapılmamış olması da söz konusu çalışmanın tercih edilmesinde önemli bir gerekçe olmuştur. Ayrıca Seyhan ilçesinde doğup büyüyen biri olarak bölgeye kısmen de olsa hâkim olmam Seyhan örneklemini belirlemede ikincil bir gerekçe olduğunu belirtebiliriz.

Araştırmanın alanı olarak Seyhan ilçesi belirlenmiş ve bu doğrultuda araştırmanın yürütüleceği alanın tespit edilmesinde fiziki yakınlık, bölgeye hâkim olma, verilerin ulaşılabilir olmasının yanında en önemli kıstas ise konuya ilişkin daha önce araştırma yapılmamış olmasıdır.

2.10.1. Genel Açıdan

Harita 1: Türkiye Haritasında Adana

Harita 2: Bölgesel Manada Adana

Harita 5: Adana Özelinde Seyhan İlçesi

2.10.2. Tarihi Süreç

1867 yılında il statüsüne getirilen Adana'da bugün Tepebağ Mahallesi olarak adlandırılan bölge sınırları içerisinde 1871 yılında kurulan Adana Belediyesi, 5 Haziran 1986 tarihinde çıkarılan 3306 sayılı yasa ile Büyükşehir Belediyesi statüsüne getirilmiş ve Adana'nın merkezi Seyhan ve Yüreğir adlarıyla kurulan iki ayrı ilçe ile ikiye bölünmüştür (Adana Valiliği, 2025). 1986 yılından bu yana ilçe statüsünde bulunan Seyhan, tarihi süreç içerisinde konumu itibariyle askeri ve ticari yollar üzerinde bulunması nedeniyle tarihin çeşitli safhalarında farklı tarzda ve sayıda istilalara maruz kalmıştır.

Şöyle ki Kizzuwatna krallığı MÖ XV. Yüzyılda kentin konuşlu olduğu Kilikya bölgesini Hititlerin egemenliği altına almış ve Hitit Federasyonuna bağlamıştır. Kizzuwatna krallığına bağlı şehirlerden biri olan Adana'nın ismi Hititlerin başkenti Boğazköy'de ele geçirilen tabletlerde "Uru Adania" olarak geçtiği tespit edilmiştir. Ancak Hitit dönemi ile kral Asitavandas zamanına ait arzu edilen seviyede bilgi ve belge bulunmamaktadır. İskenderun körfezi ile Alanya arasında kalan Kilikya Bölgesi'nin Akdeniz'e uzanan koyları, yer altı ve yer üstü zenginliği, ilgi çeken doğası, ormanları ve bereketli toprakları nedeniyle Asurlular bu bölgeyi bir süreliğine egemenliği altına almıştır. Asur İmparatorluğu'nun M.Ö. 612'de yıkılmasından sonra bağımsızlığını kazanan Kilikyalılar, M.Ö. VI. yüzyılın ortasında Perslerin Kilikya bölgesini işgal etmesiyle bölge perslerin himayesine girmiştir. M.Ö. 333 yılında Büyük İskender'in Akdeniz'in doğusunda yer alan Dört Yol-Payas ovasında Persleri yenmesiyle Büyük İskender İmparatorluğunun egemenliğine, Büyük İskender İmparatorluğunun parçalanmasına müteakip bölge Seleukoslar'ın egemenliğine, sonrasında ise Roma İmparatorluğunun egemenliği altına girmiştir (Ener, 1939).

M.S. 120–135 yılları arasında İmparator Hadrianus Adana'ya önemli katkılar sunmuş ve Adana'yı konumu itibariyle önemli bir ticaret merkezi haline getirmiştir. Roma İmparatorluğunun M.S. 395'te ikiye bölünmesinden sonra bölge Doğu Roma yönetimi altına girmiştir.

Şehrin mimarisine yönelik 527-565 yılları arasında inşa edilen köprü, kemer, su yolları ve hamamlar, Bizans imparatoru Justinianus zamanında yapılmıştır. Bölge M.S. VII. Yüzyıl itibariyle de Emeviler, Bizanslılar ve Ramazanoğulları'nın kontrolüne geçmiştir. 1352 yılında

Oğuzların Üçok kolunun Yüreğir boyuna mensup Türkmenleri tarafından Misis ve Adana yöresinde bir Anadolu beyliği olarak kurulan Ramazanoğulları tarafından yönetilen bölge Ramazanoğlu beyinin kendi isteği ile beyliği bırakmasından sonra Osmanlı İmparatorluğunun himayesine girmiştir. Osmanlı Devletine XIX. yüzyılın ilk yarısında başkaldıran Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa bölgeyi işgal etmiş ve 1833 yılında imzalanan Kütahya Antlaşması ile bölge önce Mısır'a bağlanmış, sonrasında ise 1840 yılında imzalanan Londra Antlaşması ile bölge tekrar Osmanlı Devleti himayesine alınmıştır. Birinci Dünya Savaşından sonra 1918-1920 yılları arasında Fransız işgali altında kalan kent 05 Ocak 1922 yılında düşman işgalinden kurtarılmıştır. Adana iline bağlı 15 ilçeden biri olan ve aynı zamanda kent merkezini oluşturan ilçelerin en büyüğü konumunda bulunan Seyhan ilçesinin adı, kenti kuzeyden güneye doğru bölerek geçen Seyhan nehrinden gelmektedir. Mitolojik disiplin anlayışına göre gök tanrısı Uranüs'ün yeryüzüne inen oğullarından Adanus, Adana şehrini kurarken diğer oğlu Sarus'da kenti besleyecek olan nehri oluşturmuş ve bu nehre Sarus adını koymuştur. Seyhan adının ise mitolojik bir kavram olan Sarus'tan geldiği bilinmektedir (Ünal, 2000).

20 Mayıs 1933 tarihli, 2197 sayılı Bazı Vilayetlerin İlgası ve Bazılarının Birleştirilmesi Hakkındaki Kanun gereğince; Adana vilayetinin ismi merkezi Adana olmak üzere Seyhan olarak değiştirilmiş, 25 Ocak 1956 tarihli 6644 sayılı Seyhan Vilayetinin adının (Adana) olarak değiştirilmesi hakkında Kanun gereğince de Seyhan vilayetinin adı tekrardan Adana olarak düzenlenmiştir.

2.10.3. Coğrafi Yapı ve İklim

Seyhan ırmağının taşıdığı alüvyonlar üzerine kurulu bulunan Seyhan ilçesinin güneyinde Karataş, kuzeyinde Çukurova, doğusunda Yüreğir, batısında ise Tarsus ilçeleri yer almaktadır. Adana ilinin kıyı ve ovalarında Akdeniz iklimi, kuzeyinde bulunan yüksek bölgelerinde ise karasal iklim hâkimdir. Akdeniz ikliminin hâkim olduğu bölgede yazlar sıcak ve kurak iken kış ayları ılık ve yağışlı geçmektedir (Seyhan Belediyesi, 2020-2024 Stratejik Plan: 8). Karasal iklim karakteristik özelliği nedeniyle denizin etkisinden uzak bölgelerde görülen bir iklim tipidir. Ayrıca karasal iklimin hâkim olduğu bölgelerde kışlar soğuk ve karlı, yazlar ise genel olarak sıcak ve kuraktır. Adana ili genelinde Akdeniz iklimi görüldüğünden genellikle yazları sıcak ve kurak, kışları ise ılık ve yağışlı geçmektedir. Bölgede oluşan yağışlar genel itibarıyla yamaç yağışları ile gezici hava kütlelerinin karşılaşması sonucu oluşmaktadır. Yağış miktarı

bölgede ortalama 625 mm'dir. Yılın ortalama 74 günü yağışlı geçen Adana'da, yağışların %51'i kışın, %26'sı ilkbaharda, %18'i sonbaharda ve %5'i de yazın görülmektedir. Havanın yazın çok nemli olmasına rağmen bazı senelerde yazın hiç yağmur yağmadığının görüldüğü de olmuştur. Genel olarak yaz aylarında havanın aşırı nemli olmasına bağlı olarak hava da nem yüklü sıcak bir hava görülmektedir. Bağıl nem ortalama %66 iken yaz aylarında bu oran %90'ın üzerine çıkmaktadır. 2019 yılı verilerine göre 37 yıllık ortalama sıcaklık 18.7 C° olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kent genelinde ocak ayı en soğuk ay iken, ağustos ayı ise en sıcak ay olduğu gözlemlenmiş olup yıllık sıcaklık ortalaması ise 28 C° dir (Adana Valiliği, 2025).

2.10.4. Mahalle Yapısı

Seyhan İlçesi 96 mahalle ve toplamda 384 km² yüzölçümüne sahiptir.

1	2000 EVLER MAHALLESİ	49	KOCAVEZİR MAHALLESİ
2	AHMET REMZİ MAHALLESİ	50	KOYUNCU MAHALLESİ
3	AKKAPI MAHALLESİ	51	KÖYLÜOĞLU MAHALLESİ
4	ALİDEDE MAHALLESİ	52	KURTULUŞ MAHALLESİ
5	AYDINLAR MAHALLESİ	53	KURUKÖPRÜ MAHALLESİ
6	BAHÇELİEVLER MAHALLESİ	54	KUYUMCU MAHALLESİ
7	BAHÇELİEVLER MAHALLESİ (K. YUSUFLU)	55	KÜÇÜKÇILDIRIM MAHALLESİ
8	BAHÇEŞEHİR MAHALLESİ	56	MEKAN MAHALLESİ (K. DİKİLİ)
9	BARBAROS MAHALLESİ	57	MESTANZADE MAHALLESİ
10	BARIŞ MAHALLESİ	58	MEYDAN MAHALLESİ
11	BEŞOCAK MAHALLESİ	59	MIDIK MAHALLESİ
12	BEY MAHALLESİ	60	MİRZAÇELEBİ MAHALLESİ
13	BÜYÜKÇILDIRIM MAHALLESİ	61	MİTHATPAŞA MAHALLESİ
14	BÜYÜKDİKİLİ MAHALLESİ	62	MÜRSELOĞLU MAHALLESİ
15	CAMUZCU MAHALLESİ	63	NAMİK KEMAL MAHALLESİ
16	CEMALPAŞA MAHALLESİ	64	NARLICA MAHALLESİ
17	ÇINARLI MAHALLESİ	65	ONUR MAHALLESİ
18	ÇINARLI MAHALLESİ (K. DİKİLİ)	66	OVA MAHALLESİ
19	ÇAPUTÇU MAHALLESİ	67	PINAR MAHALLESİ
20	DAĞLIOĞLU MAHALLESİ	68	REŞATBEY MAHALLESİ
21	DERVİŞLER MAHALLESİ	69	SAKARYA MAHALLESİ
22	DEMETEVLER MAHALLESİ	70	SALMANBEYLİ MAHALLESİ
23	DENİZLİ MAHALLESİ	71	SARIHAMZALI MAHALLESİ
24	DİKİLİ MAHALLESİ (K. DİKİLİ)	72	SARIHUĞLAR MAHALLESİ
25	DÖRTAĞAÇ MAHALLESİ	73	SARIYAKUP MAHALLESİ
26	DÖŞEME MAHALLESİ	74	SUCUZADE MAHALLESİ
27	DUMLUPINAR MAHALLESİ	75	SERİNEVLER MAHALLESİ (K. YUSUFLU)
28	EMEK MAHALLESİ	76	SÖĞÜTLÜ MAHALLESİ (K. DİKİLİ)
29	FATİH MAHALLESİ	77	SÜMER MAHALLESİ
30	FEVZİPAŞA MAHALLESİ	78	ŞAKIRPAŞA MAHALLESİ
31	GAZİPAŞA MAHALLESİ	79	ŞEHİT DURAN MAHALLESİ
32	GÖKÇELER MAHALLESİ	80	TELLİDERE MAHALLESİ
33	GÖLBAŞI MAHALLESİ	81	TEPEBAĞ MAHALLESİ
34	GÜLBAHÇESİ MAHALLESİ	82	TÜRKOCAĞI MAHALLESİ
35	GÜLPINAR MAHALLESİ	83	UÇAK MAHALLESİ
36	GÜRSELPAŞA MAHALLESİ	84	ULUCAMI MAHALLESİ
37	HADIRLI MAHALLESİ	85	YALMANLI MAHALLESİ
38	HANEDAN MAHALLESİ	86	YENİ MAHALLESİ
39	HAVUZLUBAHÇE MAHALLESİ	87	YENİBARAJ MAHALLESİ
40	HURMALI MAHALLESİ	88	YENİBAY MAHALLESİ
41	HÜRRİYET MAHALLESİ	89	YENİDAM MAHALLESİ
42	İSMETPAŞA MAHALLESİ	90	YEŞİLEVLER MAHALLESİ
43	İSTİKLAL MAHALLESİ	91	YEŞİLYURT MAHALLESİ
44	KARAKUYU MAHALLESİ	92	YEŞİLOBA MAHALLESİ
45	KARASOKU MAHALLESİ	93	YEŞİLYUVA MAHALLESİ
46	KAVAKLI MAHALLESİ	94	YOLGEÇEN MAHALLESİ
47	KAYALIBAĞ MAHALLESİ	95	ZEYTİNLİ MAHALLESİ
48	KAYIŞLI MAHALLESİ	96	ZİYAPAŞA MAHALLESİ

3. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

3.1. GÖÇ KAVRAMI VE KURAMLARI

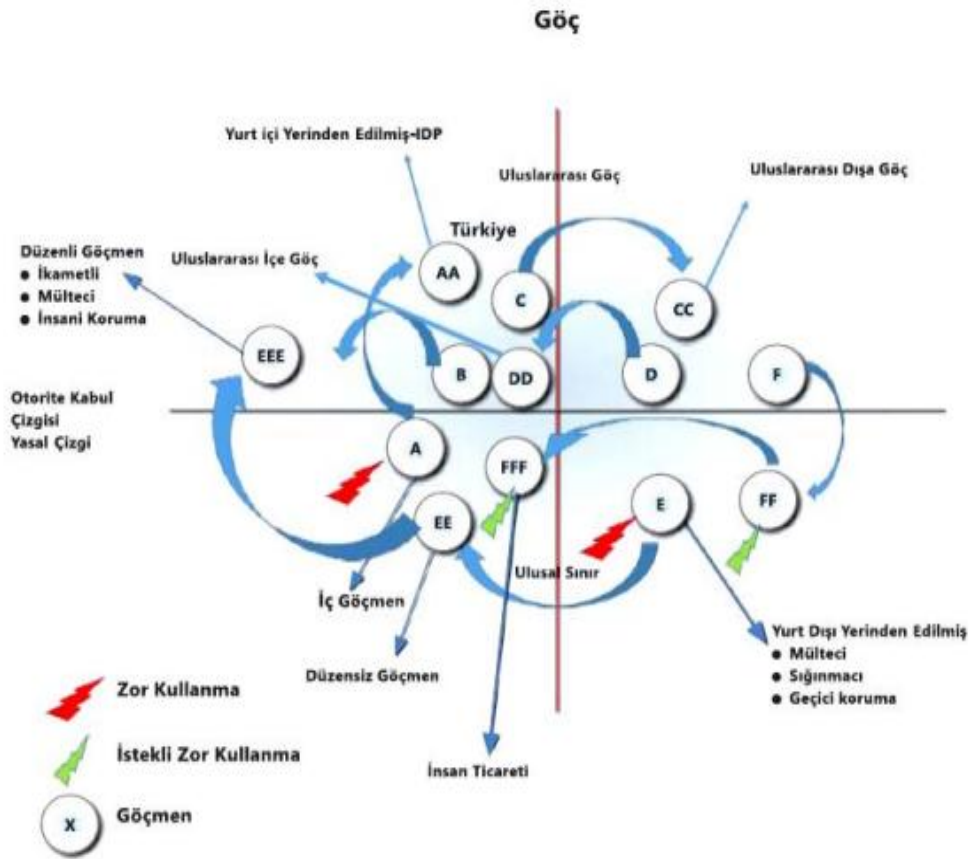
Bu bölümde göç kavramına ilişkin bilgiler verilecektir. Bununla birlikte insanları göç etmeye iten sebeplere ve göçün kentleşmeye olan etkilerini kavrayabilmek maksadıyla bazı kavram ve konulara da ayrıca değinilmiştir.

3.1.1. Göçün Kavramsal Tanımı

Tarihin her safhasında insanlar sosyal, kültürel, siyasi, ekonomik, doğal afet veya savaş gibi nedenlerden dolayı sürekli yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Ancak ortaya çıkan bu göç olgusu aynı ülke veya bölge ile sınırlı kalmamış hatta kıtalar arasında bile gerçekleşmiştir. Aslında bir yer değiştirme eylemi olan göç sebep ve sonuçları bakımından çok yönlü ve karmaşık bir yapıya sahiptir (Mutluer, 2003). Yaşadığı ülke sınırları içinde veya dışında, zorunlu ya da gönüllü, kalıcı veya geçici olarak yapılan yer değiştirme eylemi olarak görülen göç olgusunun tarihi insanlık tarihi kadar eskiye dayanır (Akçadağ, 2012). Şöyle ki birey veya toplumlar, siyasi, ekonomik, kültürel, toplumsal yahut dini sebeplerden dolayı insanlık tarihinden başlayarak günümüze kadar sürekli olarak yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Bu yer değiştirme hareketliliği ise insanların yapmış olduğu faaliyetlerin içerisinde en yaygın olanı olarak kabul edilmektedir. Bu hareketliliğin başlıca sebepleri, ekonomik sıkıntılar, siyasal görüş değişimleri, insan haklarının ihlal edilmesi, doğal afetler, açlık, salgın hastalıklar, çatışma ve savaşlar, iç karışıklıklar ile daha iyi eğitim görme isteği gibi sebeplerdir (Çağlar, 2011). Aslında göç olgusunu en geniş anlamıyla “insan hareketliliği” olarak belirtebiliriz. Lakin bu yer değiştirme ya da insan hareketliliği eylemini sadece bedensel yer değiştirme olarak değil sosyal, kültürel ve ekonomik bir yapıdan başka bir yapıya geçme olarak yani bir bütün olarak değerlendirmeliyiz (Şeker ve Uçan, 2016).

Göç olgusunu kısaca kategorize etmek istersek göç hareketliliğinin ülke sınırları içerisinde olma durumuna “ulusal göç/iç göç”, dışında olmasına “uluslararası göç/dış göç”, sebepleri bakımından “zorunlu göç” yahut “gönüllü göç”, gayesi bakımından “işçi göçü” veya “sığınmacılık/mültecilik”, süresi bakımından “geçici göç” ya da “kalıcı göç” ve istenilen hedefe erişmek açısından “yasal göç/düzenli göç” ile “yasa dışı göç/düzensiz göç” gibi farklı sınıflara ayırmak mümkündür (Şeker ve Uçan, 2016). Sınıflara ayırdığımız bu göç türleri küresel

anlamda her geçen gün giderek daha karmaşık ve iç içe giren bir hal aldığı da aşikârdır (Bkz. Şekil 1).

Şekil 1. Göçün Türleri ile Göçmen Durumlarına Göre Göç Süreçlerine ilişkin Sınıflandırılma

Kaynak: (Şeker ve Uçan, 2016)

Ayrıca günümüz çağında oldukça yaygın olmakla birlikte, hangi yönde ve ne zaman olacağı kestirilemeyen, göç eden kitlenin demografik, sosyal ve ekonomik özelliklerinin çok çabuk değişim gösterdiği transit, mekik ve sığınmacı göçlerini kapsayan göç olgusuna ise “düzensiz/düzenlenmemiş göç” denilmektedir. Düzensiz göç türlerinden biri olarak belirtilen transit göç, asıl ulaşılmak istenen noktaya giderken başka bir ülkede geçici bir süre için kalınması “Afgan bir göçmenin İran üzerinden Türkiye’ye göç etmesi gibi” için kullanılmaktadır. Mekik göç ise; belirli bir süre için bir ülkeye gidip bir süre sonra geri dönülmesi döngüsüne “Ukrayna-Türkiye arasında bavul ticareti gibi” vurgu yapmaktadır.

Göç olgusunun tasnifi ve teorisi Ravenstein'in "Göç Kanunları" (Ravenstein, 1885) ile ortaya çıkmakla birlikte bu kanunlara ayrıca kuramsal olarak Everet Lee'nin 1966 yılında yayımlanmış olduğu "Bir Göç Teorisi" isimli çalışmasında, göçe maruz kalandan çok göç olgusuna yoğunlaşarak göç eylemini belirtmeye çalışmıştır. Buradan yola çıkılarak göç olgusunu incelediğimizde süreç içerisinde değişik bakış açıları ile farklı sınıflandırmalara ayrılmış olduğunu söyleyebiliriz (Castles ve Miller, 1998). Söz konusu bu sınıflandırmalara ilişkin olarak göç olgusunu en geniş manasıyla iç ve dış göç şeklinde ikiye ayırmak mümkündür. Bu bağlamda, ülkelerin kendi sınırları içerisinde ortaya çıkan göç hareketliliğine iç göç denilmekte iken yurttışı olunan ülkenin sınırlarının dışına yapılan göç eylemini ifade etmek üzere kullanılan terime ise dış göç denilmektedir. Ayrıca göç olgusuna iştirak edenlerin sayıları temel alınarak bireysel ya da kitlesel göç olarak sınıflandırma yapılmıştır. Kendi başına veyahut birkaç kişiyle sınırlı olmak üzere yapılan göç türüne bireysel göç, gruplar halinde veya toplulukları kapsayacak halde icra edilen göçlere ise kitlesel göç denilmektedir.

Ülke sınırları içerisinde yaşanmakta olan göç hareketliliği esasen sürekli olarak devam etmektedir. Ancak bu hareketliliğin toplum ya da bireylerin kültürel ya da demografik yapılarında çok fazla etkisinin olmadığı değerlendirilmektedir. Ancak kitlesel olarak tesis edilen göç hareketliliğine maruz kalan toplumların kültürel ve demografik yapısında önem arz eden bir takım değişiklikler yaşanmaktadır.

Varlığını çağlar boyunca arttırarak sürdüren göç olgusunun dünya üzerindeki tarihi sürecini incelediğimizde, dünya çapında veya daha küçük çapta yaşanan uluslararası göç hareketliliğinin temeli esasen Avrupa kıtasında bulunan devletlerin sömürgecilik anlayışından dolayı ortaya çıktığını belirtebiliriz. Şöyle ki Arap ve Avrupalı tüccarlar, 17'nci ve 18'inci yüzyıllarda bugünkü Libya, Fas, Cezayir, Mısır, Tunus ve Sudan'ı da içinde barındıran Kuzey Afrika'da yaşayan birçok insanı köle sıfatıyla Güney Amerika başta olmak üzere Avrupa ülkelerine satmıştır. Aslında bu zoraki yapılan göç sürecinin bir sonraki adımı olarak 19'uncu yüzyılda sayıca daha da artarak genişleyen ve aksi yönde hareket eden bir göç dalgası izlemiş hatta gittikçe artan sömürgecilik anlayışı nedeniyle Birinci Dünya Savaşı sonuçlanıncaya kadar Avrupalıların göçü hızlı bir şekilde devam etmiştir (Topçuoğlu, 2015). Soğuk savaş döneminin bitmesine müteakip daha da belirgin hale gelen göç olgusu özellikle günümüz şartlarında

toplumsal yapının tamamını etkisi altına alan küreselleşmenin de etkisiyle daha da karmaşık bir hal almıştır.

Kısaca göç olgusu ulusal ve uluslararası manada daha da dikkat çeker hale geldiğinden yerelden çıkarak küresel bir sorun haline gelmiştir. Aslında meydana gelen göç hareketliliğiyle birlikte toplumsal, kültürel ve ekonomik anlamda değişimlerde yaşanmaktadır. Aynı zamanda yaşanan bu değişimler yeni kültürlerin hatta yeni devletlerin ortaya çıkmasına da sebebiyet vermektedir. Yine bu farklı grup ve kimliğe sahip insanların birbirleriyle olan temasları neticesinde iç içe giren kültür kaynaşması nedeniyle çoklu bir toplumsal yapı da ayrıca ortaya çıkmış bulunmaktadır. Bu yönüyle de göç olgusunu, toplumları geleneksel yapıdan modern toplum yapısına doğru yönlendiren bir süreç olarak da değerlendirebiliriz (Akgür, 1997).

Ortaya çıkan göçler, insanlık tarihi ile yeryüzünde yaşayan tüm canlıların yaşam alanlarının dağılımını dolaylıda olsa etkileyen en önemli unsur olmuştur. Çünkü göç hareketliliğini gerçekleştirenler bir yerden bir yere göç ederken sadece fiziki olarak göç etmiyor aynı zamanda beraberlerinde gıdalarını, hayvanlarını hatta ileriki süreçte yaşamlarını sürdürebilmek için tohumlarını dahi göç ettikleri alanlara taşımaktadırlar. Aynı zamanda farklı dile, dine, örf ve adetler ile değişik fizyolojik yapıya sahip birey ya da toplumların birbirleriyle kaynaşmasına ve örgütlenmelerine de ortam sunmaktadır. Ayrıca ortaya çıkan bu göçler sayesinde millet, aşiret, kabile ya da farklı insan gruplarının oluşması, değişmesi veya yeni siyasi ya da farklı kültürel yapıların benimsenmesi daha kolay ve hızlı olmuştur.

Tarih boyunca küçük veya büyük çaplı göçler her zaman olmuş ve olmaya da devam edecektir. Hatta Avustralya, Güney ve Kuzey Amerika tarzı ülkelerin ortaya çıkan bu göç hareketliliği sayesinde oluşmuş olduğu unutulmamalıdır. Kaldı ki göç hareketliliği toplumların kültürel yapısında yarattığı değişimin yanında farklı yapı ve tarzdaki kültürlerin birbirleriyle kaynaşması neticesinde yeni kültürlerin oluşmasında da olanak sağlamıştır.

Tarih boyunca insanların yaşadıkları yerler, siyasal ve toplumsal ilişkileri ile kimliklerinin meydana gelmesinde önemli bir rol almıştır. Aynı zamanda yaşanan yerlerin “millet, inanç, devlet, vatan, aile” gibi kavramlar üzerinde önemli etkisi olduğu gibi bu kavramların oluşumunda ve ayrışmasında birinci derece etkisi de olmuştur. Mekânsal değişiklik başta

toplumun en küçük yapısı olan çekirdek aile olmak üzere siyasal sistem ile medeniyetlerin büyümesi, erozyonu, dağılması ve yok olmasında önemli bir yeri bulunmaktadır. Teknolojik gelişmelerin artması da insan ile yaşadığı yer arasındaki bağın bozulmasının itici gücü olmuştur. Göç olgusu nedeniyle yaşanan mekânsal değişikliği bu çerçevede ele alacak olursak, birey veya toplum lehine gibi görünen bu gelişme aslında lehe gibi görünse de orta ve uzun süreçte, insan ve hayata özgü birçok konuda olumsuzluğu da beraberinde getirmiştir (Çelik, 2012). Örnek olarak yakın tarihte Suriye Arap Cumhuriyetinde meydana gelen iç karışıklık sonrası oluşan kitlesel göç hareketliliği neticesinde, insan ile yaşadığı mekân arasındaki bağın bozulması hızlı, ayrıca etki bakımından da derin izler bırakmıştır.

Aslında göç nedeniyle dünyanın farklı büyük şehirlerinde hızla yükselen bir nüfus artışı meydana gelmiştir. Hatta bu artan nüfus artışları kentlerin yapısında ve ekonomisinde büyük bir bozulmaya neden olduğu gibi, siyasal ve sosyal alanlarda da yeni gerginliklere ve kutuplaşmaların oluşmasının sebeplerinden biri olmuştur. Ortaya çıkan bu kutuplaşma ve gerilim nedeniyle aynı şehir içerisindeki yerleşim yerlerinin seçiminde gidilen ayrışma başta olmak üzere, sosyal, ekonomik ve kültürel yapıda yaşanan bu ayrışmanın neticesi siyasal hayata yansıma olarak karşılık bulmuştur. Ancak bu doğrultuda ortaya çıkan siyasallaşma eğilimi, demokratik düzende kişi, sınıf ve sosyal grupların siyasal seçimleri üzerinde belirleyici bir etki oluşturduğu gibi, şiddete meyilli, aşırılığa kaçan hareket ve oluşumların da ortaya çıkması ve büyümesine zemin oluşturmuştur.

3.1.2. Göç Hareketliliğine İlişkin Kavramlar

Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme ya da 1951 tarihli Mülteci Sözleşmesi ile evrensel veya bölgesel İnsan Hakları Sözleşmelerinde belirtilen sebeplerle koruma altına girmek isteyen ancak yetkililerce mültecilik konumunun uygunluğuna ilişkin henüz tespitin yapılamadığı bireyler mülteci olarak kabul görmektedir (UNHCR, 2001).

Söz konusu sözleşmede; “ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan veya bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen veya bir tabiiyeti olmayıp bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı yani ikamet ettiği ülkesinin dışında bulunan ya da oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıs” mülteci olarak kabul edilir (BM 1951 Mülteci Sözleşmesi Madde 1, UNHCR, 2001).

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 61. maddesinde “Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir.” mülteci kavramının tanımı da yapılmıştır.

Ekonomik şartlara bağlı olarak yaşamış olduğu ülke veya bölgeyi daha güzel yaşam olanakları elde etmek üzere terk edenlere göçmen, yaşamış olduğu ülke veya mekânı kendi inisiyatifi dışında mecburi nedenlere bağlı olarak güvenli barınma yeri bulma maksadıyla terk edenlere ise mülteci denir. Bu bağlamda mülteci, vatandaşı olduğu ülkede can güvenliği bulunmayan ve güvenlik bakımından hayatı tehlikede olan bireyi; göçmen ise, can güvenliği açısından tehlikesi bulunmayan ve güvenlik açısından ülkesinde ikamet edebilmesi için gerekli şartların sağlanmış olduğu bireyi ifade eder (Olca, 2012). Muhacir ve göçmen ifadelerini (Develioğlu, 1996) “göç eden, bir ülkeden gelip başka bir ülkeye yerleşen” manasında eş anlamlı olarak belirtmiştir.

Esasında, oldukça kapsamlı bir kavram olan göçebelik, ilk birey veya toplumların henüz tarım ve hayvancılık gelişmemişken yaşamlarını sürdürmek için yapmış oldukları avcılık ve toplayıcılıktan, günümüz çağının sanayi kuruluşlarında iş bularak geçimlerini sağlamak isteyen bireylerin yapmış oldukları göç hareketlilikleri de dâhil olmak üzere birbirinden farklı yer/mekân değiştirme hareketliliğini ifade etmek için kullanılmıştır. Ancak süreç içerisinde işlevsel olarak değişikliğe uğrayarak ortaya çıkan bütün göç hareketliliğinde bu kavram kullanılmaya başlanmıştır (Somuncu, 2005). Günümüz çağında ise göçebelik kavramı, sürekli ikamet edecek bir yeri bulunmayan, genelde hayvancılıkla uğraşan ve bir yerden bir yere göç eden yani hareket halinde bulunan toplumlar için kullanılmaktadır. Ülkemizin doğusunda bu tür yaşamı benimseyen vatandaşlarımıza Göçer, batıda ise Yörük denilmektedir.

Ayrıca günümüze yakın göçlerden etkilenen kişilerden bahsederken genelde kelime haznemize sonradan ilave olan göçmen kelimesi kullanılırken arşiv kayıtlarına bakıldığında ise eski tarihlerde göç eden kişilere muhacir diye belirtildiği görülecektir. Bu bağlamda kavram olarak iç içe girmiş durumda ve sıkça söylem olarak karıştırılan göçmen ve mülteci kavramlarına açıklık getirilmesi isabetli olacaktır. Göçmenlik ve mültecilik arasında bazı farklı hususlar

vardır. Esasen bu farklılığa yol açan hususlar, araç\imkân, maksat ve sebep gibi faktörlere bağlı olarak değişiklik gösterebilmektedir.

Bu hususları kısaca açıklamak gerekirse; maksada ilişkin olarak, mülteciler ülkelerinden baskı ve korku gibi mücbir sebepler nedeniyle mecburi olarak göç ederken, bunun tam tersi olarak göçmenler daha güzel yaşam şartları elde etmek üzere kendi istekleri ile göç etmektedir.

Sebebe ilişkin olarak mülteciler tüm maddi ve manevi birikimlerini arkalarında bırakarak, yaşadıkları kaygı ve yaşam haklarına ilişkin oluşan veya oluşabilecek bir tehdit sonucu güvenli bir ülkeye iltica etme gereksinimi duyarken, göçmenler, ekonomik manada daha rahat ve daha konforlu bir yerde yaşama arzusuyla göç etmektedir.

Araç veya imkâna ilişkin olarak; mülteciler sıkıntılı şartlar yüzünden hızlı yer değişikliği yapmak durumunda olmaları nedeniyle tüm sınırları zorlayan hatta imkânsızlıklar içinde dahi intikallerini yani yolculuklarını sürdürürken, göçmenler ise bunun tam aksine göç eylemleri daha konforlu ve olanakları her yönüyle daha iyidir. Mültecilerin göç hareketliliğinin nedeni bulundukları ülkede yaşadıkları korku ve hayati tehlikelerinin tehdit altında olmasıdır. Buna bağlı olarak da göç eylemini daha rahat gerçekleştirebilecekleri pasaport veya vize gibi hukuki geçerliliği bulunan belgeleri edinme imkânları da genelde yoktur. Lakin göçmenler yine mültecilerde olduğunun aksine ülkelerinde güvende olmakla birlikte bu güvenli yaşamın içerisinde yaşadıkları ekonomik ve sosyal şartların yetersizliğinden dolayı göç eylemini gerçekleştiren bireyler olmaları nedeniyle mültecilere nispeten göç etme hareketliliğini kolaylaştıracak hukuki geçerliliği bulunan belgelere sahip olma oranları daha yüksektir (Atayün, 2002).

Yukarıda anlatmaya çalıştığımız hususlara bakıldığında göçmen ve mülteci arasındaki farklardan dolayı kimin göçmen, kimin mülteci olduğu ayrımının yapılması basit gibi dursa da uygulamaya bakıldığında bu ayrımın yapılmasının pek de kolay olmadığı bilinmektedir. Bu duruma sebep olan etkenlerin başında ise, bireylerin yaşam haklarında oluşabilecek riskli durumun ekonomik ve sosyal imkânları da bünyesinde barındırır vaziyette olmasıdır.

Ayrıca sığınmacı ve mülteciler göçmen bireyler olmakla birlikte her göçmen mülteci veya sığınmacı değildir. Farklı yer ve zamanlarda mültecilik ile göçmen kavramlarının karmaşık hale geldiği de görülmektedir (Olçay, 2012). Kaldı ki 1934 tarihli ve 2510 sayılı İskân Kanun'una göre ülkemize göç ederek gelenlerin statüsü belirlenmektedir. Bu kanuna göre ülkemize gelmek isteyen göçmenlerin öncelikle Türk ırkından ya da Türk kültürüne mensup olmaları şartı aranmaktadır. Yani Türkiye'de göçmen olarak kalmak isteyenlerin öncelikle Türk soyundan olması gerekir ya da Türk kültürünü benimsemiş olması gerekli, aksi halde bu kanun 'una göre göçmen olarak ülkemize kabul edilmeleri mümkün değildir.

Herhangi bir ülkeye yasadışı girmek, o ülkede izinsiz kalmak ya da yasal olarak ülkeye girilse de izin verilen süre içinde ülkeyi terk etmeme durumuna düzensiz göç denir. Düzensiz göçü, kaynak, transit ve hedef ülke olmak üzere üç ayrı kategoride değerlendirmek mümkündür.

Düzensiz göç; hedef ülkeler açısından ülkelerine yasal yollarla gelmeyen ya da yasal olarak gelse de kalmaları gereken yasal sürelerini tamamlayıp sürelerinin bitiminde söz konusu ülkeyi terk etmeyen bireyleri ifade etmekte iken kaynak ülke açısından ise ülkesinden çıkarken ilgili şartlara uymadan ülke sınırlarını aşan bireyleri ifade etmektedir. Transit ülkelere ilişkin olarak; kaynak ülkeden gidilmek istenilen ülkeye varmak için kanuni veya kanun dışı yollardan transit ülkeye girilerek kaçak veya yasal yollarla girmiş olduğu söz konusu ülkeyi geçiş yapmak üzere kullanarak ülke sınırının dışına çıkan bireylerin yapmış olduğu göç hareketliliğini ifade etmektedir.

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanun'unun 50'nci ve 51'inci maddeleri ile Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanun'unun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 47 ve 50'nci maddelerinde vatansız kişilere ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. Bu bağlamda herhangi bir ülkenin vatandaşı olarak görünmeyen ve yabancı olarak kabul görülen birey vatansız kişi olarak belirtilmektedir.

Hukuk kurallarımız ile uluslararası hukuk kurallarının birbirine denk olması, insan hakkı ihlallerinin önüne geçilmesi ile insanı koruyan ve yücelten bir düzenin kurulması açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda ülkemizde ikamet eden yabancı uyruklu bireyler farklı hak

ve sorumluluklara sahiptir. Ancak yabancılar almış oldukları ikamet izinleri ile söz konusu hak ve sorumluluklar kapsamında ülkemizde ikamet etme süreçlerini kanunileştirmekteler.

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanun’una (YUKK) göre ikamet izni ülkemizde ikamet etmek için verilen izin belgesine denilmektedir. İlgili merciler tarafından kaleme alınan bu izin belgesi ile yabancı şahıslara Türkiye’de belirtilen zaman ve belirtilen bir alanda ikamet etme izni verilmektedir (6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanun’u). Devletin var olan düzeni ile otoritesini korumak için şart olan bu ikamet izni için öncelikle yabancı şahısların ilgili evrakları hazırlayarak başvuruda bulunması gereklidir. Nitekim yapmış olduğu izin çeşidinin şartlarını taşıması halinde söz konusu ikamet izni verilebilmektedir.

Ülkemizde ikamet etmek üzere izin isteyen yabancı şahıslara verilen belgeye izin belgesi denilmektedir. Göç İdaresi Başkanlığı resmi internet sitesinde “ülkemizde vize ya da vize muafiyetine ilişkin olarak verilen süre veya doksan günden fazla kalacak yabancıların, e-ikamet sistemi üzerinden, şartlarını taşıdığını düşündüğü ikamet izni türüne müracaatta bulunmaları zorunludur” hükmü amirdir. Ayrıca başvurusunu yapan yabancı şahıslar hangi ilde yaşamak istiyorlarsa o ilin il veya ilçe göç idaresi müdürlüğüne giderek işlemlerini burada yürütmesi gereklidir. Ülkemizde uluslararası koruma talep eden yabancılara ilişkin usul 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında; mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma olmak üzere üç başlık altında ele alınmaktadır.

Kavramlara ilişkin olarak;

a. Mülteci; “Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüyü ifade eder” (İçişleri Bakanlığı, 2025)

b. Şartlı Mülteci: Ülkemizde şartlı mültecinin üçüncü bir ülkeye yerleştirilinceye kadar ikamet etmesine müsaade edilir. Bu bağlamda, ülkemiz “1951 tarihli Cenevre Sözleşmesinin,

1'inci maddesindeki mekân bakımından öngörülen seçme hakkını kullanarak” (Coğrafi Kısıtlama) ile kabul etmiştir. Buna göre şartlı mülteci; “Avrupa dışında meydana gelen olaylar nedeniyle, mülteci tanımındaki şartlara haiz olduğunu iddia ederek, üçüncü ülkelere iltica etmek üzere Türkiye’den uluslararası koruma talebinde bulunan kişi olarak belirtilmiştir” (İçişleri Bakanlığı, 2025).

c. İkincil Koruma: Şartlı mülteci ya da mülteci olarak belirtilemeyen, lakin vatandaşı olduğu ülkesine ya da yaşadığı ülkesine iade edildiği zaman; “ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak, uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüyü ifade etmektedir” (İçişleri Bakanlığı, 2025).

Geçici koruma; 2011 yılı mart ayı itibariyle Suriye’de baş gösteren iç savaş nedeniyle ülkelerini terk ederek Türkiye sınırına gelen yaklaşık üç buçuk milyon Suriye vatandaşı ülkemizde geçici koruma statüsüyle yaşamaktadır. Bu bağlamda geçici koruma statüsüne ilişkin olarak Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanun’unun (YUKK) 91. maddesinde; kitlesel vaziyette ülkemiz sınırlarına gelen ve bireysel olarak yapacağı uluslararası koruma talebi karşılanamayacak olan yabancı uyruklu şahısların uluslararası koruma talebinin karşılanması ve ivedi var olan problemleri çözmek üzere ortaya konulan koruma yöntemini kapsamaktadır.

Bir başka ifadeyle, kitlesel akın olaylarında acil çözümler bulmak üzere geliştirilen bir koruma biçimidir. Devletlerin geri göndermeme yükümlülükleri çerçevesinde kitleler halinde ülke sınırlarına ulaşan kişilere, bireysel statü belirleme işlemleri ile vakit kaybetmeden, uygulanan pratik ve tamamlayıcı bir çözüm yoludur. Özet olarak geçici koruma ülkeye sıkıntısız bir şekilde kabul, geri göndermeme ilkesine bağlılık ve temel insani ihtiyaçların giderilmesi esaslarından oluşmaktadır (Çiçekli, 2013).

3.1.3. Göçe Etki Eden Nedenler

İnsanlık tarihinin var oluşundan bu yana en büyük insan hareketliliği olarak da kabul gören göç olgusu, siyasi, ekonomik, kültürel, eğitim, askeri veyahut hukuksal gibi farklı sebep ve nedenlere bağlı olarak farklı şekil ve tarzlarda yaşandı ve yaşanmaya da devam etmektedir. Aslında göç olgusunun neden ve türlerinde bu kadar çok çeşitliliğin olması ortak bir tanım veyahut ortak bir dil kullanma noktasında zorluğa ve çok sesliliğe de neden olmaktadır. Bu nedenle insanları göç etmeye iten duygulara yanıt bulmadan göç olgusuna ilişkin genel bir dil ve anlayışın ortaya konulması da oldukça güçtür. Çünkü yaşadıkları yerleri farklı nedenlerden dolayı da olsa terk etmek zorunda kalan insanların yaşadıkları duygu esasen hep aynıdır.

Düşük insani yaşam standartları, çevresel faktörler, sağlık, küreselleşme, eğitim, iç savaş ve çatışmalar ile doğal afetler gibi birbirinden farklı konulara bağlı olarak birey ya da toplumlar bir ülkeden başka bir ülkeye, köyden şehirlere ya da şehirlerarası göç etmektedirler. Ancak söz konusu bu göçler neticesinde olumlu veya olumsuz birtakım hususlar da ortaya çıkmaktadır. Bu hususlara ilişkin olarak endüstrinin gelişmiş olduğu yerleşim yerlerinde ise emek gücü ihtiyacı ile çevre kirliliğinde önemli artış yaşanmaktadır. Aynı zamanda bu gibi yerlerde hızlıca kentleşmenin arttığı ve devlet eliyle yapılan yatırımlarda da yoğunluk olduğu görülmektedir.

Ayrıca tarım sektörünün ekonomilerinde önemli bir yeri olduğu bilinen gelişmekte olan ülkelerde yaşayan insanların, gelişmenin daha hızlı ve emeğe daha çok ihtiyaç duyulan yerlere doğru göç ettikleri bilinmektedir. Bu nedenle tarımın yaygın olduğu alanlardan ziyade endüstri sektörünün daha gelişmiş olduğu ülke veya şehirlere doğru bir göç yönelimi oluşmaktadır. Esasen ekonomik olarak gelişen ya da gelişmekte olan ülkelerdeki artan endüstri yatırımlarına bağlı olarak ortaya çıkan emek ihtiyacı nedeniyle çiftçilikle uğraşan insanların sanayi alanına doğru yönelmesi göç olgusunun itici gücü haline gelmiştir. Genelde bu tarz göç eylemine iştirak eden insanlar daha fazla gelir ya da sabit gelir elde etme düşüncesiyle köyden kentlere doğru göç etme eğilimi göstermiş ve göstermeye de devam etmektedirler.

Köyden şehirlere göç etmenin bir başka nedeni ise küresel ısınma nedeniyle ortaya çıkan yüzey sıcaklığının artması sonucunda çiftçilikle uğraşıp geçimini sağlayan insanların mevsimlik olarak yetiştirdikleri veya dikmiş olduğu ürünlerden istedikleri verimi alamamalarıdır. Şöyle ki kırsalda yaşayan insanların ekonomik kaynaklarının temelini tarım sektörü oluşturmaktadır.

Ancak küreselleşmenin etkisiyle kötüye giden hava ve çevre koşulları nedeniyle ürünlerdeki verimlilik düşmekte ve yaşanan bu durum nedeniyle de kazançları azalmakta olan toplum veya bireyler kırsal bölgelerden göç etmek zorunda kalmıştır (Falco ve diğerleri, 2019).

İnsanın bulunduğu yerde kendini güvende hissetmemesi göç etme kararını tetikleyen önemli bir etkidir. Dünyada veya ülkemizde göç olgusunun temelinde ekonomik koşullar ön plana çıkmış olsa da göç hareketliliğine etki eden bir başka ana unsur ise güvenlidir. Herhangi bir ülkede baskı ya da baskıya bağlı olarak ortaya çıkan iç savaş veya iç karışıklık ile kötü hayat şartları veya gelir seviyesinin yetersizliğine bağlı olarak oluşan problemler güvenlik sorununun kaynağını oluşturmaktadır. 1970'lerden sonra özellikle ülkemize yakın bölgelerde meydana gelen iç savaş ya da uluslararası savaşlardan dolayı Türkiye'ye doğru gerçekleşen dış göçler zorunlu göç olarak gerçekleşmektedir (Sirkeci ve Yücesahin, 2014). Ortadoğu'da yaşanan Arap baharından sonra gerçekleşen ikinci bir göç dalgası ise ülkemize komşu olan Suriye de cereyan eden iç savaş sonrası yaşanmıştır. Suriye'de yaşanan iç savaş sonucunda başlayan göç hareketliliğinin temel nedeni ise ülkedeki güvenlik unsurunun ortadan kalkmasıdır. Yaşanan iç savaş nedeniyle insanlar önce güvenli bölgelere, müteakiben de ekonomik ve sosyal refahlarının daha iyi şartlarda olacağını düşündükleri alanlara doğru göç etme eğilimi göstermektedir. Ancak oluşan bu göç dalgasından çok fazla etkilenmemek için Avrupa'ya mülteci getirilemeyeceği hatta bir şekilde gelenlerin ise geri iade edilmesi gerektiği belirtilerek göçün olası etki alanı Avrupa ülkeleri için kısıtlanmıştır.

Avrupa birliği ülkeleri oluşan bu göç hareketliliğinden etkilenmemek adına kitlesel olarak göç eden sığınmacıları bir tehdit unsuru olarak görmüş ve kendi ülkelerine göç etmek isteyen sığınmacıları engellemeye çalışmıştır. Ancak bir şekilde ülkelerine göç eden sığınmacıların ise geri gönderilmesi için bir takım çözümler aramışlardır (Günay ve diğerleri, 2017). Nitekim Avrupa ülkeleri, Dünya da yaşanan farklı tarzdaki göçler nedeniyle yönetim anlayışlarını daha güvenlikçi hale getirme gayretine girmiştir. Avrupa birliği üyeleri ortaya çıkan bu göç hareketliliğini dışsallaştırma yoluna girerek kendilerinden uzak tutmaya çalıştığı gibi bir yandan da frontex (Avrupa Birliği üye ülkelerinin dış sınırlarının yönetimi için operasyonel işbirliği ajansı) ile sınırlarını korumaya çalışmış, diğer bir taraftan da transit konumunda olan ülkelerden geçiş yapan mülteci ya da göçmenleri geri göndermenin plan ve pazarlıklarını oluşturma gayretine girmiştir. Aslında ortaya çıkan bu çelişki, uluslararası hukuk tarafından

tanımı yapılan mülteci kavramının da tekrardan sorgulanmasına sebep olmuştur. Mülteci hukuku Avrupa değerlerine göre ortaya çıktığı halde Avrupa ülkeleri tarafından tartışılır hale getirilmesi bu kavramın nesnelliğinin yitirilmesine ayrıca sebebiyet vermiştir (Esen ve Duman, 2016). Avrupa’da ki gelişmelerin aksine Türkiye’nin göç stratejisi ile politikası, güvenlikten ziyade daha çok hukuk eğilimli olduğu belirtilebilir. Türkiye maruz kaldığı kitlesel göç hareketlilikleri nedeniyle göç stok ülkesi haline gelmesine rağmen, göç yönetim politikası güvenli politikaya temeline dayalı olmaktan çok hak temelli bir politika anlayışıyla sürecin yönetiliyor olması takdir edilmesi gereken bir olgudur (Esen ve Duman, 2016). Şöyle ki Rusya ile Ukrayna arasında devam eden savaş nedeniyle Ukrayna’dan gelen sığınmacıları bir tehdit unsuru olarak görmeyen Avrupa ülkeleri, Suriye’de yaşanan iç karışıklık sonrası gelen mültecileri ise güvenli politikaları gereğince bir tehdit unsuru olarak görmeleri aslında Avrupa’nın bu konudaki ikiyüzlülüğünün bir göstergesidir. Ancak mülteci konusunda Avrupa’ya göre Türkiye daha objektif bir yol izlemiştir diyebiliriz.

Göç hareketliliğine neden olan konulara bakıldığında, mevsimsel göçlerin dışında göç olgusunun süresi esasen göçün türünü gösteren bir mekanizmadır. Aslında Türkiye’de doğudan batıya doğru gerçekleştirilen göçlerin temel sebeplerinin en başında terör olaylarına bağlı gerçekleşen göçler gelmektedir. Ayrıca bölgesel ekonomi dengesizliğine bağlı olarak ortaya çıkan işsizlik ise teröre bağlı gerçekleşen göç hareketliliğini takip etmektedir. Türkiye’de doğudan batıya doğru gerçekleştirilen göç hareketliliğinin temel sebebinin ise terör eylemleri ile işsizlik olduğu bu yönüyle de apaçık ortadır.

Birey veya toplumları göç etmeye iten başka bir olgu ise sağlıktır. Özellikle sanayileşmenin etkisiyle artan hava kirliliği nedeniyle ya da bulunan bölgenin coğrafi konumu itibarıyla yaşam şartlarının kötü olması insanları göç etmeye zorlamaktadır. Aynı zamanda, sağlık kuruluşlarına ulaşmada zorluk çeken ya da istenilen düzeyde sağlık hizmetine ulaşamayan birey veya toplumlar sağlık hizmetinin daha iyi seviyede olduğunu düşündüğü bölgelere göç etmek zorunda kalmıştır.

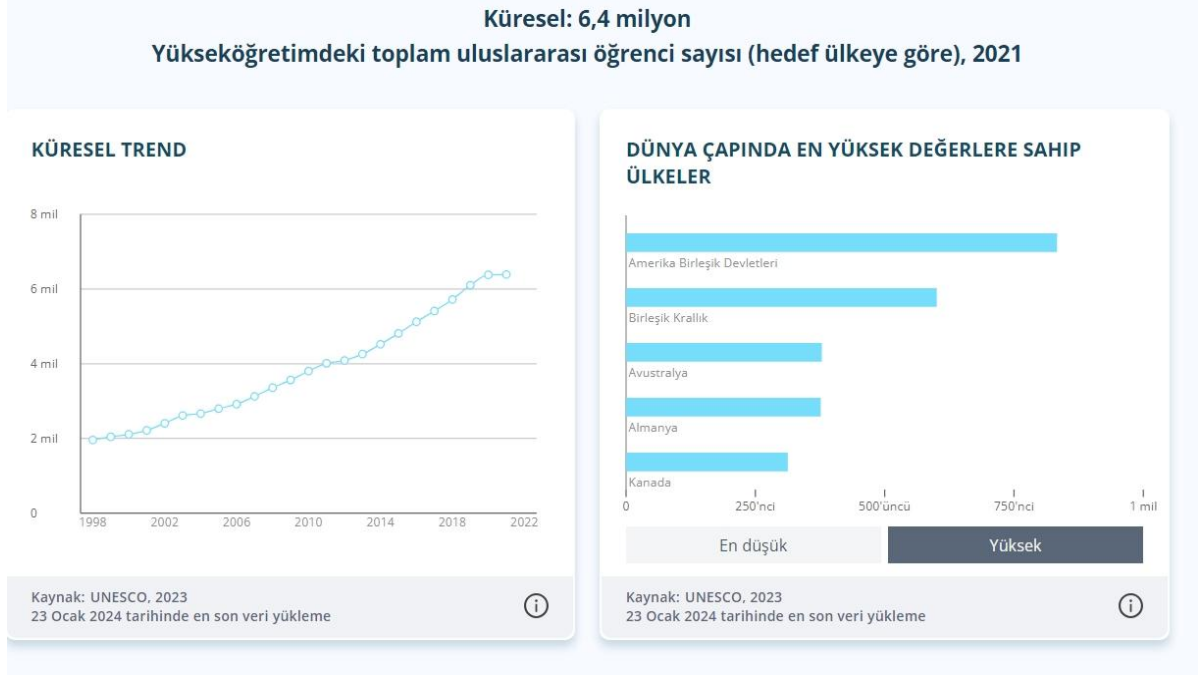
Ayrıca son yıllarda giderek artış gösteren konut fiyatları nedeniyle insanlar kentlerden kırsala doğru ya da ev fiyatları ile yaşam şartlarının daha uygun olduğu bölgelere yani tersine doğru göç etmeye başlamıştır. Ancak aynı yerleşim yerinin sürekli göçe maruz kalması nedeniyle

mevcut konutların yetersiz kaldığı, bu da göçe maruz kalan bölgelerde konut probleminin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda ise ortaya çıkan ev fiyatı ile kiralarındaki aşırı yükselme nedeniyle göç alan bu bölge tekrardan göç veren bölge haline gelmektedir. Bu durumda aslında göçün barınmaya bağlı olarak bir kısır döngü haline gelmesine neden olmuştur.

Eğitim müfredatı ya da sistemine bağlı olarak göç eyleminin gerçekleşmesine neden olan bir başka unsur ise daha iyi şartlarda ve istenilen seviyede eğitim ve öğrenim görmek amacıyla insanların yapmış olduğu eğitim maksatlı göçtür. Günümüz çağında göç eylemlerinin geneli iç savaş veya ekonomik nedenlere bağlı olarak meydana gelen göçler gibi görünse de aslında yaşanan bu göçleri eğitim amaçlı yaşanan göçlerden ayırmak veya ayırtırmak da imkânsızdır. Göçmen ülkeleri olarak bilinen Amerika Birleşik Devletleri, Rusya, Almanya, Kanada, Avustralya ve Birleşik Krallık gibi ülkelerin yanında Fransa, İngiltere, İsveç ve Türkiye gibi Avrupa ülkelerinde de göçmen olarak bulunan öğrenci miktarı normal öğrenci nüfusu karşısında önemli bir yere sahiptir (MDP, 2020, p.1).

Ayrıca üniversite düzeyinde eğitim almak isteyenlerin ortaya çıkardığı göç hareketliliği de hali hazırda azalmadan artarak devam etmektedir. Bu bağlamda eğitime yönelik olan talebin artarak devam etmesi göç eyleminin itici gücü haline gelmiştir. Sebepleri farklı olmakla birlikte göç hareketliliği vesilesiyle geliri düşük ve orta seviye olan ülkelerde yaşayan öğrenci çağındaki bireyler yaşam ve eğitim standartlarını yükseltme arzusu ile eğitim maksatlı göç hareketliliğini gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir (UNESCO, 2018). Aslında yaşanan bu eğitim amaçlı göçlerin sonucunda bazı göçmenler almış oldukları eğitim nedeniyle öğrenci olarak bulunduğu ülkede bir süre sonra göçmen statüsü ile kalabilmekte ve aynı zamanda kendisi gibi aynı durumda olan bir başka öğrenciyi de etkileyebilmektedir.

Bu bağlamda, Millî Eğitim Bakanlığı kaynaklarının bir soru önergesine vermiş olduğu yanıtta; Yükseköğretim Kurulu'nun kayıtlarına göre, 2024 yılı itibariyle 160 farklı ülkeden olmak üzere toplamda 1 milyon 6 bin 821 öğrencin olduğu belirtilmiş, bu rakam 2022-2023 yılı eğitim öğretim döneminde ise 301 bin 694 kişi olduğu da belirtilmektedir (Politikol, 2025).

Şekil 2. Yükseköğretimdeki toplam uluslararası öğrenci sayısı (hedef ülkeye göre)

Kaynak: (MDP, 2020, p.1)

Göç olgusuna farklı kategoriler çerçevesinde bakıldığında; nedenleri bakımından “zorunlu ve gönüllü göç”, amaçları bakımından “çalışma ve sığınma” maksadına ulaşmakta kullanılan metot bakımından “yasal ve yasa dışı” gibi farklı sınıflandırmalara göre açıklamak mümkün olduğu gibi “değişik bilimsel disiplinlere ilişkin olarak sosyoloji, ekonomi, coğrafya, uluslararası ilişkiler, demografi, tarih, siyaset bilimi, psikoloji ve diğer birtakım ilgili disiplinler göç olgusuna çeşitli görüş açılarıyla yaklaşırlar” (İçduygu ve Sirkeci, 1999). Buna bağlı olarak, insanların sürgün, doğal afet, savaş ve iç karışıklık gibi nedenlerden dolayı yaşadıkları mekânlardan göç etmek zorunda kalmaları ya da göç etmek dışında bir çarelerinin kalmaması nedeniyle oluşan göç hareketliliği zorunlu göç olarak tanımlanmaktadır.

İnsanların şahsi kararları olan gönüllü göç olgusu ile esasen arzu edilen hissiyat, bireylerin daha güzel yaşam koşullarında yaşayacaklarını düşünmeleridir. Bu nedenle bulunduğu ülkede çalışma imkânı olmayan veyahut icra ettiği iş veya görevde yaşadığı herhangi bir sıkıntıdan ötürü “ekonomik, sosyal tatminsizlik veya fırsat eşitsizliği gibi” farklı ülkelerde çalışabilmek amacıyla giden ve göçmen diye tabir edilen insanların bu mekân değişimleri “işçi göçü” olarak belirtilmektedir. İşçi göçüne örnek verecek olursak; 1960’lı yıllarda ülkemizden öncelikle Almanya olmak üzere diğer Avrupa ülkeleri ile gelişmiş ülkelere çalışmak amacıyla yapılan

göç türü iş gücü göçüne bir örnektir. Ancak oluşan bu göç hareketliliğini, ayrıca iş gücünün vasıfları yönünden de ele almak mümkündür. “Beyin göçü” olarak adlandırılan eğitilmiş bireylerin göçü ile nitelikli olmayan “hedef ülkelerdeki değerlendirilmeye göre” işçi göçü şeklindedir.

Göçün nedenlerini dört temel başlık altında ortaya koyan (Lee, 1996)’ye göre; bu başlıklar şöyledir. “Mevcut mekâna ilişkin hususlar, hedef noktaya ilişkin hususlar, zorlukların ortaya çıkarılmasına ilişkin faktörler ile kişisel hususlardır.” Farklı bir bakış açısına göre ise göç olgusunun nedenlerinin ilk sıralarında toplumların veya bireylerin ekonomik ve sosyal durumları, siyasal, sosyo-kültürel ve güvenlik ile doğal nedenler gelmektedir (Günay ve diğerleri, 2017). Ayrıca hareketliliği sürekli devam eden göç olgusu, kültürel ve sosyal farklılaşmaların neden ve sonuçlarını da oluşturmaktadır. Şöyle ki tarih boyunca kendi öz kültürleri ile yaşayan toplumların yaşam şekli, sosyal yapısı ve kültürleri göç hareketliliği sebebiyle erozyona/değişime uğramıştır. Bu bağlamda göç olgusu hem alan toplumlar için hem de veren toplumlar için farklılaşmayı yani değişmeyi ifade etmektedir (Erdoğan, 2017).

Şu an üzerinde yaşamış olduğumuz Anadolu Coğrafyası, Osmanlı Devleti ile Rusya arasında XIX. yüzyılın ikinci yarısında meydana gelen Kırım Savaşı ve 93 Harbi nedeniyle büyük göç hareketliliğine maruz kalmış ve bu kitlesel göç hareketliliği Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kurulmasından itibaren de devam etmiştir. Şöyle ki Anadolu topraklarında meydana gelen en büyük kitlesel göç hareketliliği Osmanlı Devleti ile Rusya arasında yaşanan Kırım Savaşı ve 93 Harbi olarak bilinen savaş sonrasında yaşanmıştır.

Kitlesel göçlerin yaşanmasına neden olan bu savaşlar sonrasında Anadolu’ya doğru Balkanlardan ve Kafkasya’dan büyük göç hareketliliği yaşanmıştır. Sadece Kırım Savaşı nedeniyle Anadolu’ya göç etmek zorunda kalanların sayısının yüzbinlerin üzerinde olduğu şeklinde bir takım iddialar bile ortaya atılmıştır. Nitekim bu sayılara ilişkin kimi kaynaklarda göçe maruz kalan insan sayısının 200.000 civarında olduğu belirtilirken, kimi kaynaklarda ise bu rakamın 470.000’lerde olduğu belirtilmektedir. Anadolu’da geçmiş dönemlerde yaşanan bu kitlesel göç hareketliliğinin bir benzeri de 2011 yılının başlarında Suriye’de yaşanan iç karışıklık sonucunda olmuştur. Bu göç dalgasından başta ülkemiz olmak üzere Suriye’ye komşu olan diğer devletler ile Avrupa ülkeleri de etkilenmiştir. Aslında meydana gelen kitlesel

çaptaki bu büyük göç eylemleri ülkemizin sosyal, iktisadi ve mevcut demografik yapısının şekil almasında büyük rol oynamıştır (Saydam, 1997).

Kitlesel göç hareketliliği insanlık tarihi kadar eski olup tarihin her sürecinde birçok devlet farklı nedenlere bağlı olarak bu göç hareketliliğine maruz kalmıştır. Bu göç hareketliliği kıtlık, savaş ve doğal afetler “deprem, sel, kuraklık” gibi nedenlere bağlı olarak bireylerin birbirini etkilemesi sonucunda bir anda bireyden çıkarak toplu halde yapılan bir mekân değiştirme eylemi olarak tarif edilmektedir. Kitlesel göç hareketliliği, ortaya çıkan bu hızlı değişimler sonucu yaşanması nedeniyle tarihi safahatı açısından önemi de ayrıca büyüktür.

3.1.4. Anadolu Coğrafyasında Göç Hareketlilikleri ve Göçün Genel Etkileri

Göçün üzerinde yaşamış olduğumuz Anadolu coğrafyasında yaratmış olduğu etkilerine bakıldığında, ilk kitlesel göç hareketliliği, 1783 yılında Çarlık Rusya’sının Kırım’ı ele geçirmiş olduğu Osmanlı Devleti ile Rusya arasında yaşanan Kırım savaşı ile başlamış, sonrasında 93 harbi olarak bilinen 1877-1878 yılları arasında yaşanan savaş ile devam etmiştir. Meydana gelen bu savaşlar süresince veya bitiminde ise savaş bölgesinde ikamet eden insanlar kitleler halinde mecburi olarak göç etmek zorunda kalmıştır. Ancak ortaya çıkan bu göç hareketliliğinden sadece göç eylemini icra eden toplumlar etkilenmemiş aynı zamanda hedef bölge olan Anadolu’da yaşayan halkı da kalıcı ve aynı zamanda hızlı bir şekilde sosyal ve kültürel olarak da değişime zorlamıştır.

Ortaya çıkan bu göç hareketliliği nedeniyle öncelikle barınma, sağlık ve gıda gibi olmazsa olmaz insani ihtiyaçların karşılanmasının zorluğu yanında göçmenlerin mevcut yaşam alanlarında alışagelmış oldukları sosyal, kültürel ve dini özellikleri ile değerlerini yeni yerleşim alanlarındaki birey ya da toplumlara kabul ettirme süreçleri de zaman almıştır (Saydam, 1997:8). Esasen farklı coğrafya ve kültürlerde yaşayan göçmenler, öncelikle yeni yaşam alanları başta olmak üzere ülkemizin genelini ekonomik ve sosyal yönden de etkilemiştir. Yaşanan bu göçler ağırlıklı olarak Anadolu’da yoğunlaşmış ve yaşanan bu göç dalgaları nedeniyle Anadolu coğrafyasının başta demografik özelliği olmak üzere kültürel ve dini inanç yapısı da büyük oranda etkilenmiştir (İpek, 1994).

Kitlesel göçleri kontrol altına alıp yönetebilmek adına ülkeler farklı kurum ve kuruluşlar oluşturmuştur. Osmanlı Devleti de kendi bünyesinde ortaya çıkan kitlesel göç hareketliklerini

yönetebilmek ve kontrolünü sağlayabilmek adına 93 Harbi sonrasında Muhacirin Komisyonu adı verilen kuruluşu 1860 yılında oluşturmuştur. Söz konusu komisyondan önce de Osmanlı Devleti sınırları içerisinde meydana gelen Kırım Savaşı sonrasında tahminen 150 bin civarında Nogay ve Tatar Türk'ü Anadolu'ya göç etmek zorunda kalmış ve bu göçmenler genellikle Güney Anadolu bölgesinde ikamet etmeleri sağlanmıştır (Demirtaş, 2009).

Kırım Savaşı sonrası yaşanan göç dalgasının bir benzeri de Rusların Kafkasya'da yaşayan toplumlara uygulayacağı baskı sonrasında yaşanacağını tahlil edilmesi üzerine Muhacirin Komisyonu adıyla bir komisyon kurulmuştur. Osmanlı Devleti bu komisyonu kurarak esasen şu hususları “Anadolu'ya gelen göçmenleri kontrollü bir şekilde misafir etmek, boş ya da vasfı olmayan veya kamuya ait arsa ya da arazileri tespit ederek bu yerlerde göçmenleri ikamet ettirmek/yaşam alanı oluşturmak, lüzum görülmesi halinde göçmenlere hayvan, tohum hatta ev tedariki sağlamak, maddi durumu zayıf olanlara maddi destekte bulunmak, kış mevsiminde ihtiyacı olanlara odun kömür desteğinde bulunmak, yardımda bulunmak isteyen halkın yardımları ile göçmenlerin temel ihtiyaçlarını karşılamak üzere devletin hazineden ayırmış olduğu yardımları göçmenlere teslim etmek” gibi hususları hedeflemiştir (Demirtaş, 2009).

Osmanlı Devleti Muhacirin Komisyonu ile sadece yukarıda anlatmaya çalıştığımız sorumlulukları üstlenmemiş aynı zamanda Anadolu'ya göçen göçmenlerin uyum sorunlarını da gidermeye çalışmıştır. Bu bağlamda Osmanlı Devleti göç eylemini çok yönlü ele almış ve göçün ortaya çıkarabileceği tüm problemlerine karşı önden tedbir alarak Anadolu'ya göç eden göçmenlere gereken önem ve saygıyı göstermiştir (Saydam, 1999). Bu bağlamda Kırım Savaşı ile 93 Harbi döneminde Anadolu coğrafyasına doğru Kafkasya ile Balkanlardan yapılan göç hareketliliği, Anadolu coğrafyasında görülen en büyük göç hareketliliği olarak belirtilebilir.

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kurulması sonrasında meydana gelen ilk büyük kitlesel göç hareketliliği ise Lozan Barış Antlaşması'na 1923 yılında ilave olarak eklenen madde gereğince olmuştur. Bu ilave maddeye göre; Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile Yunanistan Krallığı kendi yurttaşlarını din esaslarına bağlı olarak tehcir ve zorunlu göçe yani mübadeleye tabi tutmuştur. Ancak bu mübadele nedeniyle iki milyon civarında insan yurdunu, yaşadığı evini, bağını/bahçesini, hayvanını hatta eşini dostunu arkasında bırakarak bir meçhule doğru hareket

etmek zorunda kalmıştır. Bu yönüyle mübadelenin psikolojik izleri derinden hissedildiği gibi sosyal açıdan da derin izler bırakan bir göç hareketliliği olmuştur.

Yine Lozan Barış Antlaşmasına ilave olarak eklenen mübadele sözleşmesine göre Türkiye Cumhuriyeti Devleti topraklarında Türk uyruklu olarak ikamet eden Rum Ortodoks ile Yunanistan da ikamet eden Yunan uyruklu Müslüman Türklerinin 1 Mayıs 1923 tarihi itibarıyla mübadelesine karar verilmiştir. Her iki devlette tekdüze nüfus yapısını farklılaştıran yurttaşlarını karşılıklı olarak değiştirmeye başlamış ve bu değişimle yaklaşık iki milyon insanın yeri değişmiştir (Uzun, 2004). Yaşanılan bu mübadele nedeniyle birey veya topluluklar çok karışık duygular içinde olmasının yanında mübadeleye göç olgusu açısından bakıldığında en dikkat çeken yönü ise karşılıklı yapılan bu göçün isteğe bağlı olmadan zorunlu olmasıdır.

Oluşan göç hareketliliğine bu yönüyle bakıldığında, göç olgusunun kendi bünyesinde barındırmış olduğu karmaşıklık ve zorluklar belliyken bir de bu göç olgusunun mecburi tutulması bu mübadeleyi yaşamak zorunda kalanlar açısından ziyadesiyle travmatik sonuçlar doğurduğu aşikârdır. Özet olarak mübadele ile insanlar evinden, doğup büyüdüğü yerden istekleri dışında zorla ayrılmak zorunda kalmıştır. Söz konusu göçlerin haricinde ülkemize yönelik oluşan göç eylemleri de toplumsal yapının değişimi açısından önemlidir. Bilhassa Balkanlardan Türkiye'ye doğru yapılan göç hareketliliği, mübadele ile birlikte İkinci Dünya Savaşı sonrasına kadar devam etmiş, 1989 yılında Bulgaristan'ın komünist hükûmeti tarafından Bulgaristan Müslümanlarına yönelik yürütmüş olduğu etnik temizlik sonrası yaşanan Büyük Göç ve 1990'lı yıllarda Yugoslavya'nın bölünmesi ile nihayete eren iç karışıklık sonrasına kadar devam etmiştir.

Hedef ülke konumunda olan Türkiye'ye yönelik yaşanan bu göç hareketliliğinin devamı Suriye'nin kuzey bölgesinde 2011 yılı mart ayında başlayan iç savaş nedeniyle ortaya çıkmıştır. Şöyle ki yaşanan bu yoğun göç dalgasından ülkemiz, Suriye'ye komşu olan diğer ülkelere göre daha fazla etkilenmiştir. Meydana gelen bu iç karışıklıktan kaçmaya çalışan insanlar ise ülkemizin güney sınıra doğru yönelmiş ve 2011 yılı mart ayı itibarıyla ülkemizde geçici koruma statülü yaklaşık 3,5 milyon Suriyelinin bulunduğu TÜİK verilerinde görülmektedir. Yaşanılan tüm bu göçlerden sonra ülkemizin demografik yapısında önemli değişimlerin yaşandığı, bu

değişimlere bağlı olarak da ülkemizin sosyal, kültürel ve iktisadi yapısında farklı bir sürecin yaşandığı da hissedilmektedir.

İnsanlar hangi sebepten dolayı olursa olsun yaşam alanlarını terk etmek zorunda kaldıkları vakit, doğup büyüdüğü yerlerin haricinde yeni yaşam alanlarında yaşayabilecekleri bir ortam oluşturmak zorunda kalmıştır. Örneğin mübadele döneminde göçe maruz kalan insanlar kendilerine hiçbir seçenek sunulmadan göç etmeye zorlanmış ya da çok farklı sebeplere bağlı olarak göç etmek zorunda kalınmış olursa bile, göç eyleminin yaratmış olduğu psikolojik kırılmalık hep aynı sorunların oluşmasına neden olmuştur. Meydana gelen göç eylemleri nesnel duygular da artışa sebep olmuş ve nesiller boyunca geride bırakılamayacak travma oluşmasına neden olmuştur. Bu nedenle göç hareketliliğinin bireysel, toplumsal veyahut kitlesel olmasının sıkıntısı sadece hedef ülkeyi ilgilendirirken göçe maruz kalan insanlarda ise nesilden nesle aktarılabacak gerçek hikâyeler, kültür şokları, hayal kırıklıkları, temel ihtiyaçların giderilmesindeki zorluklara ilişkin sosyal ve psikolojik sorunlar hatıra olarak kalmaktadır.

Aslında göç eylemini anlamaya çalışmak için nesnel verilere bağlı rakamsal ölçütler yerine soyut duygulara dayanan empati yapılması daha doğru olacaktır. Nihayetinde göç eyleminin hem hedef ülke için hem de göçe maruz kalan bireyler için ne denli zorlu bir süreç olduğu bu karmaşık duygulardan bile ortaya çıkmaktadır (Arı,2017).

Göçe maruz kalan insanların göç hareketliliği ne kadar iyi yönetilirse yöneltilsin göç olgusu büyük zorluklar ile acıları hep beraberinde sürüklemiştir. Lakin göçe maruz kalanlara yaşanan bu süreçteki zorlukların yükümü daha acı, ya da bu insanlara yönelik hiçbir adım atılmaması durumunda yaşanılacak olan psikolojik travma mı? Aslında bu sorunun cevabını empati yaparak düşündüğümüzde hiç şüphe yok ki göçe maruz kalan insanlara yönelik hiçbir adım atılmaması durumunda yaşanılacak çaresizlik, yalnızlık ve terk edilmişlik duygusu fiziki olarak yaşanılacak tüm sıkıntılardan daha zor gelecektir.

Şöyle ki 20'nci yüzyılda bölgesel veya küresel manada ortaya çıkan savaşlar, hissedilir vaziyette yaşanan insan hakları ihlalleri, iç savaşlar ya da dinsel veya etnik çatışmalar uluslararası göç eyleminin büyüklüğünü daha gerçekçi ve daha acı bir şekilde insanların dikkatine sunmuştur. Farklı sebeplerle yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalan birey ya da

toplumlar sığınmacı veya mülteci sınıflarına ayrılarak farklı bir göçmen topluluğu oluşturulmuştur. Bu kapsamda yaşanan küresel göç hareketliliğinde özellikle göç alan hedef ülkeler açısından ulusal güvenlik problemi soğuk savaş döneminden sonra daha fazla gün yüzüne çıkmaya başlamıştır (Heywood, 2013). Geçici koruma, sığınmacı veya mülteci statüsünde meydana gelen uluslararası göç hareketliliği ile ulusların güvenlik tedbirlerine ilişkin müteaddit açıdan bağlantılar içermektedir. Nitekim uluslararası göç hareketliliğinin hedef ülkelerde yoğun ve düzensiz bir şekilde görülmesi ulusal güvenlik tehdidi olarak algılanmaktadır. Bu bağlamda radikal şiddet, ırkçılık ve yabancı korkusu başta olmak üzere ekonomik, sosyal ve siyasal paradigmaları da bünyesinde barındıran önemli güvenlik sorunlarının da ayrıca kaynağı olarak görülmektedir (Yılmaz, 2008).

Bu bağlamda göç hareketliliği ülkelerin ulusal güvenliklerine ilişkin olarak iç güvenliği, kültürel kimlikleri, sosyal güvenlik sistemi, sosyal istikrarı, devletin refah seviyesi ile demografik yapısının güvenliğine kadar etkilediği bir durum olduğu kaçınılmaz bir gerçekliktir.

Göç olgusu, toplumsal değişim ile dönüşümünün belki de ilk başta gelen ana unsurlarından biridir. Küreselleşmenin etkisiyle ortaya çıkan bireysel ya da toplumsal göç hareketliliği günümüz çağının en büyük sorunları arasında yerini almaktadır. Hareket serbestliği, bireyleri daha güzel bir hayat yaşama hayali ile köyden şehirlere ya da gelişmemiş veya az gelişmiş devletlerden olanakları daha iyi olan devletlere doğru sürekli göç etme arzusu içine girmelerine neden olmaktadır. Ancak diğer taraftan da savaş başta olmak üzere, iç çatışmalar nedeniyle ortaya çıkan can güvenliği riski sebeplerine bağlı olarak nüfus geçişkenlikleri de kitlesel göç hareketliliğine sebep olmaktadır.

Hiç kuşku yok ki yaşanan bu göç hareketliliğinin yeni yerleşim yeri olan hedef ülkeler açısından “sosyo-mekânsal” etkileri olmaktadır. Zira göç eyleminin tesir ve sonuçlarına bakıldığında, sadece nüfusa bağlı hareketlilik olmadığı görülmektedir. Göç olgusuna bu yönüyle bakıldığında görülecektir ki göçün en önemli sonuçlarından biri coğrafi mekân değişikliğinin yanında toplumsal yapı değişikliğidir (Tümtaş ve Çelikkaleli, 2014).

Mekânsal ve toplumsal yapıda, göç olgusu önemli bir farklılaşma ve değişim yaşatmaktadır. Kaldı ki göç olgusuna iştirak eden birey veya toplumlar hangi statüyle “göçmen/mülteci

/sığınmacı” göç olgusunu gerçekleştirirse gerçekleştirsin sadece hedef ülkeye bedenlerini değil bunun yanında asıl yaşam alanlarının “sosyo-kültürel” değerlerini de, göç ettikleri mekânlara götürmekte ve kültürel etkileşim oluşturmaktalar. Zira göç, coğrafi ve kültürel olarak birbiriyle bağı olmayan insanlar arasında iletişim ve etkileşim oluşmasına neden olmaktadır. Aynı zamanda davranış biçimlerinde karşılıklı değişime yol açtığı gibi yeni fikir üretilmesinin önünü açar ve ayrıca kültür zenginliği ile yaygınlaşmasına vesile olur (Doğan, 2012). Söz konusu kültür etkileşimini belirleyen en önemli husus, göçmen/mültecilerin, yeni yaşam alanlarında yaşayan insanlarla aralarında sosyo-kültürel farklılığın bulunup bulunmadığıdır. Çünkü esas belirleyici unsurun toplumsal yapı olması nedeniyle sosyo-kültürel değişikliğin görünür olduğu hallerde iletişim ve düzenin oluşturulması daha güçtür.

Göçün mekânsal ve toplumsal yapıya ilişkin tesiri göç olgusunun sebeplerine bağlı olarak değişmektedir. Zorunlu yapılan göçlerde, göçmen ya da mültecilerin yeni yerleşim yerine herhangi bir hazırlık yapmadan gelmesi nedeniyle yeni yerleşim yerlerinde sosyo-ekonomik bazı sorunlar yaşamalarına sebep olmaktadır. Bu bağlamda, göç olgusuna iştirak eden göçmen ya da mültecilerin yeni toplumsal dokuya, bir parçası oldukları yeni yerleşim yerindeki toplumsal olgunun da göçmen ya da mültecilere olumlu bir katkısı olmamaktadır. Bu hususun en belirgin neticelerinden biri de sosyal farklılıklardır. Toplum ile göçmenlerin sosyal farklılıklarının mekânsal karşılığı ise yaşam yerlerinin farklı olmasıdır. Böyle bir durum ile karşı karşıya kalan göçmenler ise kendilerini daha güvende ve yalnızlık duygusuna kapılmayacakları bireylerin olduğu alanlarda ikamet etme hissiyatı sergilemekteler. Bu duruma atfen mekânsal olarak birlikte yaşama durumunda olan insanlarda sosyo-ekonomik ya da kültürel yakınlıklar son derece ön plana çıkmaktadır. Ancak bu yaklaşımların neticesinde ortaya çıkan en büyük sorun ise genelde büyük kentlerde yaşanmakta olan çarpık kentleşme ve buna bağlı olarak hızla artan gecekondu tarzı yapılar ile çevre kirliliğinin oluşmasıdır.

Türkiye’de ortaya çıkan göç hareketliliğine bakıldığında da görüleceği üzere, yaşanan göç hareketliliklerinin sanayileşmeye bağlı olarak yaşanmadığı için artarak devam eden göç olgusuna şehirlerimiz hazırlıksız yakalanmıştır. Bu durumda ortaya çıkardığı en belli başlı sorunlar ise barınma ve istihdam problemlerine ilişkin gün yüzüne çıkan fakirlik ve fakirliğin mekânsal yapıdaki karşılığı olan gecekondulaşmadır. Ana unsur olarak esasen göç veren yerler gelişmemiş, göç alan yerler ise daha gelişmiş bölgelerdir. Burada da önem arz eden konu ise

daha çok gelişmiş durumda olan bu bölgelerin göç sonrası gelişmişliğini ne kadar koruyabileceğidir. Çünkü göç alan yeni yerleşim yeri için tek tehlike toplumların yapısı ile kültürlerinin erozyona uğraması değil aynı zamanda eğitim, ekonomi, tarım ve hayvancılık gibi kısaca toplumların kendine yetecek olan imkânlarını yeni paydaşlara da bölmek mecburiyetinde kalmalarından sonra vereceği tepkilerdir.

Kırsaldan şehirlere doğru göç eden aile veya toplumların sosyal yapısı, hayat gayeleri, geçim kaynakları ile yaşam şekillerinin değişmesi çekirdek aile yapısını ortaya çıkarmıştır. Çekirdek aile yapısının oluşmasıyla, örf adet olarak nesilden nesle aktarılan kültürel değerlerin yerine geleneksel yapıdan çıkılarak modern çağın gerekliliğine doğru bir eğilim başlamıştır. Ayrıca ülkemizdeki küçük yapıdaki iş yerlerinin çoğalmasıyla birlikte artan “enformel işçiler, hemşehri ayrımcılığı, etnik kimlik, mezhep bağları, topluluk bağları ile bunların bir sonucu olarak ortaya çıkan dayanışmacılık”, şehirleşme şartlarına uyum sağlayan aile yapıları sayesinde marjinal sektörün gittikçe enformel bir sektör yapısına dönmesi, şehir ekonomisi ile iş hayatına katkı sunulması, eski yaşam alanlarında eğitim imkânı bulamayan çocuk ve gençlerin yeni yaşam alanlarında ailelerinin de desteğiyle eğitim ve öğrenim görme imkanlarının olması, çarpık kentleşmeye bağlı kültür ve toplum yapısı içerisinde olsa bile çalışma sahası ile iş imkânlarının artması, buna bağlı olarak geçim kolaylığının ortaya çıkmasıyla birlikte eğlenceli ve özgür bir hayat yaşayabilme imkânına kavuşulmasını (İlbaşı ve Çakır, 2010) göç olgusunun olumlu yönleri olarak görebiliriz.

Ancak hangi sebeple olursa olsun ortaya çıkan göç hareketliliğinin sağlık üzerinde de birçok etkisi bulunmaktadır. Özellikle şehirlere doğru artarak devam eden göç nedeniyle şehirler sadece “işsizlik, eğitim, çevre, konut, alt yapı, ulaşım sorunları” ile değil, önemli sağlık sorunlarıyla da karşı karşıya kaldığı bir gerçektir (Topçu ve Beşer, 2006). Özellikle 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşıyla birlikte Türkiye’ye gelen sığınmacıların sağlık güvencesinin olmaması, maddi güçlerinin zayıf olması, ortak dil ve kültürlerinin bulunmaması, yeterli beslenememeleri, hijyen şartlarının kötü olması gibi sebeplerden dolayı mültecilerde çeşitli hastalıklar baş göstermiştir. Aslında özellikle zorunlu göçe maruz kalan mültecilerin geneli çeşitli sağlık sorunlarıyla karşı karşıya gelmektedir.

Yaşanılan göç hareketliliği nedeniyle göçe maruz kalan çocuklar yeni yaşam alanlarında kendilerini güvende hissetmeleri yetişkinlere göre daha güç olduğu gibi kentsel ya da bölgesel ayrımcılığa da maruz kalabilmektedirler. Ayrıca ortak dil veya kültüre sahip olmamaları nedeniyle kendilerini ifade etme hususunda sıkıntı yaşadıkları bu nedenle de yeni arkadaş çevresi tarafından dışlanmakta ya da psikolojik şiddete maruz kalabilmektedirler. Okul çağındaki çocukların ailesinin tamamı ya da bazılarının Türkçe okuma-yazma bilmediğinden dolayı evlerinde Türkçe konuşulmadığı bu da çocukların Türkçe diline olan adaptasyon sürecinde problemlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Aynı zamanda eğitim öğretim hayatlarında dil sorununu ortadan kaldırıncaya kadar okuma-yazma öğrenmelerinde çektikleri zorluklardan sadece kendilerinin etkilenmediği, aynı zamanda öğretmenleri de bu durumdan etkilenmektedir. Uyum sorunu yaşayan öğrencilerin okul hayatlarında ve özel yaşamlarında içe kapanık ya da saldırgan davranış sergilemeleri nedeniyle şiddet eğilimine yatkın oldukları görülmektedir. Kaldı ki göçe maruz kalan ailelerin çocukları olan bu çocuklar yaşanan maddi sıkıntılardan dolayı küçük yaşlardan itibaren çalışmak zorunda kalmaktadır.

Geçim derdine düşen bu öğrenciler okullarda ya devamsızlık yapmakta ya da okullardan tamamen uzaklaştıklarından dolayı genel itibariyle çalışkan öğrenci profili çizememektedirler. Aslında bu durumlardan doğal olarak sadece öğrenciler değil öğretmenlerde etkilenmekte verimli eğitim öğretim dönemi geçiremeyen öğretmenler göç alan bölgelerden ya tayin istemekte ya da verimli olamadıklarını bildikleri halde eğitim öğretim hayatlarına devam etmektedirler. Çünkü sağlıklı bir eğitimde sadece öğrenci ile kurulan iletişim yeterli olmayıp iletişim halinde olunabilen katılımcı bir veli biçimine de ihtiyaç vardır. Nihayetinde yaşanan tüm bu süreçlerin sonucunda göç hareketliliğine maruz kalan ailelerin çocukları okullardan kopmakta ve enformel iş hayatına atılmaktadırlar.

İç göç olarak da artarak devam eden kırsal alandaki göç hareketliliği, kırsalda yaşayan toplumların nüfusunda azalmaya neden olduğu gibi kent köy arasındaki nüfus oranlarında da büyük farklar oluşmasına sebep olmuştur. Bu durum nedeniyle ıssızlaşan, terk edilen köylerde üretimin azaldığı, modern topluma yakışır yaşam alanları oluşturmak maksadıyla inşa edilen “okul, cami, elektrik, alt yapı, yol, su gibi” yatırımların kullanılmadığı gibi söz konusu bu yatırımların yapılmasının manasının da ortadan kalktığı görülmektedir. Köylerden kentlere doğru artarak devam eden göç hareketliliği nedeniyle hayvancılık ve çiftçilik başta olmak üzere

kırsaldaki üretim genel olarak durmuş ayrıca birbirinden etkilenen ya da kırsalda çalışmak istemeyen insanlar kent merkezlerine doğru yönelim göstermiştir. Ancak bu yönelim genelde sanayileşme ile turizm potansiyelinin yüksek olduğu bölgelere doğru gerçekleşmektedir. Bu nedenle ortaya çıkan konut ihtiyacı, kentlerde gecekondulaşma ve kenar mahalle diye nitelendirilen yoksulların yaşadığı alanların oluşmasında artışa neden olmuştur.

Varoş ya da gecekondulu mahallelerinde yaşayan insanların gelişmiş bölgelerde veya nispeten daha az göçe maruz kalan bölgelerde yaşayan insanlara göre daha zor şartlarda yaşam sürdüğü görülmektedir. Bu yaşam alanlarında bir takım “işsizlik oranının yüksek ve altyapı yetersizliğinin olması, yoksulluk ve barınma sıkıntısının yaşanması, fakir/yoksul olmanın vermiş olduğu bir takım sosyal kopuklukların olması, çocuk yaştaki suç oranında artış olması ve küçük yaşlardaki çocukların sokaklarda mendil, otomobil camı silmesi gibi birtakım işler yapması” çarpık hayat hikâyeleri bulunmaktadır. Bu bağlamda yoksul yerleşim yerlerinde yaşayan insanların kendilerine münhasır karakter oluşturma çabaları, toplumsal örgütlenmeleri ile şehir hayatının gereksinimi olan sosyal denge ve ortak kültür yerine şiddet eğilimi ile kutuplaşarak kendilerini kabul ettirme süreçlerini de göç olgusunun olumsuz yönleri olarak görmek mümkündür.

3.1.5. Göç Türleri

Göç hareketliliğine kavramsal olarak bakıldığında, göç türleriyle ilgili olarak farklı gruplandırma ile farklı görüşlere denk gelmek mümkün olduğu gibi göç hareketliliğini toplulukların özelliklerine göre grup göçü, bireysel ve aile göçü olarak sınıflandırmakta mümkündür (Özkalp,1995). Bu bağlamda kabile yaşamının yaygın olduğu ilkel çağlarda daha çok denk gelinen bir yerden başka bir yere yapılan göç hareketliliğine grup göçü adı verilmektedir. Gelişmemiş veya az gelişmiş yerlerden daha gelişmiş bölgelere doğru gerçekleştirilen göç hareketliliğine ise bireysel ya da aile göçü denilmektedir. Göç olgusunu ayrıca kısıtlı/sürekli, gönüllü/zorunlu, iç ve dış göç şeklinde gruplandırabiliriz (Özkalp, 1995). Sosyal medyadan takip ettiğimiz kadarıyla günümüz şartlarında bile özellikle Afrika ülkelerinde yaşayan bazı ilkel kabilelerin tıpkı toplayıcılık ve avcılık döneminde görülen yiyecek ve yeni yaşam alanları tespit etmek üzere bir bölgeden farklı bir bölgeye yapmış oldukları göç hareketliliğine ilkel göç denilmektedir (Petersen, 1958). İnsanlar bulundukları yaşam alanlarında yaşadıkları baskı veya sıkıntılardan dolayı “siyasi, hukuki, ekonomik, doğal

afet vb.” zorunlu olarak göç etmek durumunda kalmıştır. Aslında mübadele zamanında yapılan göç olgusu da buna bir örnektir.

1961 yılında Almanya ile imzalanan işgücü anlaşmasıyla ülkemizden Almanya’ya giden işçilerin yapmış olduğu göç hareketliliği kontrollü göçtür. Kontrollü göçteki esas unsur, hedef ülkenin talebi ve belirlediği sayı ile nitelikteki insanların bu göç hareketliliğini yapabilmesidir (Özkalp, 1995). Aynı ülke içinde bir yerden başka bir yere bireylerin kendi isteğiyle gitmesine serbest göç denilmektedir. İnsanların topluluk halinde özellikle savaş, iç karışıklık gibi nedenlerden dolayı bir ülkeden veya bölgeden başka bir ülke veya bölgeye gitmesine kitlesel göç denilmektedir. Örneğin, Suriye de çıkan iç karışıklık sonrası ülkemize gelen Suriyeli mültecilerin yapmış olduğu göç eylemi kitlesel göç hareketliliğine bir örnektir.

Göç olgusunu kısaca kategorize etmek istersek, göç hareketliliğinin ülke sınırları içerisinde olma durumuna “ulusal göç/iç göç” dışında olmasına “uluslararası göç/dış göç”, sebepleri bakımından “zorunlu göç” yahut “gönüllü göç”, gayesi bakımından “işçi göçü” veya “sığınmacılık/mültecilik”, süresi bakımından “geçici göç” ya da “kalıcı göç” ve istenilen hedefe erişmek açısından “yasal göç/düzenli göç” yahut “yasa dışı göç/düzensiz göç” gibi farklı sınıflara ayırmak mümkündür (Şeker ve Uçan, 2016).

Bu kapsamda göç olgusunu ülke sınırları bağlamında, iç ve dış göçler olmak üzere iki grupta ele alabiliriz. Ülke sınırları içinde yapılan yer değiştirme hareketine iç göç denilmektedir. Burada ima edilen köyden, kasabadan yani kırsaldan kente ya da kentten kırsala veya kendi içinde karşılıklı yapılan yer değiştirmedir (Üner, 1972). Ancak göç hareketliliğinin aynı ülke sınırları içerisinde olmayıp ülke sınırları dışına doğru yapılan göç hareketliliğine dış göç denilmektedir.

Göç kavramının tanımında da belirtildiği gibi göçün yönüyle ilgili tam bir belirlilik yoktur. Kaldı ki, iç göçler kırdan kıra, kırdan kente, kentten kıra, kentten-kente şeklinde olabilmektedir. Önem arz eden diğer bir unsur ise; “köylerden şehirlere basamaklı göç, köylerden şehirlere sıçramalı göç, şehirlerarası basamaklı göç ve şehirlerden şehirlere sıçramalı göç” şeklinde iç göçler ayrılabilir (Sezal, 1997).

Özellikle eş dost akraba gibi unsurlardan etkilenmenin de sonucu olarak aynı yerleşim yerinden göç eden ve yeni yerleşim yerinde iş kuran eş dost ya da aile bireylerinin yanına gidilmesi suretiyle yapılan bir göç olgusu da vardır. Bu göç olgusuna da “zincirleme göç” (Öztekin, 2016) denilmekte olup bu tarz yapılan göç hareketliliği esasen en güvenilir göç hareketliliğidir. Çünkü sizden önce ve size yakın birileri bu yerleşim yerlerinde yaşamaya başlamış ve yeni yerleşim yerinin tüm örf adet ve kültürünü öğrenme şansı bulmuştur. Tüm zorluğu çeken bir yakınının yanına yapılan göç hareketliliğinde her ne kadar göç eylemini gerçekleştiren bireyin lehine olan bir durum söz konusu olsa da orada yaşayan yerel halk için bu durum aynı değildir. Ortaya çıkan bu durum nedeniyle göçe maruz kalan yerleşim yerinde ilk problem olarak gecekondulaşma ve çevre kirliliği baş göstermektedir.

Göç olgusunu yine düzenli ve düzensiz göç diye sınıflandırmak mümkündür. Buna göre bireylerin yaşadığı ülkenin haricinde herhangi bir ülkeden doğrudan geçiş yapıp geçiş yaptıkları ülke ile vardıkları yeni ülkenin kanunlarına uygun olarak kısa veya belirli süreyle konaklamalarına düzenli göç denilmektedir. Hedef ülkelere izinsiz yani kaçak yollarla gelen ya da hedef ülkeye yasal yollarla gelip yasal süresi içerisinde çıkış yapmayan aynı zamanda kaynak ülke içinde kendi sınırlarından yasal yollarla çıkış yapmayan bireylerin kullanmış olduğu göç yöntemine ise düzensiz göç denilmektedir.

Beyin göçü olarak adlandırılan, eğitilmiş ya da yetenekli bireylerin yapmış olduğu göç türüne yasal göç denilmektedir. Bu göçün en büyük sebebi kaynak ülkesinde hak ettiği değeri göremediğini düşünen ya da hak ettiği kazancı kazanamadığını düşünen bireylerin genelde gerçekleştirdiği göç türüdür.

Kaynak ülke ile hedef ülkenin tüm prosedürlerini hiçe sayarak yapılan göç eylemine yasadışı göç denilmektedir. Yine burada kastedilen sadece yasal olmayan yollarla hedef ülkeye girilmesi değil aynı zamanda mevzuata uygun olarak hedef ülkeye girilmiş olsa da söz konusu ülkenin göçe ilişkin yasal hükümlerinin dışına çıkılarak misafirlik süresinin aşılması durumunda da bu durum gerçekleşmiş olmaktadır (IOM, 2009).

Göç olgusu yasal/yasadışı, neden, biçim, zaman, mesafe, amaç ve yer esasları kapsamında gruplandırılması yapılırsa da göçün genel geçer tanımına göre göçün sınıflandırılmasında ana

unsur göç eylemini gerçekleştiren bireyin düşünce ve gayesi esas olmalıdır. Bu bağlamda göç olgusunu en genel manada zorunlu ve gönüllü göç olarak ayırmak mümkündür. Buna ilişkin olarak ise, bireyin kendi isteğinin haricinde ikinci ya da üçüncü kişilerin etkisiyle gerçekleştirmiş olduğu göçe zorunlu göç denilmektedir. Aslına bakılacak olursa tüm göçler bir zorunluluktan ibarettir. İnsanın asıl yaşadığı yaşam alanı beklentilerini karşılamış olsaydı göç etmesini gerektirecek hiç bir husus ortaya çıkmamış olacaktı. Kısaca gönüllü gibi görünen göç öyküsünde bile farklı bir bakış açısıyla bakıldığında gönüllü gibi görünen göç hareketliliği de aslında zorunlu bir göçtür.

Bu durumun sonucunda özetle gönüllü gibi görünen göç eyleminin de mevcut durumdan daha iyi bir yaşam arayışı nedeniyle yapıldığı ortaya çıkmaktadır. Lakin bu zorunluluk durumu, bizim doğrudan anladığımız gibi şiddet, baskı veya maddi gerekçeler gibi nedenlerden dolayı gerçekleşiyor manasına gelmemelidir. Şöyle ki bu zorunluluk ya da zorlama durumu bir arzu, hayal veya istek neticesinde ortaya çıkabilir. Araştırmacının mesleki tecrübesine göre birçok memurun hayali emekli olduğunda sahil kenarı, köy ya da yayla gibi yerlere yerleşerek oralarda yaşamlarının kalanını sürdürmektir. Arzu edilen bu yaşamda bir zorlama söz konusu olmasa da insanlar ömrünün kalanını daha sakin yaşamak isteyebilir. Veyahut bunun tam tersine sürekli taşrada görev almış biride kent merkezlerinin imkânlarından daha çok faydalanma arzusu ile kent merkezlerinde yaşamak isteyebilmektedir. Daha net bir ifadeyle hangi şart ve istekle olursa olsun tüm olasılıklarda bir ihtiyaç ya da bir gaye zorlaması ortaya çıkmaktadır.

Bu yaklaşım ile göç olgusunu ele aldığımızda aslında tüm göç hareketliliğinin bir zorlama nedeniyle ortaya çıktığı aşikârdır. Gönüllü göç de esas unsur ise hangi maksat veya nedene bağlı olunursa olunsun tamamen kişinin kendi rızası ile gerçekleştirmiş olduğu bir göç hareketliliği olmasıdır.

Yaşamımıza yeni yeni girmeye başlayan bir başka kavram ise dijital göçebe kavramı, çağımız gerekliliklerine bağlı olarak hızla gelişen dijital teknoloji sektörünün göç olgusuna ilişkin hayatımıza kazandırmış olduğu bir kavramdır. Şöyle ki internet günümüz modern çağında hayatımızın her noktasında bizlere eşlik etmekte ve sunmuş olduğu hizmetler ile hayatımıza birçok kolaylık ve faydalar getirmektedir. Tüm bu gelişmeler ışığında farklı iş dalları dijital ortama geçmiş ve dijital ortam üzerinden hizmet vermeye başlamıştır. Dijital ortam üzerinden

alışan insanlara ise dijital göçebe denilmektedir. Bu bireyler internet bağlantısının olduğu her yerde çalışmakta ve çevrim içi hizmet vermeye devam ettiklerinden dolayı sabit bir yerleri bulunmamaktadır. Bu nedenle hem çalışıp hem de dünyanın farklı yerlerine seyahat edebilme imkânları bulabilmeleri nedeniyle kendileri göçebe olarak anılmaktadır (Mynet, 2024).

Görüleceği üzere, hayat devam ettikçe g olgusunun türlerine ilişkin çok farklı kavramlarda karşımıza çıkmaya devam etmektedir.

3.2. GN KENTLEşMEYE OLAN ETKİSİ

3.2.1. Kent Kavramının Kavramsal Analizi

İnsanların hizmet, ticaret ve sanayi gibi alanlarda çalıştığı, çok az insanın ise kısıtlı tarım arazilerinde faaliyet yrttğu, sağlık sistemi kırsala nazaran daha çok gelişmiş, ulaşım, iş ve eğitim imkânlarının fazla olduğu bölgelere kent denilmektedir. Kent sözcüğünün eş anlamlısı Türk Dil Kurumu (TDK)’ye göre günümüzde de yaygın olarak kullanılan şehir kelimesidir. Esasen kent kavramının manasına yönelik birçok tanım yapılmış olduğundan kent kavramına ilişkin net bir tanım yapmak mümkün değildir.

İnsanların yerel ve ortak ihtiyaçlarını karşılamak maksadıyla bir araya gelmeleri nedeniyle oluşan kentlere, her ağ veyahut dönemde farklı düzen ve sistem getirilmiştir. Buna paralel olarak da tarihin her safhasında uygarlıkların kendilerine has kentleri olmuştur.

Toplumların hayatlarını idame ettikleri ayrıca bir arada yaşamalarını sağlayan alanlara, köy ya da kent diye ifade edilmektedir (Keleş, 2013). Başka bir ifadeyle kent: “İnsan topluluklarının uzmanlaştığı iş bölümünün sanayi ve ikincil bağlantıların katı bir şekilde olduğu yer” olarak belirtilmektedir (Duru ve Ayten, 2002). Ortaya çıkan farklı tarzdaki kent tanımlamaları yapılırken bazıları nüfus ölçütlerini esas alırken bazıları da kent, kır, sosyolojik, idari ve statü farklarını esas almaktadır.

3.2.2. Kentleşmenin Tarihsel Süreci

Kent bilimi araştırmacılarına göre medeniyetlerin oluşmasının ilk adımı kentleşme ile başlamış (Keleş, 2013) ve hatta kentler kurulmuş olan medeniyetlerin en temel taşı olarak ifade edilmektedir. Yerleşik hayatın en temel unsurlarının başında gelen hayvanların evcilleştirilmesi

ve toprağın işlenmesi ile ilk kent adımları atılmaya başlanmıştır. Tarihte ilk kent, “Dicle ve Fırat Nehri kıyıları arasında M.Ö. 3000-4000 yıllarında Mezopotamya ile Nil, İndus ve Sarı Irmak vadilerinde üretilen tarım ürünlerinin depolanması ve fazlasının takas edilmesiyle amacıyla bir komuta merkezi olarak ortaya çıkmıştır” (Benevola, 1995). Akdeniz havzası bölgesinde kurulan kentler ise ilk kurulan kentlerin devamı niteliğindedir. Takasın yerine ticaretin ön plana çıkması ile kentlerin bölgesi genişlemiş, kentler sadece yaşam alanı değil aynı zamanda pazar ve ticaret merkezi haline gelmiştir.

Hollanda ve İtalya gibi ülkeler, Avrupa ülkelerinde ortaya çıkmaya başlayan ilk bölgesel gelişme gösteren ticaret merkezlerinin başında gelmektedir (Pirenne, 1994). Kent merkezleri genel olarak tapınak, pazar yeri, saray ve surlar etrafında toplanmış olup dinsel yapılar ile saraylar şehir merkezlerinde önemli bir konumdaydı. Üreticilerin ürünlerini satabilmesi için ise pazar yerleri kentlere yakın çevrelere konuşlandırılmıştır.

Ayrıca dışarıya kapalı olarak inşa edilen kentlerin etrafında genel olarak surlar bulunmaktadır. Bu surlar ile kentlerin güvenliği sağlanmaya çalışılmış, ulaşımın kolay olması içinde tapınaklar yollara yakın bölgelere inşa edilmiştir. Askeri politikacılar, din adamları ile yöneticilerin ise kentlerde yaşayan halk üzerinde genel olarak büyük etkisi bulunmaktaydı (Bookchin, 1999). Görüldüğü üzere sanayi öncesi kentlerde, yerleşim alanları daha çok güvenlik düşüncesi ön planda tutularak oluşturulmuş ve savunulması daha kolay olması içinde surların etrafıyla sınırlı tutulmuştur.

18’inci yüzyılda batılı ülkelerde ortaya çıkan sanayi devrimiyle birlikte insanlık tarihi derinden etkilenmiş olup sanayi devriminin etkisiyle kırsaldan kentlere doğru başlayan göç hareketliliği kent nüfusunun artmasına neden olmuştur. Bilindiği üzere İngiltere sanayileşmenin ilk yaşandığı ülke olması nedeniyle kentlerinde hızlı bir şekilde artışa geçen nüfus barınma krizine neden olmuş, buna bağlı olarak da kent alanları genişleyerek büyümek zorunda kalmıştır. Süreç içerisinde sanayi devriminin etkisi sadece İngiltere’yle sınırlı kalmamış tüm Avrupa’ya yayılmıştır (Karabey, 1980).

Avrupa ülkelerinin 18 ve 19'uncu yüzyıllardaki kentleşme durumuna ilişkin olarak, "1900 yılında Almanya'da %56, İngiltere'de %49, Fransa'da %41, İsveç'te %21,5 iken ABD'de ise aynı yıllarda kentleşme oranı %39,7 dir" (İsbir,1991).

İnsan gücüne olan ihtiyaç sanayi devrimi sonrası kullanılmaya başlanılan buharlı makineler nedeniyle azalmaya başlamış ve hatta daha az enerji harcayarak daha kaliteli ürünler elde edilmiştir. Bu da kentlerde insanların çalışabileceği yeni iş dallarını ortaya çıkarmıştır. Bu gelişmeye paralel olarak kentlerde gün yüzüne çıkan işçi sınıfı sonrasında, kentler fabrika çevrelerinde yoğunlaşmıştır.

Sanayi devrimiyle birlikte komşuluk ilişkileri zayıflamış, doğuştan sahip olunan birtakım özellikler yok olmaya yüz tutmuş ve eğitim tüm toplumlarda ön plana çıkmıştır. Genel olarak toplumlar sanayi devrimi sonrası dini kurallara göre değil daha demokratik yöntemlerle yönetilmeye başlamıştır.

3.2.3. Kentleşmenin Nedenleri ve Ortaya Çıkardığı Sorunlar

Göç ve insan ilişkisinin yaratmış olduğu sorunların en başında kentleşme problemi yer almaktadır. Bir değişim ya da yer değiştirme olan göç, bireyleri her yönden etkileyen ve zarar veren bir eylem halini almaktadır. Aynı zamanda kentleşme hareketliliğine geçmişten günümüze doğru bakıldığında göç olgusunun kentleşme üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Türkiye'de 1950 yılı itibariyle birey veya toplumların zorunlu nedenlere bağlı olarak ya da siyasi, eğitim veya ekonomik sebeplere dayalı kısa veya uzun süreli yer değiştirme eylemleri sonucu ortaya çıkan kentleşme problemi, 1980'li yıllarda durağanlığa geçmiş olsa da günümüz Türkiye'sinin en önemli sorunlarının başında gelmektedir. Kentleşme hızını doğrudan etkisi altına alan göç olgusu aynı zamanda kentleşme üzerinde de olumsuz etki bırakmaktadır. Kırsaldan kentlere doğru ortaya çıkan göç hareketlikleri özellikle kentlerde yeterli miktarda konut ve iş imkânlarının bulunmaması halinde kentleri olumsuz yönde etkilemektedir. Göç hareketliliğinin yoğun yaşandığı kentlerde; genel olarak altyapı ve ulaşım sorunu, çarpık kentleşme, suç oranlarının artması ile işsizlik gibi başlıca sorunlar ön plana çıkmaktadır.

Bu bağlamda, insanların özel ya da ortak ihtiyaçlarını süre gözetmeksizin karşılamak üzere etkileşim içinde bulunmalarını sağlayan sosyo-kültürel ve fiziki alan olan kentlerde, kişiler

birçok açıdan iletişim halinde bulunmaktadır. Aynı zamanda kentler, bünyesinde bulunan insanları kültürel, teknolojik, ekonomik, eğitim ve siyasi gibi birçok yönden etkilemektedir. Kentleşme hareketlerinin Türkiye’deki temel sebeplerine bakılacak olursa; kentlerde sanayinin hızla büyümesinin yanında, kırsal alanda yaygın hale gelen tarımda makineleşme, miras yoluyla tarım arazilerinin pay edilmesi, kuraklığa ve yanlış ilaçlamaya bağlı olarak toprakların verimsizleşmesi gibi nedenlerden dolayı kırsalda ortaya çıkan hayat şartlarının güçleşmesi kentleri ilgi odağı haline getirmiştir.

Ancak sanayi yatırımlarının bir plan dâhilinde değil de hedef pazar bölgelerine daha yakın bölgelere ya da ulaşımın daha kolay olduğu bölgelere plansız bir şekilde yapılması nedeniyle sanayileşme genel itibariyle Marmara, Ege ve Akdeniz Bölgelerinde daha yaygın hale gelmiştir. Doğu ile Karadeniz Bölgesinde yatırımların yetersiz kalması ise bu bölgelerde yaşayan insanların sanayileşmenin yaygın olduğu bölgelere göç etmek zorunda kalmasına neden olmuştur. Buna bağlı olarak da Marmara, Ege ve Akdeniz Bölgeleri en çok göç alan bölgeler iken Doğu Anadolu, Karadeniz ve İç Anadolu bölgeleri en çok göç veren bölgeler haline gelmiştir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi ile Doğu Anadolu Bölgesi’nden kişi veya toplumların göç etmesindeki bir başka sebep ise 1984 yılı itibariyle başlayan terör olaylarıdır.

Sanayinin gelişmesiyle birlikte insanların özellikle kentlere göç etmek istemesi nedeniyle kentlerde işsizlik baş göstermiş, altyapı ve ulaşım yetersizliği, kira ve arsa fiyatlarının yükselmesi, gecekondulaşma, tarım alanlarının tahribata uğratılması, dilencilik ve kentlerde kentsel suç oranının artması ile uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı gibi eylemlerde artış olduğu gözlenmektedir.

Ayrıca işsizlik, yoksulluk ve gecekondulaşma gibi benzer birçok sosyal yapıyı içinde barındıran göç olgusu ile kentleşme, bireysel yapıdan ziyade toplumsal yapıdaki büyük bir değişimin kaynağını oluşturmakta olup hukuk, antropoloji, ekonomi, şehir planlama, sosyoloji ve felsefe gibi farklı bilim dalının da çalışma alanlarına girmektedir.

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de göç hareketliliği batıya doğru yönelim göstermiş ve bu yönetime bağlı olarak da kentleşme hareketliliği çoğunlukla batıya doğru kaymıştır. Meydana gelen bu göç hareketliliği çoğunlukla kırsal bölgelerden büyükşehirlere doğru

yaşanırken, bazen de geçiş amaçlı önce küçük veya orta ölçekli şehirlere oradan da büyükşehirlere doğru eğilim sergilemiştir.

Okuma yazma bilmeyenler ile okuryazarlar ya da gençler, göç hareketliliğine katılanların başında gelmektedir. Bu kişiler göç edilen bölgelerin kentsel davranış özelliklerine uyum sağlama, çalışma hayatında kendilerine yer bulma ile kentsel yaşam geleneklerine alışma süreçlerini daha rahat atlatabilmek için genel olarak daha önce aynı bölgeden göç etmiş hemşerilerinin yanına gitmek üzere göç eylemini gerçekleştirmişlerdir. Ancak meydana gelen bu durum nedeniyle de şehirlerin, ilçelerin veya köylerin belirli yerleri aynı bölgeden göç eden insanlardan oluşmasına sebebiyet vermiştir. Bu da kentlerde formel yapıların oluşmasına neden olmuştur. Örneğin Doğu Karadeniz'den, Batı Karadeniz'e göç eden insanlar genelde aynı köylerde yaşamaya başlamış hatta köylerin oluşumu bile bu doğrultuda olmuştur. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için Sakarya ilinin Kocaali ilçesini örnek verecek olursak; Trabzon'un Of ilçesinden göç edenler Sakarya ilinin Kocaali ilçesinin Selahiye köyüne yerleşmişken, Giresun'un Bulancak ilçesinden göç eden vatandaşlar ise Şekerpınarı ve Kestanepınarı köylerine yerleşmişlerdir. Yine diğer köylerin oluşumu da genel olarak bu şekilde olmuştur.

Kamu iktisadi teşekküller, üniversiteler veya askeri tesisler, göç hareketliliği ile gelişmeye ya da büyümeye başlayan şehirlerin gelişimine ayrıca katkı sunmuştur (Şahin, 2010). Bunun yanında, ülkemizdeki kentleşme olgusunu, kentleşmenin şekli, hızı ve nedenleriyle birlikte değerlendirdiğimizde, çarpık kentleşme olgusunun oluşmasına apaçık bir şekilde neden olduğu aşikârdır. Esasen ülkemizdeki çarpık kentleşmeyi kısaca açıklamak gerekirse; “anormal, sağlıksız, ekonomik kalkınmaya faydası olmayan ya da problem çıkaran” biçiminde tanımlayabiliriz. Türkiye'nin kentleşme yapısı genel olarak “işlevsel değişim yaratmayan, çevreyi kalkınma sürecine sokamayan, toplumsal ve kültürel değişim oluşturmamayan” şeklinde ifade edilmektedir (Keleş, 1974).

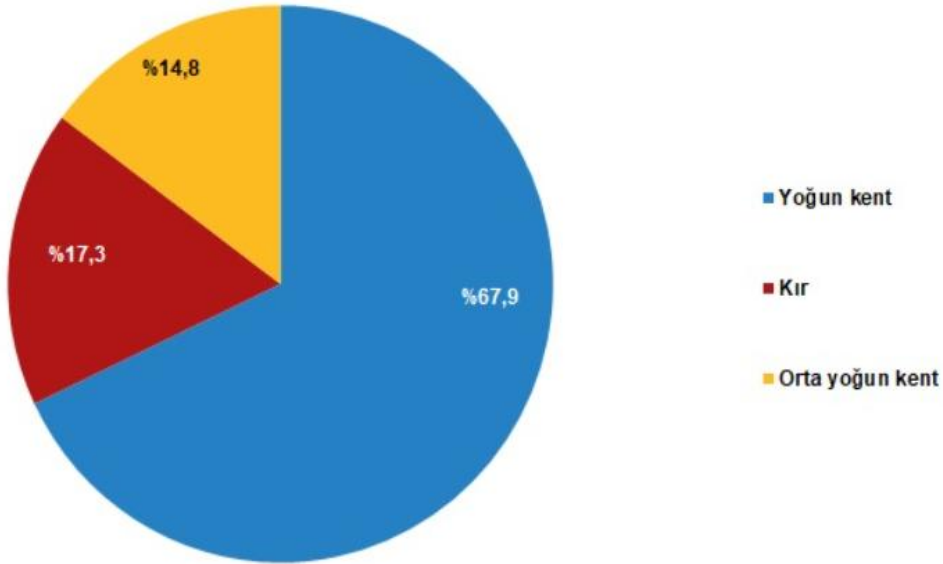
İç göç hareketliliğinin artışa geçtiği 1950 yılı itibarıyla Türkiye'de gün yüzüne çıkan kentleşme hareketliliğini hızla devam eden kırsal alanlarda yaşayan insanların büyükşehirlere doğru gerçekleştirmiş olduğu göç dalgası izlemiştir. Aynı zamanda bu sürece ilave olarak son yıllarda ülkemizin maruz kaldığı uluslararası göç hareketliliği sebebiyle de kentleşme hareketliliği hızını azaltmadan günümüzde de devam ettirmiştir. Şöyle ki kentlerde yaşama isteği, kırsal

alandan göç etmenin itici faktörü haline gelmiş olup buna bağlı olarak da kentlerde nüfus artışı ile kentleşme sürecinde hızlı bir artış da meydana gelmiştir.

Kent nüfusunun artışına yönelik ülkemizde yapılan araştırmaya göre; 1950 yılında kent nüfusunun genel nüfusa oranı %25 civarında iken, 1960'ta %31,9, 1980'de ise %43,9 olmuştur. Kırdan kente doğru eğilim gösteren nüfus artışı nedeniyle kentsel nüfus oranlarında büyük çapta nüfus artışı olmasına rağmen kırsaldan kente doğru oluşan göç dalgası sürekli devam etmiştir. Bu bağlamda kırsaldan kente doğru devam eden göç dalgası neticesinde 1985 yılında kent nüfusu ilk defa %53 seviyesine çıkmış, 2000 yılında yapılan nüfus sayımı ile kent nüfus oranı %65 olduğu görülmektedir (Işık, 2005).

31 Aralık 2022 tarihi itibarıyla, ülkemizin toplam yüzölçümünün %1,6'sına denk gelen kentlerin yerleşim yerlerinde 57 milyon 934 bin 583 kişi ikamet etmekte olup bu rakam ise Türkiye nüfusunun %67,9'una denk gelmektedir. Yüzölçümümüzün %93,5'ine denk gelen kırsal alanda ise Türkiye toplam nüfusunun %17,3'ü ikamet etmekte, orta yoğun kentlerde ise genel nüfusun %14,8'i yaşamaktadır (TÜİK, 2022).

Kent-kır sınıflamasına göre nüfusun dağılımı, 2022

Şekil 3. Kent-Kır Nüfus İstatistikleri (2022)

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Esasen ülkemizde olduğu gibi tüm Dünya’da insanların genelinin kentlerde yaşıyor olması nedeniyle kentleşme sürecinin problemsiz yaşandığı anlamının çıkarılması manasız ve yersiz olur. Kaldı ki ekonomi ve sanayileri önde olan gelişmiş ülkeler bile kentlerine doğru yönelim gösteren göçmenlerin sorunlarını bildikleri halde söz konusu sorunları çözecek işlevsel bir cevap bulmada yetersiz oldukları ortadadır. Kentleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan olumsuzlukların görünüm olarak gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkelerde daha problemli görülmesinin doğal olduğu da ayrıca kabul görülmesi gereklidir. Örneğin, sanayileşmenin ilk yaşandığı İngiltere gibi ülkelerde bile şehirlere göç eden kişilerin ortaya çıkardığı problemler ile şehirlerin baş etmede uzun süre büyük sıkıntılar çektiği bilinen bir gerçektir.

1950’li yıllarında ülkemizde başladığı bilinen ve hızla devam eden kentleşme olgusu birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Bunların en başında barınma, işsizlik, kontrol edilemeyen nüfus yığılması, büyük ve orta ölçekli şehirlerde ikamet edenler için gerekli sağlık hizmetlerinden faydalanamama ile sosyo-ekonomik dengesizlik ve altyapı sorunları gibi nedenlerden dolayı şehirlerde yaşamalarına rağmen esasen şehirli olamamış hatta yaşadıkları şehirlere yabancı olan birey topluluğu oluşmuştur.

Bu bağlamda çalışma konumuz olan Seyhan ilçesinin kentleşme yapısını tarihi süreç içerisinde incelediğimizde, kente gelen göç gruplarının imarsız arazi üzerine yapmış oldukları ruhsatsız kaçak yapılara bağlı olarak kentin yaşam alanlarının genişlediği ayrıca ortaya çıkan bu düzensiz ve çarpık kentleşmenin rant baskıları ile yayıldığı değerlendirilmektedir. Tüm bu olumsuzlukların önüne geçebilmek için şart olan unsur ise şehir planının hayata geçirilmesidir.

Kaldı ki bir şehir planı, ilgili kentin kalkınma ve büyüme evresinin tespit edilmesi ile alt yapı ve projelerin vatandaşlara verimli ve etkin bir şekilde sunulmasına da olanak oluşturur. Kentin ekonomisi, canlılığı ve modernliği, şehir planı sayesinde, yerelin de ötesinde ulusal ve uluslararası manada ilgi çekebileceği gibi, ticaret ve ziyaretçilerin de ayrıca ilgisini çekebilecektir. Bir kent dizayn edilirken yaşanan zamanın imkân ve koşullarına göre değil uzun vadede şehri modern tutabilecek yani geleceğe hazırlayacak şekilde şehir planının yapılması elzemdir. Ancak yapılan tüm planlar günümüzde geleceğe göre değil günün şartlarına göre tesis edilmektedir. Yine de şehir planlayıcıları ya da yerel yönetimler bugünün değil yarının planını hesaplayarak şehir planlarını oluşturmalıdır (Kent Mühendislik, 2024)

Şehirlerin inşa manasında tasarımı yapılırken hazırlanan projeksiyonların uzun vadeli olması gerektiği bilindiği halde Adana’da bu durum ihmal edilmiş durumdadır. Güncel ve bilimsel

gelişmeler takip edilmeden yapılan şehir planlama anlayışını, süreç içerisinde sorumluluğun yerel yönetimlere verilmesiyle birlikte kentsel rant oluşturma düşüncesi, tüm yurttaki olduğu gibi Adana genelinde de planlı bir şehirleşmeye mâni olmuştur. Ortaya çıkan bu durum nedeniyle de şehirde hemşehriciliğe ve sosyo-ekonomik yapıya bağlı nüfus grupları arasında büyük farklılıklar ile fakirliğe bağlı alt bölgeler oluşmuştur. Söz konusu bu farklılıklar ise her geçen gün daha da artmakta ve uluslararası göçünde etkisiyle nüfusun genel bir bölümü yukarıda bahsedilen sorunlar sonucu “kentle bütünleşme niyetinde olmayan, topluma karşı tehlike oluşturan, suça yatkın ötekileştirilen” halini almaktadır.

Kentlerde yoksul ve alt kesim sınıfların yaşadığı yerleri ifade etmek için yaklaşık bin yıl kadar önce ortaya atılan “getto” kavramı M.Ö. 70’te Babillerin Filistin’den Yahudileri Avrupa’ya doğru sürmelerinden beri kullanılmaktadır. Yahudi gettosu diye tabir edilen “gettolar çevresi” ile örülen, sorun içerisinde ötekileştirilmiş bir topluluğun yaşam sürdüğü alanlardır (Erder, 2006). “Özellikle gettolarda genel olarak yerleşim yerleri belli kurallar dâhilinde oluşur, kentte nasıl dolaşılacağı, hangi işlerin yapılabileceği, işe giriş çıkış saatleri, kıyafetlerin nasıl olacağı, hangi sokaklarda gezilebileceğine kadar sınırlar koyularak belirlenmiştir. Hatta gettoların etrafında surlar vardır ve kentin yetkilileri isterse gettonun surlarını sanki evin kapısını dışarıdan kilitler gibi kilitleyebiliyorlardı.”

Getto kavramının gün yüzüne çıkış şeklinin dışında günümüzde yoksul ve azınlık grupların bir arada yaşadığı alanları tabir etmek için gettolaşma kavramı kullanılmaktadır. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de daha çok büyük kentlerde görülmekte olan bu tarz oluşumlar, yoksulluğun, ötekileştirilmenin, ayrılmış ve tutunamayışın yüksek seviyede hissedildiği oluşumlardır. Bu oluşumlar bünyesinde hırsızlık, gasp, madde bağımlılığı, kapkaç, fuhuş veya fuhşa teşvik benzeri suç ya da suça sapma davranışlar barındırmaktadır. Söz konusu bu tarz oluşumların önünü alabilmek için sıkça yapılan yardım dayanışmalarının yerine, kentsel dönüşüm projelerine hız verilmelidir. Örneğin, Ankara ili Altındağ ilçesi Gültepe ve Örnek mahalleleri (çinçin) ile İstanbul’da başlayan projeler gibi projelere daha çok destek verilerek ülke geneline hızla yayılması sağlanmalıdır (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2012).

Aşırı göçe maruz kalan büyük şehirlerden bir tanesi de Adana şehridir. Nüfusu hızla artan kozmopolit bir kent görüntüsü çizen Adana, tarımsal alanda yaşanan ekonomik sıkıntılar ve aynı zamanda çevre illerinde sanayi ve ticarete atılım sergilemesiyle birlikte kendi içine kapanan kendi kendine yetemeyen bir büyükşehir haline gelmiştir. Adana’da artan nüfusun

çoğunluğunun göç hareketliliği sonucunda oluşması aynı zamanda son yıllarda artarak devam eden ekonomik durgunlukla da birleşince, şehrin etnik yapısının yanında sosyal yaşamını da bire bir etkilenmiştir. Güneydoğu ve Doğu Anadolu'dan sadece 1975 ve 2005 yılları arasında Adana'ya 168.749 kişi göç etmiştir (Keser, 2006). Sanayinin gelişmesiyle birlikte Adana, 1927 yılından 1995 yılına kadar göç almış ve 1990 yılında yapılan nüfus sayımında ülkemizin 4'üncü büyük ili olmuştur. Ancak 1995-2000 yılı itibariyle Adana göç alan değil göç veren bir il haline gelmiştir (TÜİK, Nüfus Sayımları, Adrese Dayalı Nüfus).

2008 yılında yürürlüğe giren Büyükşehir yasası ile merkezde bulunan ilçe sayısı iki iken (Seyhan ve Yüreğir) Sarıçam ve Çukurova ilçelerinin de kurulmasıyla birlikte dörde çıkmıştır. Ancak kent genel itibariyle Kuzey-Güney olarak ayrırmakta ve buna bağlı olarak da sosyo-ekonomik ve köken farklılıklardan kaynaklanan ayrışma ve önyargı şehrin kendi içindeki en belirgin sorunu haline gelmiştir. Adana, Çukurova bölgesinin en büyük kentlerinden biri olmasına rağmen bünyesinde yaşayan halkın ihtiyaçlarını karşılayamayan hem mekânsal açıdan hem de modern bir şehrin sunmuş olduğu hizmetler yönünden ayrıca kentsel hizmetlere ilişkin kendi kendine yeten bir şehir olmanın çok ötesinde bir görünüm sergilemektedir.

Süreç içerisinde hareketliliği hız kesmeden devam eden iç ve uluslararası göç hareketliliği nedeniyle kent nüfusu hızla artmaya başlamıştır. Lakin buna bağlı olarak kent genelinde artışa geçen kentleşme sürecinde yaşanan denetimsizlik ve plansızlığa bağlı olarak özellikle Güney Adana diye adlandırılan Seyhan ilçesi sınırları içinde bulunan mahallelerin genelinde hatalı arazi kullanımı ve imar aflarıyla da iyice artan kaçak yapılaşma yaygın hale gelmiştir.

Büyükşehir yasası ile Seyhan ilçesi ikiye bölünmüş ve Çukurova ilçesi kurulmuştur. Çukurova ilçesinin olduğu bölge Adana'nın Kuzeyi yani bilinen adıyla Kuzey Adana, Seyhan ilçesinin geneline yakını ise Güney Adana olarak anılmaktadır. Genel olarak Kuzey Adana modern ya da ekonomik durumu daha iyi olanların yaşadığı yer olarak bilinirken, Güney Adana ise daha çok yoksulların ve göç yoluyla gelenlerin yaşadığı yer olarak anılmaktadır. 1980 yılı sonlarına doğru çeşitli sebeplere bağlı olarak Adana il merkezi ve özellikle merkez ilçelerine doğru oluşan göç dalgası neticesinde, kent nüfusu hızlıca artmış, gecekondü bölgeleri “varoşların” oluşması ile kent merkezinde veya çevresinde planlı kentleşmeye aykırı yaşam alanları ortaya çıkmıştır.

Bu oluşuma paralel olarak da kentin gelişimi kuzey-güney şeklinde olmuştur. 1990'lardan itibaren yaşanan yoğun iç göç dalgasından öncede kent genelinde hâkim olan konut ve altyapı

yetersizliği ile çarpık kentleşmenin ötesinde ortaya çıkan en önemli sorun ise ekonomik sorundur. Şöyle ki yaşanan yoğun iç göç dalgası öncesinde kırsalda hâkim olan işsizliğe bağlı ekonomik sıkıntı yoğun göçün etkisiyle kent merkezinde de ön plana çıkmış ve kırsal işsizliğin yerini kentsel işsizlik almıştır.

Bölge ya da kentler arasındaki gelir adaletsizliğine bağlı olarak ortaya çıkan işsizlik nedeniyle insanların bulunduğu yeri terk ederek iş imkânı daha çok olan bölgelere göç etmek zorunda kalması göçün olağan sebeplerinden sayılmaktadır. Ancak ortaya çıkan bu göç hareketliliği nedeniyle göç alan bölgeler farklı farklı problemler ile karşı karşıya kalmasının yanında göç alan bölgelerde yatırım ağının genişlemesi ve yeni istihdamların oluşması nedeniyle nüfus giderek artmış ve buna bağlı olarak da barınma krizi gün yüzüne çıkmıştır. Uluslararası göç hareketliliğinden ziyade ortaya çıkan iç göç nedeniyle gerek kaynak bölge için gerekse hedef bölge açısından göçün beraberinde getirdiği sorunlar herkesçe bilinen ve çözüm bulunamayan bir gerçektir.

Şöyle ki iç göç eylemine göç veren kaynak bölge açısından bakıldığında gelişmenin ve büyümenin durması demek olduğu gibi hedef bölge açısından bakıldığında ise düzensizlik ve çarpık bir kentleşme demek olduğu gibi aynı zamanda düzensiz nüfus yığılması da demektir. Yine kentin hızlı büyümesi sonucunda ortaya çıkan demografik, ekonomik, sosyal ve kültürel birçok sorun zaman geçtikçe çözülemez işin içinden çıkılamaz bir hale gelmektedir. Sonuç olarak göç alan ve veren bölgeler arasında görölen farklılıklara bağlı olarak ortaya çıkan ekonomik etkenlerin bölgesel dengesizlik ile plansız kentleşmeyi de beraberinde getirdiği aşikârdır.

Özellikle ekonomiye bağlı olarak gerçekleşen yoğun göçlerden sonra hedef kentler kronik işsizlik tehlikesi ile karşı karşıya gelmekte, iş bulamayan ya da iş bulmada zorluk çeken bireyler sosyal ve psikolojik olarak olumsuz olarak etkilenmektedir. Dengesiz seyreden iç göçler, sosyal ve psikolojik olarak kentlerde bıraktığı etkilerin yanında makro düzeyde ortaya çıkan ekonomik kayıp nedeniyle kişi başına düşen gelirin farklılaşmasını daha çok hissettiren kentsel mekânlar oluşturmaktadır (Akan ve Arslan, 2008).

Türkiye'de meydana gelen iç göç hareketliliğinin temel sebeplerinden biri olan ekonomik dengesizliğin ortadan kaldırılması halinde kentler daha bilinçli, kontrollü ve altyapı sorunlarının temel problem olmaktan çıktığı gibi iller ve bölgeler arası dengeli bir nüfus dağılımı da ortaya çıkarabilir.

Özetle, kırsaldan ya da orta ölçekli kentlerden büyük kentlere göç edenlerin şüphesiz yaşadıkları en temel problem geçim, işsizlik ve barınma sorunudur. Kırsal bölgelerden göç edenlerin en başta gelen sorunlarının başında işsizlik gelmektedir. Bu durumun sebebi ise insanların alışagelmiş ya da tarıma dayalı iş tecrübelerine ilişkin kendi yaşam alanlarını geride bırakarak kentlere göç etmesi sonucunda bilmedikleri veya geçmişlerinde çalışmadıkları sanayi ve hizmet sektörü gibi iş kollarına yönelerek nitelik gerektiren işleri yapmaya çalışmalarından kaynaklanmaktadır.

Kentteki iş olanakları çeşitliliğinin sınırlı ya da nitelikli işler olması nedeniyle kırdan kente göç eden insanlar ilk başlarda bu durumdan dolayı sıkıntı çekmektedir. Ayrıca kentlere göç ederek yaşam mücadelesi veren insanların işsizlik probleminden sonra yaşadığı en önemli sorun ise barınma sorunudur. Kentlerde yaşamaya başlayan insanlar ilk başta içinde bulundukları ekonomik sıkıntılardan dolayı kiracı olmakta ya da hemşehri veya akrabalarının yanında ikamet etmektedir. Bir süre sonra ise ya kendilerine ev yapmaktalar ya da satın alma yoluna gitmektedirler. Ancak konut yapan ya da satın alan kişi sayısı 1950’lili yıllarda daha fazla iken 1970’lili yıllardan sonra ev yapmaya müsait arsa miktarının azalmasının yanında artan arsa fiyatları nedeniyle ev yapma imkânı zorlaşmıştır. 1950’lili yıllarda yapılan evlerin geneli ise gecekondur şeklinde olmuştur.

1966 yılında yürürlüğe giren 775 sayılı Gecekondur Kanunu’nun 2’nci maddesinde gecekondur kavramının tanımını; “Gecekondur deyimiyle imar ve yapı işlerini düzenleyen mevzuata ve genel hükümlere bağılı kalınmaksızın, kendisine ait olmayan arazi veya arsalar üzerinde, sahibinin rızası alınmadan izinsiz yapılar kastedilmektedir.” şeklinde düzenlenmiştir.

Türkiye’de olduğı gibi gelişmekte olan ölkelerde kentleşme süreci çok hızlı ilerlediğı için kent nüfus oranında hızlı bir artış yaşanmış, yaşanan bu hızlı değışim ile birlikte kentler, asıl fonksiyonlarının dışına çıkmış ve yoğun nüfus artışları ile birlikte bazı çevresel sorunlar ile alt yapı yetersizliğinin baş gösterdiği yerler haline gelmiştir. Sonuç itibariyle, kentlerin temel gereksinimine ilişkin kanalizasyon, su, elektrik, doğalgaz, yol ve haberleşme gibi hizmetlerin yerine ulaştırılması konusunda düzensiz göçünde etkisiyle ciddi sıkıntılarla karşı karşıya gelmektedir (Özer, 2004).

3.3. ADANA KENT TARİHİ VE DEMOGRAFİK DÖNÜŞÜMLER

3.3.1. Çukurova'ya genel bakış

Çukurova ile Adana tabirleri süreç içerisinde yaşanan kaynaşmaya bağlı olarak birbirlerinin yerine kullanılacak kadar özdeş hale gelmiştir. Çukurova denilince ilk akla Adana'nın gelmesindeki en önemli faktör ise Çukurova bölesi içerisinde en verimli tarım arazilerinin Adana ili sınırları içerisinde olmasıdır. Ancak bölge sahip olduğu bu verimli tarım arazileri nedeniyle tarihin her safhasında farklı devletler tarafından ele geçirilmek istenmiştir. Son olarak Abbasiler idaresinde bölgeye yerleşen Türkler sırasıyla Ramazanoğulları ve Osmanlı Devleti hâkimiyeti altında sürdürdükleri varlıklarını günümüze kadarda devam ettirmektedir. Bölge Türklerin hâkimiyetine geçene kadar sürekli el değiştirmiş, buna bağlı olarak da bölgede sürekli iç karışıklık ortaya çıkmış aynı zamanda bölge idari açıdan yaşadığı sorunlar nedeniyle sosyal ve iktisadi yönden de istikrarlı bir yönetim anlayışına bir türlü kavuşamamıştır. Türklerin yönetimine geçen bölgede zaman içerisinde ticaret artmaya başlamış ve bu hareketliliğe bağlı olarak da bölgeye kervansaraylar, medreseler, hanlar, camiler ve hamamlar inşa edilerek bölgenin kalkınmasına katkı sunulmuştur. Ancak Osmanlı Devleti'nde ortaya çıkan istikrarsızlık bölgede süregelen istikrarlı yaşamı etkilemiş ve bölgede yaşayan güçlü Türkmen aşiretlerinin isyan etme teşebbüslerine varacak kadar önemli bir hale gelmiştir.

Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa bağımsızlığını ilan ettikten sonra oğlu İbrahim Paşa Suriye ile Adana'yı 1833 yılında işgal ederek egemenliği altına almıştır. 1840 yılına kadar egemenliği altında bulunan Adana'da yapmış olduğu tarım reformları sayesinde Çukurova'da önemli değişimler yaşanmıştır. Ancak 1840 yılında Osmanlı Devleti'nin yönetimine giren bölgede asayiş olayları tekrardan bozularak artmaya başlamıştır. Osmanlı devleti bunun önüne geçebilmek için ise Fırka-ı İslâhiye birliklerini bölgeye göndererek göçebe hayat süren Türkmenleri kontrol altına alarak yerleşik düzene geçmelerini sağlamıştır. Aslında Türkmenlerin yerleşik hayata geçirilmesindeki tek amaç artan asayiş olayları değildi bölgede artan pamuk üretiminden kaynaklı ortaya çıkan işgücü açığı da etkili olmuştur.

Tarımsal üretimdeki gelişmeler sayesinde bölgede sanayi tesisleri kurulmaya başlanmış, 19'uncu yüzyılın sonlarına doğru ise inşa edilen Adana-Mersin demiryolu sayesinde bölge dünya pazarlarına açılma sürecine kadar ilerleme kaydetmiştir. Yaşanılan bu olumlu gelişmeleri

ne yazı ki 1909 Ermeni Olayları, 1'inci Dünya Savaşı ve akabinde ortaya çıkan İstiklal Harbi etkilemiş ve kentin sosyal yapısı ile iktisadi düzenini bozmuştur.

Bu bağlamda Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde gelişme gösteren ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti döneminde de varlığını koruyan sanayi müesseselerinin de desteği ile kent o şaşalı günlerine gecikmeden geri kavuşmuştur. Esasen yaşanan bu süreçler Çukurova bölgesinin Adana merkezli olarak 1950'lili yıllarda büyük bir değişim yaşamasına sebep olmuştur. Bu değişime katkı sunan başlıca yatırımların önde gelenleri ise; Seyhan baraj gölü, Marshall yardımları sayesinde gelen traktörler, incirlik askeri üssü ve Adana çimento fabrikasının kurulmasıdır. Bölgede artan traktör sayesinde tarımda kullanılan arazi miktarında artış yaşanmış, aynı zamanda ekime açılan tarım arazilerinin Seyhan baraj gölü sayesinde sulama imkânına kavuşturulmasıyla birlikte üretimde ciddi oranda artış gözlemlenmiştir. Yine Seyhan barajı sayesinde ucuz maliyetli olarak üretilen elektriğin sanayide kullanılmasıyla birlikte üretimdeki maliyet düşürülmüş bu da üretilen malların maliyetinin minimuma çekilmesini sağlamıştır. Bu hususta bölgeye uluslararası alanda rekabet etme imkânı vermiştir. Tarımsal faaliyetten sanayileşmeye geçilmesi bölgede yeni tesislerin kurulmasına imkân sağlamış bu durumda kentin hızla göç almasına sebep olmuştur.

Lakin büyümenin iyi olduğu kadar yönetsel anlamda büyük liyakat isteyen bir süreç olduğu Adana örneğinde apaçık ortadadır. Şöyle ki dönemin yerel yöneticilerinin yaşanan süreçte etkisiz kalmasıyla birlikte ortaya çıkan rant sonucunda kentin büyük kısmında çarpık kentleşmenin hâkim olduğu görülen bir gerçektir.

3.3.2. Coğrafi Açıdan Adana

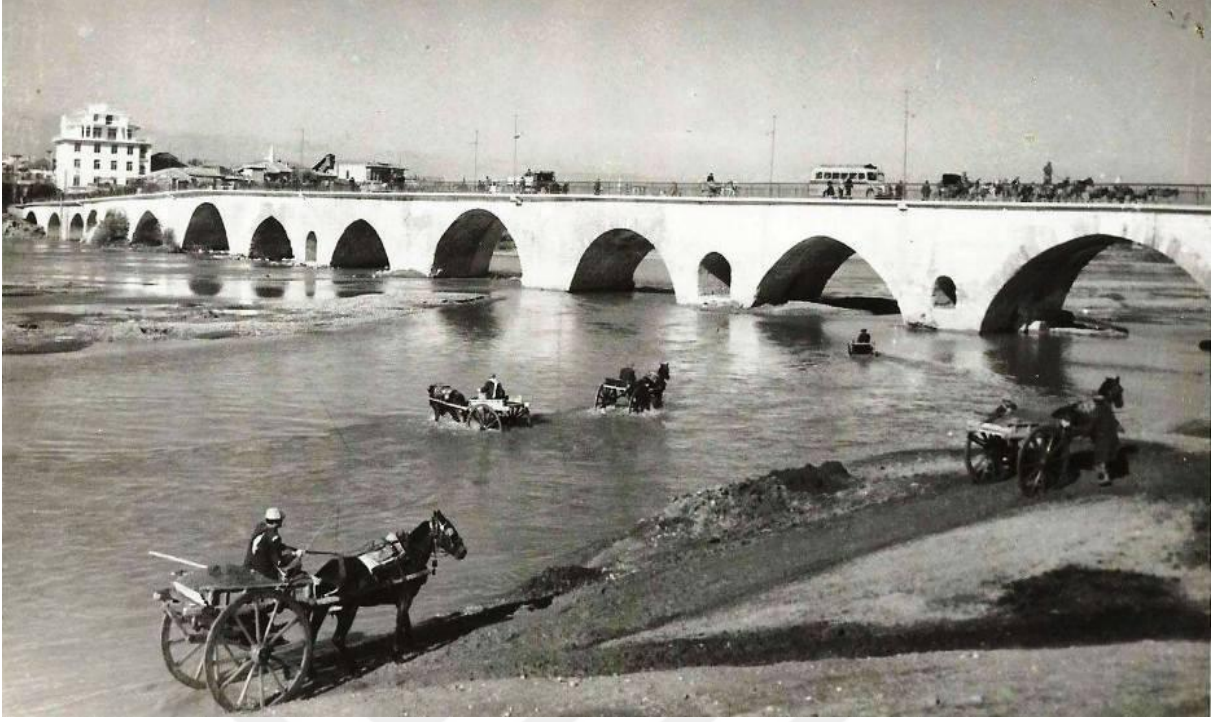
Adana şehir olarak Türkiye'nin güney bölgesinde yer almakta olup kentin güneyinde Hatay ve Akdeniz, kuzeyinde Kayseri, doğusunda Kahramanmaraş, Gaziantep ve Osmaniye batısında ise Mersin ili bulunmaktadır. Kenti ortadan ikiye bölen Seyhan nehrinin iki yakasına kurulmuş olan Adana'nın yüzölçümü 14.030 km²'dir. Çukurova diye tabir edilen bölgenin bünyesinde bulunan Hatay, Osmaniye ve Mersin'in konum olarak merkezinde Adana ili bulunmaktadır. Adana, Anadolu'ya güney istikametinden ulaşılabilen en önemli nokta olmasının yanın da Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlayan ulaşım güzergâhı üzerinde bulunmaktadır. Ayrıca o

dönemlerde bir liman kenti olan Tarsus ile Misis arasında bir konaklama merkezi durumunda olması nedeniyle kent, tarihin her döneminde önemli bir konumda olmuştur.

Hatta Adana il sınırları içerisinde bulunan ve ilk çağlarda “Kilikya Kapısı” olarak da ifade edilen “Gülek Boğazı” bu bağlantının en önemli noktasıdır. Günümüz Türkiye’sinin 7’nci büyük şehri olan Adana, Toros Dağlarından doğan Seyhan ırmağının Çukurova’da ulaştığı yerin güneyinde, deniz seviyesinden 23 m yükseklikte, söz konusu ırmağın sağ kıyısı “günümüz Seyhan ilçesi” ile Tepebağ ve civarında kurulmuştur (Göney, 1976). Ayrıca Seyhan Nehri’nin kolayca geçilebilir olması Adana’nın önemini arttırmıştır (Aktan, 1967).

Resim 1. Seyhan Nehri üzerine kurulu olan tarihi taş köprü

Resim 2. Seyhan Nehri üzerinden karşıya geçen at arabalı halk

Bölge, sahip olduğu verimli topraklar ile konumu nedeniyle tarihin her safhasında birçok devlet tarafından kendi kontrolleri altında olmasını istediği değerli bir yer olmuştur. Yalnız bölgenin bu kadar çok önem arz eden bir konumda olmasının olumsuz bir yanı ise bölge tarihi süreç içerisinde farklı birçok devletin egemenliği altına girmiş olmasıdır. Kısa süreli süren bu siyasi teşekküllere bağlı olarak bölgede istikrarlı siyasi bir yapı bir türlü oluşamamıştır. Ancak bir yandan olumsuz gibi görünen bu durumun olumlu bir tarafı ise birçok medeniyetin katkısına bağlı olarak bölgede hakim olan özel kültürel yapı bu sayede ortaya çıkmıştır. Bölgenin sosyal ve iktisadi açıdan gelişmesinin en önemli sebebi ise sahip olduğu verimli tarım arazileri ile coğrafi konumudur. Bölgede kaliteli düzeyde yetişen pamuk ise bu gelişmedeki en büyük paya sahiptir.

19'uncu yüzyılın ikinci yarısından itibaren bölge genelinde yaygın olarak üretilmeye başlanılan pamuk sayesinde başta Adana olmak üzere Çukurova bölgesinin tamamında sanayileşme etkisini hızlı bir şekilde göstermiştir.

3.3.3. Tarihi Süreçte Kentin Adı

Konum olarak Doğu Akdeniz’de önemli bir yerde bulunan Adana, hem 3650 yıllık köklü bir geçmişe, hem de Jeopolitik bakımdan önemli bir konuma sahiptir. Aynı zamanda Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarını birbirine bağlayan kıymetli bir konumda konuştur. Küresel manada farklı kültürlerin birbirleriyle etkileşim haline gelebildiği bir konumda olan Adana, Çukurova bölgesini egemenliği altına alan Ramazanoğulları beyliğinin başkenti olmuştur. Bu kadar önemli bir geçmiş ve konuma sahip olan Adana ilinin adına tarihte ilk defa Hititlere ait Boğazköy metinlerinde denk gelinmiştir. M.Ö. 1650’li tarihli ve kaya kitabeleri olarak adlandırılan belgede kentin konuşlu olduğu alandan “Uru Adania” “Adana kenti/ülkesi” şeklinde söz edilmektedir (Ener, 1939). Aynı zamanda Adana isminin kaynağı ile ilgili farklı söylentilerde bulunmaktadır.

Söz konusu bu iddiaların ilkinde göre bölgenin coğrafi özellikleri kentin adının ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Bu iddianın dayanağında ise bölge ile özdeş hale gelen Seyhan nehri ile bölge genelinde çokça bulunan ormanlık alanların varlığına işaret edilmiştir. İkinci bir iddiaya göre ticarete ileri ve gelişmiş seviyede olan Fenikeliler, Adana bölgesiyle aralarında bulunan ticari ilişkilerine bağlı olarak bölgeye “efendi” anlamına gelen ve aynı zamanda tarım ve bitki tanrıları olan “Adonis’in” adını koymuşlardır. Bölgenin adı dini kaynaklı üçüncü bir iddiaya göre, Suriye ve Mezopotamya kavimlerinin fırtına tanrısı “Teşup” ile Hititlerin fırtına tanrısı “Adad”tan gelmiştir. Bu iddiaya göre “Teşup” ile “Adad”ın fırtına tanrısı olması nedeniyle oluşturdukları yağmurun bölgeye bereket getirdiği düşüncesine dayandırılmaktadır. Bölgenin adına ilişkin dördüncü iddia ise Mezopotamya kaynaklı ve tabiat bağlantılıdır. Bu teze göre “and ağacı” olarak anılan söğüt ağacının Seyhan nehri etrafında çokça yetişmesinden dolayı Mezopotamyalılar bölgeye Adana adını koymuşlardır (Yurt Ansiklopedisi, 1994).

Mitolojiye göre Bizanslı tarihçi Etienne, Adana isminin Yunan Mitolojisinden geldiğini ve kenti de gök tanrısı Uranus’ün oğullarının kurduğunu ileri sürmüştür. Etienne’nin efsanesine göre, Uranus’ün oğulları “Adanus” ve “Sarus”un Tarsus şehri ile savaşa girmesi sonrasında Adanus’un ismini kente, Sarus’un adını da nehre verdiğini ileri sürmüştür (Ener, 1960). Söz konusu nehirlerin adının Mitolojiden geldiğine inananların aksine farklı bir görüş olarak sunulan teze göre ise bölgeye Orta Asya’dan göç eden Türkler tarafından nehirlerin adının verildiği, orijinal adlarının Seyhun ve Ceyhun olduğu ancak zamanla isimlerinin Seyhan ve

Ceyhan’a dönüştüğü belirtilmektedir (Arık, 1943). Kentin adının kaynağına ilişkin varsayımların hepsi çok tanrılı dönemlere ait olup Arap kökenli tarihçilerin bir rivayetine göre ise İslam ordularının bölgeye geldiği dönemde bölgeye ezene diye hitap edildiği Adana isminin de buradan geldiğini savunmuşlardır (Toros, 1938). Ayrıca bölgenin coğrafi özelliği ile yer altı zenginliğine bağlı olarak kentin adının kaynağını açıklamaya çalışanların varsayımına göre bölgenin kuzeyinden yani Toroslardan inerek kentin güneyine yerleşen Türklerin bölgeyi “Çukurova” diye adlandırdıkları, bölgede bulunan kıymetli madenlerinde bölgenin tarihi ismi olan Kilikya adına kaynaklık ettiği belirtilmiştir. Bu doğrultuda bölgede bulunan kıymetli tarım arazilerinden dolayı da kente “cennet yöresi” (adana-edena) adının verildiğini belirtenlerde olmuştur (Ener, 1960).

Ramazanoğlu beyinin kendi isteğiyle beylikten çekilmesi sonrası Osmanlı Devleti hâkimiyetine giren bölge “erdena, edene, azana ve ezene” isimleri ile anılmaya başlanmıştır (Yurt Ansiklopedisi, 1994). Ancak bölgede göçebe hayat yaşayan aşiretlerin 1865 yılında yerleşik hayata geçirilmesiyle birlikte bölgenin adı “Adene” olmuştur (Salnâme-i Vilayet-i Adana). Osmanlı Padişahı Sultan Abdülaziz’in Sadrazamı Mahmud Nedim Paşa döneminde Edirne ile Adene kentlerinin isimlerinin karışmasını önlemek amacıyla Adene kentinin adı “Atana” olarak yazılmaya başlanmış ve Atana ismi zamanla kentin bugün ki adı olan Adana ismine dönüşmüştür (Darkot, 1965). 20 Mayıs 1933 tarihli, 2197 sayılı Bazı Vilayetlerin İlgası ve Bazılarının Birleştirilmesi Hakkındaki Kanun gereğince; Adana vilayetinin ismi merkezi Adana olmak üzere Seyhan olarak değiştirilmiş, 25 Ocak 1956 tarihli 6644 sayılı Seyhan Vilayetinin adının (Adana) olarak değiştirilmesi hakkında Kanun gereğince Seyhan vilayetinin adı tekrardan Adana olarak düzenlenmiştir.

3.3.4. Kentin Tarihsel Gelişimi

Yapılan arkeolojik kazı bulgularından da görüleceği üzere Adana tarihi çok eskilere dayanan bir kent olduğu gibi Osmanlı Devleti’nin himayesine girene kadarda kentte sürekli olarak bir idare değişikliği söz konusu olmuştur. Esasında Asya’dan batıya doğru giden göç yolu üzerinde olan bölge, aynı zamanda Ortadoğu’dan Anadolu’ya geçişte en önemli nokta olarak kabul edilen Gülek Boğazının sınırları içinde yer almaktadır. Bu da bölgeyi jeopolitik olarak ayrıca kıymetli hale getirmiştir. Yine kentin iklimi, denize olan yakınlığı, verimli toprakları, akarsuları ile etrafının sanki Toros dağı ile çevrili olması kentin her dönemde ilgi çekmesine neden

olmuştur. Kentin bilinen ilk tarihi Hititler ile başlamış, öncesinde Luvi Krallığı, Arzava Krallığı ve Kizvatna Krallığının bölgede hüküm sürdüğü bilinmektedir. Bölgede kurulan Kizvatna Krallığının sınırları ise Mezopotamya ve Suriye'ye kadar dayanmıştır. Kizvatna Krallığının sınırlarının bu kadar genişlemesindeki en büyük nedenlerin başında krallığın önemli ticaret yolu üzerinde olması ve verimli topraklara sahip olmasıdır (Yurt Ansiklopedisi, 1994). Ancak bölge bünyesinde bulunan verimli topraklar ile ticaret yolu üzerinde olması nedeniyle, Hititlerin ilgisini çekmiş ve Kizvatna Krallığının elinden bölgeyi almış ve müteakibinde; Kue krallığı, Asurlular, Kilikyalılar, Persler, Makedonya Kralı Büyük İskender, Selekiler ve Romalılar bölgeyi sırayla ele geçirmiş ve yönetmiştir.

395'te Roma İmparatorluğu ikiye bölünmüş ve Çukurova bölgesi (Bizans) Doğu Roma'nın kontrolüne geçmiştir. Bölgenin Bizans idaresine geçmesiyle birlikte bölgeye köprüler, kaleler, binalar, tarım arazilerinin sulanması için tesisler ile inşa edilen yollar sayesinde kentin yapısı ve genel görünümünde değişimler başlamıştır (Özmen, 2000). Bu dönemde bölgede hâkim olan ticaret ve tarımın yanında ipek böceği üretimine de geçilmiş ve bölge genelinde ipek böceği yetiştiriciliği yaygın hale gelmiştir. Bizanslılar döneminde yaygın olarak devam eden inşa faaliyetlerinin belki de en önemlisi Adana'nın simgesi haline gelen ve Seyhan nehri üzerinde bulunan Taş Köprü 'dür. Köprü 300 metre uzunluğunda ve 21 gözlü olarak inşa edilmiş aynı zamanda kentin su kemerleri ile hisarının inşası da bu döneme denk gelmiştir (Ener, 1990).

İslamiyet'in ortaya çıkışı Anadolu ve Bizans'ı büyük oranda etkilemiş ve bölge Emevîlerin kontrolüne geçmiş, sonrasında Abbasilerin kontrolüne geçen bölgede yoğun imar faaliyetleri yürütülmüştür. Bölgeye Anavarza kalesi ile Haruniye şehri inşa edilmiş ayrıca bölgeye ilk Türk İslam gruplarının girmesi de bu dönemde olmuştur (Darkot, 1965). Bölgeyi ikinci kez ele geçiren Bizanslılardan sonra bölge Anadolu Selçuklu Devletinin hâkimiyeti altına girmiştir (Ener, 1990). Haçlıların desteğiyle bölgeyi tekrardan ele geçiren Bizanslılardan ise bölgeyi Memlükler almış ve bölgedeki Ermeni krallığının varlığını fiilen sona erdirmişlerdir (Kanat, 2000). Memluklerden sonra bölge Ramazanoğlu beyliğine geçmiş, Osmanlı Devleti himayesinde bölgeyi yöneten Ramazanoğlu beyliği döneminde kentin mimarisine önem verilmiş ayrıca göçebe hayat yaşayan Türkmenler yerleşik hayata geçirilerek bunların iş gücünden faydalanılmak istenilmiştir. Ancak Ramazanoğulları beyliğinin son beyi olan Pir Mansur Bey, 1608 yılında kendi isteğiyle beylikten ayrılması üzerine Ramazanoğulları

beyliğinin yönetimi de bölgede sona ermiştir (Kurt, 2002). Ramazanoğulları döneminde bölge en iyi zamanını geçirmiş ayrıca kentin imar faaliyetlerinde de büyük atılım yaşanmıştır. Halen varlığını koruyan mektep, birçok câmi, hamam, han ve imalathane gibi insanların genelinin sosyal içerikli ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik müesseselerin inşası bu döneme denk gelmiştir.

Osmanlı Devleti tarafından 1804 yılında Mısır Valisi olarak atanan Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa döneminde kent tarım noktasında en iyi dönemine gelmiş, farklı tarım ürünleri ekilmesinin yanında tarımda makine kullanılmaya bile başlanmıştır. Ceyhan ve Seyhan nehirlerinin deltası ile ilgili yapılan çalışmaları bizzat kendisi takip ederek delta etrafında bulunan bataklık alanların kurutularak hem bölgede yaygın olan sıtma hastalığının önüne geçilmiş hem de hatırı sayılır oranda yeni tarım arazisi oluşturularak kentin ekonomik ve ticari hayatına katkı sunulmuştur (Kıray, 1998). Tarımda ortaya çıkan işçi ihtiyacını karşılayabilmek için ise babası Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın kontrolünde olan Suriye bölgesinden Adana sığağına dayanabilecek Arap “fella” çiftçiler getirtilmiştir. Yumurtalık ile Ceyhan ırmağı arasında kalan bölgeye yerleşen bu bilinen adıyla fellahları (Arapları), şeker kamışı üretiminde kullanılmak üzere bölgeye getirilen Mısırlı Kıptiler takip etmiştir. Arap çiftçilerinde yardımıyla üretilmeye başlanan söz konusu ürünlerin diğer devletlere satılması için ise Mersin limanı kullanılmıştır (Toksöz ve Yalçın, 1999).

İbrahim paşa Seyhan nehrinin sebep olduğu selleri önlemek maksadıyla nehrin farklı yerlerine setler yaptırmış ayrıca sel sularının felakete yol açmaması için de günümüzde Kuru köprü olarak bilinen bölgeye bir kanal açtırmıştır (Ener, 1978).

İbrahim Paşa'nın başarılı çalışmaları sayesinde kentin ve bölgenin sosyo-ekonomik yapısı önemli oranda değiştiği gibi Toros dağlarının eteklerinde yaşayan Yörük aşiretler ile az sayıdaki Ermeni halkı haricinde başka yaşayan olmayan ova görünümlü bölge önemli bir tarım merkezi haline gelmiştir.

Amerika'da meydana gelen iç savaş ise bölgenin dünya ticareti ile kaynaşmasına sebep olmuştur. Şöyle ki meydana gelen iç karışıklık sonrası dünya pazarında en ucuz pamuk üreticisi konumunda olan Amerika'nın piyasadan çekilmek zorunda kalması tekstil sanayisinde gelişmiş durumda olan İngiltere'yi zora sokmuştur. Yeni pazar yeri arayışına girmek zorunda kalan

İngiltere yeni tedarikçi olarak Çukurova ve Mısır'da karar kılmış, pamuk üretiminin sürekli ve devamlılığının olması içinde Osmanlı Devleti'ne bir takım baskı uygulayarak pamuk üretimini gerçekleştirecek olan Çukurova'daki çiftçilere bazı ayrıcalıklar yaratan fermanlar yayınlamıştır. “Bu doğrultuda 1862 yılında çıkartılan bir ferman ile ekilmeyen boş arazilerde pamuk ekilmesi şartıyla bu arazilerin ücretsiz olarak tahsisinin yapılabileceği, bu yöntemle elde edilecek ürünler beş yıl vergiden, ihtiyaç olan tarım aletleri ise gümrük vergisinden muaf tutulacak ve ekimlik pamuk tohumunun ücretsiz verileceği açıklanmıştır” (Türk Ziraat Tarihine Bir Bakış, 1938).

Çukurova bölgesinde İngiltere destekli başlayan pamuk üretimine bağlı olarak yaşanan iktisadi gelişme sonrasında bölgede yaşayan göçebe aşiretler zorunlu iskâna tâbi tutulmuş ve ayrıca oluşturulan yeni yerleşim alanlarıyla birlikte de bölgede yeni bir dönem başlamıştır. Nitekim yaşanan bu gelişmeler üzerine kent müstakil bir vilâyet haline getirilmiş ve 1871 yılında Adana belediyesi kurulmuştur. Ziyapaşa döneminde ise gerçekleştirilen kültürel gelişmeleri Abidin Paşa döneminde yapılan ticari yatırımlar izlemiş, inşa edilen Adana-Mersin demiryolu hattı aracılığıyla Bağdat-Berlin tren hattının Akdeniz ile bağlantısı Almanların desteğiyle gerçekleştirilmiş ve buna bağlı olarak da Adana'da ilk tren istasyonu inşa edilmiştir.

Adana'da 19'uncu yüzyılın sonlarına doğru kurulmaya başlayan küçük çırçır ve iplik atölyelerini, 20'nci yüzyıl itibariyle büyük iplik fabrikaları izlemiştir. Bu doğrultuda Adana'da yabancı yatırım olarak inşa edilen ilk fabrika Fransızlar tarafından 1864 yılında açılan çırçır fabrikası olmuştur. Fransızlar tarafından kentte yapılan bu yabancı yatırımı İngilizler tarafından 1879 yılında Adana, Mersin ve Tarsus'ta kurulan çırçır fabrikaları takip etmiştir. 20'nci yüzyılla birlikte hızla artışa geçen sanayileşme nedeniyle bölge nüfusunda artış meydana gelmiş ve bu durumda konut problemini ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda, Seyhan ilçesinde bulunan Hurmalı ve Kuru köprü mahalleleri sanayileşme kaynaklı kurulan ilk yerleşim bölgeleri olmuştur.

Millî Mücadele Döneminde Adana'yı işgal eden Fransızların 20 Aralık 1921 tarihinde başlayan geri çekilme süreçlerinin tamamlanmasıyla birlikte, 5 Ocak 1922 günü Hükümet Konağı, Ulu Câmi ve Saat Kulesi arasına çekilen Türk Bayrağı ile Adana'nın düşman işgalinden kurtarıldığı tüm dünyaya ilan edilmiştir (Özmen, 1968).

20 Mayıs 1933 tarihli, 2197 sayılı Bazı Vilayetlerin İlgası ve Bazılarının Birleştirilmesi Hakkındaki Kanun gereğince; Adana vilayetinin ismi merkezi Adana olmak üzere Seyhan olarak değiştirilmiş, 25 Ocak 1956 tarihli 6644 sayılı Seyhan Vilayetinin adının (Adana) olarak değiştirilmesi hakkında Kanun gereğince Seyhan vilayetinin adı tekrardan Adana olarak düzenlenmiştir. Ayrıca 1867 yılında il statüsüne getirilen Adana’da bugün Tepebağ Mahallesi olarak adlandırılan bölge sınırları içerisinde 1871 yılında kurulan Adana Belediyesi, 5 Haziran 1986 tarihinde çıkarılan 3306 sayılı yasa ile Büyükşehir Belediyesi statüsüne getirilmiş ve Adana’nın merkezi Seyhan ve Yüreğir adlarıyla kurulan iki ayrı ilçe olacak şekilde iki ye bölünmüştür. 22.03.2008 tarihinde Seyhan ilçesi, 5747 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’a göre; Seyhan ve Çukurova ilçeleri olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Halen Seyhan ilçesi Adana ili merkez ilçesi konumunda ve aynı zamanda Adana ilinin en büyük ilçesidir.

3.3.5. Kentin Nüfus Hareketliliği

3.3.5.1. Osmanlı Dönemi

Çukurova bölgesi coğrafi konumu ve iklimi nedeniyle tarihin her safhasında birey veya toplumların ilgisini çekmiştir. Ayrıca farklı bölgeleri birbirine bağlayan önemli geçiş noktası üzerinde bulunuyor olmasının yanında bünyesinde bulunan verimli tarım arazileri sayesinde farklı toplumların yaşadığı ticaret, kültür ve tarımın merkezi haline gelmiştir. Hititliler döneminde tarım yönüyle ön plana çıkan bölge, Romalılar döneminde de ticaretin merkezi olarak ön plana çıkmıştır. Netice itibarıyla bölge sahip olduğu bu özellikleri nedeniyle nüfusunda hızlı bir artış yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Ayrıca Ortadoğu ile Anadolu’nun birbirine bağlanmasını sağlayan Gülek Boğazı da Çukurova bölgesi özelinde Adana’nın jeostratejik önemini ortaya koyarak bölgenin kalkınmasına destek olmuştur.

Resim 3: Osmanlı Devleti Döneminde Gülek Boğazı

Ancak bölge sahip olduğu bu özellikleri nedeniyle tarih boyunca farklı toplulukların hâkimiyeti altına almak istediği bir bölge konumunda olmuştur. Bizim için bölgeye sahip olmak isteyen toplumların içerisinde Arapların yeri daha farklı çünkü Arapların bölgeye olan ilgisi esasen Türklerin bölgeye yerleşmesinin ilk adımı olması açısından önemlidir. Bölgeye ilk defa Abbasiler döneminde gelen Türkmen gruplarına 809 yılında Ebu Süleyman Ferec tarafından iskân verilmiştir. Malazgirt Savaşı sonrasında diğer Türk boylarının akınları da bu iskânın devamı olmuştur. Nitekim Oğuz boyları “Çepni, Salur, Peçenek, İğdir, Kaçar, Yapar, Kayıhan, Bayat, Yazır, Döğer, Dodurga, Beydilli, Afşar, Bayındır, Yüreğir ve Kınık” kolundan olan aşiretlerin bazıları Adana ve etrafına yerleşmişlerdir (Sümer, 1963). Osmanlı Devleti yönetimine geçen bölgede 1525 yılında yapılan ilk nüfus sayımına göre sancak nüfusunun toplamda 17.783 kişi olduğu, bunların 17.528’inin Müslüman, 255’inin ise gayrimüslim olduğu tespit edilmiştir (Aysel, 1979). Bölgede yaşayan Müslümanların geneli Üç-ok ve Boz-ok koluna mensup Türkmenlerden, gayrimüslimlere ait nüfusun ise kent merkezlerinde ikamet eden Ermenilerden oluştuğu görülmektedir. Bölgede ikamet eden gayrimüslimlerin genellikle şehirlerde yaşayıp ticaretle ilgilendikleri, Türklerin ise hayvancılıkla uğraşıp “Yörük” konar-

göçer şeklinde bir hayat yaşadıkları bilinmektedir. Esasen bölge nüfusunun tamamına yakınının oluşturan Türkmenlerin konar-göçer bir hayat tarzını benimsemelerinin en büyük sebebi ise bölge genelinde hâkim olan bataklık alanlarının tarımsal faaliyet yapılacak alandan daha fazla olmasından kaynaklanmasındır (Kurt, 2004).

Osmanlı Devleti'nde bir sistem dâhilinde yapılan ilk nüfus sayımı 1831 yılında Sultan II. Mahmud döneminde gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu sayım devletin asker ve vergi kaynağını tespit etmek amacıyla yapıldığından sadece erkek nüfus temel alınmıştır. Bu sayım sonucuna göre Alaiye, Adana, Azir, Bilan, Tarsus ve İçil Sancaklarının bütününden oluşan Adana Eyâleti nüfusunun 91.850 olduğu ancak yapılan bu sayımda sadece erkek nüfusu dikkate alındığının bilinmesi önemlidir. Bu bağlamda sancaklara göre nüfus dağılımı ile Adana Sancağına bağlı nüfusun kazalara göre dağılımı aşağıda olduğu gibidir;

Tablo 1: Adana Eyâleti Nüfusu

Sancak Adı	Müslüman	Reaya	Ermeni	Çingene	Toplam
Adana	8476	236	2383		11095
Alaiye	28792	490	...		29282
Azir	774	679	147		1600
Bilan	2288	481			2769
İçil	30643	270		481	31394
Tarsus	14808	705	197		15710
Toplam	85781	2361	2727	481	91850

Kaynak: (Karpat, 2003)

Tablo 2: Adana Sancağı Nüfusu

Kaza Adı	Müslüman	Reaya	Ermeni	Toplam
Adana	4050	236	2215	6501
Yüreğir	1677		168	1845
(Aşiret) Akçakoyunlu	245			245
(Cemaat) Sam Bayatı	113			113
(Aşiret) Dindarlu	107			107
(Aşiret) Sarıcam	550			550
Aşağı Dindarlu	552			552
Karaisalı	1182			1182
Toplam	8476	236	2383	11095

Kaynak: (Karpat, 2003)

Adana sancağına bağlı olan Karaisalı kazasında Müslüman nüfusu içerisine Rum ve Ermeniler’de dâhildir (Karpat, 2003). Yapılan erkek nüfusu sayımına göre Adana sancağının erkek nüfusu 11.095 kişi, Adana eyaletinin erkek nüfusu ise 91.850 kişidir. Sayımdan görüleceği üzere eyalette en fazla gayrimüslim olarak Ermeniler yaşamaktadır. 1867 yılında yürürlüğe giren “Vilâyet-i Umûmîye Nizamnamesiyle” eyalet statüsünde olan Adana’ya vilâyet statüsü verilmiş, vilâyete bağlı sancaklar ise Adana, Payas, Kozan ve İçil sancaklarından oluşturulmuştur. 1871 tarihinde yapılan ilk vilâyet sâlnâmesine göre Adana vilâyetinin nüfusu aşağıda olduğu gibidir. Ancak yapılan sayımda kadın ve erkek nüfusunun mu temel alındığı yoksa sadece erkeklerin mi temel alındığına dair bir bilgi bulunmamaktadır (Bozkurt ve diğerleri, 1287).

Tablo 3: Adana Vilâyetinin 1871 Yılı Nüfus ve Hane Sayısı

Hane Sayısı			Nüfus	
Sancak Adı	Hristiyan	Müslüman	Hristiyan	Müslüman
Adana	2557	17858	6795	61100
Payas	446	2982	1379	7978
Kozan	2662	9736	8427	26849
İçil	150	17936	273	45306
Toplam	5815	48512	16874	141233
Genel Toplam	54297		158107	

Kaynak: (Saydam, 1997)

1831 yılında yapılan nüfus sayımında eyalet nüfusu 91.850 iken 1870 yılında yapılan nüfus sayımında bu rakam 158.107 olmuştur. Esasen nüfusun artmasındaki başlıca sebeplere bakacak olursak; 1833 ile 1840 yılları arasında bölgenin idaresini elinde tutan İbrahim Paşa yapmış olduğu tarımsal reformlar sayesinde Adana'nın dünya ekonomisi ile olan ilişkilerini kuvvetlendirmiş ve bölgenin dünyaya açılmasına aracı olmuştur. Yaşanılan bu sürecin sonucunda da bir cazibe merkezi haline gelen Adana Eyaleti ile Adana sancağının nüfusunda artış meydana gelmiştir. Nitekim bölgede yaşanan tarımsal kalkınmaya ilişkin ortaya çıkan işgücü açığı ise Suriye'den gelen fellahlar sayesinde karşılanmıştır. Nüfus artışına neden olan diğer önemli olay ise 1865 yılında oluşturulan “Fırka-i İslâhiye”ye bağlı olarak, Çukurova bölgesi genelinde göçebe yaşayan aşiretlerin zorunlu iskâna tâbi tutulmalarıdır. Ayrıca Kırım'dan göç eden Nogayların bölgeye yerleştirilmesi “iskân edilmesi” de Adana vilâyetinin nüfusunun artmasına katkı sunmuştur (Saydam, 1997). Vilayet nüfusu 1897 yılında 398.764 kişi iken 1906-1907 sayım sonuçlarına göre 504.441 kişi olmuştur (Karpas, 2003).

Adana Vilâyeti nüfusunun 1906-1907 tarihli sancaklara göre din esaslı dağılımı aşağıda olduğu gibidir (Karpat, 2003).

Tablo 4: 1906-1907 Tarihli Sancaklara Göre Din Esaslı Dağılım

Dini gruplar	Adana	Mersin	Celeb-i Bereket	Kozan	İçil	Toplam
Müslüman	103244	83386	63704	61161	124300	435795
Rum	3434	3450	249	1838	3096	11067
Ermeni	14472	4173	12537	15494	371	47047
Rum-Katolik	59	208	14	1	1	283
Ermeni-Katolik	869	632	262	1530		3293
Protestan	984	586	1333	1830		4733
Latinler	67	101	175	1	6	350
Süryaniler	1141	134	2	61	1	1339
Keldaniler	359	72	4	1		436
Yahudiler	10	70	3	5	10	98
Toplam	123639	92812	78283	81922	127785	504441

Kaynak: (Karpat, 2003)

1897 yılında Müslüman nüfusu 355.912 kişi iken 435.795'e yükselmiş, vilayet nüfusu ise 398.764 kişi iken 1906-1907 yılında 504.441'e yükselmiştir. 1913 yılında Adana vilayetinden ayrılan İçil sancağının vilayet olmasından sonra 1914 yılında yapılan sayımda nüfus 411.023 olmuştur (Karpat, 2003).

Tablo 5: Adana Vilayeti Nüfusunun 1864-1920 Yılları Arasındaki Dağılımı

Yıl	1864	1882	1884	1890	1900	1907	1910	1912	1914	1920
Nüfus	335.500	396.349	367.100	402.400	422.400	493.909	489.000	518.867	516.217	493.500

Kaynak: (Wikipedia, 2025)

Adana vilayeti nüfusunun 1864 ile 1920 yılları arasındaki dağılımına baktığımızda Karpat'tan farklı olarak vilayet nüfusunun en fazla olduğu yıl 1912 iken en az olduğu yıl ise 1864 yılıdır. Şöyle ki Adana'da yaşayan Ermeniler bağımsız Ermenistan hayali ile 31 Mart Vakasından sonra 14 Nisan 1909'da çıkardıkları isyan sonrasında birçok vatandaşımız hayatını kaybetmiş, yaşanan bu hadise aynı zamanda vilayet nüfusunda düşüş yaşanmasına neden olmuştur. Ancak 1910 yılında azalan nüfus tekrardan 1912 yılı itibariyle yükselmeye başlamış nitekim 1'inci Dünya savaşı sırasında verilen şehitlerden sonra vilayet nüfusunda yeniden azalma meydana gelmiştir. Sonuç itibariyle yaşanan bu olaylar sonrasında vilayet nüfusunda ortaya çıkan ani yükseliş ve düşüşler aslında bölgenin dönem itibariyle göçe bağlı nüfustaki hareketliliğinin de bir göstergesidir.

3.3.5.2. Cumhuriyet Dönemi

1831 yılında kurulan Ceride Nezareti ve 1881 yılında yürürlüğe giren Sicil-i Nüfus Nizamnamesiyle Osmanlı Devleti döneminde teşekkül edilen nüfus sayımı hükümlerine, Cumhuriyet Döneminde çıkarılan kanunlarla yeniden düzenlenme getirilmiştir. 1926 yılında çıkarılan kanun kapsamında ise Cumhuriyet dönemindeki ilk nüfus sayımı Merkezi İstatistik Müdüriyetince 1927 yılında gerçekleştirilmiştir. 1928 yılında yürürlüğe giren 1312 sayılı Türk Vatandaşlığı kanunu ile 1934 yılında yürürlüğe giren soyadı kanunu gereğince 1935 yılında ikinci nüfus sayımı gerçekleştirilmiştir. 1935 yılından 1990 yılına kadar her 5 yılda bir yapılan nüfus sayımı 1990 yılından itibaren ise 10 yılda bir yapılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda 1927 yılında yapılan ilk nüfus sayımına göre Adana'nın kazalara göre nüfus dağılımı aşağıda olduğu gibidir (1927 Umumi Nüfus Tahriri, 1927).

Tablo 6: Nüfusun Kazalara Göre Dağılımı

Kaza Adı	Kadın	Erkek	Toplam
Adana Merkez	50731	58226	108957
Saimbeyli	9673	8960	18633
Feke	5450	5045	10495
Karaisalı	19829	19395	39224
Kozan	13653	13228	26881
Kars (Kadirli)	11915	11547	23462
Toplam	111251	116401	227652

Kaynak: (Genel Nüfus Sayımı, 1935)

1914 yılında yapılan nüfusu sayımı ile 1927 yılında yapılan nüfus sayımında ortaya çıkan fark büyük ölçüde gayrimüslim kişilerin göçünden kaynaklanmıştır. Vilayet genelinde 1914 yılında yapılan nüfus sayımına göre 69.120 kişi olan gayrimüslim nüfusu 1935 yılında yapılan nüfus sayımında 766 kişiye düşmüştür (BİGD, Genel Nüfus Sayımı (20 İlkteşrin 1935). 1935 yılında yapılan nüfus sayımından önce 20 Mayıs 1933 tarihli ve 2197 sayılı “Bazı Vilâyetlerin İlgası ve Bazılarının Birleştirilmesi Hakkındaki Kanun” gereğince bazı vilâyetler kaldırılmış bazı vilâyetlerde birleştirilmek suretiyle bir vilâyet altında toplanmıştır (Dâhiliye Vekâleti İdare Taksimatı, 1933).

Kanun gereğince Cebelibereket vilâyeti ilga edilmiş Osmaniye, Ceyhan ve Dört Yol kazaları Adana’ya bağlanmıştır. Yeniden oluşturulan Adana vilâyetinin adı merkezi Adana olmak üzere “Seyhan” olarak değiştirilmiş ayrıca sınırları içerisinde Saimbeyli, Osmaniye, Bahçe, Dört Yol, Ceyhan, Feke, Karaisalı, Kadirli ve Kozan kazaları bulunmaktadır. 1935 yılında yapılan sayımda Vilayetin merkez nüfusu 199.525 iken nahiye ve köy nüfusu 184.120 kişi olmak üzere toplam da 383.645 kişidir (BİGD, Genel Nüfus Sayımı (20 İlkteşrin 1935). 1940 yılında yapılan sayımda nüfusun 375.777 kişiye düşmesinin sebebi ise; 1938 yılında Türkiye’ye bağlanan Hatay vilayetine Dört Yol kazasının bağlanmasıdır. 1945 yılında yapılan nüfus sayımında merkez nüfusu 139.493 kişi, nahiye ve köy nüfusu 279.247 kişi olmak üzere toplam da 418.740 kişidir. 1955 yılında yapılan nüfus sayımında; Adana merkez 241.394, Ceyhan 93.300, Karaisalı 44.647, Kozan 63.940, Kadirli 53.342, Osmaniye 47.670, Saimbeyli 26.444, Bahçe 31.657, Feke 16.126 ve 1954 yılında kaza statüsüne çıkarılan Pozantı nüfusu 9.985 kişi olmak

üzere vilayetin toplam da ki nüfusu 628.505 kişidir (BİGD, 23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı, 1961). 1945 ve 1955 yılı nüfus sayımında görüleceği üzere 1945 yılı itibariyle Seyhan vilayetinde yoğun bir nüfus artışının yaşandığı görülmektedir.

Ayrıca 1935 ile 1955 yılları arasındaki Seyhan Vilayetinin nüfus dağılımında görüleceği üzere nüfusun genelinin nahiye ve köylerde yaşadığı, bu durumda esasen vilâyetin iktisadi yapısına ilişkin bilgiler vermektedir. Şöyle ki Çukurova bölgesinde özellikle kırsal kesimde yaşayan toplumların yaygın olarak tarım ve hayvancılık ile uğraştıkları, dolayısıyla Seyhan vilâyetinde yaşayan insanların genelinin kırsal kesimde ikamet ediyor olması da bölgede tarım ve hayvancılığa bağlı ekonomik yapının yaygın olduğu, sanayileşmeye bağlı nüfus hareketliliğinin ise etkin olmadığı sonucunu doğurmaktadır.

Ancak 1955 yılında yapılan sayımda nüfus artışının en fazla olduğu yerin Adana olması 1950’li yılı itibariyle vilayetin iktisadi yapısında değişim yaşandığı manasını çıkarmamız gerektiğini göstermektedir. Nitekim 1927 yılı nüfus sayımında 22’nci sırada yer alan Seyhan, 1955 yılında yapılan nüfus sayımında ise İstanbul, Ankara, İzmir ve Konya vilayetlerinin ardından 5’inci sıraya yükselmiştir. Bu durumda genel olarak Seyhan vilayetinin nüfusunda ciddi bir artış yaşandığının göstergesidir.

1927 ve 1935 yıllarında yapılan nüfus sayımlarında tespit edilen hususlardan biriside bölgede yaşayan insanların kullandığı ana dilidir. Elde edilen bu veri sayesinde bölgede ikamet eden unsurların kimlerden oluştuğunu tespit etmek mümkündür. Bu bağlamda 1927 yılı nüfus sayımına göre Adana ilinde yaşayan nüfusun ana dile göre dağılımı aşağıda olduğu gibidir:

Tablo 7: 1927 Yılı Nüfus Sayımına Göre Nüfusun Ana Dile Göre Dağılımı

Diller	Erkek	Kadın	Toplam	Diller	Erkek	Kadın	Toplam
Türkçe	105.341	101.045	206.386	Yahudice	30	26	56
Arapça	6052	5904	11956	Acemce	27	15	42
Kürtçe	2997	2747	5744	İngilizce	6	16	22
Çerkezce	1084	964	2048	Bulgarca	18	3	21
Rumca	246	273	519	Ermenice	4	17	21
Arnavutça	79	57	136	Tatarca	2	1	3
İtalyanca	36	27	63	Sair Diller	385	260	645
Fransızca	34	22	56				

Kaynak: 1927 Umumî Nüfus Tahriri, s.LXII.

Tabloda görüleceği üzere genel nüfusun tamamına yakınının neredeyse ana dili Türkçe iken Türkçeyi, Arapça ve Kürtçe dilleri takip etmektedir. Esasen 1935 yılında yapılan sayım ile 1927 yılında yapılan sayım arasında önemli bir değişiklik söz konusu olmamış, 1935 yılına ait nüfusun ana dile göre dağılımı ise aşağıda olduğu gibidir:

Tablo 8: 1935 Yılı Nüfus Sayımına Göre Nüfusun Ana Dile Göre Dağılımı

Diller	Erkek	Kadın	Toplam	Diller	Erkek	Kadın	Toplam
Türkçe	180040	166122	346162	Tatarca	15	11	26
Arapça	8946	8826	17772	İspanyolca	14	11	25
Kürtçe	3828	2870	6698	İtalyanca	13	8	21
Çerkezce	1024	907	1931	Macarca	6	4	10
Rumca	383	332	715	Rumence	6	3	9
Boşnakça	376	293	669	Bulgarca	4	5	9
Arnavutça	305	285	590	Kiptice	3	5	8
Yahudice	65	61	126	Rusça	8		8
Acemce	39	16	55	İngilizce	3	1	4
Sırpça	24	24	48	Hırvatça	2		2
Gürcüce	23	26	49	Pomakça	1		1
Fransızca	17	13	30	Abazca	1		1
Almanca	16	14	30	Sair Diller	11	9	20
Ermenice	11	15	26	Meçhul	4341	4529	8600

Kaynak: Seyhan Vilayeti 1935 Genel Nüfus Sayımı.

3.4. SEYHAN İLÇESİ GÖÇ HARİTASI

19'uncu yüzyılın ortalarında Osmanlı'nın kaybettiği topraklarda yaşayan Müslüman ve Türk nüfusun Anadolu topraklarına göç etmesinden Çukurova bölgesi de ziyadesiyle etkilenmiştir. Çukurova bölgesinin nüfus yoğunluğunun az olması, verimli topraklara sahip olduğu halde bu topraklarda üretim yapacak yeterli nüfus bulunmamaktaydı. Ayrıca konumu itibarıyla ulaşımında kolay olması nedeniyle başka bölgelere kıyasla ortaya çıkan göç hareketliliğinden daha fazla etkilenmiş olduğu değerlendirilmektedir (Bayraktar, 2007). Bu bağlamda Adana iline yapılan ilk göç hareketliliği Kırım Savaşı sonrasında gerçekleşmiştir (Kara, 1975). Adana iline Nogay Türkleri ile başlayan göç hareketliliğini Karaçay ve Çerkezlerin göçü ile 1876 ve

1877 yılları arasında Osmanlı Devleti ile Ruslar arasında yaşanan ve 93 Harbi olarak da bilinen savaş sırasında Rusların açlık ve sefalet ile karşı karşıya bıraktığı Abhazların göçü izlemiştir.

Osmanlı Devleti muhacirlerin iskânını vilayet ya da sancakların istek ve talepleri doğrultusunda gerçekleştirmiş, buna ilişkin olarak da 25.02.1890 tarihinde Muhacirin Komisyonu kararı kapsamında 2000 muhacir hanesi Adana Eyaletinde iskân ettirilmiştir. Aynı zamanda hane başına 50 dönüm olmak üzere toplamda 100.000 dönüm arazi tahsis edilmiştir. 30.03.1897 tarihinde Adana'ya yine 4000 civarında Girit muhaciri iskânı gerçekleştirilmiştir (BOA. Y.PRK. KOM,10/52). Nitekim Başbakanlık Osmanlı Arşivine göre Çukurova bölgesi özelinde Adana vilayetine toplu göç olarak 1867 ve 1907 yılları arasında Dağıstanlı, Dostoflu, Çerkez, Tatar, Kazak, Karaçay, Kabartay, Azerî, Çeçen, Abhaz, Karabağlı, Tiflisli, Bakülü ve İzabetol olmak üzere 20 bin civarında göçmen grup Adana'ya yerleştirilmiştir.

Cumhuriyet döneminde gerçekleşen en büyük göç hareketliliği Lozan Barış Antlaşması'na 1923 yılında ilave olarak eklenen madde gereğince olmuştur. Buna göre Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile Yunanistan Krallığı kendi yurttaşlarını din esaslarına bağlı olarak tehcir ve zorunlu göçe yani mübadeleye tabi tutmuştur.

Yine Lozan Barış Antlaşmasına ilave olarak eklenen mübadele sözleşmesine göre Türkiye Cumhuriyeti Devleti topraklarında Türk uyruklu olarak ikamet eden Rum Ortodoks ile Yunanistan'da ikamet eden Yunan uyruklu Müslüman Türklerin 1 Mayıs 1923 tarihi itibarıyla mübadelesine karar verilmiştir. Her iki devlette tekdüze nüfus yapısını farklılaştıran yurttaşlarını karşılıklı olarak değiştirmeye başlamış ve bu değişimle yaklaşık iki milyon insanın yeri değiştirilmiştir (Uzun, 2004). Bu bağlamda zorunlu mübadeleye bağlı olarak Adana iline 8440 kişinin iskânı sağlanmıştır (Behar, 1996).

2011 yılında başlayan Arap Baharının etkisiyle cereyan eden Suriye iç savaşına bağlı olarak Suriye'de yaşayan halk büyük bir kargaşanın içinde kendini bulmuştur. Nitekim büyük bir iç karışıklığın içinde yer alan insanlar öncelikle sınır komşuları olan devletlere sığınmış ancak Türkiye, Suriye'nin diğer sınır komşularının aksine Suriye'den göç etmek zorunda kalan sığınmacılara karşı tabiri caizse sınır kapılarını tamamen açarak Suriye halkına her türlü insani yardımı sağlamıştır. Bu bağlamda 16.01.2025 tarihli TÜİK verilerine göre Türkiye genelinde

geçici koruma altında bulunan 2.880.154 Suriyelinin 210.162'si Adana ilinde ikamet etmektedir (İçişleri Bakanlığı, 2024). Yukarıda bahsetmiş olduğumuz uluslararası göçlerin haricinde 1950 yılı itibariyle tarımda yaşanan gelişmelere bağlı olarak artan sanayileşme, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 1984 yılında başlayan terör olayları nedeniyle ortaya çıkan yoğun iç göç hareketliliğinden Adana özelinde Seyhan ilçesi ziyadesiyle etkilenmiştir. Bu gelişmelere paralel olarak da nüfusunda büyük değişimler yaşanmıştır.

Sonuç itibariyle çalışmamızın ana unsuru olan Seyhan ilçesinin göç haritası yaşanan tüm bu göç hareketliliği minvalinde incelenmiş ve Seyhan ilçesinin göç haritası çıkarılmaya çalışılmıştır.

3.4.1. Genel Değerlendirme

Seyhan ilçesinde ortaya çıkan iç ve uluslararası göçler kenti sosyolojik, ekonomik ve politik olmak üzere birçok yönden etkilemiştir. Esasen göçün sebep ve sonuçları toplumların arasında bulunan farklılıklara binaen değişim gösterdiği gibi her toplumda gösterdiği etkide bile değişkenlikler bulunmaktadır. 19'uncu yüzyılın ortalarında dünya pazarında ortaya çıkan pamuk talebi aslında Adana'daki sanayi faaliyetlerinin miladı olmuştur. Şöyle ki 18'inci yüzyılda özellikle Adana'da yetişen pamukları işleyecek iplik fabrikaları olmadığı için Kayserili tüccarlar üretilen bu pamukları Kuzey ve Orta Anadolu bölgesine satmaktaydı. Ancak 19'uncu yüzyılda Osmanlı Devleti tekstil ürünlerinin pazarını elinde tutan İngilizler ile baş edememiş ve 19'uncu yüzyılın sonlarında ülkemizde iplik fabrikaları kurulmaya başlanmıştır. Bu dönemde bölgede artan sanayi kuruluşlarındaki işçi ihtiyacı ise Toroslarda göçebe hayat yaşayan insanlardan karşılanmaya çalışılmıştır. 20'nci yüzyıla gelindiğinde ise bölgede bulunan çırçır makinelerinin sayısında ciddi oranda artış meydana gelmiş ve yaşanan bu gelişmelere bağlı olarak Mavrumati ailesince ilk çırçır fabrikası kurulmuştur. Müteakibinde ikinci fabrika Tripani kardeşler tarafından üçüncü fabrika ise 1907 yılında Cosma Simyonoğlu tarafından kurulmuştur. Kurulan bu üç fabrika 1950'lili yıllarda Adana'da gelişmeye başlayan sanayinin temelini oluşturmuştur. Kayserili ve Adanalı iş adamları 1948 yılında yaşanan ekonomik kalkınmaya karşılık olarak Akbank'ı kurmuştur. Dönem itibariyle bölgede bulunan göçmenlerin en fazla çalıştığı sanayi kuruluşu ise Milli Mensucat fabrikası olmuştur. Ayrıca 1951 yılında Paktaş Pamuk A.Ş., 1952 yılında Güney Sanayi, 1954 yılında Akdeniz Mensucat ve 1953 yılında Bossa fabrikaları kurulmuştur (Yurt Ansiklopedisi, 1981).

Resim 4: Tarihi Adana Milli Mensucat Fabrikası

Hatta 1950 ile 1962 yılları arasında sanayileşmeye bağlı olarak en fazla istihdamının arttığı il Adana olmuştur. 1962 ile 1965 yılları arasında gıdaya bağlı sanayileşmenin gerçekleştiği, 1970’li yıllarda pamuk üretiminin azalmaya başlamasıyla birlikte farklı tarzda birçok sanayi kuruluşu kurulmuştur (Yurt Ansiklopedisi, 1981). 1980 yılı itibariyle ülkemizin sanayiye bağlı olarak gelişen kenti konumuna gelen Adana nüfus bakımından Türkiye’nin en büyük 4’üncü kenti olmuştur (Yurt Ansiklopedisi, 1981). 1980 yılı itibariyle bölgede sanayileşmeye bağlı kalkınma süreci gerilemiş, sanayileşmeye bağlı olarak yaşanan göç hareketliliği 1984 yılında Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşanan terör eylemlerinden sonra tekrar başlamış ve bölge yoğun bir iç göçe tekrardan maruz kalmıştır. Nitekim Adana ili özelinde Seyhan ilçesi sanayileşme ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde bulunan illerde yaşanan terör eylemleri nedeniyle almış olduğu iç göçlerin yanında, ülkemize doğru gerçekleşen 93 Harbi ve Suriye iç savaşı sonrasında yaşanan göçler nedeniyle de uluslararası manada kitlesel göç hareketliliğine de maruz kalmıştır. Ayrıca 1950 yılında Bulgaristan’da yaşanan iç karışıklık sonrasında Türkiye’ye gelen Bulgar Türk’lerinden 7.500’ü Seyhan iline gönderilmiştir. Seyhan iline gelen 7500 Bulgar Türk’ünden 1.625’i ise Adana merkezinde bulunan Yeşiloba mahallesine yerleştirilmiştir (Yeni Adana Gazetesi, 1952).

3.4.2. Seyhan İlçesinin Mahalle Yapısı

Adana ilinin en büyük ilçesi olan Seyhan aynı zamanda kentin ilk kurulduğu yer olup nüfus bakımından da ülkedeki en büyük nüfusa sahip olan ilçelerin başında gelmektedir. Seyhan ilçesine bağlı olan 96 mahallenin tamamı ilçeyi ikiye bölen D-400 Karayolunun altında veya üstünde konuştur. Bu bağlamda mahallelerin konuştul olduğu yere göre dağılımı aşağıda olduğu gibidir:

Tablo 9: D-400 Karayolu Altında Kalan Mahalleler ile Nüfusu

S.Nu.	MAHALLE	2023	S.Nu.	MAHALLE	2023
1	AKKAPI	23040	19	ŞAKİRPASA	11038
2	ALİDEDE	1155	20	ŞEHİTDURAN	5255
3	BARBAROS	15926	21	YEŞİLYUVA	4773
4	MESTANZADE	3743	22	TEPEBAĞ	847
5	BEŞOCAK	1095	23	TÜRKOCAĞI	1194
6	BEY	11066	24	UÇAK	9120
7	MEYDAN	7630	25	YEŞİLOBA	15092
8	ÇINARLI	2385	26	YENİBEY	11656
9	DAĞLIOĞLU	22322	27	HADIRLI	4719
10	DÖŞEME	7010	28	HANEDAN	887
11	DUMLUPINAR	11832	29	HAVUZLUBAHÇE	10378
12	EMEK	5913	30	HURMALI	2217
13	MIDIK	4595	31	HÜRRİYET	5299
14	MİRZAÇELEBİ	4700	32	SARIYAKUP	1173
15	ONUR	14891	33	İSTİKLAL	5807
16	GÜLBAHÇESİ	51249	34	SUCUZADE	4080
17	GÜLPINAR	9354	35	KAYALIBAĞ	722
18	OVA	18397	36	KOCAVEZİR	1487

Kaynak: TÜİK 2023 Yılı Nüfus Verileri

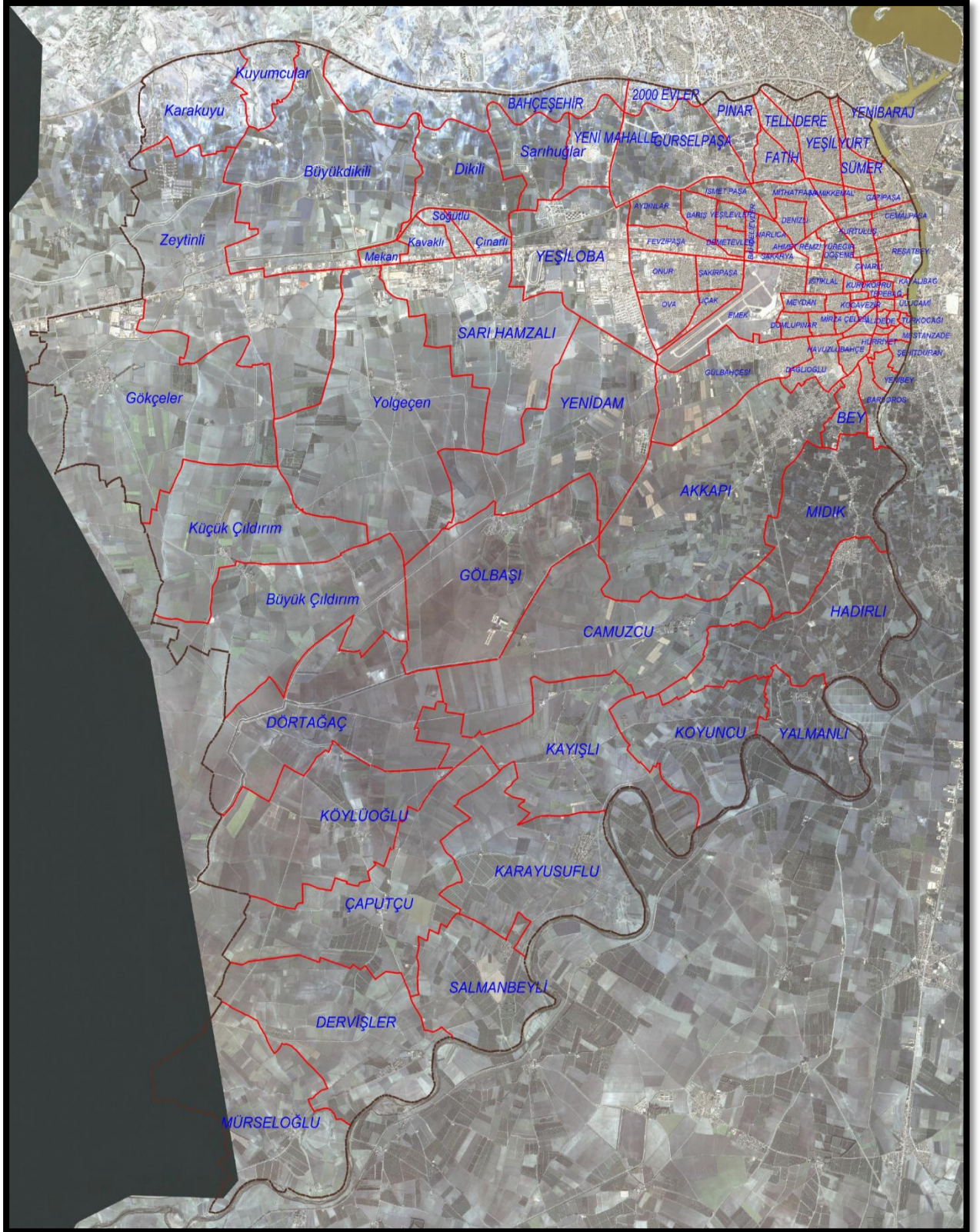
D-400 karayolunun altında kalan Tepebağ ile Kayalıbağ kentin ilk kuruluş yeri olan mahalleleridir. Diğer 34 mahalle ise Adana'nın yerlileri veya 1950 yılı itibariyle çeşitli sebeplere bağli olarak göç yoluyla gelen insanların yoğun bir şekilde yaşadığı mahalleleridir.

Tablo 10: D-400 Karayolu Üzerinde Kalan Mahalleler ile Nüfusu

S.Nu.	MAHALLE	2023	S.Nu.	MAHALLE	2023
1	2000 EVLER	15959	31	KÖYLÜOĞLU	268
2	AHMET REMZİ YÜREĞİR	1116	32	KURTULUŞ	11484
3	AYDINLAR	12018	33	KURUKÖPRÜ	274
4	BAHÇELİEVLER	3929	34	KUYUMCULAR	811
5	BAHÇEŞEHİR	13770	35	KÜÇÜKÇILDIRIM	158
6	BARIŞ	11675	36	KÜÇÜKDİKİLİ	520
7	BÜYÜKÇILDIRIM	115	37	MEKAN	1251
8	BÜYÜKDİKİLİ	728	38	MİTHATPAŞA	19864
9	CAMUZCU	527	39	MÜRSELOĞLU	602
10	CEMALPAŞA	10439	40	NAMIK KEMAL	8633
11	ÇAPUTÇU	344	41	NARLICA	9138
12	DEMETEVLER	6969	42	PINAR	40157
13	DENİZLİ	12156	43	REŞATBEY	11334
14	DERVİŞLER	5268	44	SAKARYA	1254
15	DÖRTAĞAÇ	135	45	SALMANBEYLİ	294
16	FATİH	19252	46	SARIHAMZALI	12326
17	FEVZİPAŞA	12430	47	SARIHUĞLAR	391
18	GAZİPAŞA	5449	48	SERİNEVLER	704
19	GÖKÇELER	1250	49	SÖĞÜTLÜ	5355
20	GÖLBAŞI	779	50	SÜMER	17475
21	GÜRSELPAŞA	51785	51	TELLİDERE	26540
22	İSMETPAŞA	17707	52	ULUCAMİİ	349
23	KARAKUYU	773	53	YALMANLI	555
24	KARASOKU	239	54	YENİ	1932
25	KARAYUSUFLU	817	55	YENİBARAJ	11310
26	KAVAKLI	3785	56	YENİDAM	397
27	KAYIŞLI	742	57	YEŞİLEVLER	7387
28	KOYUNCU	283	58	YEŞİLYURT	62728
29	ZİYAPAŞA	8054	59	YOLGEÇEN	305
30	KOZA	7358	60	ZEYTİNLİ	1394

Kaynak: TÜİK 2023 Yılı Nüfus Verileri

D-400 karayolunun üstünde bulunan mahallelerin genel olarak nüfusu yoğun olup en fazla nüfusa sahip olan mahalle ise Yeşilyurt mahallesidir. Ayrıca 2008 yılından sonra yeni imar planına göre kentleşme hareketliliğinin görüldüğü Gürselpaşa, Pınar ve 2000 Evler gibi mahallelerin nüfusunda ise yoğun bir artış meydana gelmiştir.

Harita 4: Seyhan İlçesi Haritası

Kaynak: Harita.Gen.Tr.

Seyhan ilçesinin göç haritasına ilişkin yapmış olduğumuz araştırma ve inceleme neticesinde elde etmiş olduğumuz verilerin analizinin yapıldığında mahalle yapılarının bir takım farklı dinamikler üzerinden şekillendiği görülmüştür. Şöyle ki İbrahim Paşa döneminde Suriye’den pamuk işçisi olarak getirilen Adana Arapları “Fellah” genel olarak kentin güneyinde ve büyük tarım arazilerinin bulunduğu alana yerleştikleri ve halen bu mahallelerde yoğun olarak yaşamaya devam ettikleri görülmektedir. Adana ilinin kuzey ilçelerinde ya da Toroslarda yaşayan Türkmen ya da Yörük gibi yerel halkın ise genel olarak Seyhan ilçesinin kuzey mahallelerinde veya orta Seyhan’da ikamet ettikleri tespit edilmiştir. Ayrıca kent genelinde 1950 yılı itibariyle artan sanayileşme bugün ki Seyhan ilçesindeki mahallelerin yapısını etkilediği ve iş amaçlı bölgeye gelen göçmenler genel olarak Orta veya Batı Seyhan’da bulunan mahallelere yerleşmiştir. 1980 yılı itibariyle Adana genelinde azalan sanayi faaliyetlerinin ardından göç hareketliliği kısa bir süreliğine azalmış olsa da 1984 yılı itibariyle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde artışa geçen terör eylemlerine bağlı olarak bölge tekrardan yoğun göç almaya başlamıştır. Terör eylemlerine bağlı olarak Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden göç ederek Seyhan ilçesine yerleşen insanlar genel olarak hemşehricilik bağına bağlı olarak mahalle tercihlerini yaptıkları tespit edilmiştir. Ayrıca Seyhan ilçesinde iç göç olarak adlandıracağımız diğer bir göç hareketliliği ise kentin özellikle kuzey mahallelerinde yapılan yeni imar planından sonra ortaya çıkan modern kentleşmeye bağlı olarak oluşan göçtür. Yine 2011 yılı itibariyle Suriye’de başlayan iç karışıklık sonrasında ülkemize doğru yoğun bir kitlesel göç hareketliliği olmuş ve yaşanan bu göçlerden Adana ili özelinde Seyhan ilçesi de derinden etkilenmiştir. Ayrıca Seyhan ilçesinde özellikle Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı mahallelerde bulunan ve maddi durumu daha iyi olan yerli halk buralardan göç etmek zorunda kalmış ve genel itibariyle Kentin kuzeyinde bulunan mahallelere yerleşmişlerdir. Tüm bu yaşanan göçlerin sonucunda bazı mahallerin yapısı tamamen değişmiş, farklı kültür ve coğrafyadan gelen insanların sosyokültürel kaynaşmalarına bağlı olarak yeni bir kültür oluşumu ortaya çıkmıştır.

Bu bağlamda Seyhan ilçesinde bulunan mahallelerin yapısına bakıldığında; Akkapı, Bey, Mürseloğlu, Dervişler, Dörtağaç, Salmanbeyli, Serinevler, Sucuzade, Hadırlı, Hanedan, Havuzlubahçe, Hurmalı, Kayışlı, Yalmanlı, Yenibey ve Yenidam olmak üzere toplam da 16 mahallede Adana’nın yerlileri olan “Fellah”lar ikamet etmekte olup bu mahalleler genel olarak dışarıdan aşırı göç almamıştır.

Adana ili kütüğüne bağlı olan insanlardan daha çok Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bulunan illerin kütüğüne bağlı olan insanların yoğun olarak yaşadığı mahalleler; Dumlupınar, Koza, Gülpınar, Barbaros, Mekân, Dağlıoğlu, Gülbahçesi, Ova, Sarıhamzalı, Söğütlü, Hürriyet ve Yeni mahalleleridir. Bu mahallelerde esasen gettolaşmanın da bir örneği yaşanmaktadır.

1950 ile 1980 yılları arasında bölgede yükselişe geçen sanayileşmeye bağlı olarak en fazla göç alan mahalleler: Mithatpaşa, Ziyapaşa, Yeşilevler, Denizli, Kuruköprü ve Şakirpaşa gibi Orta Seyhan'da bulunan mahalleler olmuştur. Ayrıca bu dönemde kent özellikle Mersin, Osmaniye, Niğde ve Kahramanmaraş gibi çevre illerden yoğun göç almıştır.

2008 yılı sonrasında yeni imar planına göre oluşturulan Gürselpaşa, 2000 Evler, Pınar ve Tellidere mahalleleri ise yoğun bir şekilde iç göçe maruz kalmış ve nüfuslarında önemli bir artış olmuştur.

Ayrıca 2011 yılında başlayan Arap baharının devamı niteliğinde olan Suriye iç savaşından kaçarak ülkemize sığınan Suriyelilerden Adana'da yaşayan 211.760 Suriyeliden yaklaşık 130 bini Seyhan ilçesinde ikamet etmektedir. Söz konusu bu Suriyeliler yoğun olarak: Mirzaçelebi, Şehitduran, Hürriyet, Şakirpaşa, Narlıca, Dervişler, Akkapı, Kocavezir, Kuruköprü ve Dumlupınar'da ikamet etmektedir. Ancak Suriyeliler yoğun olarak bu mahallelerde yaşıyor olsa da Seyhan ilçesinin tamamında Suriyeliler bulunmaktadır. Söz konusu bu Suriyelilerin dağılımı ise maddi durumlarına göre şekil almıştır. Şöyle ki maddi durumu iyi olan birtakım Suriyeliler kentin kuzey mahalleleri olan Gürselpaşa, Pınar ve 2000 Evlerde bulunan modern yapılar ile orta Seyhan'da bulunan Reşatbey mahallesi gibi tarihi mahallelerde ikamet etmekte iken bazı Suriyelilerde Mürseloğlu, Kayışlı ve Çaputcu gibi mahallelerde çadırlarda yaşayıp gündelik tarım işçisi olarak çalışmaktadır.

Seyhan ilçesinde bulunan mahallelerin demografik yapısını büyük oranda etkileyen göç olgusu aynı zamanda mahallelerin kentleşmesini de etkilemiştir. Nitekim göç hareketliliği toplumsal değişimin en önemli unsurlarından biri olarak görülmektedir. Buna bağlı olarak da göç hareketliliğinin bir sonucu olan hedef mekânın seçiminde farklı sebepler bulunmaktadır. Osmanlı Devleti dönemi ile Cumhuriyet döneminde yapılan zorunlu iskân politikaları haricinde göç hareketliliğini kendi istek ve arzuları ile gerçekleştiren insanların bölge seçiminde birçok

farklılıklar olabilmektedir. Bölge tercihlerinde genel olarak insanlar ilk başta kendi asıl yaşadıkları bölgenin coğrafi özellikleri ile göç etmek istedikleri bölgeye kendisinden önce gelerek yerleşen eş dost akraba veya tanıdıklarının bulunmasına dikkat etmekte. Gerek Osmanlı Devleti döneminde gerekse Cumhuriyet döneminde zorunlu iskân politikalarına göre iskânları gerçekleştirilenler geldikleri ortama uyum sağladıktan sonra süreç içerisinde eski yaşam alanlarına benzer ya da eş ve dostlarının bulunduğu alana doğru göç etmişlerdir. Esasen bu yer değişikliği isteği zaten göç olgusuna iştirak eden insanların genel olarak göç edecekleri hedef mekânlarda ilk aradığı unsur olarak her zaman ön plana çıkan husus olmuştur.

Nitekim kırsalda bulunan tarıma uygun alanların daralması, makine kullanımının fazlaşması, iletişim/ulaşım vasıtalarının iyileşmesi ile kent merkezlerinin sağlık konularında iyi seviyelere gelmesi kırsalda yaşayan insanların göç etme arzularını arttırdığı gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda yapılan göç nedeniyle kırsal da bulunan iş gücü kentlerdeki iş sahalarına doğru kaymaya başlamıştır. Ancak kırdan kente doğru gerçekleşen göç hareketliliğine katılan insanların genelinde Kent'te yaşamlarını sürdürebilecekleri yeterli gelir ile eğitim olanaklarına sahip olmamalarına bağlı olarak kentlileşmede yaşadıkları sorunların bir bütünü olarak “gecekondu” diye tabir edilen yaşamın bir parçası olmuşlardır. Buna bağlı olarak da kente göç eden insanlar genellikle kente uzak ya da kent merkezine yakın ancak yerleşim alanı olmayan bölgelerde barınma ihtiyaçlarını karşılama yoluna gitmişlerdir. Böylelikle göç alan bölgelerde gecekondulaşmaya bağlı olarak hızlı nüfus artışı yaşanmıştır. Göç eden insanlar göç ettikleri bölgede yaşayan insanlarla olan ilişkilerinde ya onlara uyum sağlamış ya da kendi kültürlerini korumaya çalışmışlardır. Aslında göç eden insanlarla göç edilen bölgede yaşayan insanlar genellikle birbirleriyle uyum sağlamış olsa da göç hareketliliğini idrak eden insanlar yaşamış olduğu birtakım korkularına bağlı olarak yerleşim yeri tercihlerinde daha önce tanıdığı eş-dost, akraba ya da hemşerilerinin bulunduğu bölgeleri seçmişlerdir. Bu şekilde oluşan göç hareketliliği sonucunda ise bazı mahallelerde tam anlamıyla gettolaşma durumu ortaya çıkmıştır. Hatta bu tarz mahallelerde insanlar geldikleri bölgelerin tüm özelliklerini yeni yaşam alanlarına uydurmuşlardır. Örneğin ekmek yapmak için kurulan tandırlar, kahvehaneler, düğün salonları, giyim tarzları, komşuluk ilişkileri gibi geldikleri yerlerdeki hayat tarzının aynısını sürdürmeye devam etmekte.

Esasen bu tarz gerçekleşen göç olgusunun en önemli sorunlarının başında gecekondulaşma geldiği düşünülse de belli merkezlerde toplanan göçmenlerin o mahallelerde yoğun hale gelen

nüfusları sadece belediye hizmetlerini aksatmamakta nüfusun fazlalığı okullara da yansımaktadır. Şöyle ki göç alan bölgelerdeki yoğun nüfus nedeniyle öğrenciler kalabalık sınıflarda eğitim öğretime devam etmek zorunda kaldığı gibi farklı kültür ve eğitim düzeyinde olan çocukların birlikte eğitim görmesi de göçün farklı bir sorunu haline gelmektedir. Nitekim bu tarz mahallelerde büyüyen ve gelişim gösteren çocuklar yaşamış oldukları geçim sıkıntısına binaen okuldan uzaklaştıkları ve edinmiş oldukları kötü alışkanlıkları neticesinde suça eğilim gösteren çocuk haline gelmektedirler. Bu durumda sağlıklı aileler ile sağlıklı ilişkilerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Kaldı ki bir ailenin durumu toplumsal yapının tamamını da derinden etkilemektedir. Şöyle ki huzurlu aile yapıları toplumu etkileyebilecek birtakım sorunları bertaraf edebilecekken sağlıklı aile yapılarında bu durum tam tersidir. Hatta bu tarz aile yapılarının çokluğu toplumda bir takım yeni sosyal problemlerin ortaya çıkmasına da neden olabilmektedir.

Göç hareketliliğini gerçekleştiren birey ya da toplumlar bir yerden bir yere göç ederken sadece beden ve eşyalarını taşımamakta aynı zamanda kendi kültürlerini de taşımaktalar. Asıl yaşam alanlarındaki yeme/içme alışkanlıkları, dil ve dinleri gibi birçok kendilerine has özelliklerini de beraberinde getiren bu insanlar kendilerine bu şekilde yeniden bir hayat kurmaktalar. Bunun bir sonucu olarak da bir taraftan kendilerine özgü kültürlerini korumaya çalışan bu insanlar bir taraftan da yeni yaşam alanlarındaki toplum ile uyum sağlamaya çalışmaktalar. Bu durumların doğal bir sonucu olarak insanlar göç etmeden önce veya göç ettikten sonra kendi benliği ile karar vermek yerine hemşhricilik “mensubiyet” duyguları ile hareket etmeye başlamaktadırlar. Özellikle göç olgusunu yeni gerçekleştiren insanlar kendilerini hemşhricilik bağları ile ifade edebilmektedir. Aslında kente ilk defa gelen bir kişi geldiği kent hakkında hiçbir şey bilmediği halde kendisinden önce oraya gelmiş olan hemşhri veya akrabaları sayesinde kentle uyum sağlamakta ve göçün en önemli olgusu olan barınma sorununu da bu şekilde aşmaktadır. Genelde aynı bölgeden gelen insanlar sanki geldikleri yerdeki köy ya da mahalle gibi yine geldikleri kentte yine aynı mahallede toplanarak aynı hayatlarını yaşamaya devam etmekte. Akraba, etnik, mezhep ya da hemşhri gruplarının oluşturduğu mahallelerde genel itibariyle gettolaşma yaşanmaktadır.

Ancak ortaya çıkan bu göç hareketliliğinin olumsuz bir tarafı ise kentlerin sosyo-kültürel ve fiziki yapılarının tamamen tahrip edilmesi olmuştur. Bu durumunun bir karşılığı olarak da çok fazla göç alan bölgelerde suç ve suça karışma oranlarında artış yaşanmakta, kamu hizmetlerinin

ulaştırılmasında birtakım sıkıntıların yaşanmasına yol açtığı gibi sağlık ve eğitim hizmetleri gibi hayati önem taşıyan temel ihtiyaçlarda aksamalar yaşanmaktadır. Yine gelir durumu, eğitim seviyesi ya da göç etmenin vermiş olduğu psikolojik sorunlar ile bir yerden bir yere göç eden insanların bazıları çabuk zengin olma arayışına girmelerinin bir sonucu olarak illegal işlere sürüklenmekte ve kanun dışı işleri yapma eğilimi sergilemekteler. Göç alan bölgelerin genel hali böyle olunca da bu bölgeler illegal işlerle uğraşan insanların buluşma ya da barınma merkezi olmaktadır. Özellikle husumet ve kan davası gibi mecburi nedenlere bağlı olarak göç eden insanların kanun dışı oluşumlar içerisinde olması iş veya eğitim amaçlı göç edenlere göre daha yüksek olasılıktadır.

Göç eden insanların genel olarak yaptıkları işlere bakıldığında inşaat, tarım, ağır sanayi, temizlik, tamir ve tehlikeli işler gibi iş dallarından ibarettir. Ancak bu iş kollarında bile etken olan husus hemşehri bağlarıdır.

Seyhan ilçesinde yoğun bir şekilde yaşayan Suriyeliler, ülkemizin genelinde olduğu gibi ilk önce toplama kamplarında barınmaktaydılar ancak zamanla geçici olarak geldiği sanılan bu insanların kalma süresi uzayınca kentlerde belirli mahallelerde ikamet ettirilmiştir. Lakin içinde bulundukları şartlara bağlı olarak hangi iş olursa yaparım, karşılığında ne ücret verirsen razıyım mantığıyla hareket eden bu insanların iş gücünün sömürüldüğü gibi zamanla yerli işçilerin de yerini almaya başlamışlardır. Bu duruma bağlı olarak da yerli halktaki işsizlik artmış, aynı zamanda yerli halkın yaşadığı mahallelere Suriyelilerin yoğun olarak yerleşmeleri neticesinde maddi durumu daha iyi olan yerli halkın yaşam alanlarını terk etmelerine de neden olmuşlardır.

Bu bağlamda ülkemizde 2001 yılına kadar serbest olan nüfus kütük kaydının değişikliği sebebiyle birçok iç göç hareketliliğine katılan vatandaşın nüfus kaydında nüfusa kayıtlı olduğu il Adana görünse de esasen memleketinin başka bir il olduğu yapılan görüşmelerde tespit edilmiştir. Ayrıca evlilik bağına bağlı olarak birçok kadının nüfus kütüğünün değiştiği bu nedenle hem göç yolu ile gelen hem de yerli halktan olup evlilik bağı kuran kadınların sayısının tespit edilmesinin araştırmamız esnasında mümkün olmadığından bu bilgiler teyitte muhtaç kalmıştır. Ancak mahallelerin demografik yapısını ortaya koyarken ağırlık merkezi olarak nüfus bilgileri ile esas memleketleri temel alınarak çalışma tesis edilmiş ve verilerin analizi bu şekilde değerlendirilmiştir. Sonuç olarak Seyhan ilçesinde bulunan Arap kökenli mahallelerin geneli mahalle yapısını etkileyecek düzeyde göçe maruz kalmamış ve kendi kültürel yapılarıyla

yaşamaya devam etmiş olsa da esasen tarihi süreçteki göç hareketliliğinden Seyhan ilçesindeki tüm mahalleler etkilenmiştir. Hatta bazı mahallelerin yapısı tamamen değişmiş, yerli nüfusun yaşadığı birçok mahalleye göç yoluyla gelen insanlar yerleşmiştir. Rakamsal olarak net bir veri elde etme yoluna gidilmemiş ancak yapılan görüşmelerde elden edilen verilere göre Seyhan ilçesinde bulunan 96 mahalle muhtarının en az 3/2'si göç yoluyla gelen insanlardan oluşmaktadır. Bu durum daha tutucu olan ve dışı kapalı hayat yaşamaya çalışan Fellahların yaşadığı bazı mahallelerde bile böyledir. Bilindiği üzere köy ve mahalle muhtarlarının seçimi genel olarak eş dost akraba bağları üzerinden yürütülmektedir. Bu muhtarlık seçim sonuçları da aslında yerleşik halk ile dışardan göç eden insanların birbirleriyle olan uyumlarında alt ve üst kimlik durumunun tamamen ortadan kalktığını, mahallelerin genelinde alt kimliğin söz konusu bile edilmediğine işaret etmektedir.

Sonuç olarak Seyhan ilçesinde bulunan 96 mahallenin muhtar ve azaları, kanaat önderleri, Adana Büyükşehir Belediye Başkanı ve bazı bürokratları, Seyhan Kaymakamı ve idarecileri, Seyhan Belediye Başkan yardımcıları ve bürokratları, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verileri, gayrimenkul danışmanları, emlakçılar ile söz konusu mahallelerde ikamet eden en az (50) farklı vatandaşla rast gele yapılan yüz yüze görüşmeler sonucunda elde edilen bilgilere göre, Seyhan ilçesinde bulunan mahallelerde ağırlıklı olarak yaşayanların durumu aşağıda bulunan tabloda gösterilmiştir.

Tablo 11: Nüfusa göre Mahallelerin Yapısı

MAHALLE	Nüfus Dağılımı			MAHALLE	Nüfus Dağılımı		
	1	2	3		1	2	3
2000 EVLER	Adana	Osmaniye	Mersin	KÖYLÜOĞLU	Adana	Şanlıurfa	Adıyaman
AHMET REMZİ YÜREĞİR	Adana	Sivas	Kahramanmaraş	KURTULUŞ	Adana	Mersin	Osmaniye
AKKAPI	Adana	Mardin	Mersin	KURUKÖPRÜ	Adana	Mersin	Kayseri
ALİDEDE	Adana	Siirt	Şanlıurfa	KUYUMCULAR	Adana	Gaziantep	Tunceli
AYDINLAR	Adana	Niğde	Mersin	KÜÇÜKÇILDIRIM	Adana	Van	Adıyaman
BAHÇELİEVLER	Adana	Mersin	Mardin	KÜÇÜKDİKİLİ	Adana	Diyarbakır	Van
BAHÇEŞEHİR	Adana	Niğde	Mardin	MEKAN	Bingöl	Diyarbakır	
BARBAROS	Mardin	Adana	Diyarbakır	MESTANZADE	Adana	Siirt	Mardin
BARIŞ	Adana	Mersin	Niğde	MEYDAN	Adana	Mardin	Adıyaman
BEŞOCAK	Adana	Siirt	Mardin	MIDIK	Adana	Hatay	Mersin
BEY	Adana	Mardin	Batman	MİRZAÇELEBİ	Adana	Mardin	Mersin
BÜYÜKÇILDIRIM	Adana	Kahramanmaraş		MİTHATPAŞA	Adana	Diyarbakır	Mardin
BÜYÜKDİKİLİ	Adana	Şanlıurfa	Mardin	MÜRSELOĞLU	Adana	Şanlıurfa	
CAMUZCU	Adana	Şanlıurfa	Mersin	NAMIK KEMAL	Adana	Mersin	Osmaniye
CEMALPAŞA	Adana	Mersin	Osmaniye	NARLICA	Adana	Mardin	Diyarbakır
ÇAPUTÇU	Adana	Kahramanmaraş	Mersin	ONUR	Adana	Siirt	Şanlıurfa
ÇINARLI	Adana	Mersin	Osmaniye	OVA	Siirt	Mardin	Adana
DAĞLIOĞLU	Mardin	Adana	Şırnak	PINAR	Adana	Osmaniye	Mersin
DEMETEVLER	Adana	Mersin	Siirt	REŞATBEY	Adana	Mersin	Hatay
DENİZLİ	Adana	Mardin	Diyarbakır	SAKARYA	Adana	Mersin	Şanlıurfa
DERVİŞLER	Adana	Şanlıurfa	Batman	SALMANBEYLİ	Adana	Şanlıurfa	Hatay
DÖRTAĞAÇ	Adana	Şırnak	Şanlıurfa	SARIHAMZALI	Bingöl	Diyarbakır	Adana
DÖŞEME	Adana	Kayseri	Mersin	SARIHUĞLAR	Adana	Kayseri	Niğde
DUMLUPINAR	Mardin	Adıyaman	Ağrı	SARIYAKUP	Adana	Şırnak	Siirt
EMEK	Adana	Mersin	Mardin	SERİNEVLER	Adana	Şanlıurfa	Van
FATİH	Adana	Osmaniye	Bitlis	SÖĞÜTLÜ	Diyarbakır	Adana	Mardin
FEVZİPAŞA	Adana	Mersin	Niğde	SUCUZADE	Adana	Mardin	Mersin
GAZİPAŞA	Adana	Mersin	Osmaniye	SÜMER	Adana	Osmaniye	Mersin
GÖKÇELER	Adana	Mersin	Bingöl	ŞAKİRPAŞA	Adana	Mersin	Siirt
GÖLBAŞI	Adana	Diyarbakır	Niğde	ŞEHİTDURAN	Adana	Siirt	Mardin
GÜLBAHÇESİ	Mardin	Bitlis	Siirt	TELLİDERE	Adana	Bitlis	Niğde
GÜLPINAR	Diyarbakır	Mardin	Adıyaman	TEPEBAĞ	Adana	Osmaniye	Mardin
GÜRSELPAŞA	Adana	Diyarbakır	Karışık	TÜRKOCAĞI	Adana	Siirt	Mersin
HADIRLI	Adana	Diyarbakır	Mardin	UÇAK	Adana	Siirt	Mardin
HANEDAN	Adana	Kayseri	İstanbul	ULUCAMİİ	Adana	Bitlis	Diyarbakır
HAVUZLUBAHÇE	Adana	Mardin	Şanlıurfa	YALMANLI	Adana	Hatay	Diyarbakır
HURMALI	Adana	Kayseri	Van	YENİ	Adıyaman	Adana	Diyarbakır
HÜRRİYET	Siirt	Mardin	Şırnak	YENİBARAJ	Adana	Osmaniye	Mersin
İSMETPAŞA	Adana	Diyarbakır	Mardin	YENİBEY	Adana	Mardin	Diyarbakır
İSTİKLAL	Adana	Kayseri	Van	YENİDAM	Adana	Mardin	Batman
KARAKUYU	Adana	Mersin	Kayseri	YEŞİLEVLER	Adana	Mardin	Batman
KARASOKU	Adana	Mersin	Mardin	YEŞİLOBA	Adana	Mardin	Siirt
KARAYUSUFLU	Adana	Mersin	Mardin	YEŞİLYURT	Adana	Osmaniye	Niğde
KAVAKLI	Diyarbakır	Adana	Mardin	YEŞİLYUVA	Adana	Mardin	Mersin
KAYALIBAĞ	Adana	Osmaniye	Şanlıurfa	YOLGEÇEN	Adana	Mardin	Mersin
KAYIŞLI	Adana	Mersin	Hatay	ZEYTİNLİ	Adana	Şanlıurfa	
KOCAVEZİR	Adana	İstanbul	Gaziantep	ZİYAPAŞA	Adana	Osmaniye	Mersin
KOYUNCU	Adana	Kahramanmaraş	Mersin	KOZA	Şırnak	Diyarbakır	Adana

Kaynak: Araştırmacının Saha Çalışması

Seyhan ilçesinde bulunan mahallelerin nüfusa göre dağılımına bakıldığında görüleceği üzere; Dumlupınar, Gülpınar, Barbaros, Dağlıoğlu, Gülbahçesi, Hürriyet, Kavaklı, Mekan, Ova,

Sarıhamzalı, Söğütlü, Koza ve Yeni mahallelerinin yoğun göç alması sonrasında mahallelerin demografik yapısında tamamen değişim yaşandığı görülmektedir. Koza, Dumlupınar, Havuzlubahçe ve Gülpınar mahallerinde her ne kadar Adana nüfusu kütüğüne bağlı insanların yoğun olarak yaşadığı görülse de bu mahallelerde yaşayan halkın genelinin esas memleketinden nüfus kütüklerini Adana iline taşıdıkları ve kendilerini de genel olarak Adanalı olarak tanıttıkları tespit edilmiştir. Kentin güneyinde bulunan bazı mahallelerin ise yine çok fazla göç aldığı ancak bu mahallelerde yaşayan insanların büyük çoğunluğunun nüfus kütüklerini Adana iline aldıklarılarından dolayı resmi kayıtlarda memleketlerinin Adana ili olduğu yaygın olarak tespit edilmiştir. Nüfus kütüğünde yapılan değişikliği sadece Doğu ve Güney Doğu illerinden göç eden halkın yaptığı sonucunu çıkarmak yanlış olur. Çok farklı illerden göç edip nüfus kütüğünü Adana'ya taşıyan ailelerde bulunmaktadır. Örneğin çevre illerin haricinde Balıkesir, Yozgat, İzmir ve İstanbul gibi illerden göç edip Adana ili Seyhan ilçesi nüfusuna kütüklerini aldırarak ailelere saha çalışması sırasında çok fazla denk gelinmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bilgiler ile Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerinin yapılan analizinde elde etmiş olduğumuz sonuca baktığımızda, Seyhan ilçesinde bulunan mahallelerin tamamının göçten etkilenmiş olduğu ve mahallelerin fiziki yapısı ile demografik yapısının neredeyse tamamen değişmiş olduğunu söylemek mümkündür. Göçlerin niceliği bakımından bir örnekleme bulunacak olursak; 1990'lı yıllarda Mekân mahallesine Bingöl ili Genç ilçesinden aynı gün (20) ailenin eşyaları ile göç ettiği yapılan görüşmede özellikle belirtilmiştir.

Nitekim Seyhan ilçesinde bulunan mahallelerin genel yapısına bakıldığında, D-400 karayolu üzerinde konuşlu olan orta Seyhan'daki mahallelerin göç hareketliliği genel olarak kentte yaşanan sanayileşmeye binaen gerçekleşmiştir. Bu nedenle söz konusu bu mahallelerin nüfus kütük yapılarının daha karmaşık olduğu, bu mahallelerde yaşayanlar genel olarak Adana ya da çevre illerin nüfusuna kayıtlı insanlardan oluşuyor olsa da çok farklı illerden göç eden insanların varlığından söz edilebilmektedir. Yine kentin merkezinde olan ve tekstil ürünlerinin imalat ve satışının merkezi olarak kabul edilen Kocavezir mahallesinde İstanbul ve Gaziantep ili nüfusuna kayıtlı olan insanların yoğun bir şekilde yaşadığı tespit edilmiştir. Ayrıca orta Seyhan'da bulunan Şakirpaşa, Uçak, Ova ve Onur Mahalleleri esasında fellah diye tabir edilen halkın yoğun olarak yaşadığı yerleşim yeridir. Nitekim 1950 ile 1980 yılları arasında sanayileşmeye bağlı olarak kentin yoğun göç aldığı dönemde ortalama 200 m² arsa satışları ile

bölge tamamen dışarıdan ya da kırdan kente doğru göç eden insanların yaşadığı bir yerleşim yeri haline dönüşmüştür. Yalnız Ova Mahallesi daha güneyde kalması nedeniyle 2000’li yıllardan sonra, Siirt bölgesinden yoğun göç almış ve esasen bu mahallede Gettolaşma yaşanmıştır.

Kentin güneyinde bulunan ve Fellahların yoğun olarak yaşadığı mahallelerin dışında kalan mahalleler genel itibariyle hemşehri bağına bağlı olarak yoğun göçe maruz kalmış ve gettolaşma tarzı oluşan bu mahallelerin fiziki yapıları birbiriyle neredeyse aynıdır. Bu bölgedeki yapıların tamamına yakını bir katlı gecekondulu veya birkaç katlı kaçak binalardır. Bu mahalleler genel itibariyle yoksul halkın yaşadığı, asayiş bozuk ve suça karışmaya meyilli gençlerin yoğun olduğu bölgedir. Bu bölgelerde genel olarak Mardin, Siirt, Diyarbakır ve Şanlıurfa ilinden göç eden insanların yaşadığı görülmektedir. Ayrıca bu bölgelerde yoğun olarak yaşayan Suriyeliler yerel halkın buralardan göç etmesine sebebiyet vermiştir. Ortaya çıkan bu göç hareketliliği nedeniyle de bölge neredeyse tamamen Suriyeliler ile yoksul halkın yaşadığı bir alan haline gelmiştir. Yine bu mahallelerde ikamet eden bazı aileler çocuklarının daha iyi eğitim alabilmesi için ya da suça karışılması yüksek olan bu mahallelerde çocuklarını büyütme istememektedir. Bu nedenle bu tarz aileler kentin kuzeyine göç etmekte iken bazı ailelerde bu mahallelerde kurmuş oldukları aidiyet duygusu ile göç etmek istememiş ve aynı yerde yaşamaya devam etmektedirler.

Göç olgusunun en önemli parçası olan hemşehri kavramı bir kişiyi ifade ediyor gibi görünse de esasen bağlı bulunduğu toplumun bir parçası olan en az iki bireyi ifade etmektedir. Kaldı ki bir yerde hemşehri kavramından bahsedilebilmesi için o yerde en az iki kişi olmalıdır. İki kişinin ise birbirine hemşehri diyebilmesi için o kişilerin aile kökeninin aynı yerde ya da aynı coğrafi alan içerisinde doğması gerekmektedir. Esasen doğdukları aynı yerde yaşamaya devam eden insanlar birbirine hemşehrim diye hitap etmezken bir yerden başka bir yere göç eden insanlar kurmuş oldukları komşuluk bağına bağlı olarak birbirine hemşehrim diye hitap ederek bağ kurarlar. Özetle bireylerin hemşehri olabilmesi için memleketleri aynı ancak memleketleri dışında yaşamaları gerekmektedir. Bu bağlamda Adana ili genelinde hemşehricilik bağına ilişkin ortaya çıktığı değerlendirilen göçler sonrasında yoğun olarak yaşayan insanların TÜİK verilerine göre ilçe düzeyindeki dağılımı ve nüfus sayısı aşağıda olduğu gibidir.

Tablo 12: 2008 Yılı İlçe Düzeyinde Dağılım

S.Nu.	İL	İLÇE	NÜFUS
1	Adıyaman	Gerger	14744
2	Batman	Gercüş	7700
3	Bingöl	Genç	16724
4	Bitlis	Hizan	8625
5	Diyarbakır	Çermik	13699
6	Elazığ	Arıcak	8701
7	Gaziantep	İslahiye	5974
8	Hatay	İskendurun	3850
9	İstanbul	Fatih	1090
10	İzmir	Konak	502
11	Kahramanmaraş	Andırın	9287
12	Konya	Ereğli	4101
13	Malatya	Darende	9385
14	Mardin	Midyat	22136
15	Mardin	Ömerli	17797
16	Mersin	Tarsus	32370
17	Muş	Merkez	4167
18	Niğde	Ulukışla	12970
19	Osmaniye	Kadirli	29273
20	Şanlıurfa	Merkez	24391
21	Siirt	Pervari	14445
22	Şırnak	Beytüşebap	4249
23	Tunceli	Mazgirt	2712
24	Van	Gürpınar	4050

Kaynak: TÜİK 2008 Yılı Nüfus Verileri

Adana ili özelinde nüfus bakımından kentte yoğun olarak yaşayan komşu illerin nüfus dağılımına bakıldığında kent genelinde en fazla Mersin ili Tarsus ilçesi nüfusuna kayıtlı insanlar yaşamaktadır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden ise Mardin ili Midyat ilçesi nüfusuna kayıtlı insanların olduğu görülmektedir.

Tablo 13: 2023 Yılı İlçe Düzeyinde Dağılım

S.Nu.	İL	İLÇE	NÜFUS
1	Adıyaman	Gerger	18900
2	Batman	Gercüş	9138
3	Bingöl	Genç	20067
4	Bitlis	Hizan	13596
5	Diyarbakır	Çermik	17954
6	Elazığ	Arıcak	9628
7	Gaziantep	İslahiye	6314
8	Hatay	İskendurun	4199
9	İstanbul	Fatih	1122
10	Kahramanmaraş	Andırın	10419
11	Kayseri	Sarız	4099
12	Kilis	Merkez	4521
13	Konya	Ereğli	4815
14	Malatya	Darende	9755
15	Mardin	Midyat	34862
16	Mardin	Ömerli	24801
17	Mersin	Tarsus	35807
18	Muş	Merkez	5396
19	Niğde	Ulukışla	13563
20	Osmaniye	Kadirli	32794
21	Şanlıurfa	Eyyübiye	23762
22	Şanlıurfa	Siverek	22047
23	Siirt	Eruh	17358
24	Siirt	Pervari	16083
25	Şırnak	Beytüşşebap	5574
26	Şırnak	Merkez	5732
27	Sivas	Gürün	3485
28	Tunceli	Mazgirt	2320
29	Van	Gürpınar	5117

Kaynak: TÜİK 2023 Yılı Nüfus Verileri

2023 yılı nüfus verilerine göre Adana ili genelinde yaşayan çevre illerin nüfusuna kayıtlı olanların içerisinde en fazla Mersin ili Tarsus ilçesi ile Osmaniye ili Kadirli ilçesi nüfusuna kayıtlı insanlar bulunmaktadır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden ise Mardin ili Midyat ile Ömerli ilçesi, Şanlıurfa ili Eyyübiye ve Siverek ilçesi olduğu görülmektedir.

Seyhan ilçesi özelinde yapmış olduğumuz araştırmada da, Seyhan ilçesi genelinde Tarsus, Midyat, Siverek, Besni, Pervari, Genç, Kadirli, Ulukışla, Andırın, Gerger, Çermik, Hizan, Arıcak, Ömerli ve Eruh ilçelerinden göç eden nüfusun ağırlıklı olduğu görülmüştür. Ancak göç edenlerin nüfus dağılımından görüleceği üzere gerçekleşen göçün geneli hemşehricilik bağına bağlı olarak gerçekleşmiştir. İlk önce gelenin peşinden diğerlerinin gelmesi prensibine bağlı olarak göçlerin geneli bu şekilde ortaya çıkmıştır. Ancak Adana ili çevresinde bulunan illerin nüfusuna kayıtlı insanların yapmış olduğu göçlerin geneli sanayileşme veya tarıma bağlı olarak gerçekleşen göçler iken Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden yapılan göçler ise yoksulluk, kan davası, husumet veya terör olayları gibi farklı sebepler altında gerçekleşmiştir.

Adana ili genelinde 1.742 STK ve Hemşehricilik ilişkisine bağlı olarak kurulan derneğin 82'si Seyhan ilçesinde bulunmaktadır. Bu derneklerin üye sayısı ise 146.182'dir. Ayrıca toplamda bulunan 1742 derneğin içerisindeki 158 dernek hemşehri bağlarına göre oluşturulmuştur. Hemşehri bağlarına göre oluşturulan 158 derneğin ise 78'i Seyhan ilçesinde bulunmaktadır. Bu rakamlar bile Seyhan ilçesinde göçün ne kadar etkin ve karmaşık olduğunun bir göstergesidir.

3.4.3. Nüfus ve Demografik Yapı

Tarihi geçmişi M.Ö. 3 bin yılına kadar uzanan ülkemizin en büyük merkez ilçelerinden biri konumunda bulunan Seyhan ilçesi 1986 yılında ilçe statüsüne getirilmiştir. 2007 yılı nüfus sayımına göre Seyhan ilçesinin toplam nüfusu 1.007.992 olup toplam nüfusun 990.073'ü merkezde, 17.919'u ise bucak ve köylerde ikamet etmekteydi. 22.03.2008 tarihinde Seyhan ilçesi, 5747 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'a göre; Seyhan ve Çukurova ilçeleri olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Seyhan ilçesinin bölünmesinden sonraki nüfusuna ilişkin Türkiye İstatistik Kurumunun 31 Aralık 2008 tarihinde açıklamış olduğu rakam 752.308'dir. Bu rakamın 379.022'si kadın, 373.286'sı ise erkek nüfustur. Kaldı ki nüfus yoğunluğu bakımından Seyhan ilçesi bölünmesine rağmen Adana'nın yine de en yoğun ilçesi konumunda olmaya devam etmiştir. Kentteki sanayileşme hızı 1950 yılından sonra hızla artmış ayrıca baraj ve sulama kanalları sayesinde ovalık alandaki sulu tarımında etkin kullanılmaya başlanmasıyla birlikte yüksek kalitede pamuk üretimine geçilmiştir. Bu durumda hızlı bir nüfus artışını beraberinde getirmiştir. Hızla ortaya çıkan bu nüfus artışı da öncelikle barınma problemini ortaya çıkarmış müteakibinde ise konut sorununa bağlı olarak gecekondulaşmaya

bağlı kaçak yapı miktarının hızla artmasına sebep olmuştur. Seyhan ilçesinin sınırları 6 Mart 2008 yılında yeniden düzenlenmiş olup içerisinde 41.600.000 m² konut alanı bulunmaktadır. Bu alan içerisinde ise yaklaşık 250.000 adet konut yer almaktadır (Seyhan Belediyesi, 2010-2014 Stratejik Plan: 11). 28 Ekim 1927 günü Cumhuriyet tarihinde ilk defa gerçekleştirilen nüfus sayımına göre Adana ili nüfus bakımından 63 il arasında 22'nci sıradadır. Ülkemizde nüfus sayımı 2000 yılında son kez yapılmış, bu sayıma göre Adana 81 il arasından 6'ncı sırada yer almaktadır. 2007 yılı itibariyle nüfus sayımları Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre yapılmakta olup 2023 yılı itibariyle Adana ilinin nüfusu 2.270.298'dir. Cumhuriyetin başlarında 1927 yılında Adana'da kilometre kareye düşen insan sayısı ortalama 14 iken, 2000 yılında bu sayı 133 kişi (DİE, 2002), 2023 yılında ise kilometre kareye düşen insan sayısı 163 kişi olmuştur (Türkiye İstatistik Kurumu, 2024).

İç göç hareketliliğinin yorumlanmasındaki en önemli etkenlerden biride insanların doğduğu yerde yaşayıp yaşamadığıdır. Esasen göç alan bölgelerin nüfusu artmakta iken göç verilen bölgelerde ise alan bölgelerin tam aksine göç veren yerlerde doğup büyüyen insan sayısında azalma söz konusudur. Göç alan ya da göç vermeyen bölgelerde doğup büyüyenlerin sayısında genel olarak değişim görülmemektedir. Adana ilinin 1935 yılı nüfusuna göre nüfusun %81,2'si bu kentte dünyaya gelmiştir. 1935-1970 yılları arasında Adana'da doğanların oranı %80'dir. 1970 yılı itibariyle bu oran azalma eğilimi göstermeye başlamış, 2000 yılında Adana'da doğanların genel nüfusa oranı %71,1'e denk gelirken 2023 yılında ise bu rakam %66'ya denk gelmektedir. 2000'li yıllarda Adana'da doğmayıp sonradan Adana'ya göç edenlerin içinde en yüksek paya sahip olan il Şanlıurfa ili olup genel nüfusa oranı %2,5'lara denk gelmektedir. Yine bu yıllarda Mardin, Osmaniye ve Diyarbakır doğumlu olup Adana iline göç edenlerin oranı da oldukça yüksektir (DİE, 2002). 2023 yılı itibariyle Adana'da doğmayıp Adana iline göç edenlerin içerisinde en yüksek paya sahip olan il Hatay ilinde doğanlardır. Yine 2023 yılında Osmaniye, İstanbul, Kahramanmaraş ve Diyarbakır gibi illerden Adana iline yüksek oranda göç olmuş ancak 2023 yılında Adana ilinin verdiği göç aldığı göçten daha fazla olduğu görülmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2024). Adana genelinde farklı etnik yapıya sahip birçok vatandaşımız iç içe girmiş bir düzen içerisinde birlikte yaşamaktadır. Adana ili il genelinde gelişen tarım ve sanayileşmeye bağlı olarak 1950 yılında almış olduğu büyük göçün ardından ikinci büyük göç dalgası Doğu ve Güneydoğu bölgesinde 1984 yılında başlayan terör

olayları sonrasında yaşanmıştır. Suriye’de 2011 yılında başlayan iç savaş sonrası oluşan büyük göç hareketliliği ise bu yoğun göçlerin devamı niteliğindedir.

Seyhan ilçesi yalnız doğu ve güneydoğu bölgesinden değil, Osmaniye, Mersin, Niğde, Kayseri, Kahramanmaraş gibi çevre illerden de yoğun göç almıştır. Asrın felaketi olarak adlandırılan ve 11 ili etkileyen 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli yaşanan 7.7 ve 7,6 büyüklüğündeki depremler sonrasında Adana iline 17.028 kişi doğal afet nedeniyle olmak üzere toplam da 66.104 kişi göç etmiştir. Yine aynı dönem içerisinde 28.546 kişisi doğal afet sebebiyle olmak üzere toplam da 77 bin 898 kişi Adana’dan farklı illere göç etmiştir (TÜİK, İç Göç İstatistikleri, 2023). Sonuç olarak ortaya çıkan göç hareketliliklerinin sonucunda; Adana’nın merkezi konumunda bulunan Seyhan ilçesinde ikamet edenlerin nüfus bakımından en kalabalık olduğu mahalle Yeşilyurt Mahallesi iken en az nüfusun ikamet ettiği mahalle ise Büyükçıldırım Mahallesi olmuştur.

TÜİK verilerine göre; 1965 ve 1985 yılları arasında Adana’nın toplam nüfusu, sadece Adana merkez de ikamet edenlerin nüfusu, il ve ilçe merkezleri sınırları içerisinde kalan toplam şehir nüfusu ile il ve ilçe merkezleri dışında kalan köy nüfusu aşağıda olduğu gibidir.

Tablo 14: 1965 yılı ile 1985 Yılları Arasındaki Kentin Nüfus Durumu

Yıl	Toplam Nüfus	Merkez	Şehir	Köy
1965	902.712	347.093	422.298	480.414
1970	1.035.377	413.365	525.668	509.709
1975	1.240.475	541.551	706.186	534.289
1980	1.485.743	665.732	842.845	642.898
1985	1.725.940	858.840	1.142.201	583.739

Kaynak: TÜİK Kent-Kır Nüfus İstatistikleri

1965 yılında yapılan genel nüfus sayımında Adana ilinin toplam nüfusunun 902.712 olduğu, bu toplam nüfusun içerisinde Adana il merkezin de 347.093 kişinin yaşadığı görülmektedir.

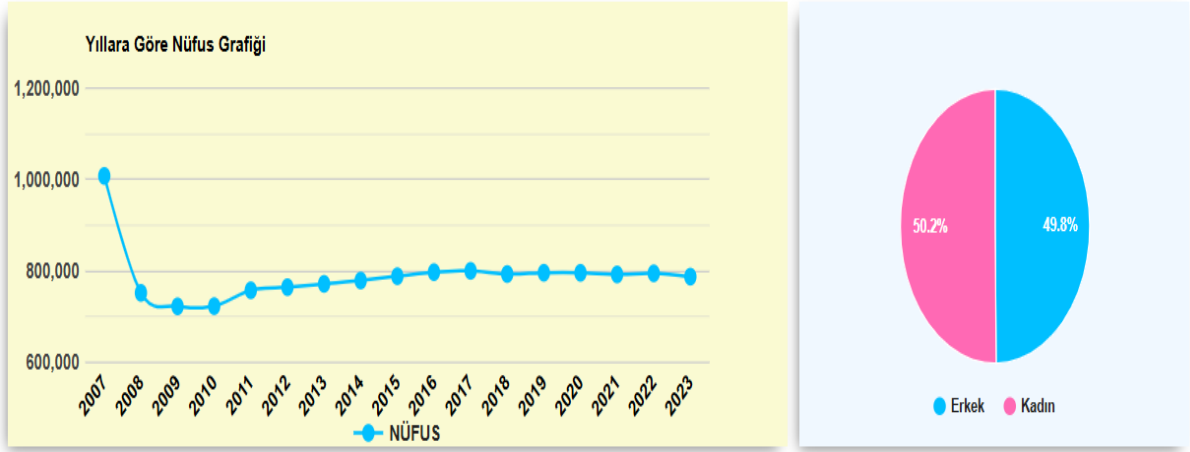
Ancak il ve ilçe merkezinde yaşayan toplam nüfus sayısı 422.298 kişi iken il ve ilçe merkezleri dışında kalan yerde yaşayanların nüfusu ise 480.414 kişidir. 1965 yılında Adana il ve ilçe merkezinde yaşayan toplam nüfusun köyde yaşayan nüfustan az olduğu ancak 1970 yılı itibariyle köyde yaşayan nüfus sayısının azalışa geçtiği ve şehirde yaşayan insan sayısında artış olduğu yukarıda bulunan tablodan anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda Adana ili özelinde 1965 yılında yapılan genel sayımdan sonra kentin kendi içerisinde iç göç hareketliliğine maruz kalmasının 1965 yılı ortaları itibariyle merkezde artışa geçen sanayileşmeye bağlı olduğu değerlendirilmektedir.

5 Haziran 1986 tarihinde çıkarılan 3306 sayılı yasa ile Adana Belediyesi, Büyükşehir Belediyesi statüsüne getirilmiş ve merkezde Seyhan ve Yüreğir adlarıyla iki ayrı ilçe kurulmuştur. Bu bağlamda 1990 yılı ve sonrasındaki nüfus durumunda Merkez yerine Seyhan ilçesi esas alınarak nüfus değişimi gösterilecektir. 1990 yılında yapılan genel nüfus sayımında Adana nüfusunun 1.934.907, Seyhan ilçe nüfusu ise 672.121'dir. 2000 yılında yapılan genel nüfus sayımında Adana nüfusu 1.849.478, Seyhan ilçesi nüfusunun ise 849.283 kişi olduğu görülmektedir. 1996 yılında Osmaniye ilçesinin il statüsüne çıkarılmasına bağlı olarak 2000 yılında yapılan nüfus sayımında Adana ili nüfusunda azalma yaşanmış iken Seyhan ilçesi nüfusunda ise artış meydana gelmiştir.

Tablo 15: TÜİK Verilerine Göre 2007 ve 2023 Yılı Adana ve Seyhan İlçesi Nüfus Dağılımı

Yıl	Toplam Nüfus	Seyhan
2007	2006650	990073
2008	2026319	752308
2009	2062226	722852
2010	2085225	723277
2011	2108805	757928
2012	2125635	764714
2013	2149260	771947
2014	2165595	779232
2015	2183167	788722
2016	2201670	797563
2017	2216475	800387
2018	2220125	793480
2019	2237940	796286
2020	2258718	796131
2021	2263373	792536
2022	2274106	795012
2023	2270298	787771

Kaynak: TÜİK Nüfus Verileri

Şekil 4. Seyhan İlçesi Yıllara Göre Nüfus Grafiği

Kaynak: TÜİK Nüfus Verileri

22.03.2008 tarihinde Seyhan ilçesi, 5747 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'a göre; Seyhan ve Çukurova ilçeleri olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Bu bağlamda Seyhan ilçesinin 2008 yılındaki nüfusunda meydana gelen azalmanın sebebi ise bu bölünmeden kaynaklanmıştır.

TÜİK'in 2008 ile 2023 yılları arasındaki göç hareketliliği verilerine bakıldığında görüleceği üzere Adana ili göç alan değil göç veren il konumundadır. Bu bağlamda kentin 2008 ile 2023 yılları arasındaki göç tablosu aşağıda sunulmuştur.

Tablo 16: Adana İli Göç Hareketliliği

YIL	BÖLGE	VERDİĞİ GÖÇ	ALDIĞI GÖÇ	DEĞİŞİM
2008	Adana	58316	45493	-%22
2009	Adana	54109	53685	-%0,78
2010	Adana	57402	53096	-%7,5
2011	Adana	62402	50523	-%19,04
2012	Adana	59294	45927	-%22,54
2013	Adana	62933	50598	-%19,60
2014	Adana	63181	51562	-%18,39
2015	Adana	64192	52647	-%18
2016	Adana	60759	51466	-%15,29
2017	Adana	62834	49509	-%21,21
2018	Adana	70638	51660	-%26,87
2019	Adana	60900	52290	-%14,14
2020	Adana	45832	47088	+%2,74
2021	Adana	65628	53649	-%18,25
2022	Adana	62156	55018	-%11,48
2023	Adana	77898	66104	-%15,14
TOPLAM		988474	830315	-%16

Kaynak: TÜİK Göç Verileri (Net göç oran değişimi tarafımızca hesaplanmıştır.)

Çalışma konumuz olan Seyhan ilçesinin nüfus hareketliliğinde görüldüğü üzere Seyhan'ın ilçe statüsüne getirilmesinden sonra ilk yapılan nüfus sayımında ilçe nüfusunun 672.121 kişi olduğu, Seyhan ilçesinin ikiye bölünmeden önceki nüfusunun 990.073 kişi olduğu ancak bölünmeden sonraki nüfusunun 752.308 kişi olduğu görülmektedir. Ayrıca Seyhan ilçesinin nüfusu 2011 ile 2017 yılları arasında artış göstermiş ancak 2017 yılı itibariyle göç vermeye başlayan ilçenin nüfusunda azalma yaşanmaya başlamıştır. 2023 yılında meydana gelen nüfus artışı ise asrın felaketi olarak değerlendirilen 11 ilde yaşanan deprem sonrasında olduğu değerlendirilmektedir.

3.4.4. Seyhan İlçesinin Genel Yapısı ve Nüfus Dağılımı

Seyhan Nehri'nin batısında konuşlu olan Seyhan ilçesi aynı zamanda kentin kültür ve iş merkezi konumundadır. Kenti adeta kuzey ve güney olmak üzere ikiye bölen D-400 kara yolu kentin ekonomisi açısından bir nirengi noktası gibidir. Şöyle ki D-400 karayolunun kuzey tarafı Seyhan ilçesi özelinde Adana ilinin ekonomik olarak gelişmiş bölgesi olup kentin idari, kültürel ve tarihi yapıları ile ekonomi dinamiklerinin tamamına yakını bu karayolu üzerinde konuşlanmıştır. D-400 karayolunun güneyinde eski yapılaşmalar çok sık görülmesinin yanında kentin merkezi yani çarşısı da burada konuşludur. Bu merkezin güneyinde ise düşük gelirli, göç yoluyla gelenler ile daha çok tarım ve hayvancılıkla uğraşanlar yaşamaktadır.

Aslında, Seyhan ilçe merkezinde bulunan mahalleler birden fazla bölgeye ayrıştırılmıştır. Bu bölgelerin en bilindik olanları ise demiryolu hattı, D-400 kara yolu, raylı Metro hattı, sulama kanalı ile Şakirpaşa Havaalanıdır.

Güney Adana diye tabir edilen bölge esasen kentin ilk kurulduğu yeri temsil etmektedir. Bu bölgenin kuzeyinde D-400 karayolu, doğusunda Seyhan nehri, güneyinde adının Fransızlardan geldiği düşünülen tarihi Debboy ve Obalar caddesi ile batısında Şakirpaşa Havaalanı bulunmaktadır. Kentin ilk kurulduğu yer tarihi Tepebağ bölgesi olup zaman içerisinde kentleşme kentin tamamına yayılmıştır. Esasen güney Adana kentin genel olarak tarihini yansıtmaktadır. Bu bölgede, Tepebağ, Kayalıbağ, Ulucami, Karasoku, Türkocağı, Sarıyakup, Alidede, Beşocak, Hurmalı, Kuruköprü, Hanedan, Kocavezir, Sucuzade, Mirzaçelebi, İstiklal, Yeşilyuva, Emek, Meydan, Gülpınar ve Dumlupınar olmak üzere toplamda (20) mahalle bulunmaktadır. Bu bölgenin 2023 yılı TÜİK verilerine göre toplam nüfusu 65.728 kişidir.

Cumhuriyet Döneminde kentin kuzeyinde ve planlı kentleşmenin bir örneği olarak kurulan Gazipaşa, Ziyapaşa ve Atatürk bulvarları bulundukları mevkie binaen üç bölge diye isimlendirilmiştir. Bölgenin kuzeyinde demiryolu hattı, güneyinde D-400 kara yolu, batısında metro hattı ve doğusunda Seyhan nehri bulunmaktadır. Bu bölgede kent açısından önemli sosyal, idari ve kamu binaları bulunmaktadır. Ayrıca kentle bütünleşmiş halde bulunan Merkez Park, Atatürk Parkı ile yeni inşa edilen millet bahçesi de burada bulunmaktadır. Bu bölgede, Kurtuluş, Reşatbey, Cemalpaşa ve Çınarlı mahalleri olmak üzere toplamda (4) mahalle bulunmaktadır. Bu bölgenin 2023 yılı TÜİK verilerine göre toplam nüfusu 35.342 kişidir.

1960 yılı itibariyle yoğun göçe maruz kalan ayrıca düzenli ve düzensiz kentleşme örneğinin de bir arada görüldüğü bölge; konum olarak Seyhan nehrinin batısında, Metro hattının doğusunda, demiryolu hattının kuzeyinde ve Çukurova ilçesinin güneyinde yer almaktadır. Bu bölgenin kuzeybatısında Seyhan Devlet hastanesi yerleşkesi bulunmakta olup bölge genel olarak Hastaneler kavşağı olarak da bilinmektedir. Bu bölgede, Sümer, Ziyapaşa, Gazipaşa, Yeşilyurt, Namık Kemal ve Yenibaraj mahalleri olmak üzere toplamda (6) mahalle bulunmaktadır. Bu bölgenin 2023 yılı TÜİK verilerine göre toplam nüfusu 113.649 kişidir.

2008 yılı öncesinde çarpık kentleşmenin hâkim olduğu ancak yapılan imar değişikliği ile modern görünümlü yapılar ile gecekondular tarzı yapıların iç içe olduğu bölgenin güneyinde sulama kanalı, doğusunda Metro hattı, kuzeyinde Çukurova ilçesi, batısında ise kentin simgesi olan M1 Real AVM'nin doğusunda kalan Öğretmenler Bulvarı bulunmaktadır. Bu bölgede, Fatih, Tellidere, Pınar, Gürselpaşa, 2000 Evler, Bahçeşehir ve Yeni olmak üzere toplamda (7) mahalle bulunmaktadır. Bu bölgenin 2023 yılı TÜİK verilerine göre toplam nüfusu 169.395 kişidir.

Sulama kanalının güneyinde kalan bölgenin doğusunda Metro hattı, güneyinde D-400 kara yolu ile batısında Öğretmenler Bulvarı bulunmaktadır. Bölge konumu itibariyle hem yerleşim alanı hem de sanayi bölgesidir. Bu bölgede, Döşeme, Mithatpaşa, Narlıca, Denizli, Ahmet Remzi Yüreğir, İsmetpaşa, Sakarya, Yeşilevler, Barış, Demetevler, Aydınlar ve Fevzipaşa olmak üzere toplamda (12) mahalle bulunmaktadır. Bu bölgenin 2023 yılı TÜİK verilerine göre toplam nüfusu 118.724 kişidir.

Şakirpaşa Havaalanının kuzeyi ile batısı, D-400 karayolunun güneyi ve Hipodromunun doğusunda kalan bölge genel olarak çarpık kentleşme ile küçük ölçekli sanayi kuruluşlarının yaygın olarak bulunduğu alan olup bölge sınırları içerisinde Şakirpaşa, Onur, Uçak, Yeşiloba ve Ova mahalleri bulunmaktadır. Bölgenin 2023 yılı TÜİK verilerine toplam nüfusu 68.538 kişidir.

Eski kent merkezi ve Şakirpaşa havaalanının güneyi ile Seyhan Nehrinin batısında kalan bölge genel itibariyle gecekondulaşmaya bağlı çarpık kentleşmenin yaygın olduğu bir alan olduğu gibi bölge genelinde yoksul ya da göç yoluyla gelen insanlar yaşamaktadır. 1960 yılı itibariyle

sanayileşmeye bağlı kent genelinde yaşanan nüfus artışından doğrudan etkilenen bölge ayrıca 1984 yılında Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde başlayan terör eylemlerinden etkilenen ya da farklı sebeplere bağlı olarak o bölgeden göç eden insanların genel olarak yerleştiği alan olması nedeniyle nüfusunda ciddi oranda artış meydana gelmiştir. Bölge genelinde işsizlik oranı çok yüksek olduğu gibi suça karışma oranı da diğer bölgelere göre daha yüksektir. Bu bölgenin diğer bir özelliği ise Adana’da ikamet eden yabancı uyruklu “Suriyeli” şahısların geneli bu bölgede yaşamaktadır. Bu bölgede, Hürriyet, Mestanzade, Dağlıoğlu, Havuzlubahçe, Bahçelievler, Gülbahçesi, Yenibey, Şehit Duran, Barbaros, Akkapı, Bey ve Mıdık mahalleri olmak üzere toplamda (12) mahalle bulunmaktadır. Bu bölgenin 2023 yılı nüfusu ise 168.458 kişidir.

Seyhan ilçesi sınırları içerisinde olan ancak kentsel alanın dışında 30 mahalle bulunmaktadır. Bu mahallelerin toplamdaki nüfusu ise 50.937 kişidir. 2023 yılı Adrese Kayıtlı Nüfus Kayıt Sistemine göre Seyhan ilçesi mahalle nüfusu ise aşağıda olduğu gibidir.

Tablo 17: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre 2023 Yılı Mahalle Nüfusları

S.NU	İLÇE	MAHALLE	NÜFUS	S.NU	İLÇE	MAHALLE	NÜFUS
1	SEYHAN	2000 EVLER	15.959	49	SEYHAN	KOZA	7.358
2	SEYHAN	AHMET REMZİ YÜREĞİR	1.116	50	SEYHAN	KÖYLÜOĞLU	268
3	SEYHAN	AKKAPI	23.040	51	SEYHAN	KURTULUŞ	11.184
4	SEYHAN	ALİDEDE	1.155	52	SEYHAN	KURUKÖPRÜ	274
5	SEYHAN	AYDINLAR	12.018	53	SEYHAN	KUYUMCULAR	811
6	SEYHAN	BAHÇELİEVLER	3.929	54	SEYHAN	KÜÇÜKÇILDIRIM	158
7	SEYHAN	BAHÇEŞEHİR	13.770	55	SEYHAN	KÜÇÜKDİKİLİ	520
8	SEYHAN	BARBAROS	15.926	56	SEYHAN	MEKAN	1.251
9	SEYHAN	BARIŞ	11.675	57	SEYHAN	MESTANZADE	3.743
10	SEYHAN	BEŞOCAK	1.095	58	SEYHAN	MEYDAN	7.630
11	SEYHAN	BEY	11.066	59	SEYHAN	MIDIK	4.595
12	SEYHAN	BÜYÜKÇILDIRIM	115	60	SEYHAN	MİRZAÇELEBİ	4.700
13	SEYHAN	BÜYÜKDİKİLİ	728	61	SEYHAN	MİTHATPAŞA	19.864
14	SEYHAN	CAMUZCU	527	62	SEYHAN	MÜRSELOĞLU	602
15	SEYHAN	CEMALPAŞA	10.439	63	SEYHAN	NAMIK KEMAL	8.633
16	SEYHAN	ÇAPUTÇU	344	64	SEYHAN	NARLICA	9.138
17	SEYHAN	ÇINARLI	2.385	65	SEYHAN	ONUR	14.891
18	SEYHAN	DAĞLIOĞLU	22.322	66	SEYHAN	OVA	18.397
19	SEYHAN	DEMETEVLER	6.969	67	SEYHAN	PINAR	40.157
20	SEYHAN	DENİZLİ	12.156	68	SEYHAN	REŞATBEY	11.334
21	SEYHAN	DERVİŞLER	251	69	SEYHAN	SAKARYA	1.254
22	SEYHAN	DÖRTAĞAÇ	135	70	SEYHAN	SALMANBEYLİ	294
23	SEYHAN	DÖŞEME	7.010	71	SEYHAN	SARIHAMZALI	12.326
24	SEYHAN	DUMLUPINAR	11.832	72	SEYHAN	SARIHUĞLAR	391
25	SEYHAN	EMEK	5.913	73	SEYHAN	SARIYAKUP	1.173
26	SEYHAN	FATİH	19.252	74	SEYHAN	SERİNEVLER	704
27	SEYHAN	FEVZİPAŞA	12.430	75	SEYHAN	SÖĞÜTLÜ	5.355
28	SEYHAN	GAZİPAŞA	5.449	76	SEYHAN	SUCUZADE	4.080
29	SEYHAN	GÖKÇELER	1.250	77	SEYHAN	SÜMER	17.475
30	SEYHAN	GÖLBAŞI	779	78	SEYHAN	ŞAKİRPAŞA	11.038
31	SEYHAN	GÜLBAHÇESİ	51.249	79	SEYHAN	ŞEHİTDURAN	5.255
32	SEYHAN	GÜLPINAR	9.354	80	SEYHAN	TELLİDERE	26.540
33	SEYHAN	GÜRSELPAŞA	51.785	81	SEYHAN	TEPEBAĞ	847
34	SEYHAN	HADIRLI	4.719	82	SEYHAN	TÜRKOCAĞI	1.194
35	SEYHAN	HANEDAN	887	83	SEYHAN	UÇAK	9.120
36	SEYHAN	HAVUZLUBAHÇE	10.378	84	SEYHAN	ULUCAMİİ	349
37	SEYHAN	HURMALI	2.217	85	SEYHAN	YALMANLI	555
38	SEYHAN	HÜRRİYET	5.299	86	SEYHAN	YENİ	1.932
39	SEYHAN	İSMETPAŞA	17.707	87	SEYHAN	YENİBARAJ	11.310
40	SEYHAN	İSTİKLAL	5.807	88	SEYHAN	YENİBEY	11.656
41	SEYHAN	KARAKUYU	773	89	SEYHAN	YENİDAM	397
42	SEYHAN	KARASOKU	239	90	SEYHAN	YEŞİLEVLER	7.387
43	SEYHAN	KARAYUSUFLU	817	91	SEYHAN	YEŞİLOBA	15.092
44	SEYHAN	KAVAKLI	3.785	92	SEYHAN	YEŞİLYURT	62.728
45	SEYHAN	KAYALIBAĞ	722	93	SEYHAN	YEŞİLYUVA	4.773
46	SEYHAN	KAYIŞLI	742	94	SEYHAN	YOLGEÇEN	305
47	SEYHAN	KOCAVEZİR	1.487	95	SEYHAN	ZEYTİNLİ	1.394
48	SEYHAN	KOYUNCU	283	96	SEYHAN	ZİYAPAŞA	8.054

Kaynak: TÜİK 2023 Yılı Nüfus Verileri

2023 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre Seyhan ilçesinde nüfus yoğunluğu en fazla olan mahalle Yeşilyurt Mahallesi iken nüfus yoğunluğu en az olan mahalle ise Büyükçıldırım Mahallesidir. Ayrıca Seyhan ilçesinin kuzey mahallelerinde hayata geçirilen yeni imar düzenlemesi sonrasında bir cazibe merkezi haline gelen bölgenin nüfusunda da ciddi oranda artış meydana gelmiştir.

Seyhan ilçesindeki mahallelerin nüfus yapısını ortaya koymak için bir önemli gösterge de mahalle nüfusu ile yaş dağılımı kıyaslamasıdır. Bu bağlamda Seyhan ilçesi sınırları içerisinde bulunan mahallelerin nüfusuna göre yaş dağılımı aşağıda olduğu gibidir (Endeksa, 2025).

Tablo 18: Seyhan İlçesi 2023 Yılı Mahalle Nüfusu ile Yaş Dağılımı

S.Nu.	Mahalle Adı	Nüfus Dağılımı	Yaş Dağılımı	S.Nu.	Mahalle Adı	Nüfus Dağılımı	Yaş Dağılımı
1	Yeşilyurt	62.728 Kişi	65+	49	Hadırlı	4.719 Kişi	65+
2	Gürselpaşa	51.785 Kişi	5 ile 9	50	Mirzaçelebi	4.700 Kişi	65+
3	Gülbahçesi	51.249 Kişi	5 ile 9	51	Mıdık	4.595 Kişi	65+
4	Pınar	40.157 Kişi	40-44	52	Sucuzade	4.080 Kişi	65+
5	Tellidere	26.540 Kişi	40-44	53	Bahçelievler	3.929 Kişi	65+
6	Akkapı	23.040 Kişi	5 ile 9	54	Kavaklı	3.785 Kişi	10 ile 14
7	Dağlıoğlu	22.322 Kişi	5 ile 9	55	Mestanzade	3.743 Kişi	65+
8	Mithatpaşa	19.864 Kişi	65+	56	Çınarlı	2.385 Kişi	65+
9	Fatih	19.252 Kişi	65+	57	Hurmalı	2.217 Kişi	65+
10	Ova	18.397 Kişi	5 ile 9	58	Yeni	1.932 Kişi	5 ile 9
11	İsmetpaşa	17.707 Kişi	5 ile 9	59	Kocavezir	1.487 Kişi	65+
12	Sümer	17.475 Kişi	65+	60	Zeytinli	1.394 Kişi	5 ile 9
13	2000 Evler	15.959 Kişi	10 ile 14	61	Sakarya	1.254 Kişi	65+
14	Barbaros	15.926 Kişi	5 ile 9	62	Mekan	1.251 Kişi	5 ile 9
15	Yeşiloba	15.092 Kişi	10 ile 14	63	Gökçeler	1.250 Kişi	65+
16	Onur	14.891 Kişi	5 ile 9	64	Türkocağı	1.194 Kişi	20-24
17	Bahçeşehir	13.770 Kişi	5 ile 9	65	Sarıyakup	1.173 Kişi	65+
18	Fevzipaşa	12.430 Kişi	65+	66	Alidede	1.155 Kişi	65+
19	Sarıhamzalı	12.326 Kişi	5 ile 9	67	Ahmet Remzi Yüreğir	1.116 Kişi	65+
20	Denizli	12.156 Kişi	65+	68	Beşocak	1.095 Kişi	5 ile 9
21	Aydınlar	12.018 Kişi	5 ile 9	69	Hanedan	887 Kişi	65+
22	Dumlupınar	11.832 Kişi	5 ile 9	70	Tepebağ	847 Kişi	65+
23	Barış	11.675 Kişi	10 ile 14	71	Karayusuflu	817 Kişi	65+
24	Yenibey	11.656 Kişi	5 ile 9	72	Kuyumcular	811 Kişi	40-44
25	Reşatbey	11.334 Kişi	65+	73	Gölbaşı	779 Kişi	5 ile 9
26	Yenibaraj	11.310 Kişi	65+	74	Karakuyu	773 Kişi	10 ile 14
27	Kurtuluş	11.184 Kişi	65+	75	Kayıslı	742 Kişi	65+
28	Bey	11.066 Kişi	5 ile 9	76	Büyükdikili	728 Kişi	65+
29	Şakirpaşa	11.038 Kişi	65+	77	Kayalıbağ	722 Kişi	65+
30	Cemalpaşa	10.439 Kişi	65+	78	Serinevler	704 Kişi	65+
31	Havuzlubahçe	10.378 Kişi	65+	79	Mürseloğlu	602 Kişi	65+
32	Gülpınar	9.354 Kişi	65+	80	Yalmanlı	555 Kişi	65+
33	Narlıca	9.138 Kişi	65+	81	Camuzcu	527 Kişi	65+
34	Uçak	9.120 Kişi	5 ile 9	82	Küçükdikili	520 Kişi	65+
35	Namık Kemal	8.633 Kişi	65+	83	Yenidam	397 Kişi	0-4
36	Ziyapaşa	8.054 Kişi	65+	84	Sarıhuğlar	391 Kişi	65+
37	Meydan	7.630 Kişi	65+	85	Ulucamii	349 Kişi	15-19
38	Yeşilevler	7.387 Kişi	65+	86	Çaputçu	344 Kişi	65+
39	Koza	7.358 Kişi	5 ile 9	87	Yolgeçen	305 Kişi	65+
40	Döşeme	7.010 Kişi	65+	88	Salmanbeyli	294 Kişi	65+
41	Demetevler	6.969 Kişi	65+	89	Koyuncu	283 Kişi	65+
42	Emek	5.913 Kişi	65+	90	Kuruköprü	274 Kişi	65+
43	İstiklal	5.807 Kişi	65+	91	Köylüoğlu	268 Kişi	25-29
44	Gazipaşa	5.449 Kişi	65+	92	Dervişler	251 Kişi	65+
45	Söğütlü	5.355 Kişi	5 ile 9	93	Karasoku	239 Kişi	0-4
46	Hürriyet	5.299 Kişi	5 ile 9	94	Küçükçıldırım	158 Kişi	0-4
47	Şehitduran	5.255 Kişi	65+	95	Dörttaş	135 Kişi	0-4
48	Yeşilyuva	4.773 Kişi	65+	96	Büyükçıldırım	115 Kişi	0-4

Kaynak: Endeksa Araştırma Şirketi

3.5. SEYHAN'DA KENTLEŞME DİNAMİKLERİ

Adana'nın merkezi konumunda bulunan Seyhan ilçesi 1986 yılında ilçe statüsüne getirilmiş ve 1989 yılında yapılan yerel seçimlerde ilk ilçe belediye başkanı seçilmiştir. Esasen Seyhan ilçesinin kentleşme yapısını ele alırken Adana'nın merkezi olarak bahsetmek ve tarihi sürecini de bu doğrultuda yansıtmak daha doğru olacaktır. Bu bağlamda 1950 yılı itibariyle Adananın merkezinde ve ova ilçelerinde yaygın hale gelen tarım ve sanayi sektörü 1980 yılına gelindiğinde yerini hizmet sektörüne bırakmaya başlamıştır. Hizmet sektörüne bağlı ekonomik yapı ise günümüzde daha da belirgin hale gelmiştir. 1990'lı yıllarda ekonomik yapıda belirgin bir değişiklik olmamış ancak 1990'ların sonlarına doğru mevcut firmalar yeni yatırım yapmak yerine hâlihazırda ki yatırımlarını teknoloji ve çevresel anlamda güçlendirmeye çalışmıştır. Nihayetinde, Adana'nın ekonomik yapısında kayda değer bir değişiklik söz konusu olmamış, çiftçilik ve çiftçiliğe bağlı sanayileşme şehrin ekonomisindeki etkisini dün olduğu gibi bugünde sürdürmeye devam ettirmektedir. Adana'nın ilk yerleşim yeri olan Seyhan ilçesi aynı zamanda kentin iş, kültür ve yönetim merkezi konumunda olmaya da halen devam etmektedir. Kentin tarihi dokusunda önemli bir yere sahip olan ve aynı zamanda kentin tarihi mimarisini yansıtan Tepebağ Mahallesi başta olmak üzere Ulu Cami, Büyük Saat ve Ramazanoğlu Konağı gibi tarihi yapıların yanında son yıllarda inşa edilen Merkez Camii ve millet bahçesi gibi önemli yapılar Seyhan ilçesi sınırları içerisinde bulunmaktadır. Aynı zamanda Sosyal ve Kültürel aktivite mekânları da genel olarak Seyhan ilçesinin sınırları içerisinde bulunmaktadır. Kentin güneyinden kuzeyine, doğusundan batısına yapılacak olan tüm seyahatler Seyhan ilçesi üzerinden yapıldığından Seyhan ilçesinde ulaşım daha kolaydır. Kapatılan Şakirpaşa Havalimanı, şehirlerarası otogarı ile Adana Tren Garı yine Seyhan ilçesinde bulunmaktadır. Seyhan ilçesi sınırları içerisinde sadece tarihi ve sosyal yapılar bulunmamakta idari yapıların geneli de Seyhan ilçesi sınırları içerisinde faaliyetini devam ettirmekte ya da son birkaç yıl içinde farklı merkez ilçeye taşınmıştır. Örneğin Yüreğir ilçesine taşınan Adana Adliyesinin eski binasında halen hizmet verilmeye devam edilmektedir.

19'uncu Yüzyılın ortalarında dünya pazarında ortaya çıkan pamuk ihtiyacı Adana'da sanayinin gelişmesine katkı sunan önemli olaylar arasındadır. Şöyle ki Amerika'da ortaya çıkan iç savaş nedeniyle İngiltere dokuma sanayisi için ihtiyacı olan pamuğu temin edememiş ve yeni ekim alanları aramak zorunda kalmıştır. Çukurova bölgesinde üretilen kaliteli pamuk da İngilizlerin dikkatini çekmiş ve bu bölge pamuk üretimi açısından kritik bir öneme sahip hale gelmiştir.

Hatta İngiltere, Fransa ve Almanya gibi devletlerin Çukurova bölgesine karşı özel ilgileri oluşmuştur (Yurt Ansiklopedisi, 1981). 1978 yılında ülke genelinde Adana'nın sanayideki payı yüzde 4,2, GSYİH'da yüzde 3,5 olmuştur. Sanayi alanındaki bu gelişmeler Adana'nın nüfusunda hızlı bir artışın yaşanmasına neden olmuştur. 1927 yılında ki Adana nüfusu, 1980 yılında 7,5 kat artmış ve 1,5 milyona ulaşmıştır. Adana aynı zamanda Türkiye'nin 4'üncü büyük kenti olmuştur (Yurt Ansiklopedisi, 1981).

Ancak ülke genelinde 1980 yılı itibariyle farklı boyuta geçen sanayileşmeden yeterli payı alamayan Adana ili tarım ve sanayi sektöründe gerilemiş buna bağlı olarak da iş gücü talebinde de azalma yaşamıştır. Ortaya çıkan bu sürecin dolaysız sonucu olarak da kentte hizmet sektörünün yanında enformel sektör günümüze kadar devam eden bir büyüme evresine girmiştir. Özellikle 1984 yılı itibariyle Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden göç eden nüfusun işçi arzını arttırması enformel sektörün gelişmesinde etkili olmuştur. 1980 yılı itibariyle başlayan ekonomideki durgunluk 1990 yılı ve sonrasında da devam etmesi nedeniyle kentin geneli ekonomik yönden daha da zayıflamış hatta kendi kendine yetemeyen bir il haline gelmiştir. Aslında kentin ekonomik olarak geriye gitmesindeki bir diğer etkende Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Mersin ve Osmaniye gibi illerin sanayileşmeye bağlı olarak artan ekonomik yapıları da önemli diğer bir etken olmuştur. Söz konusu bu şehirlerin sanayisi bir yandan gelişirken diğer bir yandan ticaret alanında da Adana ilinin hâkimiyetini kırmış ve Adana'nın artalanı olmaktan çıkmışlardır (Keser, 2006). Ancak 1980 sonrası dönemde sadece sanayi anlamında Adana'da değişim yaşanmamış, Osmanlıdan bu yana sanayileşmeye bağlı olarak devam eden pamuk üretimine olan ihtiyacın azalmasıyla birlikte Çukurova da yaygın olarak devam eden pamuk üretiminin yerini farklı tarım ürünleri almaya başlamıştır. Bu dönemde Turunçgiller üretimi yaygınlaşmış ve kent genelinde önemli tarım ürünleri arasına girmiştir. Yaşanılan tüm bu gelişmelerin haricinde Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki (9) ilde “Şanlıurfa, Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Şırnak, Mardin ve Siirt” hayata geçirilen GAP projesine bağlı olarak Adana'nın pamuk üzerindeki hâkimiyeti de azalmaya başlamış ve kentin ekonomik yapısını olumsuz etkilemiştir (Karakuş ve diğerleri, 1999). 1980 yılı itibariyle başlayan bu yeni dönemde Adana'yı etkisi altına alan en önemli etken ise kentin tarihi sürecinde tarımsal üretim ile tarıma bağlı sanayi sayesinde oluşan sermayenin bölge dışına kaymasıdır. 1950'li yılı itibariyle yaygın olarak başlayan iç göç hareketliliği 1980 ve 1990'lı yıllarda daha da artmış aynı zamanda bölge dışına çıkan sermaye Adana'da refahın

azalmasına neden olmuş ve dönem itibariyle de gelir seviyesi Türkiye ortalamasının altına kadar düşmüştür.

1935 yılında Hermann Jansen tarafından Kentin ilk imar planı hazırlanmış ve bu planda kentin kuzeye doğru gelişeceği öngörülmüştür. 1966 yılında İller Bankası Genel Müdürlüğünce yapılan yarışma sonucunda kentin ikinci imar planı elde edilmiştir. Yüksek Mimar Mehmet Ali Topaloğlu, Yüksek Mimar Melâhat Topaloğlu ve Yüksek Mimar Bülent Berksan tarafından hazırlanan bu plana göre kent, kuzey, kuzeybatı ve kuzeydoğuya doğru büyük ölçekli yerleşim alanları olacağı değerlendirilmiştir (Adana Büyükşehir Belediyesi Arşivi). (Bkz. Şekil 5).

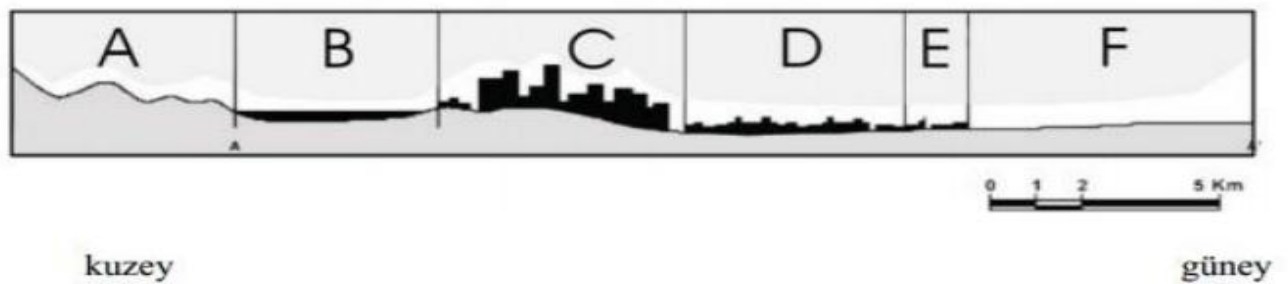
Şekil 5: 1967 Yılında Onanan 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı

Kaynak: Adana Büyükşehir Belediyesi Arşivi

Esasen Adana ilinin ekonomik yapısı ile göç hareketliliği kentin gelişimini doğrudan etkilemiş ve bu doğrultuda kent yapısı şekil almıştır. Adana tarihine baktığımızda kentin konuşlu olduğu bölge Seyhan ilçesi sınırlarında olan Tepebağ Mahallesi civarında olduğu, buna bağlı olarak da Seyhan ilçesinin ortasından geçen ve kenti ikiye bölen E-5 karayolunun güney doğusunda kalan bölgede tarihi yapılara denk gelmek mümkündür. Sanayileşmenin yaygın olduğu 1950’li ile 1990’lı yılların başına kadar ki süreçte kentleşme genel olarak E-5 Karayolu’nun kuzeyinde

kalan alanda gerçekleşmiştir. Kentin kuzeyindeki kentleşme hızı 1990’lardan itibaren hızla artmış bunun yanında Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde ortaya çıkan terör olaylarına bağlı olarak ortaya çıkan göç hareketliliği nedeniyle kentin güneyinde hızlı nüfus artışı yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Yaşanılan göç hareketliliğine bağlı olarak Seyhan ilçesinin kuzeyi ile güneyi arasında kentleşmeye bağlı çok belirgin bir fark ortaya çıkmıştır. Seyhan ilçesinin sınırları içerisinde bulunan 96 mahallenin tamamına yakınında çarpık kentleşmeye bağlı gecekondulaşma yaygın durumdadır. Gecekondulaşmanın daha yaygın olduğu bölge ise Seyhan ilçesini ikiye bölen sulama kanalının güneyinde kalan alanda yaşanmıştır. Ayrıca Suriye’de yaşanan iç savaş sonrası kentte geçici koruma altında kalan Suriyelilerin geneli yine bu bölgede ikamet etmektedir.

Sonuç olarak Seyhan ilçesinde artan barınma ihtiyacı nedeniyle kentin güneyinde belirgin halde ortaya çıkan gecekondulaşma ile kentin kuzeyinde oluşan planlı kentleşmeye bağlı olarak kentin kuzey bölgesi zenginliği güney bölgesi ise yoksulluğu ifade etmektedir. 2000’li yılların başından itibaren orta ve üst gelir grubunun kuzey bölgesine göç etmeye başlaması ile Güney Adana’daki mahalleler hızlı bir şekilde değer kaybına uğramış (Keser, 2006) ve aynı zamanda kentin yerlisi olan insanlar bu bölgelerden göç etmek zorunda kalmıştır. Kentin kuzeyden güneye doğru yatay kesitine bakıldığında ise kentin kuzeyinde Toros dağlarının uzantısı, Seyhan baraj gölü, kuzey Adana, kent merkezi, gecekondu alanları ve tarım alanları bulunmaktadır. (Bkz. Şekil 6).

Şekil 6. Kentin Kuzey Güney kesiti

Kaynak: (Alphan, 2003)

Adana genelinde kentleşmeyi etkileyen en büyük etken tarımsal üretim olmuştur. Bölgede özellikle yaygın olarak ekilen pamuğa bağlı olarak gelişen sanayileşme nedeniyle artan işçi ihtiyacı kentleşmeyi olumsuz yönde etkilemiştir. Bu sürecin sonucunda enformel olarak gelişim veya yayılım gösteren mahallelerde ise bu durum çok net bir şekilde görülmektedir. Seyhan ilçesinde ortaya çıkan enformel bina oluşumu genellikle tapulu arazi üzerine kaçak olarak inşa edilmiştir. Ancak kamuya ait veya özel mülk arazilerinin işgali sonucunda gerçekleştirilen gecekondular tarzı yapılaşmalar Seyhan'ın gelişmiş mahallelerinde de görülmekte iken kentin güneyinde bulunan ve tarım arazilerine daha yakın olan alanların geneli gecekondular tarzı yapılaşma ile çevrilidir. Bunun nedeni ise bölgeye gelen tarım işçilerinin barınması için işverenler tarafından verimsiz ve küçük parsellerde bulunan topraklar üzerine ya da tarım işçilerince alınan veya kamuya ait küçük/büyük çaplı arsalar üzerine inşa edilen yapılar sonucunda ortaya çıkmasıdır.

Bu şekilde küçük/büyük parseller üzerine inşa edilmiş mahallelerdeki yapılaşmalar genellikle bahçesiz ve birbirine çok yakın haldedir. Söz konusu bu mahallelerin nüfusları çok yoğun olmakla birlikte sokakları oldukça dardır. Ruhsatsız, imarsız ya da izinsiz olarak inşa edilen yapılar Seyhan ilçesinin başlıca en büyük sorunudur. Kaldı ki 2023 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre Seyhan ilçesinde yaşayan halkın büyük kısmının gecekondular olarak belirtilen konutlarda yaşadığı da görülmektedir.

Esasında Adana ilinin merkezi konumunda bulunan Seyhan ilçesinde ruhsatsız yapılara bağlı olarak artan nüfus ve geniş yerleşim alanlarının yoğunluğu Seyhan'da enformel yapı oluşumunun bitmediğini de göstermektedir.

Ülke gündeminden düşmeyen Kentsel Konut Projesiyle, gecekondular tipi yapılarla özdeş hale gelen Türkiye'nin enformel yapı/konut inşasına bağlı olarak ortaya çıkan sosyo-ekonomik yapısında bir değişim yaşanması arzu edilmektedir. Kaldı ki 1950 yılı itibarıyla Adana ili özelinde Seyhan'da artışa geçen sanayileşmeye bağlı olarak kentleşme olgusunun hızının artması, gecekondular olgusunun kentsel sistemin bir parçası haline gelmesine neden olmuştur. Aslında çalışma alanımız gibi konut politikası bulunmayan bölgelerde imarsız ve ruhsatsız olarak inşa edilen gecekondulaşma olgusunun bütününe kısaca çarpık kentleşme denilmektedir.

1950 yılı sonrasında bölge genelinde artan sanayileşme, müteakibinde Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde ortaya çıkan terör eylemleri kentin büyük göç hareketliliğine maruz kalmasına sebebiyet vermiştir. Ayrıca Suriye’de meydana gelen iç karışıklık sonrasında Adana’da yaşayan 211.760 Suriyelinin yaklaşık 130.000’ninin Seyhan ilçesinde yaşadığı değerlendirilmektedir.

Çarpık kentleşmeye bağlı olarak belirli bir dönemde ortaya çıkan gecekondulaşma esasen yaygın olduğu yerin toplumsal ve ekonomik yapısını gösteren aynı zamanda güçlü bir veri aracıdır. Kaldı ki tarımda yaşanan gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan hızlı kentleşme dinamiklerine uyum sağlayamayan kentlerde, düşük gelirli ancak büyük kitlelerin yaşadığı alanlarda genel olarak gecekondulaşma görülmektedir (Kıray, 2003).

1966 tarihli Gecekondu Kanun’u, gecekondu afları ile kazanç elde etme düşüncesi, gecekondu olgusunun yasal bir statü kazanmasına neden olmuştur. Böylelikle aynı bölge içinde ya da iller arası göç yoluyla büyük kentlere göçenlerin barınağı hale gelen gecekondulaşma, aynı zamanda bazı kişiler için de yatırım aracı haline gelmiştir (Tekeli, 2010). Gecekondu olgusunun ticari yönü haricinde toplumsal sınıflandırma açısından da ayrıca önemi bulunmaktadır.

Bu kapsamda; 1969 yılı Yeni Adana Gazetesi arşivindeki habere göre bugün ki Seyhan ilçesi sınırları içerisinde kalan Mirzaçelebi, Dumlupınar, Ziyapaşa, Denizli, Sakarya, Hürriyet, Havuzlubahçe, Dağlıoğlu, Şakirpaşa ve Yeşilevler mahallelerinde yaygın olarak kerpiçten evlerin olduğu ve bu evlerin gecekonduya çevrilerek gecekondulaşmanın yaygınlaştığı belirtilmiştir. Yine aynı gazete arşivinde 1970’li yılların sonlarında ev kiralarındaki abartılı artış nedeniyle vatandaşın gecekondu tipi evlere yöneldiği de belirtilmektedir. Söz konusu haberin devamında da düşük gelirli insanların, merkezin dışında, kamuya ait ya da uygun fiyatlı sahiplendikleri arsaların üzerine yaptıkları gecekondular ile barınma sorununu çözmeye çalıştıkları ifade edilmektedir. Ayrıca kentin merkezinde bulunan Döşeme mahallesinde üç kata kadar konut yapma izni verilmesi nedeniyle müteahhitlerin kar edemeyeceği düşüncesiyle bina yapmaktan kaçınmalarına bağlı olarak mahallenin genel olarak gecekondulaştığı da özellikle vurgulanmıştır.

Gecekondulaşmanın ülke genelinde yaygın olduğu 1976 yılında gündeme gelen imar affı 1978 yılında kanunlaşmış ve bu kanuna göre 01 Mart 1976 tarihinden önce yapılan ruhsata aykırı ya da ruhsatsız tüm yapıların ruhsatlandırılması ayrıca hakkında yıkım kararı verilen konutların ise yıkılmaması kararlaştırılmıştır. Ancak söz konusu kanun gecekondu ticareti yapanlar ile barınma sorunu yaşayanlar için umut ışığı olmuş ve çarpık kentleşme daha da yaygın hale gelmiştir.

Seyhan ilçesi bünyesinde barındırdığı birçok özelliğinin yanında gerek sosyo-kültürel gerekse ekonomik yapısı nedeniyle farklı kültürlerle sahip birçok insanın birlikte yaşadığı bir kent konumundadır. Aslında ortaya çıkan bu farklılıklar kişilerin yaşam tarzları ile yerleşim şekillerine de ayrıca yön vermiştir. Bu farklılıklara binaen kent genelinde farklı tarzda birçok yapı dikkat çekmektedir.

Bu bağlamda Seyhan ilçesini Güney, Orta ve Kuzey olacak şekilde (3) bölgeye ayırarak kent genelinde bulunan yapılaşma bilgilerine ulaşmak da mümkündür.

Şöyle ki Seyhan ilçesinin Güneyinde bulunan “Dağlıoğlu, Akkapı, Gülbahçesi, Mıdık, Hürriyet, Mirzaçelebi ve Dumlupınar” gibi mahallelerde genellikle birbirine yapışık ruhsatsız/imarsız 1-2 katlı (yığma) kâgir tarzı binalar bulunmaktadır.

İlçenin merkezi konumunda olan Orta Seyhan’daki “Tepebağ, Kayalıbağı, Hurmalı, Emek, İstiklal, Kuruköprü, Çınarlı, Reşatbey” mahallerde genellikle otel, iş merkezi ve çok katlı betonarme “8-10 katlı” binalar ile ruhsatsız/imarsız 1-2 katlı (yığma) kâgir tarzı binalar yer almaktadır. Orta Seyhan’ın dışında kalan (Onur, Şakirpaşa, Mithatpaşa, Fevzipaşa, Yeşilevler, Demetevler, İsmetpaşa ve Narlıca” gibi mahallelerde ise genellikle bir birine yapışık ruhsatsız/imarsız 2-3 katlı(yığma) kâgir tarzı binalar yer alırken, imara açılan yeni yerleşim yerlerinde özellikle Mithatpaşa mahallesinin kıyı boyu mevkiinde çok katlı betonarme binalarda bulunmaktadır.

Seyhan ilçesinin kuzeyi ile Çukurova ilçesinin güneyinde kalan “Gürselpaşa, 2000 Evler, Pınar, Bahçeşehir, Fatih, Aydınlar, Tellidere, Yenibaraj ve Yeşilyurt” gibi mahalle sınırları içerisinde hastane, alışveriş merkezi, bir birine yapışık veya az da olsa bahçeli ruhsatlı/ruhsatsız 1-5 kat

arasında değişen betonarme veya (yığma) kagir tarzı binalar ile betonarme çok katlı (10-20 katlı) binalar bulunmaktadır. Özellikle 2008 yılı sonrasında yeni imar planına göre dizayn edilen Gürselpaşa, Pınar ve 2000 Evler mahalleleri daha modern bir kent görünümünde iken Yeşilyurt, Sümer ve Fatih mahallesi gibi eski yerleşim yerleri genel olarak dar sokaklı ve 2-3 katlı betonarme binalar ile çevrilidir.

Seyhan ilçesi sınırları içerisinde bulunan mahallelerin genelinde yeni imar planına göre inşa edilen binaların zemin, bodrum ya da asma katlarının geneli iş yeri olarak kullanılmaktadır. Bu tarz bina/sitelerin bahçesi geniş, sokakları ferah ayrıca yeterli seviyede yeşil alanı da “park ve bahçe” bulunmaktadır.

Seyhan ilçesinin kuzeyinde bulunan mahalleler gerçekleştirilen yeni imar planı ve kentsel dönüşüm projelerine bağlı olarak modern bir yapıya ulaşmıştır. Ancak bu durum sebebiyle bölge yoğun göç hareketliliğine maruz kalmış ve mahalle nüfuslarında ciddi oranda artış meydana gelmiştir. Esasen bu göç hareketliliğini sadece yeni imar planına bağlamak yersiz olur. Çünkü Seyhan ilçesinin özellikle güneyinde bulunan mahalleler 1950 yılı sonrasında kademeli olarak zaten çok büyük göç hareketliliğine maruz kalmıştır. Bu mahallelerde yaşayan yerli halk ile göçmenlerin zorda olsa yakaladığı uyum, Suriye de başlayan iç karışıklık sonrası Adana’ya yerleşen Suriyelilerin bu bölgelerde ikamet etmeye başlamasıyla birlikte bozulmuştur. Nitekim artan asayiş olayları ve barınma krizi nedeniyle bu bölgede yaşayan yerli halk göç etmek zorunda kalmaktadır.

Ancak bu durumun sosyo-ekonomik bir tarafı da mevcuttur. Seyhan ilçesinin kuzeyinde bulunan mahallelerde inşa edilen yeni yapıların fiyatlarının oldukça yüksek olması nedeniyle, Seyhan ilçesinin güneyinde yaşayan ve maddi durumu daha iyi olan aileler kuzey Seyhan’a göç etmektedir. Nitekim bu durumun sonucu olarak da güney Seyhan’da yaşamak zorunda kalan insanlar ile orta Seyhan ve kuzey Seyhan’da yaşayan insanların sosyo-ekonomik durumları arasındaki fark daha da belirgin hale gelmiştir. Ancak yeni yerleşim yerlerinin de başlıca başka sorunları ortaya çıkmıştır. Mahalle içerisinde bir yanda çok lüks inşa edilen yapılar mevcut iken diğer bir yandan gecekondular tarzı evlerde halen varlığını sürdürmektedir.

Seyhan ilçesi özelinde olduğu gibi Adana ili genelinde 1950 yılı itibariyle artarak devam eden göç hareketliliği nedeniyle gecekondulaşma yaygın hale gelmiştir. Kentsel dönüşüm projeleri ile bu sorunun giderilme olanağının çok zor olduğu gibi birçok mahallede de gettolaşma hüküm sürmektedir. Ayrıca küçük parselli arsa üzerine inşa edilen çok katlı evlerde birçok ailenin bir arada yaşadığı, bu yaşam şekliyle de kentsel dönüşümün gerçekleşme ihtimalinin bir kördüğüm gibi ortada olduğu bilinen bir gerçektir.

Seyhan Belediyesinin 2015-2019 yılı stratejik planında ilçe genelinde 1761 çıkmaz sokağın olduğu belirtilmektedir. Seyhan ilçesi sınırları içerisinde bulunan çıkmaz sokak sayısının bu kadar fazla olması kentin şehir planlamasının ne kadar kötü olduğunun ayrıca bir göstergesidir. Hatta bu çıkmaz sokakların geneli yaya trafiğine bile kapalı haldedir.

Seyhan ilçesinin kuzeyinde özellikle 2008 yılı sonrasında kendini gösteren modern kentleşmeye bağlı olarak yaşanan iç göç hareketliliğine bağlı olarak değişkenlik gösteren mahallelerin 2007-2023 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre nüfuslarının 2007,2012,2017,2022 ve 2023 yılı dağılımı aşağıda olduğu gibidir.

Tablo 19: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre 2007-2023 Yılı Mahalle Nüfusları

MAHALLE	YIL					MAHALLE	YIL				
	2007	2012	2017	2022	2023		2007	2012	2017	2022	2023
2000 EVLER	6906	9912	13654	15981	15959	KÖYLÜOĞLU	223	290	272	232	268
AHMET REMZİ YÜREĞİR	1646	1474	1371	1174	1116	KURTULUŞ	12298	12603	12458	11444	11484
AKKAPI	9779	11401	16728	22989	23040	KURUKÖPRÜ	437	389	391	285	274
ALİDEDE	1629	1689	1529	1229	1155	KUYUMCULAR	502	535	582	626	811
AYDINLAR	7906	7988	10275	11829	12018	KÜÇÜKÇILDIRIM	116	124	132	152	158
BAHÇELİEVLER	3824	3946	4121	3921	3929	KÜÇÜKDİKİLİ	404	431	419	429	520
BAHÇEŞEHİR	4032	6520	12363	13895	13770	MEKAN	996	1108	1175	1242	1251
BARBAROS	19010	19921	18436	16230	15926	MESTANZADE	5555	5115	4699	3978	3743
BARIŞ	13625	13610	12553	11925	11675	MEYDAN	9728	9409	8947	7844	7630
BEŞOCAK	1582	1486	1232	1022	1095	MIDIK	2818	3321	3651	4222	4595
BEY	9564	10622	11386	11176	11066	MİRZAÇELEBİ	7301	7175	6203	4783	4700
BÜYÜKÇILDIRIM	119	112	85	109	115	MİTHATPAŞA	22834	21695	20210	19641	19864
BÜYÜKDİKİLİ	679	756	719	711	728	MÜRSELOĞLU	688	698	684	587	602
CAMUZCU	516	532	536	484	527	NAMIK KEMAL	10763	10390	10106	8958	8633
CEMALPAŞA	10655	11255	10799	10509	10439	NARLICA	14495	13159	11195	9374	9138
ÇAPUTÇU	257	263	258	260	344	ONUR	16724	16760	15481	14811	14891
ÇINARLI	2479	2437	2463	2394	2385	OVA	16821	18209	18547	18332	18397
DAĞLIOĞLU	21855	24016	23275	22275	22322	PINAR	14344	20520	37168	41463	40157
DEMETEVLER	8342	8072	7746	7009	6969	REŞATBEY	12263	12331	12763	11751	11334
DENİZLİ	18165	16396	14679	12262	12156	SAKARYA	2206	1951	1558	1273	1254
DERVİŞLER	7106	6650	6279	5394	5268	SALMANBEYLİ	219	304	290	275	294
DÖRTAĞAÇ	101	146	139	137	135	SARIHAMZALI	9052	10432	11663	11977	12326
DÖŞEME	8654	8103	8060	7269	7010	SARIHUĞLAR	220	276	273	339	391
DUMLUPINAR	15548	15036	13459	11995	11832	SARIYAKUP	1200	1229	1145	1154	1173
EMEK	6392	6146	6755	6052	5913	SERİNEVLER	628	657	685	612	704
FATİH	20902	20578	21030	19668	19252	SÖĞÜTLÜ	4421	4886	5268	5318	5355
FEVZİPAŞA	13628	13509	13998	12836	12430	SUCUZADE	6144	5976	5228	4220	4080
GAZİPAŞA	6384	6110	5925	5678	5449	SÜMER	21980	20464	19262	17800	17475
GÖKÇELER	1236	1297	1240	1204	1250	ŞAKİRPAŞA	12654	12338	12020	11108	11038
GÖLBAŞI	687	709	808	772	779	ŞEHİTDURAN	7058	7077	6325	5382	5255
GÜLBAHÇESİ	39010	47114	49397	50535	51249	TELLİDERE	22130	23809	24463	26639	26540
GÜLPINAR	13704	13300	11350	9526	9354	TEPEBAĞ	1102	1102	1350	903	847
GÜRSELPAŞA	18195	22232	38622	51786	51785	TÜRKOCAĞI	1406	1424	1487	1200	1194
HADIRLI	4339	4720	4921	4718	4719	UÇAK	9983	10034	9583	9271	9120
HANEDAN	1800	1299	1171	921	887	ULUCAMİİ	386	385	316	326	349
HAVUZLUBAHÇE	12368	12122	11875	10560	10378	YALMANLI	640	615	565	579	555
HURMALI	3129	3095	2827	2349	2217	YENİ	1021	1447	1739	1888	1932
HÜRRİYET	8107	7320	6292	5421	5299	YENİBARAJ	9677	10319	10250	11415	11310
İSMETPAŞA	13494	12905	14782	17798	17707	YENİBEY	16307	15841	13695	11928	11656
İSTİKLAL	7542	7332	6931	6137	5807	YENİDAM	452	432	393	392	397
KARAKUYU	585	612	608	630	773	YEŞİLEVLER	8409	8240	8160	7581	7387
KARASOKU	97	141	173	228	239	YEŞİLOBA	7871	14600	15552	15242	15092
KARAYUSUFLU	990	873	736	661	817	YEŞİLYURT	37887	67836	67491	64564	62728
KAVAKLI	1355	2148	2969	3618	3785	YEŞİLYUVA	7337	6835	5973	4919	4773
KAYALIBAĞ	940	850	995	831	722	YOLGEÇEN	284	325	277	257	305
KAYIŞLI	664	602	576	612	742	ZEYTLİ	1192	1228	1278	1336	1394
KOCAVEZİR	2725	2545	1921	1507	1487	ZİYAPAŞA	10187	10073	9556	8322	8054
KOYUNCU	364	348	307	289	283	KOZA	5522	6503	6912	7280	7358

Kaynak: TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

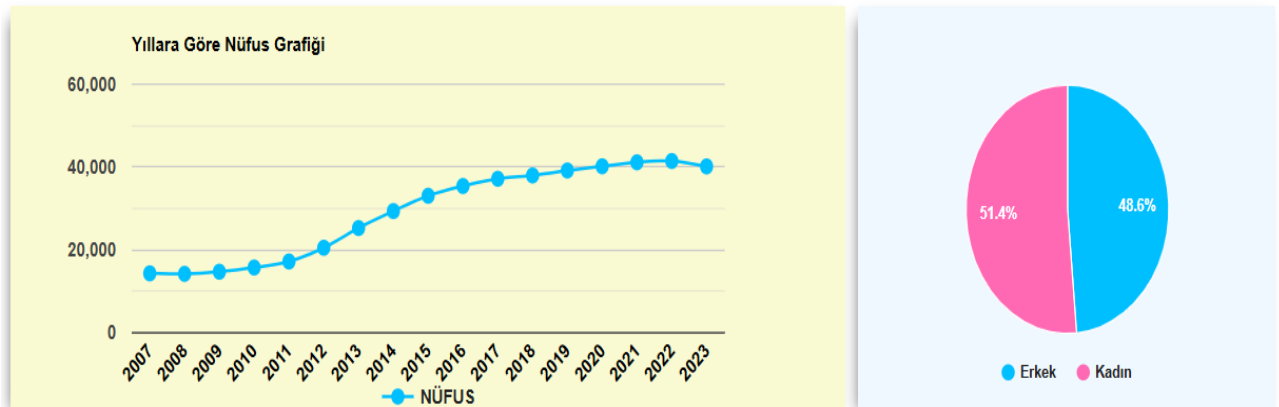
Tablo 20: Yapı Ruhsatına Göre Konut Alanı

Yapı Ruhsatına Göre Konut Alanı	1. (Binalar)	2010	569482
		2011	471212
		2012	838252
		2013	527110
		2014	841183
		2015	493617
		2016	692306
		2017	801636
		2018	91799
		2019	28065
		2020	137221
		2021	52790
		2022	161384
		2023	106354

Kaynak: TÜİK Merkezi Dağıtım Sistemi

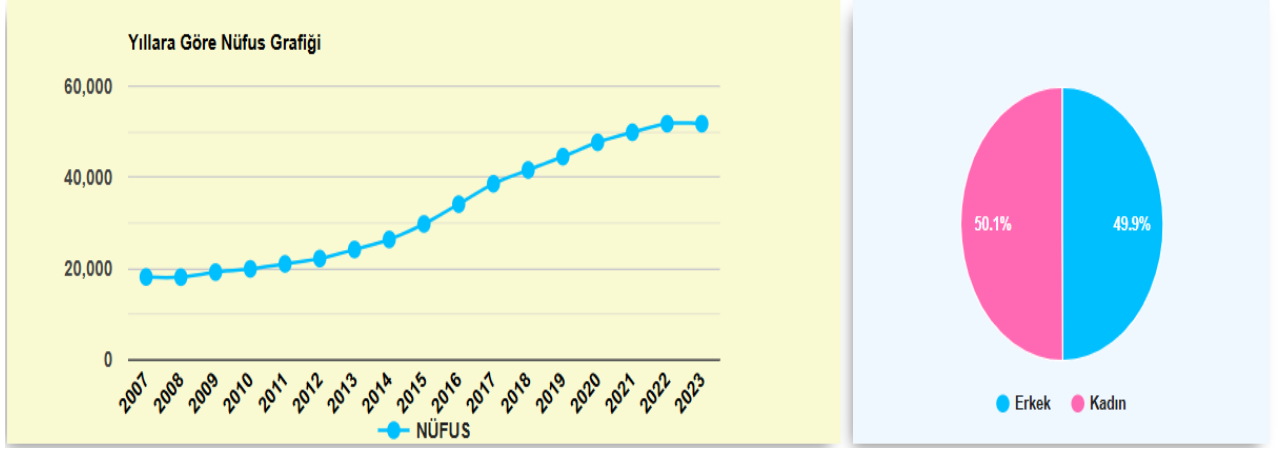
Seyhan ilçesi imar planlarına göre kentin gelişmesine ilişkin ayrılan konut alanlarının 2010 ile 2023 yılları arasındaki dağılımına bakıldığında görüleceği üzere en fazla konut alanı olarak 2014 yılında 841.183 konut alanı ayrılmış iken 2023 yılında bu sayı 106.354 olmuştur.

Özellikle imarlı ve planlı kentleşmenin yaygın olduğu Pınar, Gürselpaşa, 2000 Evler, Aydınlar ve İsmetpaşa gibi mahallelerinin 2007 ve 2023 yılı nüfuslarının kıyaslaması yapıldığında önemli oranda artış olduğu bariz bir şekilde görülmektedir.

Şekil 7: Pınar Mahallesi'nin Cinsiyete ve Yıllara Göre Nüfus Dağılımı

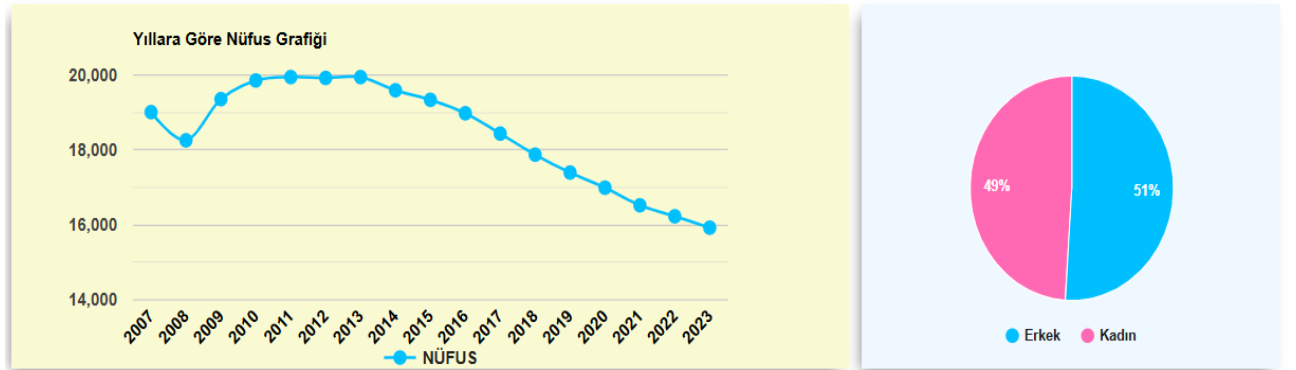
Kaynak: Nüfusuna Com. Sitesi

Şekil 8: Gürselpaşa Mahallesi'nin Cinsiyete ve Yıllara Göre Nüfus Dağılımı

Kaynak: Nüfusuna Com. Sitesi

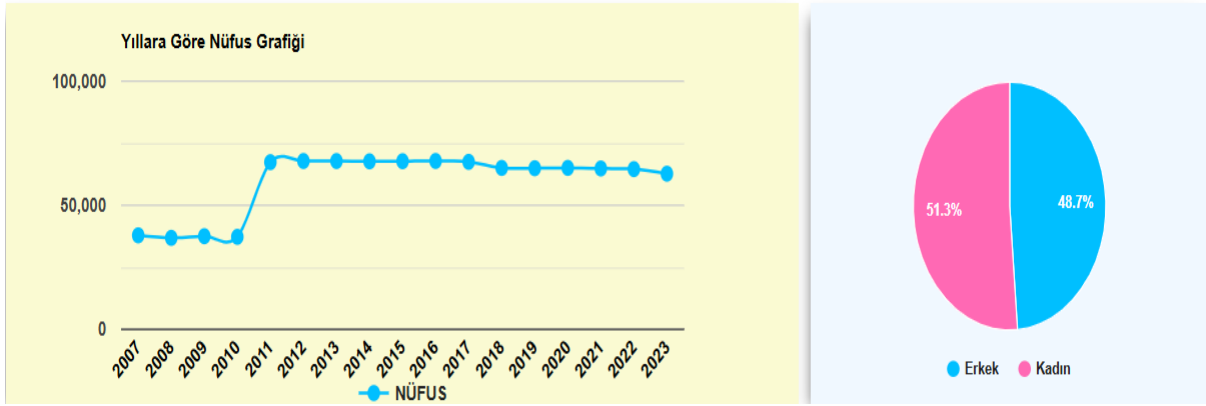
Ancak gecekondulu tarzı evlere bağlı olarak çarpık kentleşmenin yaygın olduğu Seyhan ilçesinin güney mahallelerinde özellikle 1990 yılı sonrasında yoğun göç alan Gülpınar, Barbaros, Dağlıoğlu, Dumlupınar ve Havuzlubahçe gibi mahallelerin ya nüfusunda önemli miktarda düşüş yaşanmış ya da nüfusu aynı orantıda sabit kalmıştır. Nüfusunda sabit kalması esasen o bölgelerde doğum oranının az olduğunu göstermektedir.

Şekil 9: Barbaros Mahallesi'nin Cinsiyete ve Yıllara Göre Nüfus Dağılımı

Kaynak: Nüfusuna Com. Sitesi

Seyhan ilçesinin en fazla nüfus oranına sahip Yeşilyurt Mahallesi konum itibarıyla hem çarşıya yani orta Seyhan'a hem de Adana'nın kuzeyine yakın olması nedeniyle genel itibarıyla Adana'nın yerlileri tarafından tercih edilen bir mahalle olmuştur. Aynı zamanda Adana'ya komşu olan illerin nüfusuna sahip olan kişilerin de tercihi olmuştur.

Şekil 10: Yeşilyurt Mahallesi'nin Cinsiyete ve Yıllara Göre Nüfus Dağılımı

Kaynak: Nüfusuna Com. Sitesi

Yeşilyurt Mahallesi aynı zamanda Çukurova ve Alparslan Türkeş Üniversitelerine yakın ve ulaşım güzergâhı üzerinde olması sebebiyle öğrenciler tarafından da tercih edilen bir mahalle olmuştur.

Adana ilinin ilk yerleşim alanı olan Seyhan ilçesi aynı zamanda kentin iş, kültür ve yönetim merkezidir. Kentin tarihi kimliğini yansıtan Tepebağ Mahallesi başta olmak üzere Taşköprü, Büyük Saat, Ulu Cami, Yağ Cami, Atatürk Evi, Bebekli Kilise, Ramazanoğlu Konağı, Bahri Paşa Çeşmesi, Merkez Cami, Merkez Park, Atatürk Parkı, Tren Garı, Şehirlerarası Otobüs Terminali, Tarihi çarşı hamamı, tarihi kazancılar çarşısı, Şakirpaşa Havaalanı, Adana Valiliği ve Adana İl Emniyet Müdürlüğü gibi kentin birçok yönetim merkezi ile tarihi mekânları Seyhan'da bulunmaktadır. Ayrıca kent genelinde bulunan sinema salonu, Adana Devlet Tiyatrosu, Sabancı Kültür Tiyatrosu gibi birçok sosyal içerikli unsurlarda Seyhan ilçesinde yer almaktadır.

3.6. SEYHAN'IN KENTSEL YAPISINDA GÖÇÜN ROLÜ

Ülkemizde yoğun göç hareketliliğinin yaşandığı büyükşehirlerden biride Adana'dır. Kent nüfusu yaşanan göç hareketliliğine bağlı olarak hızla artmış buna bağlı olarak da kentin nüfus yapısı kozmopolit bir hal almıştır. Ancak kentin artan nüfusuna karşın komşu illerde gelişen ticaret ve sanayileşmenin yanında kent genelinde gerileme evresine giren çiftçilik nedeniyle Adana sektörel alanda kendi kendine yetemez hale gelmiştir. Esasen kentin nüfus yapısının genel olarak göç sonrasında oluşmuş olması ve ayrıca 1980 yılı sonrasında kent genelinde ortaya çıkan ekonomik durgunluk kentin etnik yapısının yanında sosyal yaşamı da etkilemiştir.

Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgesinden Adana iline yoğun göç hareketliliği genel olarak 1975 ve 2005 yılları arasında yaşanmıştır. 2007 yılı TÜİK verilerine göre Adana ilinde Adana ili nüfusuna kayıtlı 1.237.911 kişi var iken iç göç yolu ile gelenlerin toplam sayısı ise 767.604 kişidir. 2007 yılı verilerine göre Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgesinde bulunan illerin nüfusuna kayıtlı olup Adana ilinde ikamet edenlerin sayısı ise 482.503 kişi iken diğer bölgelerin nüfusuna kayıtlı olup Adana ilinde ikamet edenlerin sayısı 285.101 kişidir. 1975 ile 2005 yılları arasında Adana iline göç edenlerin nüfus illeri üzerinden yapılan incelemesinde; ilk sırada 113.034 kişiyle Güneydoğu Anadolu Bölgesi, 86.373 kişiyle Akdeniz Bölgesi ikinci sırada, 58.503 kişiyle İç Anadolu Bölgesi üçüncü sırada, 55.715 kişiyle Doğu Anadolu Bölgesi ise dördüncü sırada gelmektedir. Bu tarihler arasında Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgesinden Adana'ya göç eden kişilerin sayısı ise 168.749 kişidir (Keser, 2006).

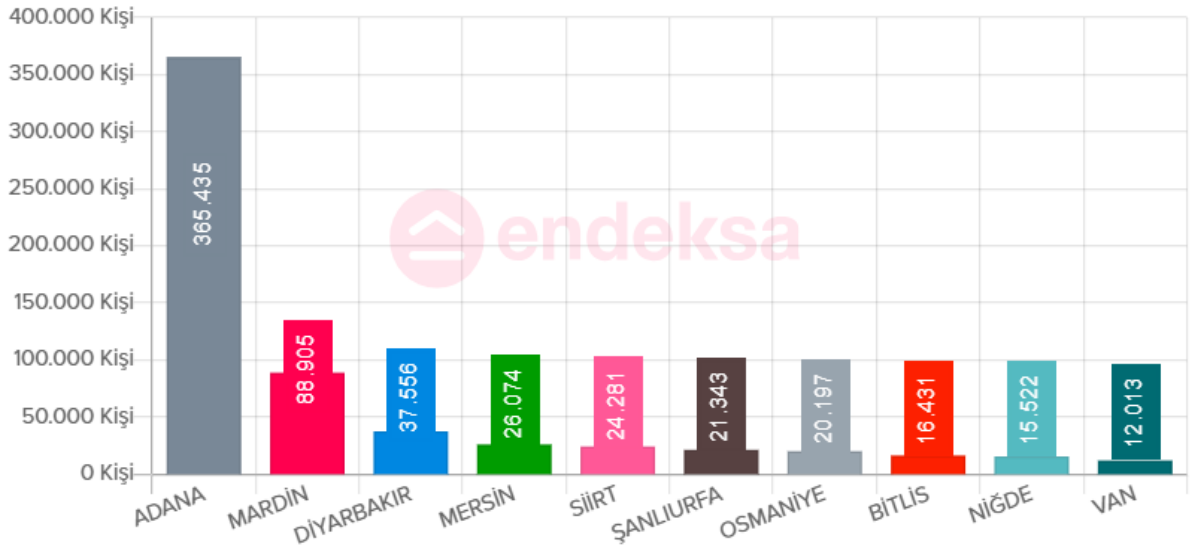
2023 yılı TÜİK verilerine göre Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesi nüfusuna kayıtlı olup Adana ilinde en fazla yaşayan iller sırasıyla; Şanlıurfa, Mardin, Diyarbakır, Adıyaman, Siirt, Elâzığ ve Gaziantep'tir. Ayrıca bu bölge içerisinde bulunan diğer illerin tamamından da göç eylemi gerçekleşmiştir. Aslında Adana'ya yoğun olarak göç veren diğer iller ise genel olarak kentin çevresinde bulunan illerden oluşmaktadır. Şöyle ki Osmaniye ili nüfusuna kayıtlı 79.083 kişi, Mersin ili nüfusuna kayıtlı 55.134 kişi, Kahramanmaraş ili nüfusuna kayıtlı 32.319 kişi, Hatay ili nüfusuna kayıtlı 32.295 kişi, Niğde ili nüfusuna kayıtlı 27.790 kişi, Kayseri ili nüfusuna kayıtlı 19.432 kişi bulunmaktadır. Yine Sivas ili nüfusuna kayıtlı 12.111 kişi, Konya ili nüfusuna kayıtlı 10.291 kişi ve Ankara ili nüfusuna kayıtlı 3.588 kişi 2023 yılı TÜİK verilerine göre Adana ilinde ikamet etmektedir. Adana iline özellikle batıda bulunan illerden yapılan göçlerin en büyük benzerliği ise kamu çalışanları olması ya da beyaz yaka diye tabir edilen iş kollarında çalışan kişilerden oluşmasıdır. Bu bağlamda 2023 yılı TÜİK verilerine göre Adana ilinin merkezi konumunda bulunan Seyhan ilçesinde iç göç yolu nedeniyle ikamet edenlerin listesi Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21: Seyhan İlçesinde İç Göç Nedeniyle İkamet Edenler

S.Nu.	Nüfusu Kayıtlı Olunan İl	İkamet edilen ilçe (Seyhan)	S.Nu.	Nüfusu Kayıtlı Olunan İl	İkamet edilen ilçe (Seyhan)
1	Adana	365435	41	İzmir	709
2	Adıyaman	18812	42	Kahramanmaraş	9703
3	Afyonkarahisar	435	43	Karabük	124
4	Ağrı	2982	44	Karaman	616
5	Aksaray	1407	45	Kars	1112
6	Amasya	351	46	Kastamonu	323
7	Ankara	1342	47	Kayseri	7910
8	Antalya	332	48	Kilis	2685
9	Ardahan	223	49	Kırıkkale	210
10	Artvin	202	50	Kırklareli	196
11	Aydın	350	51	Kırşehir	572
12	Balıkesir	314	52	Kocaeli	190
13	Bartın	80	53	Konya	4504
14	Batman	8455	54	Kütahya	170
15	Bayburt	101	55	Malatya	8785
16	Bilecik	89	56	Manisa	370
17	Bingöl	9399	57	Mardin	88905
18	Bitlis	16431	58	Mersin	26074
19	Bolu	184	59	Muğla	200
20	Burdur	166	60	Muş	6842
21	Bursa	375	61	Nevşehir	797
22	Çanakkale	117	62	Niğde	15522
23	Çankırı	286	63	Ordu	553
24	Çorum	564	64	Osmaniye	20197
25	Denizli	252	65	Rize	188
26	Diyarbakır	37556	66	Sakarya	228
27	Düzce	72	67	Samsun	622
28	Edirne	85	68	Şanlıurfa	21343
29	Elâzığ	9763	69	Siirt	24281
30	Erzincan	468	70	Sinop	146
31	Erzurum	2917	71	Şırnak	10222
32	Eskişehir	413	72	Sivas	6185
33	Gaziantep	10283	73	Tekirdağ	283
34	Giresun	314	74	Tokat	660
35	Gümüşhane	165	75	Trabzon	496
36	Hakkâri	603	76	Tunceli	2395
37	Hatay	10263	77	Uşak	159
38	Iğdır	183	78	Van	12013
39	Isparta	289	79	Yalova	34
40	İstanbul	1648	80	Yozgat	1077
			81	Zonguldak	235

Kaynak: 2023 Yılı TÜİK verileri kullanılmıştır.

Yukarıda bulunan tablodan da görüleceği üzere Seyhan ilçesinin 2023 yılı toplam nüfusunun 781.542 kişi olduğu, Seyhan ilçesinde ikamet eden 365.435 kişinin Adana ili nüfusuna kayıtlı olduğu, 416.107 kişinin ise iç göç yoluyla Seyhan ilçesine geldiği görülmektedir. Seyhan ilçesinde iç göç yoluyla gelenlerin arasında en fazla nüfusa sahip olan il ise 89.905 kişi ile Mardin ilidir. Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesi'nde bulunan illerin nüfusuna kayıtlı olup Seyhan ilçesinde ikamet edenlerin sayısı ise 296.435'tir.

Şekil 11. Seyhan İlçesinde Yoğun Yaşayan İllere Ait Dağılım (Kütük Dağılımı)

Kaynak: Endeksa Araştırma Şirketi

Seyhan ilçesinde yoğun olarak ikamet eden bazı illerin nüfusuna kayıtlı kişilerin dağılımı ise; Diyarbakır 37.556, Mersin 26.074, Şanlıurfa 21.343, Osmaniye 20.197, Bitlis 16.431, Niğde 15.522 ve Hatay 10.263 kişidir. Söz konusu bu illerin haricinde diğer tüm illerin nüfusuna kayıtlı kişilerden de Seyhan ilçesinde ikamet edenler ayrıca bulunmaktadır. (Bkz. Tablo 21). Ancak nüfusa kayıtlı olunan il ile gerçekteki memleket farklı olunabilmektedir. Şöyle ki kişi aslen farklı bir il nüfusuna kayıtlı iken zaman içinde Adana ili nüfusuna geçmiş veyahut ilk nüfus kaydı yapılırken esasen farklı bir ilden olmasına rağmen nüfus kaydı yapılırken Adana ili nüfusuna kaydedilmiştir. Bu noktada çalışmamızda bu hususta göz önüne alınarak gerekli değerlendirme yapılmıştır.

Adana'da nüfus artışına sebep olan kişilerin nüfusa kayıtlı oldukları illere bakıldığında bu kişilerin genel olarak 1975 yılı itibarıyla Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesi ile Adana'ya

komşu olan illerde yaşayıp da göç eden kişilerden oluştuğu görülmektedir (Keser, 2006). Sonuç olarak ülkemiz genelinde 1950 yılı itibariyle hız kazanan iç göç hareketliliğine bağlı olarak yoğun göç hareketliliğine maruz kalan Adana'nın hedef kent olarak tercih edilmesinin en büyük sebeplerinin başında; iklimi, ulaşım kolaylığı, coğrafi konumu, sanayisi, verimli tarım arazileri ile çeşitli iş imkânları gelmektedir. Kentin genel görünümü ile TÜİK verilerine bakıldığında da görüleceği üzere hâlihazırda göç alan değil de göç veren il konumunda olan Adana, özellikle komşu iller ile Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesinde bulunan illerden yine de göç almaya devam etmiş olup bu göçün başlıca sebepleri ise;

3.6.1. Tarım Sektörüne Bağlı Göç Eden Mevsimlik İşçiler

TÜİK verilerine göre Adana ilinin toplam yüzölçümünün %38'i tarım arazisinden oluşmakta olup Tarım ve Orman Bakanlığının 2022 yılı kayıtlarına göre ise kent genelinde 32.736 ÇKS'ye kayıtlı çiftçi bulunmaktadır. Ayrıca kent, ülkemizde yetişen bazı tarım ürünlerinde önde gelen üretici konumundadır. Şöyle ki 2021 yılı Tarım ve Orman Bakanlığının verilerine göre ülkemizin soya üretiminin %62,8'i, yerfıstığı üretiminin %49,9'u, narenciye üretiminin %32'si, karpuz üretiminin %19,9'u, aynı zamanda buğday, pamuk ve zeytin üretiminin de bir kısmı kent genelinden yaygın olarak karşılanmaktadır. Özelde ise Seyhan ilçesinin verimli ova üzerinde konumlu olması nedeniyle yukarıda belirtilen üretimin büyük çoğunluğu Seyhan ilçesi üzerinden elde edilmektedir. Kentin hem iklim yapısının hem de bünyesinde bulunan topraklarının tarıma uygun olması nedeniyle yılda iki defa hasat yapılabilirdiği, buna bağlı olarak da mevsimlik işçilere yılın her döneminde ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Söz konusu bu mevsimlik işçiler genel olarak Seyhan ilçesinin güneyinde bulunan alanlarda göçebe olarak çadırlarda yaşamaktadırlar.

3.6.2. Terör Nedeniyle Göç Eden Aile ve Bireyler

15 Ağustos 1984 yılında Siirt ilinin Erüh ilçesinde bir askerimizin şehit olması ile başlayan ve devamında Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde bulunan tüm illere yayılan terör olaylarına bağlı olarak bu bölgede ikamet eden vatandaşlarımız öncelikle can ve mal güvenliklerini sağlamak için göç etmek zorunda kalmıştır. Ayrıca daha iyi yaşam şartlarında yaşama arzusu ile bu bölgelerden göç eden kişi ya da ailelerde bulunmaktadır. Yaşanılan bu göç hareketliliğinden ise Adana ili ziyadesiyle etkilenmiştir. Esasen kent genelinde o dönemlerde daha da yaygın olan çiftçilik ile hayvancılığın göç hareketliliğine maruz kalan vatandaşlar

tarafından icra edilen ve bilinen bir meslek olması kentin tercih edilmesine neden olmuştur. Aynı zamanda kentin göç edilen bölgelere yakın ve ulaşımının kolay olması, hemşehricilik ya da akraba bağının da göç olgusunda ki çekim gücü nedeniyle Seyhan ilçesinin güney kısmı 1980 yılı itibariyle büyük göç hareketliliğine maruz kalmıştır. Yaygın olarak Seyhan ilçesinin güney kesiminde Mardin, Diyarbakır, Siirt, Bitlis, Tunceli, Muş, Şanlıurfa, Batman, Bingöl, Şırnak, Hakkâri, Van ve Adıyaman illerinden göç eden vatandaşlar yaşamaktadır. 1980 ve 1990'lı yıllarda yoğun olarak görülen terör olaylarına bağlı olarak gerçekleşen göç hareketliliği ise son yıllarda hiç görülmeyecek kadar azalmış durumdadır.

3.6.3. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Asayiş Olayları ve Zorunlu Göç Süreçleri

Esasen konu başlığını asayiş olayları dememizdeki kasıt olayların çok yönlü olmasıdır. Şöyle ki genelde aşiret çekişmeleri, töre cinayetleri, namus ve kan davası gibi olayların daha çok Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bulunan illerde yaşandığı bilinen bir gerçektir. Bu bölgede yaşayan halk ise söz konusu bu olay nedeniyle yaşamış olduğu kaygı, panik ve gelecek korkusuna bağlı olarak can güvenliğini korumak ya da daha iyi şartlarda yaşamak maksadıyla göç etmek zorunda kalmış veya bırakılmıştır. Göç eylemini gerçekleştiren bu insanların hedef bölge olarak Adana'yı seçmelerindeki sebep ise; akraba, hemşehri, yaşam standartlarının daha iyi olduğunun düşünülmesi ve aynı zamanda iklim şartlarının da uygun olmasıdır. Ayrıca kendi yaşamlarına uygun çalışma ortamları, iklime bağlı olumlu hayat şartları ile barınma ihtiyaçlarının karşılanma hızı kentin tercih edilmesinde ki diğer önemli etkindir.

3.6.4. Göç Kararlarında Hemşehricilik ve Akrabalık İlişkilerinin Belirleyiciliği

Farklı sebeplere bağlı olarak yaşadıkları bölgelerden göç etmek zorunda kalan birey ya da aileler genellikle daha önce aynı bölgeden göç eden akraba, eş dost ya da arkadaşlarından almış olduğu destek sayesinde göç etme eylemini gerçekleştirmiştir. Aslında günümüz şartlarında dahi insanlar bir yerden bir yere taşınırken bile gittikleri yerde ilk başta aradıkları unsur tanıdığı birileridir. Çünkü insanlar doğası gereğince nerede olursa olsun ilk başta kendisinin ve ailesinin güvende olduğunu hissetmek ister. Bu nedenle birey ya da aileler göç etmeye karar verdikten sonra yaşayabilecekleri olası problemleri aşma yolunda ilk önce destek alacağı kişi ya da kişiler akraba ya da hemşehri bağı olan bireylerdir. Bu bağlamda gerçekleştirilen bu göç hareketliliğinin en belirgin özelliği ise aynı bölgeden gelen insanların genellikle hep aynı bölgede toplanmış olmalarıdır. Seyhan ilçesinin özellikle güney kısmında bulunan mahallelerin genel yapısına bakıldığında ise mahalle yapılanmalarının neredeyse tamamı hemşehricilik ya

da akraba bağlarına bağlı olarak oluşturulmuştur. Esasen burada etken olan iş birliği ise şöyle oluşmaktadır. İlk gelen birey ya da aileler kendisinden sonra gelene öncülük ederek yeni gelenlerin kentle olan uyumunu kolaylaştırmaktadır. Bu hususa bağlı olarak da göç hareketliliğine maruz kalan Seyhan ilçesi gibi kentlerde akraba ya da hemşehricilik bağı yoluyla gerçekleştirilen göçün belki de en büyük sıkıntısı aynı bölgeden gelen insanların yine aynı bölgede birleşerek bir koloni gibi hareket etmeleridir.

3.6.5. Seyhan'ın İklim ve Coğrafi Avantajlarının Göç Üzerindeki Etkisi

Kentin mevsim şartlarının farklı birçok bölgeye göre daha iyi olması hedef bölge olarak seçilmesinde etken olmuştur. Kaldı ki kış aylarının kısa ve sert geçmemesi, mevsim olarak (4) mevsiminde belirgin olarak yaşanması ve tüm bu hususlara bağlı olarak tarım ürünlerindeki çeşitlilik, ısınma ve barınma gibi temel hayati ihtiyaçların karşılanmasındaki kolaylıklar göç noktasında Adana'nın seçilmesindeki en büyük etkenlerin başında gelmektedir. Göç yoluyla gelen insanların yaygın olarak icra ettikleri tarım ve hayvancılığın yanında bölge genelinde gelişmiş olan ticaret ile sanayileşme insanların bu bölgeye göç etme evresindeki kararında etkili rol oynamıştır.

3.6.6. Kentsel Gelişimin Göçe Etkisi

Adana ilinin merkezi konumunda bulunan Seyhan ilçesinin kuzey bölgesinde inşa edilen çağdaş yapılar sayesinde kentin algısı değişmiş ve kent cazibe merkezi haline gelmiştir. Ayrıca Kuzey Adana diye tabir edilen bölgede ortaya çıkan modern kentleşmenin yanında kentin farklı noktalarında yapılan modern alışveriş merkezleri, üniversiteler, gelişen sağlık hizmetleri ile eğitim öğretimdeki artan kalite, Adana iline komşu illerde yaşayan insanların dikkatini çekmiş ve göç etmelerinde bir etken olmuştur. Esasen Adana iline yapılan göç hareketliliğini sadece Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde meydana gelen terör olaylarına bağlamak mümkün değildir. Doğu ile batı arasında önemli bir konumda olan kent merkezinin denize olan yakınlığı, geniş ticari alanları, sanayisi, farklı iş dallarına dayalı istihdam talebi, iklimi ve en önemlisi ekonomiye bağlı hayat şartlarının cazipliği kentin yoğun göç almasına sebep olmuştur.

3.6.7. Geçici Koruma Altında Bulunan Suriyelilerin Kentsel Mekânda Konumlanışı

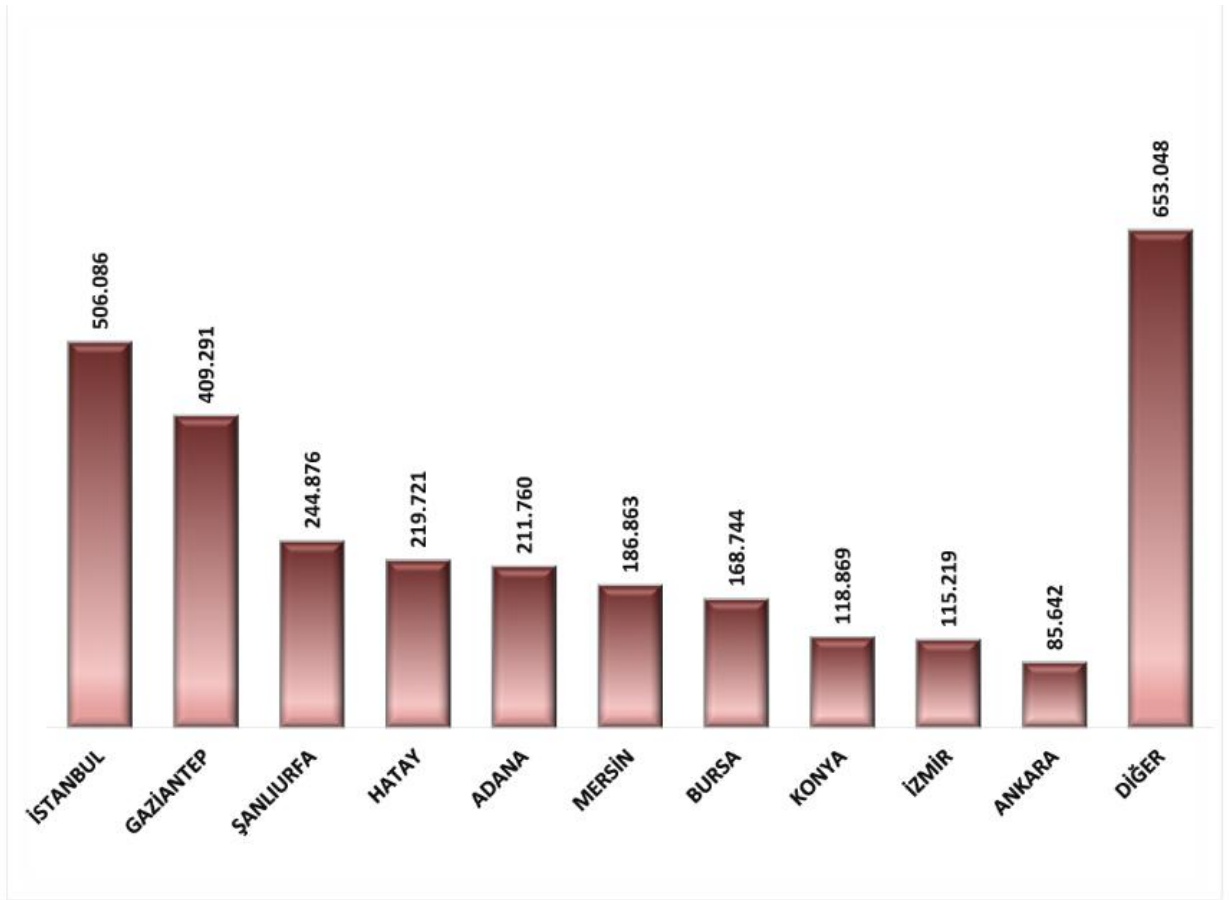
Suriye'nin kuzey bölgesinde 2011 yılı mart ayında başlayan iç savaş nedeniyle Suriye'ye komşu olan diğer ülkelere göre ülkemiz daha fazla etkilenmiştir. Meydana gelen bu iç

karışıklıktan kaçmaya çalışan insanlar ülkemizin güney sınıra doğru yönelmiş ve bunun sonucu olarak da 2011 yılı mart ayı itibariyle ülkemizde geçici koruma statüsü yaklaşık 3,5 milyon Suriyelinin bulunduğu TÜİK verilerinde görülmektedir. Yaşanılan tüm bu göçlerden sonra ülkemizin genelinde olduğu gibi Seyhan ilçesinin de demografik yapısında önemli değişimlerin yaşandığı, bu değişimlere paralel olarak da kent genelinde sosyal, kültürel ve iktisadi anlamda değişimlerin meydana geldiği görülmektedir.

Adana'da yaşayan 211.760 Suriyeliden yaklaşık 130 bini Seyhan ilçesinde ikamet etmekte olduğu yapılan görüşmeler sırasında tespit edilmiştir. Söz konusu bu Suriyeliler yoğun olarak; Mirzaçelebi, Şehitduran, Hürriyet, Şakirpaşa, Narlıca, Dervişler, Akkapı, Kocavezir, Kuruköprü ve Dumlupınar'da ikamet etmektedir. Nitekim Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı mahallelerdeki kültürel ve demografik yapı tamamen değişmiş, adeta bu mahallelerde minyatür bir Suriye örneği yaşandığı gözlemlenmektedir. Ayrıca uzun yıllardır bir arada yaşamının getirdiği bir takım sosyal ilişkilere bağlı olarak yerli halk ile Suriyeliler arasında kız alıp vermeye bağlı akrabalık ilişkilerinin yaşandığı da görülmektedir. Ancak ülkemizde geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin yanında T.C. vatandaşı olan Suriyelilerinde olduğu bilinmektedir. Lakin Seyhan ilçesinde yaşayan T.C. vatandaşı olan Suriyeli sayısı tam olarak tespit edilememiştir. Suriyelilerin yoğun olarak bulunduğu ve esasında Seyhan ilçesinde ticaretin merkezi denilebilecek Kuruköprü, Kocavezir ve Mirzaçelebi mahallelerinde tam manasıyla Suriyelilerin egemen olduğu bir yaşam görüntüsü sergilenmektedir. Sokaklarda ki seyyar satıcılar ile küçük esnafların tamamı neredeyse Suriyelilerden oluşmaktadır. Ayrıca bu insanlar bulundukları bölgeyi küçük Halep olarak adlandırmaktadır. Yapılan görüşmelerde tespit edilen bir diğer önemli husus ise 2015 ve 2019 yılları arasında Seyhan ilçesinde yılda yaklaşık 40 yabancı uyruklu doğum gerçekleşmekte iken 2015 ve 2024 yılları arasında yaklaşık 15 bin yabancı uyruklu doğumun meydana geldiği belirtilmiştir. Bu bağlamda gerçekleşen yabancı uyruklu doğumların 2020 ile 2024 yılları arasında yükselişe geçtiği görülmektedir. Ayrıca Mürseloğlu Mahallesi gibi tarımın yaygın olduğu mahallelerde bazı Suriyeli ailelerin çadırlarda yaşayarak tarlalarda gündelikçi olarak çalıştıkları, kentle olan uyumlarında ise büyük problemler yaşadıkları görülmüştür. Genel olarak Suriyelilerin yoğun yaşadığı mahallelerde gettolaşmanın hâkim olduğu ve bu mahallelerde uyuşturucu bağımlılık oranı ile suça karışma oranlarının yüksek, eğitim seviyelerinin ise düşük ve çeteleşme tarzı mafyalaşmalarında yaygın olduğu herkesçe bilinmekte ve ifade edilmektedir. Suriyelilerin yaşam alanlarının genelinin

sağlıksız, alt yapısı olmayan ve gecekondü tarzı evlerde yaşam sürmeleri ayrıca nüfuslarındaki hızlı artış da göz önüne alındığında bu insanların ileri süreçlerde büyük problemler yaşayacağı ve yaşatacağından dolayı bir an önce vatanlarına dönmeleri konusunda gerekli tedbirlerin alınması önem arz etmektedir.

19 Aralık 2024 tarihi itibarıyla ülkemizde bulunan geçici koruma altında bulunan Suriyeli sayısının 2.920.119 olduğu ve bu sayının ise 211.760'ı Adana ilinde ikamet etmektedir (İçişleri Bakanlığı, 2024).

Şekil 12. Geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin ilk 10 ile göre dağılımı

Kaynak: İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

3.6.8. Seyhan’a Göçün Mekânsal ve Sosyal Sonuçları

Esasen göç olgusu sadece belirli sebepler altında gerçekleşmemektedir. Her toplumda farklı birçok sebep, şekil ve tipte göçler yaşanmakta ve bıraktığı iz ise hemen hemen hepsinde aynıdır. Genel olarak göç olgusu siyasi ya da sosyo–ekonomik sebeplere bağlı olarak ortaya çıkmakta olup kaynağına göre de değişkenlik göstermektedir. Kaldı ki kent ve kırsaldan yapılan göçlerin bile sebep ve sonuçları birbirinden farklıdır. Kırsal alandan kent merkezlerine doğru gerçekleştirilen göç hareketliliğine katılan insanlar süreç içerisinde kentli gibi davranmaya başladıkları görülmektedir. Nitekim göç olgusunu ilk gerçekleştiren bireyden tutunda bu bireyin son kuşağına kadar değişim her zaman yaşanmakta ve yaşanmaya da devam edecektir. Çünkü ister küçük bir coğrafya içerisinde isterse de büyük çaplı bir ülke içerisinde olsun ortaya çıkan göç hareketliliği sonucunda birbirlerinden çok farklı yapı ve özelliklerdeki bir veya birden fazla nüfus kitlesinin etkileşim süreci sürekli devam etmektedir. Yaşanılan göç sürecinde kentte kalış süresi uzadıkça kentsel davranış ile kent kurallarına uyum geliştirmekte, çalışma ve eğitim hayatına olan uyum hemşehri ile akraba ekseninden çıkmakta ve kentsel yaşam biçimlerine doğru eğilim göstermektedir.

Şüphesiz göç olgusu ister süreli isterse süresiz, ister bireysel isterse kitlesel, mesafe olarak yakın veya uzak bir fiziki yer değişikliği olsun hiç fark etmeksizin her durumda esas olan göç hareketliliğinin öncesinde, göç anında ve sonrasında gün yüzüne çıkan farklı ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel sonuçlardır. Nitekim sosyal hareketliliğe bağlı olarak süreç her çevrede aynı sonucu vermemektedir. Her toplum ve kentte, ilgili kentin ve toplumun kendine has özel yapısı ile sosyal bileşenlerinin özelliğine göre sonuç değişiklik gösterebilmektedir. Ancak genel manada bakacak olursak göç alan her bölgenin yerleşim alanı coğrafi açıdan büyümekte ve burada bulunan nüfusun büyüklüğüyle niteliği değişikliğe uğramaktadır. Bu sürecin sonucu olarak da düzenli veya düzensiz bir kentleşme yapısı ortaya çıkmaktadır.

Modern bir toplumun ilk adımı sanayileşme ile atılır. Buna bağlı olarak da modern toplumların kentleşme yapılarında nitelik ve nicelik ön plana çıkmaktadır. Kaldı ki dünya nüfusunun geneli kentlerde yaşamakta, çalışmakta ve hayatlarını geçirmektedirler. Kentlerin coğrafi açıdan büyümelerinin temelinde ise sanayileşme ile nüfus artışları bulunmaktadır. Ancak bu büyümenin bir sonucu olarak da hava, su ve toprağın kirletilmesine bağlı olarak insan ile çevre arasında bulunan uyumda bozulmalar yaşanmaktadır. Esasen bu uyum bozukluğunun geri

dönüşü de ağır olmaktadır. Bu durumdan ise insanlar ile çevre kendine has özelliklerine göre etkilenmektedir. Yani insanlar ruhen ve bedenen etkilenmekte, bitki alanı ile ormanlar azalmakta ve bazı hayvan türleri ya yok almakta ya da nesilleri büyük tehlike altına girmektedir. Ayrıca yaşanan göçler sonrasında artan nüfus sağlıksız kentleşme ile olumsuz çevreye neden olmaktadır.

Bu bağlamda Seyhan ilçesinde meydana gelen göçün kente olumlu bir katkısı bulunmamakta iken kentin bünyesinde bulunan 96 mahallesinin tamamında çarpık kentleşmenin hâkim olduğu görülmektedir. Ayrıca kent genelinde göçe bağlı tarafımızca tespit edilen birtakım sorunlar ise aşağıda olduğu gibidir:

1. Kent genelinde meydana gelen aşırı büyüme nedeniyle özellikle orta ve güney Seyhan'da ulaşım güçlüğü ile gürültü kirliliğinin üst seviyede olduğu ayrıca kentin genelinde de aşırı trafik sıkışıklığının yaşandığı,
2. Kent genelinde ortaya çıkan yoğun kentleşmeye bağlı olarak yeterli seviyede planlı konut üretilmediği, inşa edilen konutların ise sağlıksız ve kent planlamasına uygun yapılmaması nedeniyle gecekondulaşmanın yaygın hale geldiği,
3. Gecekondulaşmanın kent genelinde yaygın olması nedeniyle kentsel alt yapının yetersiz olduğu, ayrıca kentin günlük nüfus hareketliliğinin resmi kayıtlarda belirtilen nüfusunun aksine yaklaşık iki katı olması nedeniyle yerel yönetimlerin mali ve idari olanaklarının mevcut durumu düzeltmede yetersiz kaldığı,
4. 1990 yılı itibarıyla kent genelinde ani bir şekilde ortaya çıkan çarpık kentleşmenin yanı sıra arsa fiyatlarının da yüksek olması nedeniyle özellikle orta ve güney Seyhan'da bulunan gecekondu bölgelerinde yeşil alanın neredeyse hiç bulunmadığı, var olan yeşil alanın ise tahrip edildiği,
5. Kent genelinde ortaya çıkan çarpık kentleşmenin yanı sıra Adana ilinde bulunan idari birimlerin genelinin Seyhan ilçesinde bulunması nedeniyle insanların ulaşım sorununa bağlı olarak büyük zaman kayıpları yaşadığı,

6. Günlük insan hareketliliğinin çok yüksek olması nedeniyle kent genelinde çöp ve hijyen sorununun üst seviyede olduğu, ayrıca bu hareketliliğe bağlı olarak da kentin doğal yapısı ile peyzaj güzelliklerinin tahrip edildiği,
7. Kentin kuzey mahalleleri dâhil özellikle orta ve güney Seyhan'da bulunan mahallelerin hepsinde dar sokakların yaygın, evlerin birbirine bitişik ve çıkmaz sokaklarının da çok fazla olduğu. Mahallelerin neredeyse hepsinin iç içe girmesi nedeniyle de hangi mahallede olduğunuzu bile fark edemediğiniz bir durumun söz konusu gibi yangın olsa itfaiye ve ambulans gibi acil müdahale araçlarının giremeyeceği çok sayıda sokağın olduğu,
8. Özellikle kentin güneyinde bulunan mahallelerde gettolaşma yaygın halde olup bu mahallelerde suç ve suça karışma oranı çok yüksek iken okuma oranının ise düşük olduğu,
9. Kentin aşırı göç almasına karşın iş alanının geniş olmaması nedeniyle kentte hissedilir seviyede işsizlik olduğu,
10. Suriyeli vatandaşların yaygın olarak yaşadığı mahallelerde ciddi oranda ayrışma yaşandığı, Suriyelilerin yerli halkın işlettiği iş yerlerinden alışveriş yapmaktan bile imtina ettikleri yapılan görüşmelerde tespit edilmiştir. Ayrıca Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı mahallelerde suç oranının yüksek ve kentle olan uyumlarının da olmadığı görülmektedir. Aynı zamanda Suriyelilerin nüfusunda hızlı artış yaşanması nedeniyle ortaya çıkan barınma sorunu nedeniyle bu bölgelerde yaşayan yerli halkın göç etmek zorunda kaldığı ve bazı mahallelerin sokaklarında gruplaşma dahi olduğu yapılan görüşmelerden tespit edildiği,
11. Özellikle yoğun göç alan mahallelerin yüksek olan nüfusları nedeniyle sağlık, güvenlik ve eğitim alanlarında verilen hizmetlerde aksamaların yaşandığı,
12. Kent sahip olduğu verimli tarım arazileri nedeniyle sürekli yoğun göç hareketliliğine maruz kalmış, bu da kenti kendi kendine yetemeyen bir hale getirmiştir. Kaldı ki verimli tarım arazileri üzerinde yükselen çarpık kentleşme nedeniyle tarım arazilerinde ciddi oranda azalmaların yaşanmış olduğu,

13. Kentin kuzey mahallerinde yaşayan halkın maddi durumu iyi ve eğitiminin de yüksek olduğu var sayılırken, kentin güney ve orta bölgesinde yaşayan halkın ise yoksul ve eğitimsiz olarak görünmesi nedeniyle bir ayrışmanın da söz konusu olduğu,

14. Maddi durumu iyi olan ve çocuklarını kentin güneyinde büyütmek istemeyen aileler buralardan göç ederek kentin kuzeyinde bulunan mahallelere yerleşmek istemektedir. Bu nedenle ortaya düzensiz bir iç göç çıkmak da kentin kuzeyinde bulunan mahallelerin aşırı göç alması nedeniyle bu seferde bu mahallelerin sosyal ve fiziki yapısında bozulmaların yaşandığı,

15. Meydana gelen aşırı göçler sonrasında kentin sosyo-kültürel yapısı ile sosyo-ekonomik yapısı bozulmuş, kentin ortak kültür yapısı ortadan kalkmış, neredeyse her mahallenin hatta her sokağın kendine özgü kültür yapısı oluşmuştur. Ayrıca kent genelinde bulunan iş kollarının geneli göç eden insanların eline geçmesi nedeniyle yerli halkın farklı illere çalışmak amacıyla göç etmek zorunda kaldığı,

16. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinden göç edenlerin bir kısmı kan davası ya da husumetlilerinden kaçmak üzere bölgeye gelmelerinden dolayı suça yatkınlıkları iş amaçlı gelenlere göre daha yüksek olduğu ayrıca bu tarz göç eden insanların genellikle hemşehri bağlarına binaen kente geldiklerinden dolayı aynı mahallelerde yoğun olarak yaşadığı,

17. İş amaçlı gelen insanların ilk geldikleri dönemde ne iş olursa yaparım ne kadar ücret verirsene ver kabul ederim anlayışı ile hareket etmeleri nedeniyle yerli halkın geçimlerini sekteye uğrattıkları ve yerli halkın ekonomik sıkıntı çekmelerine neden oldukları,

18. Özellikle göç yoluyla gelen insanların tarım sektöründe çalışması nedeniyle yerli halkın bu tarz sektörlerde kendilerine yer bulması zorlaşmış, hatta sebze hali, komisyoncu ve pazarcı esnafı gibi işleri genel olarak Mardinliler yürütmekte iken tarla işlerinde gündelikçi olarak çalışanlar ise genel olarak Suriyeli, Diyarbakırlı ve Şanlıurfalıların olduğu,

19. Kentin genelinde büyük bir sorun haline gelen uyuşturucu kullanımı özellikle yoğun göçe maruz kalan kentin orta ve güney mahallelerinde daha yaygın olup uyuşturucu kullanım

yaşının özellikle okul dışında kalan alanlarda çok küçük yaşlara kadar düştüğü yapılan görüşmelerde özellikle aktarıldığı,

20. Adana ilinin kuzeyinde olan Çukurova ilçesinde barınma ve hayat şartlarının pahalılığı nedeniyle Adana iline gelen göçmen gruplar genellikle orta Seyhan'ın güneyinde kalan mahalleleri tercih etmektedir. Ancak burada yeni yapılaşma olmaması nedeniyle ciddi bir barınma sorununun ortaya çıkması nedeniyle sağlıklı ve tek gözlü evlerde kalabalık ailelerin yaşamak zorunda kaldığı, yapılan görüşmelerde bu tarz evlerde yaşayan birtakım ailelerde bitlenmeye varacak kadar sağlık sorunlarının ortaya çıktığı,

21. Kentin güney mahallelerinde ortaya çıkan yoksulluğa bağlı olarak kamu kurumlarından veya hayırseverlerden yardım alabilmek için bazı ailelerin eşlerinden ayrıldığı, ya da bazı ailelerde erkeklerin cezaevine girerek eşlerinin yardım almasını sağladığı yapılan görüşmelerde belirtilmektedir. Ayrıca yoksulluğun bu seviye de görülmesinin en büyük sebebinin ise ortaya çıkan yoğun göçlerden kaynaklandığı,

22. Kayıt dışı enformel sektör ile istihdam dışı çalışan sayılarında ciddi bir artış olduğu, bu tarz işlerde çalışan insanları takip etmenin güç olduğu ve bu tarz işlerde çalışan insanların kayıt dışı görünmeleri nedeniyle de devletten ücretsiz sağlık yardımı dahil birtakım yardımlar alarak kamuyu zarara uğrattıkları,

23. Sosyalleşme ve rol model bulmada zorluk çeken özellikle kentin güneyinde yaşayan çocuklar yetişkin olduklarında sağlıklı eş bulmakta da zorluk çekmektedir. Bu gençlerin bazıları ise uyuşturucu ve fuhuş gibi kanun dışı işlerle uğraşan insanların maşası haline geldiği,

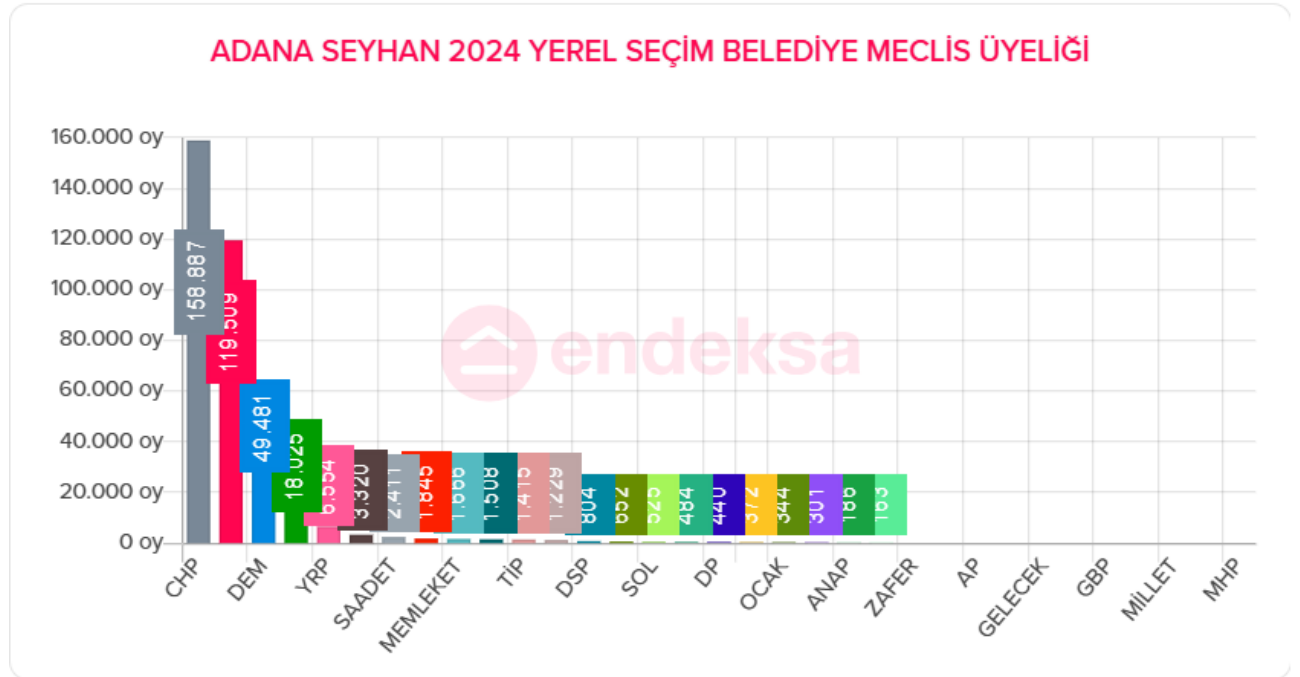
24. Sokakta çalışan çocuk sayısında ciddi oranda artış yaşandığı neredeyse her trafik lambalarında peçete ya da su satan ile sokaklarda işlenebilir atık malzemesi toplayan bakımsız ve yoksul çocuklara sıkça rastlanıldığı. Bu çocuklar Suriyeliler gelmeden önce genellikle doğudan göç eden ailelerin çocukları iken şu an bu çocukların genelinin Suriyeli olduğu,

25. Kentin kuzey mahallelerinde ortaya çıkan modern kentleşmenin yanında halen gecekonduların olması da esasen kentin kuzey mahallelerinin bile tam anlamıyla

kentlileşemediğinin bir göstergesidir. Ayrıca bu bölgede yaşayan ve maddi durumu daha iyi olan aileler Çukurova ilçesinin batısında bulunan yeni yerleşim alanlarına doğru göç etmeye başladıkları. Bununla ilgili yapılan araştırmada ise insanların huzurlu ve kendilerini güvende hissettikleri bu mahallelerde artık durumun değiştiği ve bu nedenle yeni yerleşim alanlarına doğru göç etmekte. Ancak bu durumun toplumun geneline yansımaları ise çok daha ağır olmaktadır. Çünkü bu yeni yerleşim yerlerinin de verimli tarım arazilerinin üzerine kurulduğu,

26. Özellikle Seyhan ilçesinde son dönemlerde sürekli cinayet ve haraç isteme olayları yaşanmaktadır. Bu tarz olaylara karışan insanların genel olarak Doğu ve Güneydoğu bölgesinden göç yoluyla kente gelen insanlardan olduğu ve ortaya çıkan çeteleşme nedeniyle insanların kendini güvende hissetmediği, birçok iş yeri sahibinin kendilerinden haraç talep edilmesi nedeniyle kenti terk ederek farklı illere hatta farklı ülkelere gitme ihtiyacı hissettikleri görülmektedir.

3.6.9. Göçün Seçmen Yapısındaki Etkisi

Şekil 13. 2024 Yılı Seyhan ilçesi Yerel Seçim Sonuçları

Kaynak: Endeksa 2024 Yılı Seyhan ilçesi Yerel Seçim Sonuçları Analizi

Konda araştırma şirketinin yapmış olduğu bir araştırmaya göre 2013 yılından bu yana HDP'ye (DEM) oy veren seçmenlerin genel yapısının Kürt kökenli olduğu belirtilmektedir (Konda

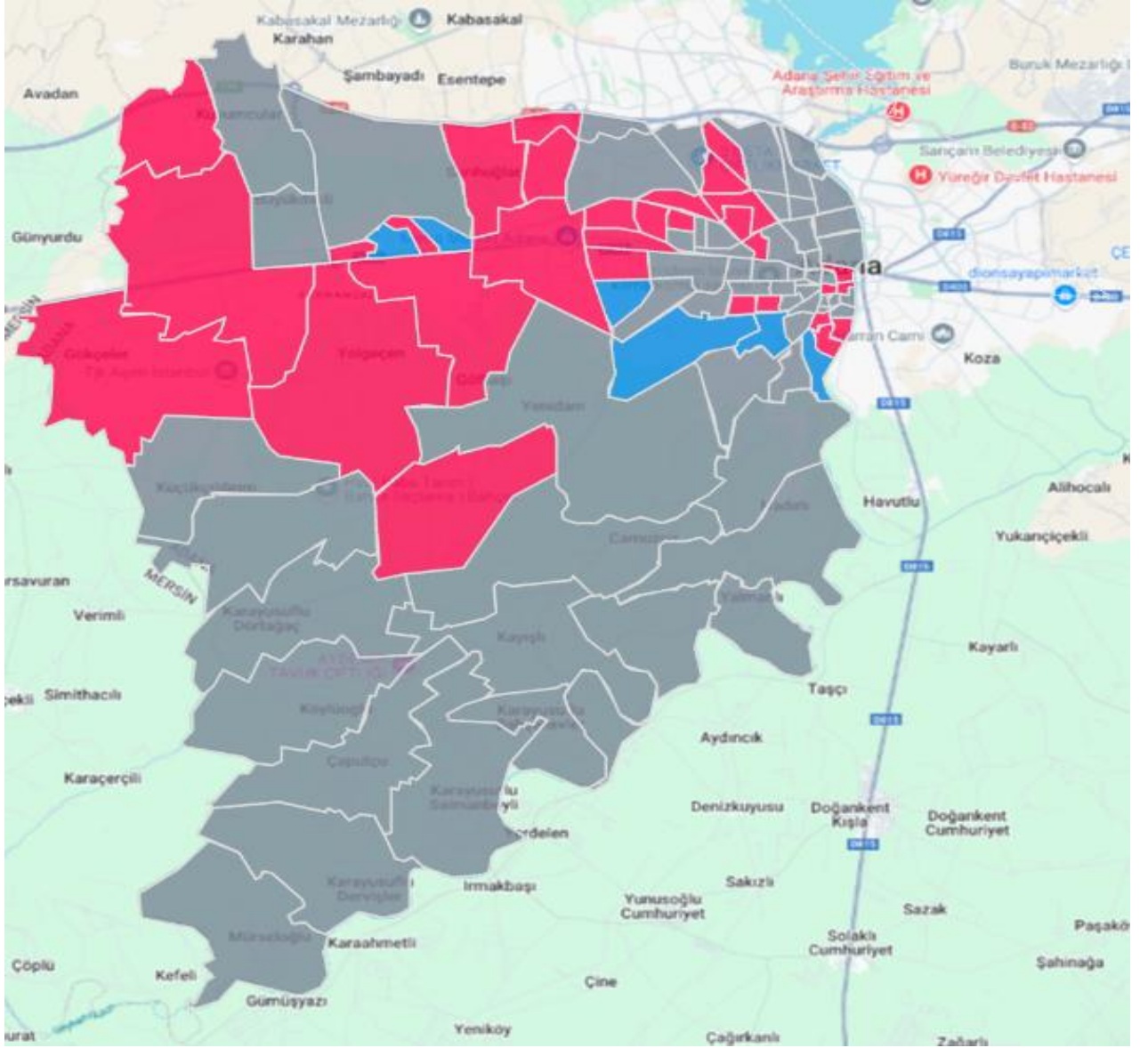
Araştırma Şirketi, 2024). Bu bağlamda 2024 yılında yapılan yerel seçimde; Kavaklı, Koza, Ova, Gülbahçesi, Dağlıoğlu ve Barbaros mahallelerinde DEM oyunun diğer partilere göre daha çok olduğu ve seçim sonucunda birinci parti olarak çıktığı görülmektedir. Aynı seçim sonucuna göre yine demografik yapısı tamamen değişmiş olan Dumlupınar, Gülpınar, Hürriyet, Mekân, Sarıhamzalı, Söğütlü ve Yeni mahallelerinde DEM birinci parti çıkmamış, nitekim söz konusu bu mahallelerde Ak parti birinci parti olarak çıkmıştır. 2018 yılında yapılan genel seçim sonuçları ile 2024 yılında yapılan yerel seçim sonuçları arasında ise büyük oranda benzerlik de bulunmaktadır.

Konda araştırma şirketinin verileri ile Seyhan ilçesinde ikamet eden farklı illerin 2023 yılı ilçe dağılımları (Tablo: 21) kıyaslaması yapıldığında Seyhan ilçesinde en fazla nüfusu olan ilçelerin içerisinde Arap kökenli insanların ağırlıkta olduğu yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda, demografik yapısı tamamen değişen ve DEM oyunun fazla olduğu mahallelerde yaşayan insanların genelde Kürt kökenli olduğu, demografik yapısı tamamen değişen ancak DEM oyunun daha az olduğu mahallelerde ise Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinden göç eden insanların Arap kökenli olduğu ya da bu mahallelerde yaşayan Kürt kökenli insanların siyasi tercihlerinin farklı yönde olduğu sonucuna varılmaktadır. Nitekim gettolaşma mahallelerin sadece fiziki, kültürel ve demografik yapısına etki etmemiş siyasi tercihlerini de etkilediği görülmektedir. Orta Seyhan'ın güneyinde bulunan ve genel olarak Fellahların yaşadığı mahallelerin siyasi tercihlerinin net olduğu ancak diğer mahallelerde yaşayan halkın ise siyasi tercihlerinde net tavırlarının olmadığı 2011 ile 2024 yılları arasında gerçekleştirilen seçim sonuçlarından anlaşılmaktadır.

Seyhan ilçesinin 2024 yılı toplam seçmen sayısının 564.300 kişi olduğu, 2024 yılı yerel seçimlerinde ise toplamda 403.161 kişinin oy kullandığı ve partilerin aldığı oy dağılımına göre oy kullanan seçmenlerin %41,51'i CHP, %31,97'si Ak Parti, %12,62'si DEM ve %6.67'si İyi Parti'ye oy verdiği görülmektedir. Gettolaşmanın hâkim olduğu ve DEM'in 1'inci parti olduğu Kavaklı, Koza, Ova, Gülbahçesi, Dağlıoğlu ve Barbaros mahallesinin 2023 yılı toplam nüfuslarının 119.037 kişi olduğu halde DEM'in Seyhan ilçesi genelinde aldığı oy oranının 48.091 olduğu görülmektedir. Nitekim DEM'in 1'inci parti olarak çıktığı mahallelerde bile esasen demografik yapıdaki farklılığın siyasi parti seçimindeki tercihleri etkilediği anlaşılmaktadır. Gettolaşmanın yaşandığı Dağlıoğlu, Gülbahçesi ve Denizli gibi mahallelerde

yoğun bir şekilde yaşanan terör eylemleri 2015 yılı itibariyle azalmaya başlamıştır. Ayrıca bu mahallelerde neredeyse her hafta sonu esnafa kepenk kapattırarak kadar güçlü olan bir takım marjinal oluşumlara halkın tepki göstermeye başlamasıyla birlikte bu oluşumların bölgeden uzaklaşmak zorunda kaldıkları ya da tutuklanarak cezaevine girmeleri nedeniyle halkın siyasi tercihleri ile yaşam şekillerinin bu doğrultuda değiştiği yapılan görüşmelerde sık sık ifade edilmiştir.

Nitekim gettolaşmanın yoğun olarak gözlemlendiği mahallelerde, güvenlik güçlerinin 2015 yılına kadar etkin denetim ve uygulama yapmada ciddi zorluklar yaşadığı bilinmektedir. Ancak bugün gelinen noktada, bu bölgelerde yaşayan gençlerin bir kısmının askerlik veya polislik gibi meslekleri tercih etmeye başlaması, ideolojik yönelimlerin gençler üzerindeki etkisinin azaldığını göstermektedir. Özellikle Adana’da son yıllarda askeri okulları kazanan öğrencilerin bir kısmının Hürriyet, Gülpınar, Gülbahçesi, Dumlupınar, Denizli ve Gürselpaşa gibi mahallelerden çıkmış olması, bu dönüşümün somut bir göstergesidir. Bu durum, yalnızca toplumsal entegrasyon açısından değil, aynı zamanda gelecekte söz konusu mahallelerdeki oy verme davranışlarının değişime uğrayabileceğine dair önemli bir işaret olarak da değerlendirilebilir.

Harita 2. 2024 Yılı Mahalle Düzeyinde Yerel Seçim Sonuçları

Kaynak: Endeksa 2024 Yılı Mahalle Düzeyinde Yerel Seçim Sonuçlarının Analizi

Kahverengi: Cumhuriyet Halk Partisi

Kırmızı: Ak Parti

Mavi: DEM

3.6.10. Göçmen Gruplarının Örgütlenme Şekilleri

Asıl memleketlerinin dışında bulunan göçmen gruplar bir kimsenin yanında olanı desteklemesi, kollaması ya da koruması manasına gelen patronaj, dernek ya da hemşehri ilişkileri sayesinde birbirleriyle kurdukları ilişkilere bağlı olarak örgütlenmektedirler. Göçmen gruplar arasında birbirlerine destek olmak veya yaşadıkları kentlerde kendilerini yalnız hissetmemeleri için oluşturdukları dernek veya vakıflar sayesinde dayanışma içine girdikleri görülmektedir. Adana'da hemşehri bağlarına göre oluşturulan 158 derneğin 78'i Seyhan ilçesinde bulunmaktadır. Bu durumda esasen Seyhan ilçesinin demografik yapısının ne kadar karışık olduğunun bir göstergesi olup bu durumun olumsuz bir yanı ise adam kayırmacılığının ortaya çıkmasıdır. Nitekim hemşehri bağına bağlı olarak oluşturulan vakıf veya derneklerin yapacakları yardımda bile önce kendi hemşerilerinin menfaatlerini koruması bir anlamda ayrımcılık yapılmasına da neden olmaktadır. Ancak toplumun değer yargısına bakıldığında ise bu durumun toplumda çok da rahatsızlık doğurmadığı aşikârdır. Nitekim kırsaldan kente gelen insanlar sosyalleşmek ve hemşehri bağlarını güçlendirmek için oluşturdukları dernekler sayesinde kendilerini güvende hissettikleri ve bu dernekler sayesinde hayatlarını kolaylaştırmaktadırlar. Göçmen grupları oluşturdukları hemşehri dernek ve vakıfları sayesinde yeni yaşam alanlarına daha kolay uyum sağladıkları, hemşerilerinin yoğun olarak yaşadıkları bölgeleri kolayca keşfederek kendilerine bir yaşam alanı belirlemekteler. Ayrıca göçmen grupları oluşturdukları dernek ya da vakıfların sosyal medyalarında birtakım gruplar oluşturarak buralarda iş, kan veya maddi yardım gibi ihtiyaç sahibi hemşerilerinin sorunlarını çözmede birbirlerine hızlı bir şekilde destek oldukları görülmektedir.

4. YEREL PERSPEKTİFTEN SEYHAN'DA GÖÇÜN ETKİLERİ

Seyhan ilçesinde göçün ortaya çıkardığı etkilerinin analiz edilebilmesi amacıyla çalışma kapsamında görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde söz konusu görüşmeler çerçevesinde göçün etkileri bu etkilerden doğrudan etkilenen insanların perspektifinden analiz edilerek ortaya çıkardığı sonuçlar incelenmiştir. Yapılan görüşmeler, göçün ortaya çıkardığı etkilerin farklı alanlardaki yansımaları ortaya koyacak şekilde analiz edilerek alt başlıklar halinde sunulmuştur.

Görüşmemize katılan katılımcıların dağılımı aşağıda olduğu gibidir.

Şekil 14: Katılımcı dağılımı

Tablo 22: Katılımcı dağılımı

Kriter	Alt Kategoriler	Değer/Katılımcı Sayısı	% Yüzdelik Oran
Toplam Katılımcı Sayısı	60		
Cinsiyet Dağılımı	Kadın	7	12
	Erkek	53	88
Yaş Aralığı	20-30	10	16
	30-40	15	25
	40-60	25	42
	60-90	10	16
Eğitim Durumu	Okuryazar	10	17
	İlkokul	5	8
	Ortaokul	15	25
	Lise	13	22
	Üniversite	7	12
	Lisansüstü	10	16
Meslek Dağılımı	Emekli	15	25
	Kamu Çalışanı (Memur)	10	17
	Ev Hanımı	1	1
	Serbest Meslek	34	57
Görüşme Süresi	Ortalama	1 Saat	
Görüşme Yapılan Yer	Seyhan ilçesi geneli		
Görüşme Tarih Aralığı	15 Aralık-15 Mart		

4.1. Seyhan İlçesinde Göçün Genel Değerlendirmesi

Osmanlı Rus harbinde yaralanması neticesinde Adana'ya tedavi olmak üzere getirilen ve yapılan tedavisi sonrasında buraya yerleşen bir gazinin torunu olarak yapmış olduğum bu çalışma benim için de ayrı bir önem arz etmektedir. Aslında sorduğum her sorunun cevabında kendi atalarımın yaşadığı sıkıntılar ile yüzleşmek zorunda kalmak ne kadar acı olsa da göç olgusu sadece benim değil esasen ülkemiz de yaşayan herkesin kanayan bir yarası ve olmaya da hep devam edecek gibi görünmektedir. Çünkü göç hareketliliğine katılmış bir ailenin ferdi olmak ya da olmamak bir şey değiştirmeden ortaya çıkan göç hareketliliğinden bir şekilde herkes etkilenmektedir. Kaldı ki arabesk müzik kültürünün doğuşu bile göçe bağlı ortaya çıkan gecekondulaşma kaynaklıdır.

İçinde bulunduğumuz coğrafyada hüznün hiçbir zaman eksik olmamış, bu hüznler kimi zaman şarkılara, kimi zaman filmlere ve kimi zamanda romanlara konu olmuştur. Adana tarihi süreçte sadece pamuğu ile değil aynı zamanda sanat, kültür, spor ve siyaset alanlarında ülkemize kazandırdığı ünlü isimlerle de her zaman ön plana çıkmış ve tüm kesimlerin ilgi odağı olmuştur. Şöyle de bir gerçeklik var ki bu isimlerin geneli çalışmamızın konusu olan Seyhan ilçesine göç etmiş ya da buranın yerlisi olan kişilerdir.

Daha önce de belirttiğim üzere göçün farklı bir versiyonu olarak kabul görecektir bir göç yoluyla Adana iline gelen bir ailenin ferdi olarak yapmış olduğum çalışmaya kendi ailemin ve benim hayat hikâyemi de aktararak başlamak istiyorum. Yaklaşık 150 yıl önce meydana gelen Osmanlı Rus Harbinde yaralanan büyük dedem tedavi olmak üzere getirildiği Adana ilinden bir daha esas memleketine gitmemiş ve buraya yerleşmiştir. Esasen dedemin meydana gelen savaşa nereden katıldığı yönünde net bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak kaç kaç dönemi olarak gündelik hayatımızda özellikle yaşlı kesim tarafından ifade edilen bir dönemde Irak Kerkük'ten göç ederek Siirt ili Şirvan ilçesine ailesinin geldiği bilinmekte ve dedemizin akrabaları halen o bölgede yaygın olarak yaşamaktadır. Büyük dedemizin Adana ilinde evlenmesinden olan çocuklarının torunları şu an Adana'da yaşamaktadır. Buna bağlı olarak da bizlerin nüfus kütüğünde Adana ili Ceyhan ilçesi Bekirli köyü yazarken, dedemizin Siirt ilinde bulunan akrabalarının nüfus kütüğünde ise Siirt ili yazmaktadır. Aslında çalışma konumuz olan Seyhan ilçesinde yapmış olduğumuz görüşmeler sırasında bu durumla çok sık karşılaşılmıştır. Hatta birçok ailenin nüfus kütüklerinde bile farklılık bulunmaktadır. Bazıları evlendikten sonra kendi

çekirdek ailesinin nüfus kütüğünü ikamet etmiş olduğu mahalleye çekmiş ve memleketleri esasen farklı bir yer iken resmi kayıtlarda memleketleri Adana ili görünmektedir. Nitekim bu karışıklık nedeniyle resmi verilere dayandırılarak %100 başarı ile Adana ilinde ve özellikle bölgede en çok göçe maruz kalmış Seyhan ilçesinin göç haritasını çıkarmak mümkün değildir. Ancak tablo 19’da bulunan veriler çalışma sahamızdan elde etmiş olduğumuz verilerin karşılığı olup yanılma payı çok küçük ihtimaldir. Buradaki başarının en büyük sebebi ise memleket araştırması yapılırken hem esas memleket hem de nüfusa kayıtlı olduğu yer sorularak yapılmasıdır. Ayrıca özellikle yoğun göçe maruz kalan bölgelerde yaşayan halkın hemşehri bağına bağlı olarak göç etmesi sebebiyle insanların birbirini hane olarak tanıdıkları görülmüştür.

Ben 1986 yılında Adana ili Seyhan ilçesinde bulunan Gürselpaşa Mahallesinde dünyaya geldim. Çocukluk yıllarımda hatırladığım Gürselpaşa, 2000 Evler, Fatih, Mithatpaşa, Yeşilevler, Fevzipaşa, Kanal, Denizli ve çarşı olarak bildiğimiz orta Seyhan ile orta Seyhan’ın güneyinde kalan mahallerinde kentleşme çok yaygın değil her yer sebze ekili bahçeydi. Mevcut olan yapılarda beton arma ya da üstü çinko olan gecekondu tarzdaydı ve genel olarak kentin genelinde eski ve harabe tarzda binalar bulunmaktaydı. Özellikle büyüdüğüm Gürselpaşa Mahallesi ikiye bölünmüş A ve B olarak adlandırılmıştı. Gürselpaşa’nın A tarafı denilen bölgesinde yaygın olarak Doğu ve Güneydoğudan göç eden halk yaşarken, B tarafı daha kozmopolit bir haldeydi. Ancak A tarafında genel olarak asayiş bozuk hatta bazı Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden göç ederek buraya yerleşen halka yine aynı bölgelerden göç ederek gelen ve terör yanlısı olan insanlar “sen niye bizi desteklemiyorsun diye baskı bile kurdukları oluyordu ve kendilerinden olmayan devlet yanlısı halkı buralarda barındırmak bile istemiyorlardı.” B tarafında yaygın olarak Adana ilinin ilçelerinden ve çevre illerden gelen halk ile Bingöl, Elâzığ, Malatya, Tunceli ve Adıyaman ilinden gelen göçmenler yaşamaktaydı. Özellikle A tarafında yaşayan halk genel olarak tarlada, inşaatlarda ya da gündelik işlerde çalışmakta iken B tarafında yaşayan halktan da her ne kadar bu tarz işlerde çalışanlar bulunmaktaysa da genel olarak sabit işlerde çalışanlar ile kamuda görev yapan personel ağırlıktaydı. A tarafında yaşayan ailelerin genel olarak çocukları okumazken B tarafında yaşayan ailelerin çocukları ise genel olarak okumaktaydı. Buda aslında çevrenin aile ve çocuk üzerindeki etkisini göstermektedir. A tarafında bulunan bir alana Şırnak Mahallesi denilecek kadar bir gruplaşma bölgede ayrıca hâkim hale gelmişti.

Özellikle 2008 yılı itibariyle bölgede bulunan verimli tarım arazilerinin üzerine modern tarzda binalar inşa edilmesinden sonra bu mahallelerde oluşan gettolaşma dağılmaya başlamış ve bölgede yaygın halde bulunan gecekondulaşma yerine ruhsatlı ve imarlı binalar inşa edilmiştir. Ortaya çıkan kentsel dönüşüm sayesinde söz konusu mahalleler modern bir görünüme kavuşmuş ancak bu seferde ortaya çıkan nüfus patlaması bir takım çevre sorunlarının gün yüzüne çıkmasına neden olmuştur. Esasen kontrollü olmayan her göç sebebi ne olursa olsun beraberinde farklı sorunları da ortaya çıkardığı görülmektedir. 1993'lü yıllarda küçük çapta gruplaşmaların olduğu ancak bu gruplaşmalar 2000'li yıllarda daha da büyüyerek esasen bir takım mafya gruplarının ortaya çıkmasına kadar gitmiştir. Bu illegal gruplarının geneli bölgede yaşanan kentsel dönüşümler sonrasında kentin kuzey mahallerinden göç ederek kentin güney mahallelerine yerleşmek zorunda kalması sonrasında ortaya çıkmıştır.

Örneğin Denizli ve Narlıca Mahallelerinde genel olarak yerli halk ya da balkanlardan gelen göçmen gruplar yaşamakta iken 1990'lı yıllardan sonra bölgeye göç eden Doğu ve Güneydoğu Bölgesinden gelen azınlık halk, mahallede terör eylemleri yapmakta ve polis ile çatışmalara girerek bölgede yaşayan yerli halkı sindirmeye çalışmaktaydı. Ancak Denizli ve Narlıca mahallesindeki bu oluşumlar 2010 yılı itibariyle ortaya çıkan kentsel dönüşüm sayesinde azalmaya başlamış ve yine Denizli ve Narlıca Mahallesi günümüzde göç alan değil göç veren bir mahalle haline gelmiştir.

Yapılan görüşmelerde katılımcıların tamamına yakını, göç olgusunun Seyhan ilçesini genel olarak olumsuz olarak etkilediğini belirtmektedir.

“Süreç içerisinde ortaya çıkan göçler Seyhan ilçesinin kentleşmesini olumsuz yönde etkilemiş, kentin güneyinde bulunan mahallelerinde çok sayıda yoksul yerli halk ile Suriyeliler yaşamaktadır” (Seyhan Kaymakamı Sn. Ekrem İnci ile yapılan görüşme).

“Seyhan ilçemiz Adana'nın en çok göç alan ilçesi konumunda olması nedeniyle çarpık kentleşmenin de en yoğun yaşandığı bir yer haline gelmiştir. İlçemizin gündüz ve gece nüfusu tamamen birbirinden farklı olup gece nüfusu yaklaşık 700-800 bin iken gündüz nüfusu ise yaklaşık 1,2 milyon civarındadır. Nitekim belediyelerimiz kamu kaynakları olarak yaklaşık 1,2 milyon nüfusa hizmet ederken ödenek olarak ise gerçek nüfusun yarısı kadarının ödeneğini alabilmektedir. Çünkü iller bankası gerçek nüfusa göre değil kayıtlı olan nüfusa göre belediyelere ödenek vermektedir. Ancak gün içinde belediyelerin verdiği hizmete bakıldığında yaklaşık 1,2 milyon insanın çöpü alınıyor, temizliği yapılıyor, sokağının yolu ile geri dönüşüm hizmeti gibi birçok hizmet yerine getirilmektedir. Esasında göç niye yapılır doğal olarak biz

burada Seyhan’da ya da Adana’nın geneline baktığımız zaman bunu çok net görebiliriz. Adana, doğudan çok yoğun göç alan bir il Seyhan’da bunun en yoğun olarak yaşandığı bir ilçedir. Burada önemli olan hususlardan biri de iller bankası veya merkezi hükümetin pay dağıtımında bu nüfus değişkenliğini de içerir bir düzenlenme yapması gerekliliğidir. Kaldı ki bölgemiz de bulunan yaylalarda da bu durumla karşı karşıya kalıyoruz. Örneğin Tekir Yaylası’nın kış nüfusu çok azken yaz nüfusunda ise patlama yaşanmaktadır. Aynı kent merkezinde gece ile gündüz nüfusunda ortaya çıkan farkta olduğu gibi” (Adana Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanı Sn. Mahmut Gögebakan ile yapılan görüşme).

“Seyhan çok fazla göç alan bir ilçemiz. Ortalama 800 bin olan gece nüfusu dışında işyerlerinin yoğunluklu olması sebebiyle gündüz nüfusu yaklaşık 1,2 milyona kadar ulaşabilmektedir. Diğer göç gruplarının yanında gündüz göçü de yaşanmaktadır. Ancak ilçemizde bu nüfus hareketliliğini karşılayacak sistem ya da alt yapı mevcut değildir. Seyhan da ki yapıların büyük bir çoğunluğu ruhsatsızdır. İnsanlar bir şekilde buraya eşinin dostunun yanına gelmiş ve sonrasında burada kendilerine gecekondular yaparak yaşamaya başlamışlardır. Adana’ya dışardan bir gözle baktığımda; buraya göç eden insanların büyük bir çoğunluğu buradaki toprak verimliliği sebebiyle bir şekilde hayata tutunmanın yolunu öğrenmiş ve burada yaşamaya devam etmişlerdir. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşayıp genel olarak işsiz ve nitelikli iş gücüne sahip olmayan insanlar buraya aileleriyle gelerek tarım işçisi olarak çalışmaktadır”(Seyhan Belediye Başkan Yardımcısı Sn. Evren Evrim Özdemir ile yapılan görüşme).

“Seyhan ilçesi Adana’nın merkezi konumundadır. Dolayısıyla göç Adana’yı nasıl etkilemişin cevabıdır aslında Seyhan ilçesindeki etkisi. Çünkü Adana özellikle geçmiş yıllarda aş ve ekmeğin bol olduğu yer olarak bilinirdi” (Seyhan Belediye Başkan Yardımcısı Sn. Güngör Geçer ile yapılan görüşme).

“Seyhan ilçesi göç nüfusunun genel ağırlığını çeken bir ilçemiz, aynı zamanda ülkemizin en büyük ilçelerinden biri olduğu gibi tüm kamu kurumlarının ve iş alanlarının yoğun olarak bulunduğu bir bölgedir. Seyhan ilçesinin nüfus projeksiyonlarında ilk kurulduğu dönemdeki şehir planına sadık kalınmaması nedeniyle gecekondulaşma ve alt yapı sorunu gibi birtakım sorunları ön plana çıkmıştır. Çarpık kentleşmeyi sadece göçe bağlamak doğru değil aslında bundan çıkar sağlayanların bıraktığı olumsuz etki göçten daha büyük ve olumsuz etki yaratmıştır. Göçe bağlı aşırı nüfus alt yapı ve üst yapıyı olumsuz etkilemiş olsa da planlı yapılan bir şehir planlamasında bu durum ortadan kalkabilir. Esasında bunun temelinde sağlıklı bir şehir planı yatmaktadır. İnsanların bir yerden bir yere gelip izinsiz bir şekilde yerleşmesi sonucunda ortaya çıkan gecekondulaşma sonrasında ne yazık ki çıkarılan kanunlarla bu yapılar meşru hale getirilmektedir” (İ.S.A. ile yapılan görüşme).

Yapılan görüşmelerden de anlaşılacağı üzere Adana ili özelinde ortaya çıkan göçlerin tamamından Seyhan ilçesinin yoğun bir şekilde etkilendiğine özellikle vurgu yapılmıştır. Adana’nın merkezi konumunda olan Seyhan ilçesi konumu, verimli tarım arazileri ve geniş yüzölçümü sayesinde göçmenlerin her zaman ilgi odağı haline gelmiştir. Ancak yaşanan bu göçler bölgeyi sadece yapısal anlamda etkilememiş aynı zamanda demografik yapısında da büyük değişimlerin yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Tarihi süreç içerisinde kentin ekonomik yapısına bağlı olarak ortaya çıkan göçlerin iyi yönetilememesinin yanında kentin kendine özgü uygulanabilir bir şehir planı olmaması nedeniyle kent genelinde gecekondulaşmaya bağlı çarpık

kentleşme yaygın hale gelmiştir. Şöyle ki verimli tarım arazileri üzerine kaçak olarak inşa edilen gecekonduya bağlı olarak kentin alt yapısının yetersiz kaldığı, birçok sokağın dar ve çıkmaz olduğu, bazı mahallelerde gettolaşmanın yaşandığı ayrıca Seyhan ilçesi Adana ilinin merkezi konumunda olmasından dolayı gün içerisindeki insan hareketliliğinin gerçekteki nüfusunun iki katına kadar çıktığı görülmektedir. Meydana gelen göçlerden ziyadesiyle etkilenen kentin, bundan sonra ortaya çıkabilecek herhangi bir iç ve uluslararası göç dalgasından sahip olduğu verimli tarım arazilerinin etkilenmemesi için güncel şehir planları hazırlanarak verimli tarım arazilerinin korunmasına önem gösterilmelidir. Çukurova bölgesi içerisinde en verimli tarım arazilerine sahip olan bir bölgenin süreç içerisinde yaşanan yoğun göçlerin etisiyle yaşadığı sorunlar göz önüne alındığında iyi yönetilemeyen göçlerin ne denli büyük sorunlar yarattığı unutulmamalıdır. Kaldı ki köyünden, ilçesinden yeni umutlarla göç ederek şehirlerin az gelişmiş gecekondu bölgelerine yerleşen göçmenlerin yapmış olduğu bu hareketliliğe bağlı olarak mahallelerin nüfus dağılımında dengesizlikler ortaya çıktığı gibi bu dengesiz nüfus dağılımından dolayı yetersiz kalan konut sayının gecekonduyla karşılanmakta olduğu unutulmamalıdır. Sonuç olarak göçün etkisiyle Seyhan ilçesinin kent yönetiminde, işgücünde, istihdamında, mekânsal gelişiminde, gelir dağılımı ile kültürel yapısında önemli değişimler yaşanmıştır.

4.2. Göçe Etki Eden Nedenler

Düşük insani yaşam standartları, iç savaş, küreselleşme, sağlık, doğal afetler, çevresel etkenler ile eğitim gibi birçok sebebe bağlı olarak insanlar uluslararası, iller arası ya da kırsal alandan kentlere doğru göç etmek zorunda kalmıştır. Yaşanan bu göçler sonrasında ise pozitif ya da negatif dışsallıklar ortaya çıkmıştır. Genelde sanayileşme kaynaklı büyüyen kentlerde çevre kirliliği ile emek arzında yaşanan artış pozitif dışsallığa bir örnek olarak gün yüzüne çıkmaktadır. Lakin göç olgusu, istihdamdaki talebin miktarı, kentleşmenin hızı ile kamusal yatırımların artmasında itici güç olabilmektedir. Bu bağlamda sanayi ve tarımsal üretimin az olduğu bölgelerde yaşayan yoksul insanların daha fazla para kazanabilecekleri bölgelere doğru göç etmek zorunda kalmaları göçün en büyük nedenlerinden biri olmuştur.

“İnsanlar düzenli rahat bir hayatı varken göçe başvuramazlar. Peki, nedir insanları göçe zorlayan; ekonomik zorluklar ile yaşam zorlukları insanları aslında göçe zorlamaktadır. Adana’da yaşanan göç hareketliliğine baktığımız zaman doğu illerinde yaşayan ekonomik ve kültürel anlamda geri kalmış bazı kişilerin Adana’ya gelmesi ile başlamıştır” (M.G. ile yapılan görüşme)

“Adana’ya dışardan bir gözle baktığımda; buraya göç eden insanların büyük bir çoğunluğu buradaki toprak verimliliği sebebiyle bir şekilde hayata tutunmanın yolunu öğrenmiş ve burada yaşamaya devam etmişlerdir. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşayıp genel olarak işsiz ve nitelikli olmayan insanlar buraya aileleri ile gelerek tarım işçisi olarak çalışmaktadır. Özetle; Seyhan da mevsimlik tarım işçileri, Suriye de savaştan sonra gelen sığınmacılar ve sürekli olarak yaşamaya gelen Doğu ve Güneydoğu’dan gelenler olarak göç edenleri sınıflandırabiliriz” (E.E.Ö. ile yapılan görüşme).

“Erzincan’da iken babamlar ve diğer akrabalar o bölgede bulunan işsizlik nedeniyle büyükşehirlere göç edelim demişler ve oradaki mahalleli halkın bazıları İstanbul’a, kimisi İzmir’e gitmiş babam da Adana’ya gelmiş. Göç etme sebepleri tamamen işsizlik” (V.K. ile yapılan görüşme).

“Babam 1978 yılında Siirt ili Şirvan ilçesinden kan davası, açlık ve yoksulluk gibi nedenlere bağlı olarak Adana iline göç etmek zorunda kaldı. Ancak ben yine aynı yerde yaşamaya devam ettim. 1991 yılında Siirt ilinde işsizliğe bağlı yoksulluk yaygın haldeydi. Ne yazık ki bende aynı durumdaydım. Ayrıca mevcut olan kan davası nedeniyle de akrabalarım ilçeden gitmemi istedi. Bende Seyhan ilçesi Yeşilyurt mahallesinde yaşayan ailemin yanına geldim” (C.C. ile yapılan görüşme).

“Yaklaşık 150 yıl önce yaşanan kaç kaç dönemin de dedem Çukurova ilçesinde bulunan Karahanlı köyüne gelmiş. Yaklaşık 57 yıl önce de şu an benim oturduğum eve babamlar yerleşmişler” (Y.Y. ile yapılan görüşme).

“Benim dedem 1950’lili yıllarda İstanbul’da yaşadığı dönemde siyasi yasaklı olarak ceza almış ve İstanbul’dan kaçarak Kocavezir mahallesine gelmiş. Özünde bu mahalleye ailem zorunlu olarak göç etmişler” (F.E. ile yapılan görüşme).

“Ben kamu personeli olarak Adana ilinde görev yapmaktayım. Annem ve Babam Yörük’tür. Aslen babam İzmir annem ise Kayserilidir. İkisi de Yörük olması nedeniyle aileleri asıl memleketlerinden çok uzun yıllarca Adana ili Ceyhan ilçesine göç etmişler ve buranın nüfusuna kayıtlıdır. Dedemler normalde kıl çadırlarda yaşarken Fevzipaşa Mahallesinden arsa satın almışlar ve buraya tek katlı ev yaptırmışlardır. Babam burada Sasa fabrikasında işe girmiş ve kalıcı olarak burada yaşamaya başlamışlar” (Ü.O.B. ile yapılan görüşme).

Görüşmelerden anlaşılacağı üzere ortaya çıkan iç göçlerin geneli ekonomik, sosyal, siyasi, kültürel ve coğrafi nedenlere bağlı olarak gerçekleşmiştir. Nitekim ortaya çıkan bu nedenlerden dolayı insanlar doğduğu ya da doğup büyüdüğü yerleri terk etmek zorunda kalmış olup teknolojinin gelişmesine bağlı artan sanayileşmede göçün hızın arttırmıştır.

“Aslen biz Boşnak göçmeniyiz, dedem ve akrabaları Osmanlı döneminde şu an Sırbistan Karabağ’a bağlı olan Akkova’dan, İzmir, Çanakkale ve Balıkesir bölgesinde göç etmişler. Benim dedem ise Balıkesir ili Edremit ilçesine göç etmiş ve orada yıllarca çiftçilik yapmış. Ben tarihini ve nedenini tam olarak bilmediğim bir tarihte şu an Seyhan ilçesine bağlı Yeşilyurt mahallesine göç etmişler” (K.B. ile yapılan görüşme).

“Benim dedem 1800’lü yıllarda Suriye’ye bağlı Hama ili Masyaf ilçesinden Adana iline göç etmiştir. Göç etme sebebi ise yaşadığı köyde kız alıp verme konularına bağlı olarak bir takım tartışma yaşanmış ve bu tartışmalara taraf olmamak istemesidir. Ayrıca köyde bulunan yoksulluk ve kıtlığı da bahane ederek bu bölgeye göç etmiş” (M.R.Ö. ile yapılan görüşme).

“Biz bey mahallesine 1890’lı yıllarında Suriye’nin Lazkiye bölgesinden yoksulluk nedeniyle gelmişiz” (Ş.Ö. ile yapılan görüşme).

“Ben 2004 yılında evlilik nedeniyle Gaziantep ilinden Adana’ya geldim. Eşimde Kahramanmaraş ili Pazarcık ilçesindedir. Eşimin ailesi Pazarcık ilçesinde yaşadığı kan davası nedeniyle 1986 yılında Seyhan ilçesine bağlı Denizli mahallesine gelmiş. Burada 30 yıla yakın ikamet ettikten sonra Fatih Mahallesine taşınmışlar ve yaklaşık 10 yıldır da birlikte Fatih Mahallesinde yaşamaktayız” (K.A. ile yapılan görüşme).

“Ben Osmaniyelim ancak 2014 yılında Ankara ilinden tayin nedeniyle Adana’ya geldim” (A.Y.K. ile yapılan görüşme).

“Babam 1975 yılında Aksaray ilinde yaşadığı siyasi sıkıntılar nedeniyle Adana’ya gelmiş, anne tarafım da mübadele döneminde Yunanistan’dan Adana’ya gelmişler” (Y.T. ile yapılan görüşme).

“Benim annem ve babam aslen Tarsus ilçesinin Gülek boğazının olduğu yerdendir. Ailem 1988 yılında Adana’ya fabrika da çalışmak amacı ile gelmiş” (T.Ö. ile yapılan görüşme).

“Benim ailem buraya Gaziantep İslâhiye ilçesinden 1980 yılında ortaya çıkan siyasi sebeplerden dolayı göç etmiştir. Ancak ben aslen Erzincanlıyım” (H.A. ile yapılan görüşme).

“Ben 1963 yılında Yozgat ilinden Adana’ya yokluktan göç ettim. Buraya yanımda bulunan köylümle birlikte göç ettiğimiz de kimsemiz yoktu. Otobüsle Adana’ya geldik şans eseri Şakirpaşa mahallesinde bir tekstil atölyesinde iş bulduk hem çalıştık hem de orada kaldık” (S.Y. ile yapılan görüşme).

“Dedem aslen Elâzığ ili Baskil ilçesi Kadıköy Mahallesi nüfusuna kayıtlı iken nüfus kütüğünü sonradan Adana ili Ceyhan ilçesi Sağkaya köyüne taşımış ve bizim nüfus kütüğümüz de burası görünmektedir. Dedem 1952 yılında memlekette yaşanan birtakım sorunlar nedeniyle Adana’ya gelmiş. Gelme sebebi de aslında dedem kumar düşkününü biriymiş, bu yüzden dedem ve çocuklarını köyden sürgüne göndermişler” (İ.E. ile yapılan görüşme).

“Ben aslen Şanlıurfalıyım, ben küçükken yani yaklaşık 90 yıl önce babam Şanlıurfa ilinde bulunan yokluk nedeniyle Ceyhan ilçesine göç etmiş ve burada babam tabla ile meyve ve sebze satardı. Bizde tarlada annem ve kardeşlerimle birlikte ırgatlık yapardık. O zamanlar bizim gibi dışarıdan gelen çok insan yoktu. Bizim gibi gelmiş olanlarda pamuk tarlalarında ırgatlık yapardı” (F.V. ile yapılan görüşme).

“Bizim Adana’ya gelişimiz benim bildiğim kadarıyla Suriye Lazkiye’de yaşayan dedemin 1800’lü yıllarda tek başına Adana’ya gelmesiyle başlamıştır. Dedem şu an yaşadığımız Mürseloğlu köyüne yerleşmiş ve buradan bin dönüm tarla satın almış ve burada çiftçilik yapmış. Sonrasında Adana’da yine bizim gibi fellah olan nenem ile evlenmiş ve dünyaya babam gelmiş” (M.K. ile yapılan görüşme).

“Ben aslen Elazığlıyım, benim ailem Elazığ ilinden ilk Mersin ili Tarsus ilçesine göç etmiş oradan da 1971 yılında Seyhan ilçesi Yeşilevler mahallesine göç ettik. Babamlar Tarsus ilçesinde yaşarken Yeşilevler mahallesinde kerpiçten yapma bir ev satın almışlardı. Esasen Yeşilevler mahallesine göç etme sebebimizde bundan dolayıdır. 1981 yılında ise bu evi gecekonduya çevirdik ve o şekilde yaşadık. Bizim Yeşilevler mahallesine göç ettiğimiz dönemlerde esasen Yeşilevler Mahallesi çok elit bir mahalleydi İncirlik üssünde görevli ABD askerleri bile bu mahallede ikamet ederlerdi” (R.A. ile yapılan görüşme).

“Babam aslen Bitlis ili Adilcevaz ilçesinden, Annem de Adana’nın yerlisidir. Annem ve babam öğretmen olarak görev yaptığı Bitlis ilinde tanışmış ve evlenmişler. Annem Adanalı olması nedeniyle 1968 yılında babamlar Adana iline taşınmış ve burada annemin ailesinden kalma döşeme mahallesindeki evine yerleşmişler” (U.M.Ş. ile yapılan görüşme).

“Benim ailem aslen Siirtli olup 1970’li yıllarda Siirt ilinde yaşanan kan davası nedeniyle Adana’ya göç etmek zorunda kalmış. Adana’ya geldiklerinde ise doğudan göç eden insanların o dönemlerde ilk uğrak yeri olan Hürriyet mahallesinde bulunan Abdo’nun kahvehanesine gelmişler. Abdo o dönemlerde önemli biriymiş ve doğudan gelen insanların mahallelere dağıtımını ve barınacakları yere o karar veriyormuş” (Ö.A. ile yapılan görüşme).

“Benim dedelerim Suriye’nin Lazkiye bölgesinden 1800’lü yıllarda Hatay İskenderun’a gelmişler. Sonrasında ise oradan da Adana iline göç etmişler. Adana ilinde ise bugün Seyhan ilçesine bağlı olan Hürriyet mahallesine yerleşmişler” (Ö.H. ile yapılan görüşme).

“Ben aslen Adıyaman ili Besni ilçesindenim, ben Adana’ya Gaziantep ilinden 2013 yılında tayin nedeniyle geldim. Şu an Seyhan Kaymakamlığında görev yapıyorum. Benim anne tarafım Adıyaman/Besni’den 1970 yılında Adana iline göç etmiş, babam ise annemle evlendikten sonra Adana’ya göç etmiş” (A.Ş. ile yapılan görüşme).

Ülkemizin ekonomik yapısı hayvancılık ve tarıma dayalı iken tarımda başlayan makineleşme, kırsal bölgelerde mevcut olan tarım arazilerinin miras yoluyla paylaşılması ve iklim değişikliği nedeniyle zamanla toprakların verim değerinin düşmesine bağlı olarak aile ya da bireyler göç etmek zorunda kalmıştır. Yaşanılan bu göç hareketliliklerinden sonra ise kırsal alan ile kentsel alan arasındaki fark daha da belirgin hale gelmiştir. Kırsal alanların kültürel, sosyal ve ekonomik yapısı kentlerin daha çekici görünmesine sebep olmuş ve böylelikle kırsaldan kentlere doğru, yoğun göç hareketliliği yaşanmıştır.

“Ben aslen Mardin Midyatlıyım. Seyhan ilçesinde Havuzlabahçe mahallesinde yaşamaktayım. Adana iline göç etme sebebimiz Midyat ilçesindeki işsizlik ve yoksulluktur. Zaten benim gibi Adana’ya Midyat’tan gelen çok hemşehrim vardır” (E.Ö. ile yapılan görüşme).

“Benim ailem Irak Süleymaniye’den Adana ili Karataş ilçesine kaç kaç dedikleri dönemde oradan kaçarak Karataş ilçesinde bizim gibi o bölgelerden göç eden ailelerin yanına sığınmışlar. Karataş ilçesinde bir süre oturduktan sonra Seyhan ilçesinde bulunan Türkocağı mahallesine taşınmışlar ve dedem orada kahvehane işletmeye başlamış amcam farklı bir işle meşgul olmuş” (Ş.T. ile yapılan görüşme).

“Ben halen Fatih Mahallesi muhtarı olarak görev yapmaktayım. Benim dedelerim Erzurum ili Horasan ilçesinden Adana ili Karaisalı ilçesine göç etmiş ve halen de aile büyüklerim Fadıl köyünde yaşamaktadır. Babam çalışmak amacıyla 1966 yılında Fatih mahallesine gelmiş ve bizim gibi genelde Karaisalıların yaşam alanı olan Fatih Mahallesine yerleşmiştir” (V.İ. ile yapılan görüşme).

“Ben Dumlupınar Mahalle muhtarı olarak görev yapmaktayım. Biz aslen Mardin’in Midyat ilçesindeniz. Ben 4 yaşında iken yaşadığımız yerdeki işsizlik ve yoksulluğa bağlı olarak

1980 yılında babam evimizi halen yaşadığımız Dumlupınar mahallesine taşıdı” (Ş.D. ile yapılan görüşme).

“Ben aslen Mardin ili Midyat ilçesindenim. Benim gençlik yıllarımda Mardin ilindeki işsizlik ve yoksulluk nedeniyle babam 1990 yılında Dumlupınar mahallesinde yaşayan akrabalarımızın yanına göç etme kararı aldı ve evimizi buraya taşıdık” (C.U. ile yapılan görüşme).

“Ben Yenibey mahallesinde ikamet etmekteyim. Benim babam aslen Sivaslı olup annem ise Adanalıdır. Babam Adana’ya 1975’li yıllarda çalışmak amacıyla gelmiş ve burada annemle tanışmış ve evlenmişler” (U.İ.P. ile yapılan görüşme).

“Ben aslen Muşluyum. Babam Muş ilinde yaşamış olduğu geçim sıkıntısı nedeniyle 1990 yılında Adana iline gelmiş” (H.C.Ö. ile yapılan görüşme).

“Ben aslen Mardin Derik ilçesindenim ve Seyhan ilçesinde Mithatpaşa mahallesinde yaşamaktayım. Babam 1980 yılında çalışmak amacıyla Adana iline gelmiş ve burada annemle tanışmış ve evlenmişler. Annem de aslen Diyarbakır Çermiklidir. Annemin ailesi 1950 yılında Adana iline gelmiş ve halen oturduğumuz evi yapmışlar. Annem ve babam da evlenince o eve yerleşmişler. Babam ve annem fabrikada çalışıp emekli oldular” (M.E. ile yapılan görüşme).

“Ben aslen Mardin ili Saruh ilçesindenim ve Seyhan ilçesi Hürriyet Mah. ikamet etmekteyim. Adana’ya ilk dedem iş amaçlı gelmiş ve Adana’ya geldiğinde burada gazoz üretip satmıştır” (Y.K. ile yapılan görüşme).

“Ben aslen Şanlıurfalıyım ancak 2000 yılından bu yana Adana ilinde yaşamaktayız. Babam Adana’ya çalışmak için gelmiş” (E.P. ile yapılan görüşme).

“Ben aslan Adıyaman Besni ilçesindenim. Benim ailem yaklaşık 60 yıl önce tarım işçisi olarak Adana iline gelmiş ve Dumlupınar mahallesine yerleşmiştir” (B.S. ile yapılan görüşme).

“Ben aslen Mardin Midyatlıyım. Biz yaklaşık 30 yıl önce buraya çalışmak amacıyla ailemle birlikte geldik” (İ.A. ile yapılan görüşme).

“Ailem yaklaşık 100 yıl önce Suriye’nin Lazkiye kentinden Adana’ya çiftçilik yapmak amacıyla gelmiş” (A.C.Y. ile yapılan görüşme).

“Ben aslen Mardin Midyatlıyım. Benim dedem 1960’lı yıllarda mevsimlik işçi olarak Adana’ya yazın gelip kışın geri gidiyormuş. 5 yıl boyunca böyle sürekli gidip geldikten sonra Hürriyet mahallesinden ev tutuyor ve babamları Adana’ya getiriyor” (H.K. ile yapılan görüşme).

İnsanları göçe zorlayan sebeplere bakıldığında görüleceği üzere; kırsal alanda hızla artan nüfusa karşın düşük ekonomik bütçe nedeniyle insanların geçim sıkıntısı yaşaması, iş olanaklarının ise sadece kent merkezlerinde bulunan fabrika ya da devlet kurumlarınca sağlanıyor olmasıdır. Ayrıca kırsal alanda yaşayan yoksul halkın kültür, bilgi ve görgü gibi değer yargılarını kent merkezlerinde olduğu gibi yükseltecek mekanizmaların oluşturulamamış olmasıdır. Buna bağlı olarak doğu ile batı arasındaki kalkınma düzeyi, iş olanakları, sosyo ekonomik gelişmişlik,

toplumsal ve çevresel faktörlerdeki eşitsizliğe bağlı olarak insanlar bulundukları bölgeden hayata tutunabilecekleri yeni yerlere göç etmek zorunda kalmıştır.

“Ben aslen Mardin Midyatlıyım. Biz aile olarak 1985 yılında Adana’ya çalışmak amacıyla geldik” (İ.T. ile yapılan görüşme).

“Ben aslen Mardinliyim ve Gülbahçesi Mahallesiinde ikamet ediyorum. Babam yaşadığı sağlık sorunları nedeniyle 1990 yılında Seyhan ilçesi Mirzaçelebi mahallesinde yaşayan akrabalarımızın yanına göç etmiş” (A.A. ile yapılan görüşme).

“Ben aslen Konya Ereğliliyim ve Onur Mahallesiinde ikamet ediyorum. Biz Onur mahallesine 1990’lı yıllarda Adana’da çalışmak amacıyla göç ettik” (M.K.İ. ile yapılan görüşme).

Bireyleri göç etmeye iten farklı birçok neden bulunmakta olup katılımcılardan edinilen bulgulara göre Seyhan ilçesinde yaşanan göç olgusunun en önemli sebebi Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde bulunan işsizlik olduğu ifade edilmektedir. Bu manada birey ya da aileler düzenli bir gelir ile çeşitli iş imkânlarına erişebilmek amacıyla göç etmek zorunda kalmıştır. Aynı zamanda Doğu ve Güneydoğu bölgesinin iklim yapısının sert, iş imkânlarının az ve çalışma koşullarının güç olması, sağlık, eğitim ve ulaşım erişimindeki problemlerinde fazla olması insanları göç etmeye sürükleyen itici neden olarak görülebilir. Ayrıca Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde ortaya çıkan terör sorunu göçe etki eden başka bir önemli unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Terör kaynaklı göç eden katılımcıların genelde aile olarak göç ettikleri görülmektedir. Ortaya çıkan göç olgusunun korku/güvensizlik, çevre baskısı ya da devlet desteğiyle yapıldığı görüşme bulgularından çıkarılmaktadır. Terör nedenli göçlerin günümüzde çok fazla kalmadığı ancak diğer sebeplere bağlı olarak özellikle Doğu Güneydoğu bölgesinden göçlerin halen devam ettiği ifade edilmektedir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesi illerinin nüfusuna kayıtlı kişilerin çevre illerin nüfusun kayıtlı insanlarla göç etme sebeplerinin genel itibariyle aynı olduğu ancak terör ve töre olgusunun farklılık oluşturduğu belirtilebilir. Katılımcıların göç nedenlerine ilişkin söylemlerinden anlaşılabacağı üzere toplumsal sorunlar, terör ve ekonomik kaygılar insanları göç etmeye zorlayan sorunların başında geldiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda birey ya da aileler, Seyhan ilçesine iş/ya da meslek edinme imkânı edinmek, ulaşım, sağlık, güvenlik ve eğitim gibi temel ihtiyaçlara ulaşmanın daha kolay olduğu düşüncesiyle göç ettiği belirtilebilir.

4.3. Göçün Toplumsal Yapıya Etkisi

İnsanlar daha konforlu bir yaşam sürme isteğiyle uluslararası ya da ülke içi bir yerden başka bir yere doğru yapmış oldukları yer değiştirme eylemleri neticesinde ortaya çıkan göç olgusu, göç veren ve göç edilen ülke ile göç edenler açısından birçok olumlu ve olumsuz sonuçları olan bir eylemdir. İç ve uluslararası göç sonucunda; değişik kültürlere sahip bireylerin bir arada hayat sürme zorunluluğu, kültürel kaynaşmanın olumlu ve olumsuz açılardan gerçekleşme süreçlerini ortaya çıkardığı gibi bir takım sosyo-kültürel çatışmayı da beraberinde getirmektedir. Çünkü özellikle uluslararası göç eylemi, kültürel açıdan birbirine hiç benzemeyen insanların bir arada yaşama, iletişim engellerini aşma ve buna benzer farklılıkların üstesinden gelme gibi önemli sorunları da bünyesinde barındırmaktadır.

“Seyhan ilçesi genel olarak gecekondulaşmanın yoğun olduğu bir bölgedir. Buna bağlı olarak da kent genelinde çok sayıda çıkmaz sokak, alt yapı ve işsizlik sorunu bulunmaktadır. Göç Seyhan ilçesini bu nedenle olumsuz etkilemiştir. Ayrıca kent genelinde uyuşturucu kullanımı da çok yaygındır” (Adana Büyükşehir Belediyesi Mezarlıklar Daire Başkanı Sn. Ergin Kiser ile yapılan görüşme).

“Adana’da yaşanan göç hareketliliğine baktığımız zaman doğu illerinde yaşayan ekonomik ve kültürel anlamda geri kalmış bazı kişilerin Adana’ya gelmesi ile başlamıştır. Bu da aslında şöyle oluyor, aileden bir kişi geliyor bir yere küçük bir gecekondu yapıyor, birkaç ay sonra oradan bir akrabası daha geliyor hemen onun yanına oda bir gecekondu yapıyor ve böylelikle aileler buraya gelip yerleştikten sonra da yerleştikleri bölgede gecekondulaşma tarzı dediğimiz hayat yapısı ortaya çıkmış oluyor. Çarpık kentleşme beraberinde altyapı sorunu ile birdenbire kentin imar planının olumsuz etkilenmesine sebep oluyor. Dönemsel olarak çıkan imar afları da bunları illegal halden legal hale getiriyor ve şehirde hizmet vermek imkânsız hale gelmekte olup bu durumda kültürel yozlaşmaya sebebiyet vermektedir. Aynı bölgeden gelen insanlar kendi içerisinde kendi mahallesinde hep yan yana ev yapıyor ve yaşadıkları mahalle komple o geldikleri şehrin yapısıyla kültürene bürünmüş oluyor. Yani hemşehri bağına bağlı olarak mahalleler ya da sokaklar oluşturulmuş oluyor. Bu insanların Adana’nın yapısına uyum sağlamama sebeplerinden biri de bu durumdur aslında. Ayrıca o mahallenin içerisinde de kolay kolay başka ilden göç etmiş birileri de giremiyor. Örneğin Barbaros Mahallesinde genel olarak Mardinliler yaşamaktadır. Aslında bu durumda her mahalle için farklı bir kültürel yapıya sebebiyet vermektedir. Adana göç alan bir şehir olduğu gibi çarpık kentleşmenin de en yoğun yaşandığı şehirlerden biridir” (M.G. ile yapılan görüşme).

“Seyhan çok fazla göç alan bir ilçemiz. Ortalama 800 bin olan gece nüfusu dışında işyerlerinin yoğunluklu olması sebebiyle gündüz nüfusu yaklaşık 1,2 milyona kadar ulaşabilmektedir. Diğer göç gruplarının yanında gündüz göçü de yaşanmaktadır. Ancak ilçemizde bu nüfus hareketliliğini karşılayacak sistem alt yapı mevcut değildir. Seyhan da ki yapıların büyük bir çoğunluğu ruhsatsızdır. İnsanlar bir şekilde buraya eşinin dostunun yanına gelmiş ve sonrasında burada kendilerine gecekondu yaparak yaşamaya başlamışlardır. Adana’ya dışardan bir gözle baktığımda; buraya göç eden insanların büyük bir çoğunluğu buradaki toprak verimliliği sebebiyle bir şekilde hayata tutunmanın yolunu öğrenmiş ve burada yaşamaya devam etmişlerdir. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşayıp genel olarak işsiz ve nitelikli olmayan insanlar buraya aileleri ile gelerek tarım işçisi olarak çalışmaktadır. Özetle; Seyhan da mevsimlik tarım işçileri, Suriye de savaştan sonra gelen

sığınmacılar ve sürekli olarak yaşamaya gelen Doğu ve Güneydoğu'dan gelenler olarak göç edenleri sınıflandırabiliriz. Yalnız gelip sonradan ailesini de buraya getiren çok sayıda aile olduğu görülmektedir. Ancak özellikle mevsimlik işçi olarak gelenlerin yaşam alanları olan tarım arazilerinin olduğu bölgelerde hiçbir altı yapı sistemi bulunmamakta olup tarımda çalışanların geneli çadırlarda sağlıklı koşullarda yaşamaktadırlar. Yani tarım arazilerinin olduğu hiçbir yerde insani koşullarda yaşayabilecek altyapı mevcut değil. Çadırlarda kalan tarım işçilerinin banyo, hijyen ve sağlık sorunları baş göstermekte olup bu sorunlara ilişkin Seyhan Belediye Başkanlığınca gerekli sağlık hizmeti ile hijyen için bir takımlar destekler verilmektedir. Ayrıca tarım işçilerinin çocuklarının sadece sağlık değil eğitim sorunu da var. Yani Adana'ya tarım işçisi olarak gelen bu insanlar, anne baba olarak çalışmaya geliyor ama çocuk da çalışmaya başlıyor. Çocuk çalışmaya başladığı için eğitim hayatı sonlanmak zorunda kalıyor. Aslında bu bir kısır döngü olarak devam etmektedir. Yani yoksulluk kısır döngüsü diye bir şey var. Anne baba yoksul, eğitimsiz, doğan çocuk da o aileye doğuyor. Çocuğun ihtiyaçları tam olarak karşılanamıyor, çocuk belli bir yaşa geldiğinde eğitimden uzak kalıyor ve o da ucuz iş gücü içine giriyor ve bu sistem de kendisini sürekli yeniliyor aslında. Esasında biz kent olarak bir sosyal patlama yaşıyoruz. Yoksulluk kısır döngüsü ekseninde birçok çocuk madde bağımlısı olarak karşımıza çıkıyor. Seyhan'da bir de bu göçlerin böyle bir boyutu var. Yani biz şu anlamda hem ekonomik olarak hem sosyal olarak hem eğitim anlamında hem Seyhan'ın altyapısı anlamında çok ciddi sıkıntılar yaşıyoruz ve yaşayacağız. Çünkü dediğim gibi Adana diğer birçok ile göre gıdaya rahat erişebilen insanlarla dolu. İnsanlar da bunun için bu bölgeyi tercih etmeye devam ediyor. Zaten kimse gidip de ağır sanayide çalışmak istemiyor. Deniz desenez burada, toprak desenez burada. Ancak Tarım arazileri üzerinde ciddi bir yapılaşma var. Tarım yapılacak alanların daraldığını fark edecek bilinçli bir insan topluluğuyla ne yazık ki karşı karşıya değiliz. Adana meselesi, Seyhan meselesi. Ülkenin dört bir tarafından gelen insanlar var Seyhan'da. Yani her bölgeden yoğun göç alması nedeniyle hem kentleşme açısından hem de sosyo-ekonomik yönden olumsuz etkilenmektedir” (E.E.Ö. ile yapılan görüşme).

“Seyhan ilçesi Adana'nın merkezi konumundadır. Dolayısıyla göç Adana'yı nasıl etkilemişin cevabıdır aslında Seyhan ilçesindeki etkisi. Çünkü Adana özellikle geçmiş yıllarda aş ve ekmeğin bol olduğu yer olarak bilinirdi. Yine Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşayan insanlar açısından havanın sıcak ve iş imkânlarının çok olması nedeniyle de çok tercih edilen bir bölge olmuştur. Seyhan ilçesinde gerçekleşen göçler genel olarak birbiriyle benzer özellikler taşımaktadır. Yani önce biri gelmiş tarlada ya da fabrikada çalıştıktan sonra iş imkanı'nın fazla olmasından dolayı akraba ve çevresini getirmiştir. Seyhan ilçesi böylelikle yoğun göçe maruz kalmıştır. Nitekim günümüzde birçok nitelikli fabrikanın kapanmış olması, tarım arazilerinin azalması ve tarımda ki maliyetlerin yükselmesi nedeniyle 1970 yılı itibariyle yoğun göçe maruz kalan Adana şuan göç alan değil göç veren bir bölge haline gelmiştir. Maalesef bölgemizde yaşayan insanlar yaşanan bu yoğun göçler sonrasında artık iş bulmakta zorlanmakta olup özellikle üniversite mezunu nitelikli gençlerin işsizlik nedeniyle bölgeden göç etmek zorunda kalmaları Adana için çok üzücü ve düşündürücü bir durumdur. Bu problemin önüne geçilmesi için gerekli tedbirlerin alınması ise kentin ileriki yılları için çok önemlidir. Sanayide uygulanan teşviklerin sonlandırılması bazı büyük fabrikaların kapanması sonucunda yaşanan mağduriyetler esasında kentin hem seçilmiş hem de atanmışlar düzeyinde ne kadar sahipsiz olduğunun bir göstergesidir. Bu konular üzerinde herkesin birlik olarak yaşanan sorunları dile getirip çözümler üretmesi gereklidir. Bu sorunların çözümü için parti ayrımı yapmadan söylüyorum çünkü gerçekten Adana hem sanayisiyle, hem de şehrin ortasında geçen güzel bir nehre sahip olan bu denli güzel bir alandır. Dolayısıyla tüm güzel özellikleri bünyesinde barındıran Adana'nın yeterince destek ya da teşvikleri alamadığını düşünüyorum. Bunun göstergesi olarak da yanı başımızda bulunan Gaziantep, Mersin, Kayseri ve Konya'nın gelişmişliğine baktığınızda kentin ne kadar geride kaldığını daha net görebiliyoruz. Ben aslen Sivaslıyım, Sivas'ta kentin genelini ilgilendiren bir sorun olduğunda halk, yönetici ve siyasiler birleşir o sorunun çözümü için ne gerekiyorsa yapmaya gayret eder ancak bu durum Adana için böyle değildir. Geçmişten günümüze doğru ortaya çıkan sorunların çözüm yoluna gidilmiş

olsaydı bugün Adana gurbete giden insanların memleketi değil de gurbetten gelen insanların memleketi olurdu. Uyuşturucu kullanım oranının kent genelinde ciddi artış göstermesinin en büyük sebeplerinin başında da yine işsizlik gelmektedir” (G.G. ile yapılan görüşme).

Özellikle Seyhan Belediyesinde görevli bürokratların Seyhan ilçesi hakkında aktarmış olduğu bilgilere bakıldığında; ortaya çıkan göçlerin Seyhan’ın toplumsal yapısında büyük tahribatlar oluşturduğunu belirtmek mümkündür. Kent genelinde göç eylemine bağlı olarak oluşan çarpık yerleşim beraberinde kentin yapısında bozulmalara sebebiyet verdiği gibi şehir hayatının kırsala göre görkemli olan yaşantısı göçmenler üzerinde bu hayatı en kısa sürede gerçekleştirme ve yaşama arzusunu da ön plana çıkarmaktadır. Bu hissiyatta özellikle bazı genç yaştaki göçmen bireylerin marjinal gruplar ile tanışmasına vesile olmaktadır. Nitekim göçmenlerin var olan kültür ve değer yapıları onların şehir hayatına ve şehirde yaşayanlara olan yaklaşımlarında ki ön yargılarını yıkmakta tereddüt yaşamalarına neden olmaktadır. Buna etken olan husus ise alışılmış ya da dayatılmış kültür, inanç ve aşiret gibi kurallar ile diğer bir taraftan cazibesiyile bunları unutturmaya zorlayan yeni bir yaşam tarzıdır. Bu iki ayrı dünya arasında anne, baba ya da aile büyükleri genelde çocuk ve gençlerle şiddetli fikir ayrılığına düşmekte olup yaşanan bu kavga ve çatışmalar nedeniyle çocuklar ailelerinden bile kopabilmektedirler. Bunun haricinde kent yaşamına uyum sağlayanlar kentlileşme sürecini sorunsuz atlatırken, zorlanan ya da sağlayamayanlar ise kentin zorlu yaşam şartlarında yok olup gitmektedirler. Bilindiği üzere göçmen bireyler Seyhan ilçesinde olduğu gibi içinde bulunduğu toplumla tam manasıyla bir bütün olmakta güçlük yaşamaktadırlar. Göç eden bireylerin göç ettikleri bölgede ki gecekondu tarzı kırsal yaşam alışkanlıklarını Seyhan’da da sürdürme eğiliminde oldukları hatta gecekondulaşmanın yoğun olduğu mahallelerde alışagelmış yaşam tarzlarına uygun hareket ettikleri görülmektedir.

“Benim çocukluk yıllarımda yaşadığımız Seyhan ilçesinin güneyinde kalan Meydan Mahallesi çok nezih bir mahalleydi. Siyasi görüş ayrımı olmayan, komşuluk ilişkisinin üst safhada olduğu bir yaşam alanıydı. Herkes birbirlerinin evine girer çıkar, mahallede kimler oturuyor herkes birbirini tanırdı. Yani babamın geldiği dönemler ile benim çocukluk yaşlarımda bu mahalle yavaş yavaş göç almaktaydı ancak genel olarak Adana’nın yerlisi olan Arap halkı yaşamaktaydı. Babam bu mahalleye yerleştikten sonra Erzincan ilinden yaklaşık 400 hane bu mahalleye veya civarına göç etti. Genel olarak evlerinin olduğu arsayı burada yaşayan yerli halktan aldılar. Sonrasın da buraya gelip yerleşen Erzincanlılar kentin farklı mahallelerine göç ettiler. Kaldı ki Meydan Mahallesi o dönemlerde herkes tarafından bilinen tarihi bir mahalleymiş. Havaalanı, İl Emniyet Müdürlüğü ve Doğum Evi bu mahalledeydi. 1990’lı yıllarda mahalleye çok sayıda Ağrı, Adıyaman, Şanlıurfa ve Diyarbakır’dan gelen oldu. Şu an Adana’da bulunan Erzincan ili Tercan ilçesinden gelen insanların hepsi babamdan sonra Adana’ya gelmiştir. Ben 1984 yılında memur olarak işe başlamam üzerine Meydan Mahallesinden ayrıldım ayrılma sebebim ise mahallede memur olarak çalışan insanların yok denecek kadar olması, mahallenin eğitim seviyesinin düşük olduğu ve göç almaya başlaması üzerine ben kentin kuzey mahallesinde bulunan Yeşilyurt mahallesine geçtim ancak ailem orada

oturmaya devam etti. 1990 yılından sonrasında Seyhan ilçesi yoğun göç almaya başladıktan sonra kentin kentleşme yapısı genel olarak bozuldu ve verimli tarım arazileri üzerine kaçak yapılaşma yapılarak adeta kent bir gecekondu kenti oldu. 1990 yılı itibariyle kentin güney mahallerinde göç nedeniyle ikamet eden ailelerin genel olarak çocuklarının okula gitmediği ve tarım arazilerinde gündelikçi olarak çalıştığı bir dönem olmuştur” (V.K. ile yapılan görüşme).

“Benim çocukluk yıllarımda yaşadığım mahalle ve civarındaki mahalleler genel olarak Adana’nın yerlisi olan halkın yaşadığı mahallelerdi. Ya da Adana ilinin komşusu olan illerden gelen insanların yaşadığı halktan oluşmaktaydı. Çocukluk dönemimdeki 1970’li yıllarda genel olarak iş amaçlı, husumet ya da kan davası gibi sebepler ile gelen insanlar varken 1990’lı yıllardan sonra bölge yoğun olarak Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinden göç almaya başlamıştır. Bu tarih itibariyle birçok mahallenin demografik yapısı değişti. Bazı mahallelerde örneğin Hürriyet mahallesinde Siirtli, Barbaros mahallesinde Mardinli gibi komple mahallenin nüfus yapısı değişmiştir. Kentin güneyinde meydana gelen göç kentin fiziki yapısını değiştirmiş ve tarım arazileri çarpık kentleşme ile dolmuştur. Suriye de ortaya çıkan savaşla birlikte Mirzaçelebi, Hürriyet ve Kocavezir gibi o civarda bulunan tüm mahalleler Suriyelilerle dolmuş ve yerli halk ile daha önce göç yoluyla gelen insanlar buradan göç etmek zorunda kalmıştır. Seyhan ilçesinde ciddi oranda suç oranı artmış, uyuşturucu kullanım yaşı düşmüş ve yaygınlaşmıştır. Bunda en büyük etken ise göçtür. Seyhan ilçesinde yaşanan yoğun göç kentte işsizlik, çevre kirliliği, çarpık kentleşme ve sağlıksız bir yaşam gibi birçok unsur olarak ön plana çıkmıştır” (B.İ. ile yapılan görüşme).

“Benim Gürselpaşa mahallesine geldiğim dönemlerde mahalledeki evler tek katlı beton arma veya ahşaptan yapıydı. Bina olmayan yerler ise genel olarak portakal ve sebze bahçesiydi. Bölgeye o dönemlerde göç edenlerin geneli iş amaçlı veya Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşamış olduğu husumet ya da kan davası nedeniyle gelenler bulunmaktaydı. Ancak 2000’li yıllarda mahalle çok göç aldı ve gelenlerin geneli Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşanan terör olaylarına bağlı olarak gelmişlerdi. 2000 yılından sonra mahalleye gelen insanlar yaygın olarak mahallede bulunan kamu arazilerinin üzerine tek katlı beton arma ya da çinkolu evler yaptılar. Bu süreçten sonra mahallede gecekondulaşma hızlı bir şekilde yayıldı. Gürselpaşa mahallesine ilk geldiğimiz yıllarda hiçbir sorun yaşamadım, mahallenin yerlisi halk bize çok sıcak yaklaştı ancak mahalleye sonradan göç eden insanların bazıları bana senden doğulusun niye bizi “terör” desteklemiyorsun diye baskı kuranlar bile olmuştur. Mahalleye sonradan göç eden art niyetli insanlar sadece benim gibi devlet yanlısı olan insanlarla değil yerli halk ile de büyük sorun yaşadılar. Genel olarak Seyhan ilçesine 1990’lı yılların sonlarından sonra göç eden insanlar kentin yapısını çok hızlıca değiştirdi ve her mahallede gecekondulaşma yayıldı. Tarım arazileri azaldı ve çocukların geneli okula gitmek yerine tarlalarda veya gündelik işlerde çalışıyordu. Okula gidenlerde bölgenin yerlisi olan öğrencilerle kültür çatışması yaşamasına bağlı olarak okullarda kavga bile çıkıyordu” (H.Ö. ile yapılan görüşme).

“Ben göç edip geldiğim de yerleşik halk ile hiçbir sıkıntı yaşamadım. Hepsini bizi kucakladı, evlerini açtı. Ben geldiğim de Pınar mahallesinin her yerinde sebze bahçeleri bulunmaktaydı. Ev çok azdı 2008’li yıllardan sonra apartmanlar inşa edildi ve mahalle çok sayıda göç aldı ve nüfusunda çok ciddi artış yaşandı. Aynı zamanda Fatih Mahallesi de 1990 yıllardan sonra Bitlis ilinden yoğun göç aldı” (C.C. ile yapılan görüşme).

“Biz Şakirpaşa mahallesine geldiğimiz de hiç sorun yaşamadık ancak 1990 yılı itibariyle doğudan terör olaylarına bağlı olarak gelen halk bölgede karışıklığa sebebiyet verdi ve asayiş olaylarında artma yaşandı” (Y.Y. ile yapılan görüşme).

“Benim çocukluk dönemim olan 1990’lı yıllarda mahallede yaygın olarak Adanalılar ile çevre illerden gelenler yaşamaktaydı. Benim çocukluk yıllarımdaki mahallenin yapısı 2000’li

yıllardan sonra bozulmaya başladı, bu bozulmanın ana sebebi Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden mahallenin çok göç almasıdır. Ayrıca mahalleye çok sayıda Suriyeli de gelmeye başlayınca biz Çukurova ilçesinden ev satın aldık ve buradaki evimizi bırakarak 2021 yılında mahalleden taşınmak zorunda kaldık. Benim çocukluk yıllarım da mahallede genel olarak gecekondulaşma hâkimdi ancak özellikle 2000’li yıllardan sonra mahallenin her yanı gecekondulaşma veya birbirine yapışık tek katlı evlerle dolup taştı. Ben bir kadın olarak mahallede rahat rahat dolaşamıyordum hemen laf söz olurdu. Babam zaten emekli bende kamu da memur olduğum için daha rahat yaşayabileceğimizi düşündüğümüz Çukurova ilçesine taşındık. Bizim gibi birçok insan Suriyelilerin bölgeye gelmesi ile buradan göç etmeye başladı” (N.O. ile yapılan görüşme).

“Ben çocukluk dönemi hariç 40 yıldır buraları çok iyi bilirim. Bu mahallelerde önceleri sevgi ve saygı hat safhadaydı. 1980 ve 1990’lı yıllarda mahallede herkes birbirini tanır ve bilirdi. Şu an olduğu gibi gruplaşma olmazdı şu an Diyarbakırlı, Mardinli, İstanbullu ve Gaziantep’li diye halk bölünmüş vaziyettedir. Kimse kimseyi tanımaz ve bilmez. Göç Seyhan’ı sadece kentleşme olarak değil aynı zamanda demografik ve kültür yönünden de çok etkiledi. Orta Seyhan’da yaşayan halk genel olarak uyumlu olarak yaşamakta iken Suriyeliler genel olarak yerli halk ile iç içe girmez, seninle konuşmaz, yemez içmez, temizliğe dikkat etmez esasında kısaca adamlar kentleşmek istemiyor. Hatta Türk vatandaşlığına geçenler var onlarda aynı şekilde davranıyor. Uluslararası göç olgusuna bağlı olarak gelen göçmenler genel olarak, yerli halk ile uyum sağlamazken, iç göç yolu ile gelenler arasında herhangi bir uyum sorunu bulunmamaktadır. Örneğin Selanik göçmenleri ile Gaziantep’liler yaygın olarak bölgede çeşitli tekstil işi yapmaktadır. Diyarbakırlılar kahvehane tarzı işi yapmaktadır. Mardinlilerin Arapları daha yorucu olmayan işler yapmakta iken Mardinli Kürtler daha ağır işlerde çalışmaktadır. Kısacası yerli halk ile göç edip bölgeye gelen diğer insanlar bir uyum için yaşarken, Yabancı uyruklu insanlar genel olarak bu uyumu bozmaktadır” (F.E. ile yapılan görüşme).

“2000’li yıllardan sonra oturduğumuz mahalle ve orta Seyhan’ın geneli doğudan göç almaya başladı. Doğudan göç almaya başlayan bölgenin genel sosyo-ekonomik, demografik, fiziki ve kültürel yapısında değişimler yaşandı. Gecekondulaşma yaygın hale geldi ve en önemlisi mahalle güvensiz ve sokaklarda rahat rahat dolaşamaz hale geldi. Mahalle ve bölgede genel olarak uyuşturucu kullanımı ile farklı çapta illegal işlerle uğraşanların sayısında gözle görülür artış oldu” (Ü.O.B. ile yapılan görüşme).

“Meydana gelen göçler sonrasında mahallenin yapısı bozuldu, gecekondulaşma ile aynı zamanda apartman sayısında artış yaşandı ve buna bağlı olarak da tarım arazileri yok oldu. Son zamanlarda yoğun olarak mahallede yaşamaya başlayan Suriyelilerin mahalle ile uyumunda ciddi oranda sıkıntılar bulunmaktadır” (K.B. ile yapılan görüşme).

“Seyhan ilçesinin güney mahallerinde yaşayan fellahların bir hocası olarak şunu belirtmek isterim ki, 1980 yılından sonra çok farklı tarlalar ve arsalar fellahlar tarafından satıldı ve bu bölgelere özellikle Doğu ve Güneydoğudan göç eden insanlar satın aldı ve kendilerine ev yaptılar. Esasın da biz genel olarak kendi içimize kapalıyız ve dışarıya çok açılmayı istemeyiz ancak bölge genel olarak hizmet almadığı için yerli halk buraları satarak kentin kuzeyine doğru göç etmeye başladı ve genel olarak bu bölgelere doğudan göç eden yurttaşlar yerleşmeye başladı. Nitekim yine de bizlerin nüfusu Akkapı gibi Arapların “fella” yaşadığı mahallelerde çok yoğundur. Bazı mahallelerin yapısı değişti bölündü ve demografik yapısı çok değişti. Göç bir anlamda Seyhan’ın güneyindeki mahalle yapılarını derinden etkiledi. Örneğin bizim Akkapı mahalle muhtarı doğudan göç etmiştir. Özellikle Seyhan ilçesinin güneyi yaşanan göçten dolayı tabiri caizse Hindistan gibi varoş kalmışken Adana ilinin kuzeyi modern hale gelmiştir” (M.R.Ö. ile yapılan görüşme).

“Göç Seyhan ilçesini sadece demografik olarak değil, kentleşme, altyapı, eğitim, işsizlik ve suç oranında artış gibi birçok konudan etkilemiştir. Genel olarak göç, Seyhan’ı olumsuz olarak etkilemiştir. Verimli tarım arazilerinin üzerinde çarpık kentleşme inşa edilmiş ve Seyhan ilçesi genel olarak gecekondu kenti haline gelmiştir” (Ş.Ö. ile yapılan görüşme).

“Denizli mahallesinde yaşadıkları süre içerisinde eşimin ailesi ve benim tanıdıklarım hiç sıkıntı yaşamamış uyumlu bir şekilde yaşamışlar. Ancak 2000’li yıllarda mahalle Doğu ve Güneydoğudan yoğun göç almaya başladıktan sonra mahallenin yapısı bozuldu. Bazı terör yanlıları mahallede olay çıkararak yerli ve çevre illerden gelen halkın kuzeye doğru göç etmelerine neden oldular. Genel olarak Denizli ve Fatih mahallesinde gecekondulaşma çok yoğun olmakla birlikte evlerin geneli kaçak ve ruhsatsızdır. Ancak genel olarak göç edenlerin geneli kente uyum sağlamıştır” (K.A. ile yapılan görüşme).

“Adana ya geldiğimde yaşanılacak nezih ve sorunsuz olarak gördüğüm Pınar mahallesinden ev aldım ve burada yaşamaya başladım. Genel olarak Pınar mahallesinde Adana’nın yerlisi ya da benim gibi çevre illerden gelenler yaşamaktadır. Mahalle de ne yazık ki hem modern yapılar bulunmakta hem de ruhsatsız kaçak yapılar. Bu da mahallenin genel görünüşünü bozmakta ve tam manasıyla modern denilen Mahallede bile kentleşmenin gerçekleşmediğini göstermektedir” (A.Y.K. ile yapılan görüşme).

“Reşatbey mahallesine babam ilk yerleştiğinde her yerde portakal bahçeleri varmış. Babamda evin bahçesine portakal ağacı dikmiş her zaman derdi eski halini çok özledim diye. Babamın ilk geldiği dönem de Reşatbey mahallesinde zengin olan elit kesim yaşamış çarşının kuzeyinde herkesin gelemediği nezih bir mahalleymiş. 2000’li yıllardan sonra mahallede büyük bir bozulma yaşandı boş arazilere rastgele evler yapıldı. Her yer apartman oldu sokaklar daraldı. Çarşı tarafında oturan ve biraz durumu iyi olan bizim tarafa gelmeye başladı. Onların boşalttığı yere de sonradan göç edenler girdi. Mahallenin her yeri kafe oldu ve özellikle daha önce hiç görmediğim farklı bir kültür nargileci oldu her yer. Sokaklarda yürürken endişe duyar hele geldim. Bazı sokaklara hiç girmiyorum bile. Genel olarak mahallenin yapısı 2000’li yıllardan sonra bozulmaya başladı. Ayrıca tarihi birçok konak bu süreçte yıkıldı ya da tahrip edildi. Şu an mahallede kim oturuyor belli değil. Garip bir şekilde bu mahallede çok sayıda Suriyeli var durumu iyi olanlar buralardan ya ev aldı ya da ev kiralayıp oturuyor. Hatta bizim evimizde bile Suriyeli kiracı vardı. Onu çıkarttık şimdi biz oturuyoruz. Ancak halen aynı binada 3 Suriyeli aile bulunmaktadır. Biz apartman sakini olarak memnunuz bu ailelerden. Eşimin ailesi de Konya Ereğli’den iş amaçlı Seyhan ilçesine gelmişler. Reşatbey mahallesinde silahlı kavgamı dersin, fuhuş mu dersin saçma sapan masaj salonları ile dolu her yer özetle eski nezih halinin yerini varoş bir hal almış durumda” (Y.T. ile yapılan görüşme).

“Benim küçük olduğum dönemlerde Şakirpaşa, Emek ve Havaalanının olduğu yerlere babam karışık derdi ve Mavi bulvar mahallesinden ev satın aldı. 2010’lu yılı itibariyle biz o mahalleden göç ettik. Ancak işim gereği yine biliyor ve takip ediyorum bu mahalleleri. Seyhan ilçesinde özellikle 2000’li yıllardan sonra yoğun göç ile kentleşme, demografik yapı gibi birçok konuda değişim yaşandı” (T.Ö. ile yapılan görüşme).

“Biz mahalleye geldiğimizde nüfus bu kadar yoğun değil geniş bahçesi olan bir yerdi. Mahallenin genelinde gecekondu yaygın haldeydi, ortaya çıkan göçler sonrasında ise mahalledeki boş arazilerin hepsine gecekondu yapıldı. Özellikle mahallede çok fazla Suriyeli var ve bu insanlar yerli halk ile kesinlikle uyum sağlamıyorlar. Ayrıca Şakirpaşa mahallesinde yaygın olarak Adana, Mersin ve Siirtliler yaşamaktadır. Mahallemizde ve Seyhan ilçesi genelinde göç hem demografik hem de kentin fiziki yapısına büyük zarar vermiştir” (H.A. ile yapılan görüşme).

“Şakirpaşa mahallesine 1963 yılında ilk geldiğimde çok ev yoktu her yer bahçe ve bahçe içinde fellahların yaşadığı bağ evleri vardı. Ayrıca o dönem Seyhan’da yaşayanlar D-400 karayolunun sağında ve solunda boyu boyunca bulunan iş yeri ve fabrikalarda çalışmaktaydı. Bizim gibi farklı illerden çok gelen olmuştur ve bu gelenler genel olarak fabrikalarda çalışıyor ya da tarlalarda ırgatlık yapıyordu. Burada yaşayan Araplar daha sonra arsalarını azar azar satmaya başladı ve Arapların haricinde yerli halk ya da bizim gibi göç edip gelenler bu mahallede yaşamaya başladı. 1967 yılından sonra mahalle yoğun göç almaya başladı. Şakirpaşa mahallesi gibi Orta Seyhan’da bulunan tüm mahalleler sanayileşmeye bağlı olarak o dönemlerde çevre illerden yoğun göç aldı. Ben Yozgatlı olduğum halde kütüğüm Adana’dır. Çocuklar okula başlayınca kütüğümü Adana’ya aldım esasen benim gibi çok insan var kütüğünü buraya taşıyan. Burada yaşayan göçmenler ile yerli halk hiç sıkıntı yaşamadı ama bu Suriyeliler ile çok sıkıntı yaşıyoruz. Adamlar yerli halkın bakkalından bile alışveriş yapmazlar o denli bizden uzak duruyorlar. Çok sıkıntılı insanlar resmen ırkçılık yapıyorlar. Sanki Suriye’de ne kadar sıkıntılı insan varsa hepsi buraya gelmiş gibi hissediyoruz. Özellikle batı ya da çevre illerden göç eden insanların çocukları genel olarak okudu örneğin benim çocuklarım doktor ve mali müşavir oldu” (S.Y. ile yapılan görüşme).

Göç olgusunu göç alan ve göç veren bölge olarak ikiye ayırmak daha doğru olacaktır. Çalışma konumuz olan Seyhan ilçesi göç alan bir bölge konumunda olmasından dolayı, göçün kent üzerinde bıraktığı en büyük etkinin coğrafi alan büyümesi olduğunu söylemek mümkündür. Bu büyüme ise nüfus büyüklüğü, nüfus niteliğinin değişmesi ve çarpık kentleşmenin oluşmasına sebebiyet vermiştir. Bu bağlamda göç olgusu Seyhan’da sadece “alt mekânlar arasında yer değiştirme süreci”, yani nüfus hareketi olarak kalmamış aynı zamanda siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel yönleriyle de toplumsal yapıda önemli değişimlerin yaşandığı bir nüfus hareketi olmuştur. Nitekim bu sürecin sonucunda mekânsal ve toplumsal yapıda ciddi değişimlerin yaşandığı görülmekte ve ayrıca beyanda edilmektedir. Ayrıca çalışma sahasında elde edilen tecrübeye; göçmen gruplar yalnız bedensel varlıkları ile göç eylemini gerçekleştirmemiş aynı zamanda geldikleri yerdeki sosyo-kültürel alışkanlıklarını da, yeni yaşam alanlarına taşıyarak kültürel farklılıklarını ortaya çıkarmıştır. Bu durumda yeni kültürel yapının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Çünkü göç olgusu, coğrafi ve kültürel yapıları birbirinden çok farklı olan insanların birbirleriyle temas etmesi ile iletişim kurmasına vesile olmuştur. Kentle uyum sağlama yönünde davranış gösteren göçmenler fikirlerinde değişime giderek yeni fikirler kazanmış, kültürünü zenginleştirmiş ve yaygınlaştırmıştır. Ancak bazı göçmen bireyler belirgin seviyede olan bu sosyo-kültürel farklılıkları nedeniyle kentle olan uyumu yakalayamamış ve toplumdan ayrılarak suça meyilli bir görüntü çizmiştir. Bu uyumsuzluğu yaşayan kişi sayısı da çok fazla olması nedeniyle Seyhan ilçesinin özellikle güney mahallelerinde suç ve suça meyilli olan insan sayısı da çok fazladır. Toplumun huzur ve sükûnetini bozan bu tarz bireylerin toplum içinde saygın bir yeri varmış gibi özellikle sosyal medya platformlarında gösterilmesi, bu yapıların çoğalmasına ayrıca neden olmaktadır.

“Benim çocukluk ve gençlik dönemlerinde Adana’da halk yaygın olarak fabrikalarda çalışır ya da tarlalarda ırgatlık yapardı. 1970 ile 1980 yılları arasında bizim gibi doğudan göç edip gelen insan sayısı çok değildi ve bu yüzden göz alabildiğince her yer tarlaydı. 1990’lı yıllardan sonra büyük oranda kent doğudan göç alınca tarlalar azalmaya başladı, gecekonduhar çoğaldı, işsizlik başladı ve asayiş olaylarında da artış yaşandı. Göç Seyhan ve Adana’yı her yönüyle çok olumsuz etkiledi. Ben yaşım gereğince Adana’nın gecekonduharlaşma sürecine birebir şahit oldum. Özellikle Seyhan’ın bazı mahallelerinde gettolaşma da söz konusudur. Adamlar doğudan geliyor o mahalleye yerleşiyor ve sonrasında kendisinden olmayan başka kimseyi orada barındırmıyorlar” (İ.E. ile yapılan görüşme).

“Benim dünyaya geldiğim yıl yaklaşık 90 yıl önce ailem ırgatlık yapmak üzere Adana’ya göç etmiş. Burada bizim gibi gelen insan sayısı çok azdı onlarda bizim gibi pamuk tarlalarında ırgatlık yapardı. Adananın her yeri tarla ve genel olarak pamuk ekiliydi. Sonra ben Siirtli olan eşimle burada evlendim. Yavuzlar mahallesinde oturduğumuz yerde fabrika vardı zaten o dönemlerde herkes ya fabrikada çalışır ya da tarlada ırgatlık yapardı. Eşim rahmetli olduktan sonra oğlumla yaşamaya başladık, oda evlendi ve memur olunca Gürselpaşa mahallesinde bulunan bir okula atandı. Bizde böylelikle 1980 yılında Gürselpaşa mahallesine göç ettik. Gürselpaşa mahallesine geldiğimizde her yer tarla, ev hiç yok denecek kadar azdı. İnsanlar inek besler süt üretip peynir yapar satardı. Yol yoktu çamurda yürür gider gelirdik. Evimizin yanından büyükçe dere akar ve bu dere suyu sulama kanalına karışırdı. Mahallede o dönemlerde Niğdeliler, Malatyalılar, Elazığlılar, Tunceliler ve Bingöllüler yaşamaktaydı ve hepimiz akraba gibi olmuştuk, kimse kimseye bir şey demez kavga filan olmazdı” (F.V. ile yapılan görüşme).

“Biz fellahlar kendimize ait kültürle yaşamayı sevdiğimiz için önceleri içimize kimse giremezdi, kız alıp verme olmazdı ancak son zamanlarda gençler dışardan kız almaya başladı. Köylerimize dışardan mümkün olduğunca insan gelmesini kabul etmeyiz ve tarlada satmayız. Benim yaşadığım mahallede tarlada çalışan ırgatlar haricinde yabancı yoktur. Doğudan gelen insanlar genellikle Seyhan’ın güneyine yerleşti ve tam anlamıyla bu mahallelerde gecekonduharlaşma oldu. Asayiş çok bozuldu, işsizlik arttı ve uyuşturucu kullanımı çoğaldı. Esasen göç Seyhan ilçesini her yönden çok olumsuz etkiledi” (M.K. ile yapılan görüşme).

“Benim babam gibi fabrikada çalışan insanlar genel olarak Yeşilevler, Şakirpaşa, Dumlupınar gibi D-400 karayolu üzerinde olan mahallelere yerleşmişler. Göç genel olarak Seyhan ilçesini çok etkilemiş, sadece kentleşme olarak etkiledi demek yersiz olur. Bunun yanında işsizlik, uyuşturucu kullanımı, suç ve suç oranında genel olarak artış yaşanmasına neden olmuştur. Ancak gecekonduharlaşma asıl olarak 1980 yılı itibarıyla arttı. Asayiş olaylarındaki artış ise son yıllarda meydana gelmiştir. Şu an ortaya çıkan ekonomik sıkıntılar nedeniyle insanlar cezaevine girersek en azından karnımız doyar diye düşünmektedir. Bu durum sadece göç eden insanlarda değil Adana’nın yerlisinde de olmaya başladı. Çünkü göç edip gelen insanlar buranın yerlisi olan halkı da değiştirdi. Bu değişim sadece demografik yapıda değil kültürel yozlaşma da başladı. Biz Adana’ya göç ettiğimizde hiçbir sıkıntı yaşamadık. Sanki buranın yerlisi gibi yaşadık. Ancak sosyal ve kültürel anlamda bir uyumsuzluk illaki yaşanmıştır. O dönemler alevi, Sünni, Kürt, Türk ayrımı yoktu herkes birbirinden kız alır verir birlik içinde yaşardı. Ancak Suriyelilerin ülkemize gelmesiyle bu uyum sorunu ciddi oranda bozuldu. Özellikle şu an ekonomik sıkıntıya bağlı olarak uyumsuzluklar iyice gün yüzüne çıktı. Şunu açıkça belirtebilirim ben doğudan göç etmiş bir ailenin ferdi olarak okudum mühendis oldum ve şu an da Cumhuriyet Halk Partisi Seyhan ilçe başkanlığı yapıyorum. Yani toplumda genel olarak bir ayrışma yoktu. Lakin şu an böyle demek imkânsız özellikle göç eden insanlar Seyhan’da asayişini ciddi oranda bozuyor ve kutuplaşma meydana geliyor, bu da mafyalaşmanın önünün açıyor. Seyhan ilçesinde kentleşme sorunu var ancak bu sorun düzelir diye düşünüyorum. Bunun çözümü de sadece merkezi hükümet ile birlik beraberlik içinde olur. Onun haricinde bunun çözümü imkânsızdır. Mahallelerdeki gettolaşma ancak böyle çözülür. Kaldı ki

şu an Suriyelilerde gettolaşmış vaziyettedir. Mirzaçelebi, Kocavezir ve Hürriyet gibi mahallelere hemşehri bağına bağlı olarak yerleştiler ve şu an yerli halk burada barınmıyor” (R.A. ile yapılan görüşme).

“Ben şu an Adana Büyük Şehir Belediyesinde görev yapıyor olsam da önceki dönemde Seyhan Belediye Başkanlığı bünyesinde görev yapmam nedeniyle Seyhan ilçesini genel olarak iyi biliyorum. Göç Seyhan ilçesini genel olarak olumsuz etkilemiştir. Çünkü Seyhan ilçesinin genelinde gecekondulaşma yaygın haldedir. Özellikle kentin güneyindeki mahallelerde evler birbirine bitişik, bir evden diğerine nasıl geçtiğinizi bilmiyorsunuz bile ayrıca mahallelerin genelinde gettolaşma hâkimdir. Şunu çok net bir şekilde söyleyebilirim. Seyhan ilçesi artık bir birleşik devletler gibi yani şöyle açıklayayım Muşlu Adanalıyla evlenmiş, Adanalı Vanlıyla evlenmiş, yani karma karışık evlilik bağları oluşturulmuş, bu da kültürlerin değişmesine neden olmuştur. Ayrıca Seyhan ilçesindeki mahallelerin geneli hemşehri bağına bağlı olarak oluşmaktadır. Özellikle Seyhan ilçesinin güneyindeki mahallelerde alt yapı sorunu başta olmak üzere, çevre kirliliği, yeşil alan yetersizliği, işsizlik, eğitimsizlik, suç ve suça karışma oranındaki artış, uyuşturucu kullanımı ve mafyalaşma gibi çok büyük sorunlar bulunmaktadır. Ancak buradaki sorunlar esasında Seyhan ilçesinin de ötesinde tüm Adana’ya sirayet etmektedir. Göçün Seyhan ilçesinde bıraktığı en büyük etkiye bakıldığında ortaya çıkan çarpık kentleşmenin çözümü aslında liyakatli kadro ve merkezi hükümetin desteğiyle çözülebilir. Aksi halde çözümü çok zor olan bir süreçtir. Çünkü Seyhan ilçesinin %75’i kaçak yapılaşmadır. Ayrıca Seyhan ilçesinin sadece güneyinde değil ilçenin kuzeyinde bulunan yeni yerleşim alanlarında bile gecekondulaşma çok yaygındır” (U.M.Ş. ile yapılan görüşme).

“Bizim gibi doğudan gelen insanlar genellikle bir yatak ve bir yorganla gelip burada tarlalarda çalışarak geçimlerini sağlamışlar. Benim babam buraya yerleştikten sonra Siirt’te yaşayan akrabalarımızı da Hürriyet mahallesine çağırmış ve onların da hepsi buraya göç etmiş. Ancak biz buraya geldiğimizde mahallede genel olarak Adanalılar yaşamakta iken doğudan göç edenlerin sayısı artınca yerli halk buradan göç edip başka yerlere gitti. Ancak şu an yerli halktan çok Suriyeliler burada yaşamaktadır. Biz buraya geldiğimiz de sadece Adana’da yaşayan Araplarla sıkıntı yaşadık onlar bizi kabullenmekte baya zorlanmıştı. Göç genel olarak ilçeye katkı sundu, demografik yapının değişmesi de bence güzel bir şeydir. Benim küçüklüğümde Hürriyet mahallesinde bulunan evler genel olarak tahtadan yapıli ahşap binalardı. Şimdi bu evlerin hepsi beton yapılara döndü. Hürriyet mahallesi genel olarak dar sokaklı, tek katlı gecekonduların yaygın olduğu bir mahalledir. Tapulu olmayan arsaların üzerine yaygın olarak evler yapılmıştır. Ayrıca şu an içinde bulunduğumuz Seyhan ilçesinin orta kesimi genel olarak göç almış ve demografik yapıları tamamen değişmiştir” (Ö.A. ile yapılan görüşme).

“Göç genel olarak kentleşmeyi olumsuz etkilemiş ve bizim gibi sonradan Adana’ya gelenlerin bile nüfus kütüğünde Adana yazmaktadır” (Ö.H. ile yapılan görüşme).

“Göç genel olarak Seyhan ilçesini olumsuz etkilemiş ayrıca 1960’lı yıllarda Adıyaman’dan gelen insanların geneli nüfus kütüğünü Adana’ya taşımıştır. Aslında resmi rakamların dışında Adana’da daha fazla Adıyamanlı bulunmaktadır. Seyhan ilçesinde yaşayan Arap olan Şanlıurfalılar ile Mardinliler genel olarak yerli halk ile uyum içinde yaşamış ve yaşamaya devam etmektedir. Araplarının yaşadığı köylerde genellikle ibadethane olarak cami yerine onların türbesi vardır. Bu nedenle dışarıdan göç eden Araplar kendi kültürüne yakın yerli halkın olduğu köye yerleşmişlerdir. Akkapı mahallesi tarafından özellikle yaşlı insanlar bağına bahçesine bakması için doğudan gelen bazı insanları kendileri kâhya olarak tutmuş ancak bu şekilde bir yayılımda olmuş, örneğin bu şekilde çalışan çok sayıda Diyarbakırlı aile vardır. Göç Seyhan’ı genel olarak olumsuz etkilemiş çünkü mahallelerin hepsi iç içe girmiş bir mahalleden bir mahalleye nasıl geçtiğinizi anlamıyorsunuz bile ancak şu bir gerçek ki Gülbahçesi, Dağlıoğlu ve Hürriyet mahallesindeki evlerin hepsi birbirine yapışık halde iken Akkapı ’da bulunan evlerin bahçesi daha geniş ve ferah oturumludur. Akkapı mahallesi de genişlemekte ve nüfusu artmakta

ancak yine de birbirine yapışık ev bulmak mümkün değildir. Aslında doğudan göç eden insanların yaşadığı yer ile yerli halkın yaşadığı mahallelerin farkı çok açık olarak ortaya çıkmaktadır” (A.Ş. ile yapılan görüşme).

“Bize Adana’da yaygın olarak Mardin Arap’ı derler. Midyat’ta yaşayıp Adana’ya gelen hem Kürt hem de bizim gibi Arap vardır. Araplar genel olarak Adana’nın yerlisi olan Arapların yaşadığı mahallelerde yaşamaktadır. Mardin Kürtleri ise genel olarak kendileri gibi aynı yerden göç eden halk ile birlikte yaşamaktadır. Yani Barbaros mahallesinde olduğu gibi. Biz Mardin Arapları genel olarak hafif işlerle uğraşırken Mardin’in Kürtleri ise pazarcılık ve inşaat gibi daha ağır işlerde çalışmaktadır. Ancak bizim Adana Arapları ile yaşam tarzımız ile kültürümüz aynı değildir. Onlar alevi biz değiliz. Yalnız böyle bir durum hiç gündeme gelmiş değildir. Herkes birbirine saygılı bir şekilde yaşamaktadır. Göç genel olarak Adana’nın yapısını bozmuş, işsizlik artmış, kentleşme çok kötü ve asayiş olaylarında ciddi bir artış yaşanmıştır. Suriyelilerin gelmesi ile birlikte de kent iyice bozuldu ve memleketin yaşanacak bir hali kalmadı” (E.Ö. ile yapılan görüşme).

“1940’lı yıllarda genel olarak Adana’da yerli halk ile doğudan göç eden bir takım insanlar yaşamış. Seyhan ilçesinin orta kısmında bildiğim kadarıyla 1970’li yıllarda sanayileşmeye bağlı olarak göç eden insanlar yaşamaktaydı ve bu insanlar genel olarak fabrikalarda çalışırdı. 1980 yılı itibariyle de Seyhan ilçesinin özellikle güney mahalleleri doğudan hemşehricilik bağına bağlı olarak yoğun göçe maruz kalmıştır. Bu insanlar genelde çiftçilik ile uğraşır tarlalarda ırgatlık yapardı. Ancak işsizlik, gecekondulaşma ve asayiş olaylarındaki bozulmanın temel sebebi göç eden insanlardan kaynaklanmaktadır. Ortaya çıkan bu olumsuzluğu değiştirmekte artık hiç kolay değil. 1990 yılından sonra şu an benim de oturduğum Fatih Mahallesi gibi mahallelerde göç aldı. Mevsimlik tarım işçisi olarak gelenler şu an bu memleketin yerlisi gibi oldu. Adana’ya gelenlerin geneli terör olaylarına bağlı değil tarım ya da iş amaçlı gelmiştir. Ayrıca dün ırgat olarak gelen insanlar şu an iş adamı ya da büyük çiftçi oldular. Resmen tarımı onlar yönetiyor, meyve ve sebze işini Mardinliler, kahvehane, bar gibi işleri Diyarbakırlılar yürütmektedir. Nitekim Mardin Araplarına entelektüel Kürt denilir, onlar daha naif işlerle uğraşmaktadır. Adana’da 12 Eylül öncesinde az biraz yerli halk ile doğudan göç eden insanlar arasında ufak çaplı bir çatışma yaşanmış olsa da genel olarak Adanalılar dışarıdan gelen insanlara kucak açtılar” (Ş.T. ile yapılan görüşme).

“Dışarıdan göç ederek gelen insanlar burada çadırlarda yaşayarak ırgatlık yapmış, sonrasında bu insanlar yerleşik hayata geçmiş ve iş alanları dahi değişmiştir. Örneğin önceleri ırgatlık yapan ya da inşaatlarda amelelik yapan insanlar şu an iş adamı oldular” (V.İ. ile yapılan görüşme).

“Biz Dumlupınar mahallesine geldiğimizde her yer arazi ve geniş bahçeler ile kaplıydı. Doğudan göç geldikçe burada yaşayan yerli halk yerlerini satmaya başladı ve her yer gecekond oldu. Biz buraya ilk geldiğimizde babalarımızın dediğine göre yerli halk bir şey olduğunda hemen birleşmiş, aslında doğudan gelenlerde bu nedenle güçsüz görünmemek için hep yan yana yaşamıştır. Göç eden bireyler ne yazık ki kentle uyum sağlayamadı çünkü yaşam alanlarımız çok kötü halde, sokaklarımız dar hatta aldığımız hava bile kentin kuzeyine göre çok farklıdır. Ancak buralarda asıl sorun Suriyeliler, bu insanlar kesinlikle kentle uyum sağlamıyor, çöplerini rastgele atıyor, sürekli alt yapının tıkanmasına neden oluyorlar, kesinlikle kendilerinden başka birilerinden alışveriş yapmazlar kısacası Suriyeliler çok büyük sıkıntı haline gelmiştir. Göç’ün ne yazık ki etkisi sadece bizim buralarda olduğu gibi gecekond sorununu değildir. Bizim gibi mahallelerin bu çarpık yapılaşması terörü, uyuşturucu kullanımını ve ticaretini, çeteleşmeyi ve fuhuş olaylarını tetikliyor. Çünkü bu tarz insanların birbirleriyle görüşüp buluşması bizim mahalle gibi gecekond mahallerinde daha kolay haldedir” (Ş.D. ile yapılan görüşme).

“Bizim gibi göç yoluyla kente gelenler nedeniyle kent genelinde gecekondulaşma arttı, asayiş bozuldu, uyuşturucu kullanımı arttı. Kısacası ortaya çıkan göçler, bizim mahalle gibi Seyhan ilçesinin genelini bozmuştur” (C.U. ile yapılan görüşme).

“Göç Seyhan ilçesini genel olarak olumsuz etkilemiştir. İşsizlik, gecekondulaşma ve yaşanan adli olayların tamamının sebebi göç olaylarıdır” (U.İ.P. ile yapılan görüşme).

“Gürselpaşa mahallesine göç eden insanlar genellikle sakin ve iş amaçlı göç ettiklerinden dolayı illegal işlerle işi olmaz, işinde gücünde olan insanlardır. Mahallemizin geneli yeri halk olmak üzere tüm kesimden insan yaşamaktadır” (H.C.Ö. ile yapılan görüşme).

“Özellikle doğudan gelen göç, mahallemizi çok kötü etkilemişti. 2010 yılına kadar terör eylemleri dahi sık sık olurdu” (E.M. ile yapılan görüşme).

“Mithatpaşa mahallesinin kıyı boyu dediğimiz bölgesinde apartmanlar bulunmakta iken diğer kısımlarının tamamı gecekondu tarzı yapılaşmadır. Özellikle doğu kökenli çocukların bazıları hem uyuşturucu içmekte hem de ticaretini yapmaktadır. Ancak bu çocukların anne veya babaları da zamanında aynı yoldan geçtiği için şimdide çocukları aynı durumdadır. Bizim mahallemizde yaşayanların geneli işçi olarak çalışır ve mahallede uzun zamandır yaşayan insanlardır. Göç genel olarak Seyhan ilçesini olumsuz yönde etkilemiştir” (M.E. ile yapılan görüşme).

“Ne yazık ki göçün etkisi sadece Hürriyet mahallesinde olduğu gibi gecekondu sorunu değildir. Bizim gibi mahallelerin bu çarpık yapılaşması terörü, uyuşturucu kullanımını, çeteleşmeyi ve fuhuş olaylarını tetikliyor. Çünkü bu tarz insanların birbirleriyle görüşüp buluşması bizim mahalle gibi gecekondu mahallerinde daha kolaydır” (A.B.A ile yapılan görüşme).

“Mahallemizde 2018-2019 yıllarında gerçekleştirilen kentsel dönüşüm sayesinde mahalleli huzur buldu. Bu kentsel dönüşüm sayesinde kötü niyetli insanların geneli mahalleden göç etmek zorunda kaldı ve onların yerine inşa edilen apartmanlara daha düzgün insanlar göç etti” (Y.K. ile yapılan görüşme).

“Dumlupınar mahallesinin tamamı gecekondu tarzı yapılardan oluşmakta ve sokakları dardır. Birçok evin tapusu bile yoktur. Ayrıca mahallede yerli halktan çok Suriyeliler yaşamaktadır. Bu yabancı uyruklu insanlar mahallede bulunan her şeye zarar vermekte, parkları kırıp dökmekte, lağımlara yabancı madde atarak tıkanmalarına sebebiyet vermekte ve bizimle de uyum içinde yaşamamaktalar. Göç Seyhan ilçesini ve Dumlupınar mahallesini genel olarak olumsuz etkilemiştir. Kent genelinde yeşil alan çok az ve çarpık kentleşme çok fazladır. Göç’ün ne yazık ki etkisi sadece bizim buralarda olduğu gibi gecekondu sorunu değildir. Bizim gibi mahallelerin bu çarpık yapılaşması terörü, uyuşturucu ticaretini, çeteleşme ve fuhuş olaylarını tetiklemektedir. Çünkü bu tarz insanların birbirleriyle görüşüp buluşması bizim mahalle gibi gecekondu mahallerinde daha kolay haldedir. Bunun çözümü için kentsel dönüşümün çok hızlı harekete geçirilmesi gerekmektedir” (B.S. ile yapılan görüşme).

“Göç genel anlamda Seyhan ilçesini olumsuz etkilemiştir. İşsizlik, gecekondulaşma, artan asayiş olayları, uyuşturucu madde kullanımı ve fuhuş başlıca sorunlarımızdır” (S.Ü. ile yapılan görüşme).

“Göç Seyhan ilçesini genel olarak olumsuz etkilemiştir. İşsizlik, gecekondulaşma, uyuşturucu kullanımı göç ile daha da yaygın hale gelmiştir. Biz buraya geldiğimizde yerli halk ile herhangi bir uyum sorunu yaşamadık ancak bu Suriyeliler kentin yapısını tamamen bozdu” (İ.A. ile yapılan görüşme).

“Ortaya çıkan göçler sonrasında mahallede boş tarla ve bahçe neredeyse kalmadı tamamen her yer ev oldu. Ayrıca Dağlıoğlu mahallesinde uyuşturucu kullanımı, fuhuş, çeteleşme gibi birçok suça meyilli insan sayısında artış yaşandı. Yerli halk resmen sokağa çıkamaz hale geldi ayrıca bir mahalleden bir mahalleye nasıl geçtiğinizi anlamıyorsunuz. Göçle birlikte işsizlik arttı, tarım arazileri azaldı. İlk başlarda göç eden şahıslara bağlı olarak olaylar fazla oluyordu hatta benim akrabamdan bile suçsuz yere bıçaklanan oldu ancak şu an ortam daha iyi eskisi gibi insanlar cahil değil daha bilinçli hale geldi. Esasında göç tek bizim mahalleyi değil Seyhan’ın her yerini etkiledi. Dağlıoğlu’nda şu an en fazla doğudan gelenler yaşamakta biz azınlık haldeyiz” (A.C.Y. ile yapılan görüşme).

“Göç genel olarak Seyhan ilçesini olumsuz etkiledi, kentin yapısını tamamen bozdu, suç oranı arttı, uyuşturucu kullanımı arttı, yeşil alan azaldı ve gecekondulaşma çoğaldı bundan sonra da düzelmesi de zor gibi duruyor. Seyhan ilçesinin güneyinde bulunan mahallelerin genelinde Suriyeliler yaşamakta ve özellikle Kocavezir mahallesinin düzenini çok bozdular” (H.K. ile yapılan görüşme).

“Seyhan ilçesindeki mahallelerin hem demografik yapısı hem de kentleşmesi çok karışık, evlerin geneli gecekondu tarzında, suç oranı çok yüksek, eğitim oranı çok düşük ve yaygın bir uyuşturucu kullanımı bulunmaktadır. Her şeyden öte insan kendisini güvende hissetmiyor. Ancak günümüzde gençler hayata çok daha farklı baktığından okuma oranı ile meslek sahibi olan genç sayısında artış görülmektedir. Seyhan ilçesinin güneyi ile orta kısmı yoğun göçlere maruz kalmış mahalle yapıları çok karışık ve genel olarak yapılar gecekondu şeklindedir. Ancak benim de oturduğum Seyhan ilçesinin kuzeyinde bulunan mahalleler genelde imarlı ve yüksek katlı binalardan oluşmaktadır. Biz şu an yerli halk ile herhangi bir sorun yaşamadan birlikte yaşıyoruz, aramızda hiçbir zaman sen nerelisin ben nereliyim konusu açılmadı” (İ.T. ile yapılan görüşme).

“Bizim Mardinliler Arap ve Kürt olmak üzere ikiye ayrılır. Ben Arap olan halktanım. Biz Araplar genel olarak sakin ve muhafazakâr insanlarız o yüzden bizim olduğumuz yerde kavga ve gürültü olmaz. Benim gençlik yıllarım olan 2000’li yıllarda yaşadığımız mahalle çok karışık ve sürekli terör eylemleri olurdu. Hatta Gülbahçesi ve Dağlıoğlu mahallesinde polis bile şehit ettiler. Hafta sonu olduğunda terör yanlıları esnafa kepenk kapattırarak eylem yaptırırdı. Mahallemizde genel olarak Kürt kökenliler yaşadığı için olay eksik hiç olmazdı ama bizim Arapların yaşadığı yerlerde böyle olaylar kesinlikle olmazdı. Özellikle Doğu Anadolu bölgesinde 2015 yılında yaşanan hendek olaylarından sonra buradaki halkın bakış açısı çok değişti ve terör sempatizanları azaldı ve hatta nerdeyse tamamen bitti. O sempatizanların bazılarını halk mahalleden uzaklaştırdı, kimisi öldü, kimisi de cezaevlerine girdi. Yani sıkıntıyı çıkaran yerliler değil bizim gibi dışarıdan gelenler olmuştur. İlkokul ve ortaokula giderken andımız okunurken biz ne mutlu türküm derdik, Kürt olan çocuklar ise ne mutlu kürdüm derdi. Çocukça bir davranış gibi gelse de o dönemlerde aileleri o çocuklara onu öğretirdi ama şimdi durum öyle değil o çocuklar büyüdü ve onların birçoğu kendi çocuklarını o şekilde büyütüyor. Kürt Türk ayrımı yapmadan çocuklarını yetiştirmeye hayata kazandırmaya çalışıyorlar. Kaldı ki şunu özellikle belirtmek istiyorum Gülbahçesi ve Dağlıoğlu gibi bir zamanlar PKK terör örgütüne destek veren insanların çok olduğu bir bölgeden son zamanlarda çok sayıda asker ve polis olan gençler çıkmaktadır. Kürt veya Arap kökenli olması fark etmeksizin birçok genç günümüzde rütbeli asker veya polis olmak istiyor. Bu da aslında mahalle yapısının değiştiğini ailelerin artık farklı marjinal gruplar yerine daha çok devlete yöneldiğinin bir göstergesidir. Zaten bakıldığında görüleceği üzere Mahallemize polis karakolu bile açıldı daha öncesinden polis mahalleye bile giremiyordu ya da zırhlı araçlarla geliyorlardı ama artık yol üzerinde polisler çok rahat uygulama bile yapıyorlar. Seyhan ilçesi genel olarak gecekonduların olduğu, adi suçların işlendiği ve fuhuş tarzı olayların çok fazla olduğu bir bölge haline gelmiştir. Ayrıca Suriyeliler bizim gibi yerli halktan kesinlikle alışveriş dahi yapmamaktadır. Resmen kendilerini

toplumdan soyutlayarak burada Suriye devletinde yaşıyor gibi kendi içlerinde yaşamaktalar” (A.A. ile yapılan görüşme).

“Adana’da işsizlik, adli olaylar, fuhuş, çeteleşme ve uyuşturucu kullanımı çok fazla bir yer haline geldi ayrıca Suriyeliler kentle uyum sağlamadı ve Adana en az bence 50 yıl geriye gitti” (M.K.İ. ile yapılan görüşme).

Seyhan ilçesinin göç hareketliliğine bakıldığında, kırdan kente doğru gerçekleştirilen göç hareketliliğinin 1950’lili yıllarda sanayileşmenin etkisiyle yoğunlaşmaya başladığı görülmektedir. Bu süreçte, tarımda ki makineleşme, teknolojideki ilerleme, alt yapı ve ulaşım alanındaki gelişmelerde katkı sunmuştur. Yaşanılan bu gelişmeler nedeniyle ortaya çıkan kırsal alanda ki istihdam fazlası nüfus, ekonomik ve sosyal nedenlere bağlı olarak kent merkezine göç etmek zorunda kalmıştır. Ayrıca bu gelişmelere paralel olarak 1960 ile 1970 yılları arasında Adana çevre illerden de yoğun bir göç almıştır. 1980 yılı itibariyle bölgede ki sanayileşmeye bağlı kalkınma süreci gerilemiş, sanayileşmeye bağlı olarak yaşanan göç hareketliliği 1984 yılında Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşanan terör eylemlerinden sonra tekrar başlamış ve bölge tekrardan yoğun bir iç göçe maruz kalmıştır. Nitekim Adana ili özelinde Seyhan ilçesi sanayileşme ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde bulunan illerde yaşanan terör eylemlerine bağlı olarak almış olduğu iç göçlerin yanında, Suriye iç savaşı sonrasında yaşanan göçler gibi uluslararası manada da bir takım kitlesel göçlere de maruz kalmıştır.

Bu bağlamda, 1923 yılında Lozan’da imzalanan sözleşme gereğince, Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırları içinde yaşayan Rumlar ile Yunanistan’da yaşayan Türkler “mübadele” değiş tokuş edilmiştir. Bu sözleşme gereğince Yunanistan’dan Türkiye’ye gelen Müslüman Türklerin genelde Yunanistan’ın kırsal bölgelerinde tarım ve hayvancılık işleriyle uğraşmaları nedeniyle Seyhan ilçesinin sosyo-ekonomik yapısına katkıları olmuştur. Ayrıca bu göçün devamı niteliğinde olan İkinci Dünya Savaşı sonrasında Bulgaristan ve Yugoslavya üzerinden gelen göçlerinde kentin yapısına katkı sunduğu yapılan görüşmelerden anlaşılmıştır.

1984 yılı itibariyle ülkemizin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşanan PKK terör örgütünün eylemlerinden dolayı o bölgede yaşayan bir takım insan kendi iradesi dışında bulunduğu yaşam alanından göç etmek zorunda kalmıştır. Zorunlu göç diye tabir edilen bu göç olgusuna bağlı olarak göçün niteliği ve gerekçesinde farklı bir durum ortaya çıkmış, göçün alışa gelmiş ekonomik gerekçesinin yerini “güvenlik” kaygısına dayalı bir göç süreci almıştır. Bu

göç hareketliliğinden özellikle yoğun bir şekilde etkilenen Seyhan ilçesinin sosyal, kültürel ve mekânsal yapısında ise çok ciddi değişimler yaşanmıştır.

Uluslararası göçe ilişkin 2011 yılında Suriye’de yaşanan iç savaş nedeniyle Türkiye yoğun bir göç hareketliliğine maruz kalmış olup savaştan kaçıp ülkemize sığınan Suriyelilerin yoğun bir şekilde yaşadığı illerden biride Adana olmuştur. Adana özelinde ise Suriyelilerin en yoğun yaşadığı bölge Seyhan ilçesidir. Suriyeli göçmenler, içinde bulundukları durum nedeniyle kent genelinde bir yandan ucuz işgücü olarak görülmüş ve yoksulluk girdabına sürüklenmiş, diğer taraftan da etno-kültürel farklılıklarından dolayı kendilerini toplumdan ayırıştırarak, kendi öz kültürlerini yaşamaya devam etmişlerdir. Gün geçtikçe kentle olan uyumlarındaki sorunlar daha da gün yüzüne çıkan Suriyelilerin yerli halk ile arasında ciddi bir ayrışma olduğu, özellikle Suriyeli sığınmacıların yerli halk ile uyum sağlamama konusunda direndikleri görülmüştür. Zorunlu olarak ülkemize göç eden bu göçmen gruplarının, kentin mekânsal ve toplumsal yapısında başta etno-kültürel ve sosyo-ekonomik olmak üzere bir takım sorunları ortaya çıkardıklarını belirtmek mümkündür.

Bütün bu göç hareketleri sonucunda göçün mekânsal ve toplumsal yapıya olan etkisi göçün gerekçesine göre farklılaştığını belirtmek mümkündür. Çalışma alanımız olan Seyhan ilçesi ekonomik ve zorunlu gerekçeler nedeniyle çok fazla göç almış olması, kentin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısında birtakım problemlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Şöyle ki kent genelinde barınma krizinin yaşandığı, gecekondulaşmanın üst seviyede olduğu, uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımının çok yaygın olduğu, gayrimeşru işlerle uğraşan kişi sayısında artış olduğu, fuhuş ve mafya tarzı oluşumlara eğilim gösteren göçmen sayısında artış olduğu yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır. Ortaya çıkan göçler nedeniyle kent genelinde nitelikli iş gücüne sahip bireylerin iş bulmakta güçlük çekmesi nedeniyle kent artık göç alan değil göç veren bir kent görünümüne kavuşmuştur. Kaldı ki belirtilen sebeplere bağlı olarak iç ve uluslararası göçmen gruplarının geldikleri yeni yerleşim birimindeki toplumsal yapıya olumlu bir katkılarının bulunmadığı değerlendirilmektedir. Ayrıca bu sürecin sonucunda göze çarpan en büyük olgu ise sosyal ayrışmalar olmuştur. Bu ayrışmanın mekânsal yapıdaki karşılığı ise yaşam alanlarının ayrışmasıdır. Göçmen grupları, kendilerini güvende hissetme içgüdüleriyle akraba ya da hemşehri bağına bağlı olarak kent genelinde kendilerine yaşam alanları oluşturarak gettolaşmaya neden olmuşlardır. Bu nedenle göçmen grupların mekânsal birlikteliklerinde

sosyo-ekonomik ve /ya da etno-kültürel benzerlikler son derece önemli hale gelmiştir. Bu gruplaşmanın en belirgin sonucu ise kent genelinde ortaya çıkan gecekondulaşma olmuştur. Kaldı ki Seyhan ilçesinde ortaya çıkan göçler sadece sanayileşmeye bağlı olarak gerçekleşmediğinden, kent yaşanılan söz konusu yoğun göçlere hazırlıksız yakalanmıştır. Göç sürecinin iyi yönetilememesine bağlı olarak kent genelinde belirgin hale gelen istihdam ve barınma ihtiyacına ilişkin ortaya çıkan yoksulluk ve yoksunluğun mekânsal yapıdaki karşılığı olan gecekondulaşma, Seyhan ilçesinin en büyük sorunu haline gelmiştir. Bu bağlamda göç olgusu Seyhan ilçesinin toplumsal yapısında; yoksunluk “temel kentsel hizmetlerden mahrum olma”, yoksulluk, sağlık-eğitim-gibi hizmetlerden yeterince yararlanamama, gecekondulaşmanın yaygın olduğu düşük sosyal statülü alanlarda hayatını idame ettirme, şiddete açık olma ve kent mekânında marjinalleşme gibi birçok toplumsal sorunun bir arada bulunduğu bir görüntü yansıtmaktadır.

4.3.1. Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kullanımında Göçün Etkileri

Toplum ya da bireylerin yaşam koşullarının değişmesinde önemli bir sosyal hareket olan göç olgusu; psikolojik, ekonomik ve toplumsal riskleri bünyesinde barındıran önemli bir unsur olmuştur. Bu risklerden biri de uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımınıdır. Yapılan görüşmelerde özellikle genç göçmenlerin, kimlik karmaşası ve topluma uyum sağlama baskısı nedeniyle madde kullanımı gibi riskli davranışlara daha yatkın hale geldikleri tespit edilmiştir. Bu durumun temel sebeplerine bakıldığında ise; iç veya uluslararası göçle gelen bireylerin genellikle sosyo-ekonomik olarak dezavantajlı mahallelere yerleşmekte kalmasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Ayrıca bu bölgelerde denetim yetersizliği, eğitim ve sosyal desteğinde daha az olmasıyla birlikte insanların uyuşturucuya erişimi daha kolay hale gelmektedir.

Esasında gettolaşma süreciyle birlikte oluşan sosyal izolasyon, madde kullanımını artıran önemli bir etken olmuştur. Ayrıca bu bölgelerde yoğun olarak görülen genç işsizlik, eğitim seviyesinin düşüklüğü ve sosyal aidiyet eksikliği de bu durumu pekiştirmiştir.

Sonuç olarak, ortaya çıkan iç ve uluslararası göç hareketlilikleri, yeterli seviyede ekonomik, sosyal ve kültürel destekle yapılandırılmazsa, bireyleri riskli davranışlara iten itici bir güç haline gelebilmektedir. Bu noktada uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı ise bu riskli davranışların en başında gelmektedir. Bu nedenle göçmenlerin uyum sürecini kolaylaştıran eğitim, istihdam ve sosyal destek politikalarına ağırlık verilmesi büyük önem arz etmektedir.

4.3.2. Göçün Kültürel Kimlik ve Toplumsal Rollerin Değişimine Olan Etkisi

Göç olgusu birey ya da toplumların sadece fiziksel yer değişimini değil, aynı zamanda kültürel, sosyal ve psikolojik dönüşümlerini de beraberinde getirmektedir. Bu dönüşüm, özellikle kadınlar açısından daha derin etkiler yaratabilmektedir. Göç sürecinde kadınların kültürel kimlikleri, yani inançları, değerleri, gelenekleri ve aidiyet hisleri zamanla yeniden şekillenebilmektedir. Esasında kırsal bölgelerden kentlere ya da bir ülkeden başka bir ülkeye yapılan göçler, kadınların önceki yaşam alanlarında üstlendikleri toplumsal rollerin sorgulanmasına ve çoğu zaman yeniden tanımlanmasına neden olmaktadır.

Göç etmeden önceki yaşam alanlarında genellikle ev içi sorumlulukları olan kadınlar, kent yaşamında çalışmak, çocuklarını eğitime yönlendirmek ya da sosyal hizmetlere başvurmak gibi bir takım yeni roller üstlenmektedir. Bu durumda kadının daha özgür ya da daha kısıtlanmış bir sosyal konuma geçmesine neden olmaktadır. Bu süreçte kadınlar bir yandan kendi kültürel kimliklerini korumaya çalışırken, diğer yandan yeni toplumun değerlerine uyum sağlama baskısıyla karşı karşıya kalabilmekte olup bu da ikili kimlik ya da melez kimlik oluşumlarına zemin hazırlamaktadır.

Sonuç olarak toplumsal rollerin değişimi daha çok aile içi dengeleri etkilediği yapılan görüşmelerde tespit edilmiştir. Ayrıca kadının ekonomik hayata katılımı arttıkça, ev içi otorite dengesi değişebilmekte; bu da kadın açısından hem güçlenme hem de aile içi çatışma ortamı doğurabilmektedir.

4.4. Göçün Kentleşmeye Olan Etkisi

Göç ve birey ilişkisinin ortaya çıkardığı sorunların en başında barınma problemi gelmektedir. Bir değişim ya da yer değiştirme eylemi olan göç olgusuna hedef bölge açısından bakıldığında ise çok yönlü bir değişimi ifade ettiği görülmektedir. Bu bağlamda kentleşme hareketliliğine geçmişten günümüze doğru bakıldığında göç olgusunun kentleşme üzerinde etkili olduğu apaçık ortadadır. Türkiye’de 1950 yılı itibarıyla birey veya toplumların zorunlu nedenlere bağlı olarak ya da siyasi, eğitim ve yahut ekonomik sebeplere dayalı kısa veya uzun süreli yer değiştirme eylemleri sonucunda ortaya çıkan kentleşme problemi, 1980’li yıllarda durağanlığa geçmiş olsa da günümüz Türkiye’sinin en önemli sorunlarının başında gelmektedir. Kentleşme hızını doğrudan etkisi altına alan göç olgusu aynı zamanda kentleşme üzerinde de olumsuz etki yaratmaktadır. Kırsaldan kentlere doğru ortaya çıkan göç hareketlikleri özellikle kentlerde

yeterli miktarda konut ve iş imkânlarının bulunmaması halinde kentleri olumsuz yönde etkilemektedir. Nitekim göç hareketliliğinin yoğun yaşandığı Seyhan ilçesinde; genel olarak altyapı ve ulaşım sorunu, çarpık kentleşme, suç oranlarının artması ile işsizlik gibi başlıca sorunlar ön plana çıkmaktadır.

“Şehir planlaması önce 20 yıllık sonra 30 yıllık ve müteakibinde 50 yıllık planlanmalı ve en önemlisi kişiye özel yapılmamalıdır. Bunun en önemli nedeni ise alt yapı sorununu ortadan kaldırmaktır Bizde ise önce konutlar yapılıyor sonra alt yapı inşa ediliyor. Bir şehir planı hayata geçirildiği zaman çarpık kentleşmenin önüne geçilebilecek en büyük etken olur. Kültürel olarak Adana’ya baktığımız zaman Kuzeye gidildiğinde ya da Türkmenbaşı tarafına gittiğiniz zaman başka bir ülkeye gitmiş oluyorsunuz, güneye doğru gittiğiniz de ise sanki Suriye’ye gitmiş gibi oluyorsunuz. Esasında Avrupa ya da birçok yerde şehre girişlerde artık vergi bile alınıyor ya da herkes gelip oraya evini yapıp oturamıyor ancak bizde durum böyle değil isteyen çantasını alıp geliyor istediği yere resmen yerleşiyor. Büyük Şehir Belediyesi olarak bizim dirençli Adana, varıl Adana diye bu yılki belirlediğimiz projedeki kastımız sadece depreme dayanıklı bir şehir inşa etmek değil, aynı zamanda kentin daha yaşanabilir ve daha çağdaş bir hale gelmesi, doğal, kültürel ve tarihi güzelliklerinin, gastronomisinin tanıtılması ile kentin turizm gücünün artırılması amaçlanmaktadır. Bizim bu projedeki amacımız fakir ve yoksul hayat sürmekte olan insanların yaşam kalitesini yükselterek dirençli bir şehir oluşturmaktır. Ayrıca yaşanabilecek depremlerde insanların zarar görmemesi için güvenli kentleşmeyi inşa etmektir. Nitekim çarpık kentleşmenin önüne geçebilmek için öncelikle düzensiz göçü sonlandırmak gereklidir” (M.G. ile yapılan görüşme).

Katılımcı Adana Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanı Sn. Mahmut Gögebakan diğer katılımcılara göre farklı olarak “çarpık kentleşmenin önüne geçebilmek için öncelikle düzensiz göçü sonlandırmanın” önemine vurgu yapmıştır.

“Seyhan çok fazla göç alan bir ilçemiz. Ortalama 800 bin olan gece nüfusu dışında işyerlerinin yoğunluklu olması sebebiyle gündüz nüfusu yaklaşık 1,2 milyona kadar ulaşabilmektedir. Diğer göç gruplarının yanında gündüz göçü de yaşanmaktadır. Ancak ilçemizde bu nüfus hareketliliğini karşılayacak sistem alt yapı mevcut değildir. Seyhan da ki yapıların büyük bir çoğunluğu ruhsatsızdır. İnsanlar bir şekilde buraya eşinin dostunun yanına gelmiş ve sonrasında burada kendilerine gecekondular yaparak yaşamaya başlamışlardır. Seyhan kentleşme açısından nefes alamayan bir ilçe, daha doğrusu kentte hava koridoru yok. Bu da beraberinde Yeşil’i öldürüyor. Yeşil’i öldürdüğü için zaten iklim kriziyle birlikte serinleyemeyen bir kent ortaya çıkmakta. Kaçak yapılaşma çok fazla olduğundan bu hava koridorunu oluşturacak kadar ağaçlandırma alanı bulunmamaktadır. Bu da yapılacak olan kentsel dönüşüm projeleri ile aşılabacaktır. Oluşturacağımız kentsel dönüşümde apartmanların altına otopark, kendi elektriğini üretecek yenilenebilir enerji sistemleri ile yağmur suyundan faydalanma gibi birçok hususu zorunlu kıldığımız projeleri hayata geçirmeye hazırlanıyoruz. Örneğin şu an hayata geçirdiğimiz güneş enerjisi panellerinden faydalanma projesi sayesinde bütün parkların aydınlatmalarını bu şekilde yapacağız” (E.E.Ö. ile yapılan görüşme).

“Seyhan ilçesinin genelinde çarpık kentleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan gecekondular tarzı yapılar fazlasıyla mevcuttur. Bu nedenle bizim bazı sokaklarımıza araba bile girememektedir. Bazı sokakların numarası bile yok biz bunlarında tespitini yaptık ve düzenli olarak çalışmalarımızı sürdürmekteyiz. Ayrıca Seyhan ilçesinin özellikle güney mahalleleri çok fazla göç almasından dolayı yaşanan gecekondulaşma birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bunun çözümü için ise çok acil kentsel dönüşümün hayata geçirilmesi gerekmekte, işsizliğin azaltılması için bölgede tekrardan yatırımların artması için bir takım

teşviklerin getirilmesi ile çevre kirliliğinin önlenmesi için de halkın genel olarak bilinçlendirilmesi gerekmektedir” (G.G. ile yapılan görüşme).

“Seyhan ilçesi nüfus projeksiyonları ilk kurulduğu dönemdeki şehir planına sadık kalmaması nedeniyle kent genelinde gecekondulaşma ve alt yapı gibi birtakım sorunlar ön plana çıkmıştır. Çarpık kentleşmeyi sadece göçe bağlamak doğru değil aslında bundan çıkar sağlayanların bıraktığı olumsuz etki göçten daha büyük ve olumsuz olmaktadır. Göçe bağlı aşırı nüfus alt yapı ve üst yapıyı olumsuz etkilemiş olsa da planlı yapılan bir şehir planlamasında bu durum ortadan kalkabilir. Esasında bunun temelinde sağlıklı bir şehir planı yatmaktadır. İnsanların bir yerden bir yere gelip izinsiz bir şekilde yerleşmesi sonucunda ortaya çıkan gecekondulaşma sonrasında ne yazık ki çıkarılan kanunlarla bu yapılar meşru hale getirilmektedir” (İ.S.A. ile yapılan görüşme).

“1990 yılından sonra Seyhan ilçesi yoğun olarak göç almaya başladıktan sonra kentin genel olarak kentleşme yapısı bozuldu ve verimli tarım arazileri üzerine kaçak yapılaşma yapılarak adeta kent bir gecekondulu kenti oldu” (V.K. ile yapılan görüşme).

“1990’lı yıllardan sonra Seyhan ilçesi özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinden yoğun bir şekilde göç almaya başlamıştır. Bu tarih itibariyle birçok mahallenin demografik yapısı değişti. Kentin güneyinde meydana gelen göç hareketliliği kentin fiziki yapısını tamamen değiştirmiş ve tarım arazileri çarpık kentleşmeyle dolmuştur. Suriye de ortaya çıkan iç savaş ile birlikte Mirzaçelebi, Hürriyet ve Kocavezir gibi mahalleler Suriyelilerin yaşam alanı olması nedeniyle buralarda yaşayan yerli halk ile daha önce göç yoluyla gelen insanlar buradan göç etmek zorunda kalmıştır” (B.İ. ile yapılan görüşme).

“2000’li yıllarda Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşanan terör olaylarına bağlı olarak Gürselpaşa Mahallesi çok fazla göç aldı. 2000 yılından sonra mahalleye gelen insanlar yaygın olarak mahallede bulunan kamu arazilerinin üzerine tek katlı beton arma ya da çinko çatılı evler yaptılar. Bu süreçten sonra mahallede gecekondulaşma hızlı bir şekilde yayıldı” (H.Ö. ile yapılan görüşme).

“Pınar mahallesinden kendime arsa aldım ve üzerine ruhsatsız tek katlı ev yaptım ve burada yaşamaya başladık. Pınar mahallesinde şu an aynı bölgeden geldiğimiz ortalama 60 hane bulunmaktadır” (C.C. ile yapılan görüşme).

“Biz Şakirpaşa mahallesine geldiğimiz de genel olarak Adana’nın Arapları bu mahallede yaşamaktaydı. Sonradan Araplar evlerini ve arsalarını göçmenlere satarak Seyhan ilçesinin daha güneyinde bulunan mahallelerdeki yerlerine göç ettiler. Bu mahallede böylelikle gecekondulaştı” (Y.Y. ile yapılan görüşme).

“Dumlupınar Mahallesinde 1990’lı yıllarda genel olarak gecekondulu tarzı yapılaşma ile boş araziler bulunmaktaydı. Ancak özellikle 2000’li yıllardan sonra yaşanan yoğun göçlerden sonra mahallenin her yanı gecekondulu veya birbirine yapışık tek katlı evlerle dolup taşı” (N.O. ile yapılan görüşme).

Yukarıda aktarılan görüşmelerde olduğu gibi yapılan görüşmelerin tamamında ortaya çıkan göç olgusunun Seyhan ilçesindeki kentleşmeyi olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Kaldı ki Doğu ve Güneydoğu’da Anadolu Bölgesinde bir türlü çözüme kavuşturulmayan yoksulluk, şiddet, mesleksizlik, siyasal içerikli anarşik olaylar, psikolojik baskı ve eğitimsizlik gibi hususlar gecekondulu yapıların doğması ile gelişmesine neden olan en temel sorun haline gelmiştir. Bu

sorunların sonucunda ortaya çıkan temel gerçekler, birey ya da ailelerin bulunduğu mekândan başka bir mekâna göç etmesine ve göç ettiği bölgede “daha iyi yaşarım” hissiyatına kapılmasına neden olmaktadır. Özellikle kırsaldan kentlere doğru göç eden yoksul halkın kentlerde ki en büyük ihtiyacı barınabilecekleri bir yer olmaktadır. Bu bağlamda kentlerin lüks konutlarında yaşam sürdürmek oldukça pahalı ve güç olması nedeniyle göçmen gruplar için bu olanak imkânsızın ötesinde bir gerçekliktir. O halde, barınmak ve yaşamak için ihtiyaç olan konutu kendilerinin yapmasından başka çareleri bulunmayan bu insanlar kent merkezlerine yakın olan sahipsiz ve boş arazilerden konut yapmak üzere faydalanmışlardır. Bu arazi ya da arsaların seçiminde öncelikle kamuya ait alanlar, bu olanak yoksa özel kişilere ait ve sahipsiz görünen arsalar tercih edilmiştir. Bu bağlamda ülkemizin genelinde olduğu gibi Seyhan ilçesinde ortaya çıkan çarpık kentleşmeye bağlı gecekondular sorununun temelinde göçün nedeni ile ortaya çıkan konut gereksinimi bulunmaktadır. Göç olgusunun Seyhan ilçesinde ki gözle görünür en büyük tahribat yarattığı husus hiç şüphesiz kentleşme üzerinde olmuştur. Tarım ve sanayileşmeye bağlı olarak yoğun göç hareketliliğine maruz kalan Seyhan ilçesi genelinde bu sürecin iyi yönetilememesi nedeniyle gecekondulaşma süreci çok hızlı ilerlemiştir. Göçe bağlı hızlı kentleşme neticesinde ortaya çıkan konut ihtiyacının yasadışı bir yöntemle giderilmesi nedeniyle oluşan gecekondulaşmaya bağlı olarak; Seyhan ilçesinin genelinde alt yapı sorunu ile sokaklarının dar ve çıkmaz olduğu görülmektedir. Aynı zamanda plansız, derme-çatma ve kontrolsüz bir şekilde inşa edilen yapıların yerine, kentsel ya da yerinde dönüşüm projelerinin bir an önce hayata geçirilerek depreme dayanıklı sağlık binaların inşa edilmesi merkezi hükümet ile yerel yönetimlerin birinci önceliği olmalıdır.

4.5. Göç’ün Demografik Yapıya Etkisi

Esasında içinde bulunduğumuz coğrafya sadece Cumhuriyet döneminde değil tarihin her safhasında iç ve uluslararası yoğun göç hareketliliğine maruz kalmıştır. 1950 yılı itibarıyla sanayileşmeye bağlı olarak ortaya çıkan iç göç hareketliliğini 1984 yılında PKK terör örgütünün Doğu ve Güneydoğu bölgesinde gerçekleştirmiş olduğu eylemleri sonrasında oluşan göçler izlemiş, bu göçler sonrasında göç alan bölgelerin demografik yapısında ise önemli ölçüde değişimler yaşanmıştır. Cumhuriyet öncesi ve sonrasında ki süreç içerisinde göç hareketliliğine ilişkin eğilimlerin değişiklik gösterdiği, lakin ülkemizin göç politikaları, göç yönetimi ve göç hacmi noktasındaki esas kopuşu 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı sonrasında yaşadığı apaçık ortadadır. Uluslararası anlamında gerçekleşen bu göç hareketliliği

neticesinde Türkiye’de bulunan yabancı sayısı hiç olmadığı kadar artmış, hatta demografik yapının değişimine bile yol açacak kadar tehlikeli bir boyut almıştır. Kaldı ki Türkiye ekonomisinde son yıllarda yaşanan kriz nedeniyle eğitilmiş ve genç nesil başta olmak üzere birçok yurttaşımız farklı ülkelere göç etmiştir. Komşu ya da yakın coğrafya ülkelerinden ülkemize göç eden niteliksiz veya düşük nitelikli iş gücüne sahip bireylere karşın yaşanan beyin göçünün Türkiye Cumhuriyetinin demografik yapısı açısından büyük riskler içerdiği değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak göç hareketliliği göç alan ve göç edilen bölgelerin demografik yapısında; nüfusun yaş, eğitim durumu, nüfusun artış ve azalışını, cinsiyet ve çalışma çağındaki nüfus gibi değişkenlerin yoğunluğunu, yapısını ve kültürel çeşitliliğine etki etmektedir.

“Kentın güneyinde bulunan mahallelerinde çok sayıda yoksul yerli halk ile Suriyelilerin olduğunu belirtmiştir” (E.İ. ile yapılan görüşme).

“2040 yılında Türkiye’deki göçmen nüfusunun 46 milyon olacağından bahsediliyor, bu ne demektir? Nüfusun %50’nin göçten kaynaklı olacağı anlamına geliyor. Şöyle biz şunu da görebiliyoruz, yerli halkımız ülke ekonomisinden dolayı çocuk yapmaktan kaçmıyor. Misal babamın 5 çocuğu varken benim 2 çocuğum var. Bizden sonrakilerin belki bir ya da hiç çocuğu olmayacak. Bizim ülkemizde genç nüfus çok önemli, çünkü bir ülkeyi ayakta tutan en önemli unsur genç nüfustur. Ben şunu biliyorum ki bizde çocuk sayısı bu kadar azken bir Suriyeli ’ye bakıyorsun 8 çocuğu var. Avrupa’nın şu anda en çok tedirgin olduğu unsur yaşlı bir nüfusa sahip olmaktır. Yaş olarak Avrupa’nın birçok ülkesinde artık genç nüfus çok azalmış durumda. Bizde şu anda Avrupalaşıyoruz ancak modernlik olarak değil yaş olarak o duruma düşmüş durumdayız. Biz yakında bu ülkede azınlık durumuna düşeceğiz, benim çevreme bakıyorum herkesin bir ya da iki çocuğu var durum böyle olunca da biz 2040 yılında azınlık durumuna düşeceğiz. Benim için çevre kirliliğinden ve çarpık kentleşmeden öte daha önemli gördüğüm bir sorun var ki o da ülkemizin demografik yapısında yaşanan değişimdir. Bu bence her şeyden daha önemli bir durumdur. Önümüzdeki dönemlerde Kilis gibi illerde Suriyeliler yerel yönetimleri bile ele geçirecek duruma gelebilirler. Bu nedenle merkezi hükümetin bu konu hakkında bir strateji geliştirmesi gerekmektedir. Yoksa ülkemizin yapısı genel olarak değişime uğrayacak, kentleşme yapımız daha da kötü duruma gelecek ve mahallelerimiz daha güvensiz bir hale gelecektir” (M.G. ile yapılan görüşme).

“Babam 1957 yılında Erzincan ili Tercan ilçesinden Adana ili Seyhan ilçesi Meydan Mahallesi’ne göç etmiş. Biz geldiğimizde mahallede genel olarak Adana’nın yerlileri oturmakta iken şuan Ağrı, Adıyaman, Şanlıurfa ve Diyarbakır’dan göç edenler ile Suriyeliler yaşamaktadır” (V.K. ile yapılan görüşme).

“Ben Seyhan ilçesinde bulunan Mirzaçelebi mahallesinde doğup büyüdüm. Benim babam Erzurum ili Horosan ilçesinden kaç kaç döneminde Adana’ya gelmiştir. Benim çocukluk yıllarımda yaşadığım mahalle ve civarındaki mahalleler genel olarak Adana’nın yerlisi olan halkın yaşadığı yerlerdi. Şu an yoğunlukla Suriye ile doğudan göç eden halkın yaşadığı bir yer olmuştur” (B.İ. ile yapılan görüşme).

“Ben 1990 yılında Elâzığ ili Kadıköy ilçesinden Gürselpaşa Mahallesinde bulunan akrabalarımın yanına çalışmak amacıyla geldim. Mahalleye geldiğimde bizim gibi doğudan göç edenler az da olsa vardı ancak genel olarak yerli halkın yaşadığı bir mahalleydi. 2000 yılından sonra mahalle doğudan çok fazla göç aldı” (H.Ö. ile yapılan görüşme).

“Babam 1978 yılında Siirt ili Şirvan ilçesinden kan davası, açlık ve yoksulluk gibi nedenlere bağlı olarak Adana iline göç etmek zorunda kaldı. Bizim geldiğimiz dönemlerde çok fazla doğulu veya çevre illerden insan bulunmazken 1990 yılı itibariyle özellikle Seyhan ilçesi çok fazla göç aldı” (C.C. ile yapılan görüşme).

“Yaklaşık 150 yıl önce yaşanan kaç kaç dönemin de dedem Malatya’dan Çukurova ilçesinde bulunan Karahanlı köyüne, oradan da yaklaşık 57 yıl öncede Şakirpaşa mahallesine göç etmişler. O dönemlerde Adana’daki tüm iş imkânları Şakirpaşa Mahallesi civarında olması nedeniyle bu mahallede yaşayanlar genel olarak Adanalı veya Adana ili çevresinde yaşayan illerden gelen insanlardan oluşmaktaydı. 1990’lı yıllardan sonra bölge Doğudan yoğun göç almasına rağmen yine de D-400 karayolunun etrafında bulunan mahallelerde genel olarak yerli halk yaşamaktadır” (Y.Y. ile yapılan görüşme).

“Benim ailem Adana’nın yerlisi olup benim de doğduğum yer olan Dumlupınar mahallesinde 2001 yılına kadar yaşadık. Benim çocukluk dönemim olan 1990’lı yıllarda mahallede yaygın olarak Adanalılar ile çevre illerden gelenler yaşamaktaydı. 2000 yılından sonra mahallenin yapısı bozulmaya başladı, bu bozulmanın ana sebebi ise Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden almış olduğu yoğun göçtür. Ayrıca mahalleye çok sayıda Suriyeli de gelmeye başlayınca biz Çukurova ilçesinden ev satın aldık ve buradaki evimizi bırakarak 2021 yılında mahalleden taşınmak zorunda kaldık” (N.O. ile yapılan görüşme).

“Benim dedem 1950’li yıllarda İstanbul’da yaşadığı siyasi sorunlara bağlı olarak İstanbul’dan kaçarak Kocavezir mahallesine gelmiş. Ayrıca benim baba tarafı aslen Sivaslı, anne tarafım ise Selanik göçmenidir. Anne tarafım Adana’ya mübadele döneminde göç etmiş ve akrabaları genel olarak mübadele döneminden sonra özellikle; Kocavezir, Mirzaçelebi, Yeşilyurt, Haneden ve Hurmalı gibi şu an ki orta Seyhan olarak dediğimiz alana yerleşmişlerdir. Kocavezir mahallesi süreç içerisinde Gaziantep ve İstanbul illerinden çok göç aldı. Ancak mahallede genel olarak Suriyeliler yaşamakta olup Suriyeliler mahallenin demografik yapısını tamamen değiştirdi” (F.E. ile yapılan görüşme).

“Benim bildiğim kadarıyla Fevzipaşa mahallesinde Adanalı ve Adana ili çevresinden göç eden insanlar yaşamaktadır. Ancak 2000’li yıllardan sonra oturduğumuz mahalle ve orta Seyhan’ın geneli doğudan göç almaya başladı. Doğudan göç almaya başlayan tüm mahallelerin sosyo-ekonomik, demografik, fiziki ve kültürel yapısında önemli değişimler yaşandı. Ayrıca Seyhan’ın genelinde Suriyelilerden dolayı çok ciddi bir barınma krizi, çevre kirliliği ve işsizlik vardır” (Ü.O.B. ile yapılan görüşme).

Yapılan görüşmelerden anlaşılabacağı üzere göç olgusu Seyhan ilçesinin demografik yapısında önemli değişimlerin yaşanmasına neden olduğu gibi bir takım sosyo-ekonomik sorunlarında temelini oluşturmaktadır.

“1990’lı yıllarda mahallede genel olarak Adanalı bulunmakta iken önce çevre illerden sonra da Doğu ve Güneydoğu bölgesinden mahalle yoğun göç aldı. Ancak son dönemlerde mahallede ki Suriyeli sayısında ciddi bir artış oldu ve göçmen olarak şu an en fazla Suriyeliler bulunmaktadır” (K.B. ile yapılan görüşme).

“Özellikle Seyhan ilçesinin güneyi yaşanan göçten dolayı tabiri caizse Hindistan gibi varoş kalmışken Adana ilinin kuzeyi modern hale gelmiştir” (M.R.Ö. ile yapılan görüşme).

“Biz bey mahallesine 1890’lı yıllarda Suriye’ye bağlı Lazkiye kentinden gelmişiz. Bey mahallesinde genel olarak benim gibi Araplar yaşamakta olup Doğu ve Güneydoğu bölgesinden de mahallemize göç edenler olmuştur” (Ş.Ö. ile yapılan görüşme).

“Ben 2004 yılında evlilik nedeniyle Gaziantep ilinden Adana’ya geldim. Eşimde Kahramanmaraş ili Pazarcık ilçesindedir. Bizim gibi Denizli mahallesinde çok fazla göçmen ile Suriyeli bulunmaktadır” (K.A. ile yapılan görüşme).

“Annemin ailesi esasında Denizli mahallesinde yaşamaktadır. Orada bizim gibi çok fazla göçmen nüfus vardır. Halen de birçoğu orada yaşamaya devam etmektedir. 1980’li yıllarda Reşatbey mahallesinde Adana’nın elit kısmı yaşamakta iken 2000’li yıllardan sonra mahalle Adana içi ile farklı illerden çok fazla göç aldı. Ayrıca Suriyeli olup maddi durumu iyi olan Suriyeli göçmenlerden de Reşatbey mahallesinde yaşayanlar bulunmaktadır” (Y.T. ile yapılan görüşme).

“Barbaros mahallesinde genel olarak bizim gibi Mardin ilinden göç edenler yaşamaktadır” (C.U. ile yapılan görüşme).

“Benim annem ve babam aslen Tarsus ilçesinin Gülek boğazının olduğu yerdendir. Ailem 1988 yılında Adana’ya çalışmak amacı ile gelmişler, bizim gibi Mersinden gelenler genelde orta Seyhan’da ikamet etmektedir” (T.Ö. ile yapılan görüşme).

“Ben aslen Erzincanlıyım ancak uzun zamandır Şakirpaşa mahallesinde ikamet etmekteyim. Burada benim gibi farklı illerden çok sayıda insan vardır. Aynı zamanda ben bu mahallede muhtar olarak görev yapmaktayım” (H.A. ile yapılan görüşme).

“Ben 1963 yılında Yozgat ilinden Seyhan ilçesine göç ettiğimde bulunduğum bölgede genelde Adanalı ya da çevre illerden göç edenler bulunmaktaydı. Ancak 1990’lı yıllardan sonra doğudan çok göç geldi ve mahallelerin yapısı çok değişti” (S.Y. ile yapılan görüşme).

“Dedem aslen Elâzığ ili Baskil ilçesi Kadıköy Mahallesi nüfusuna kayıtlıyken nüfus kütüğünü sonradan Adana ili Ceyhan ilçesi Sağkaya köyüne taşımış ve bizim nüfus kütüğümüz de burası görünmektedir. 1970 ile 1980 yılları arasında bizim gibi doğudan göç edip gelen insan sayısı çok değildi ancak 1990’lı yıllardan sonra Seyhan büyük oranda doğudan göç aldı” (İ.E. ile yapılan görüşme).

“Ben 1960 yılında evlendikten sonra Yavuzlar, Kocavezir ve en sonda 1980 yılı itibarıyla yaşadığımız Gürselpaşa mahallesine yerleştik. 1990’lı yıllardan sonra sürekli doğudan göç geldi, tarlalara ev yaptılar ve mahallelerde yaşayanlar genelde hep doğulular oldu” (F.V. ile yapılan görüşme).

“Bizim Adana’ya gelişimiz benim bildiğim kadarıyla Suriye’de yaşayan dedemin 1800’lü yıllarda tek başına Adana’ya gelmesiyle başlamıştır. Fellah diye tabir edilen yerli halk genel olarak Akkapı, Bey, Mürseloğlu, Dervişler, Dörtağaç, Salmanbeyli, Serinevler, Sucuzade, Hadırlı, Hanedan, Havuzlubahçe, Hurmalı, Kayışlı, Yalmanlı, Yenibey ve Yenidam mahallelerinde ikamet etmektedir” (M.K. ile yapılan görüşme).

“Ben aslen Elazığlıyım, benim ailem Elâzığ’dan ilk Mersin Tarsus ilçesine göç etmiş, oradan da 1971 yılında Seyhan ilçesi Yeşilevler mahallesine göç ettik. Bizim mahalleye taşındığımız dönemde mahallede çoğunluk yerli halk olmak üzere Karadenizliler bile vardı.

Benim babam gibi fabrikada çalışan insanlar genel olarak Yeşilevler, Şakirpaşa, Dumlupınar gibi D-400 karayolu üzerinde olan mahallelere yerleşmişler. Ayrıca ortaya çıkan göçler nedeniyle birçok mahallede Gettolaşma yaşanmıştır” (R.A. ile yapılan görüşme).

“Babam aslen Bitlis ili Adilcevaz ilçesinden, annem de Adana’nın yerlisidir. Annem ve babam öğretmen olarak görev yaptığı Bitlis ilinde tanışmış ve evlenmişler. Annemin Adanalı olması nedeniyle, 1968 yılında babamlar Adana iline taşınmış ve Döşeme mahallesinde annemin ailesinden kalma evde yaşamaya başlamışlar. Döşeme mahallesi o dönemlerde şu an ki İsmetpaşa, Pınar, Gürselpaşa ve 2000 Evler gibi mahallelerin bulunduğu alanın genel adıdır. Döşeme mahallesinde genel olarak Adana’nın yerlisi ile fabrikalarda çalışmak üzere çevre illerden gelen göçmenler yaşamaktaydı. Doğudan göç eden halk ise genel olarak kentin güneyinde yaşamaktaydı. Şunu çok net bir şekilde söyleyebilirim Seyhan ilçesi artık bir birleşik devletler gibi yani şöyle açıklayayım; Muşlu Adanalı ile evlenmiş, Adanalı Vanlı ile evlenmiş yani karma karışık evlilik bağları oluşturulmuş, bu da kültürlerin değişmesine neden olmuştur. Ayrıca Seyhan ilçesindeki mahallelerin geneli hemşehri bağına bağlı olarak oluşmaktadır” (U.M.Ş. ile yapılan görüşme).

“Babam Hürriyet mahallesine geldikten sonra Siirt’te yaşayan akrabalarımızı da Hürriyet mahallesine çağırmış ve onların da hepsi buraya göç etmiş. Ancak biz buraya geldiğimizde mahallede genel olarak Adanalılar yaşamaktaymış, sonra doğudan göç artınca yerliler göç etmeye başladılar. Nitekim Suriyeli nüfus şu an itibarıyla bizim olduğumuz Hürriyet, Kocavezir ve Mirzaçelebi mahallelerde yerli halktan çok fazladır” (Ö.A. ile yapılan görüşme).

“Benim dedelerim Suriye’nin Lazkiye bölgesinden 1800’lü yıllarda Hatay İskenderun’a gelmişler. Sonrasında ise oradan da Adana iline göç etmişler. Adana ilinde ise bugün Seyhan ilçesine bağlı olan Hürriyet mahallesine yerleşmişler” (Ö.H. ile yapılan görüşme).

“Ben aslen Adıyaman ili Besni ilçesindenim, ben Adana’ya Gaziantep ilinden 2013 yılında tayin nedeniyle geldim. Benim Adana’da ilk dikkatimi çeken Adana’da özellikle Mardinliler çok fazla yaşamaktadır. Özellikle memleketim Adıyaman ile Mardinliler hakkında araştırma yaptım nerede yaşarlar diye. Gördüğüm kadarıyla Mardinliler genel olarak Seyhan ilçesinin güneyinde yaşamaktalar. Bence Mardinlilerin bu taraflara yoğun olarak yerleşmesinin sebebi hemşehri bağıdır” (A.Ş. ile yapılan görüşme).

“Ben aslen Mardin Midyatlıyım. Seyhan ilçesinde Havuzlabahçe mahallesinde yaşamaktayım. Benim ailem gibi Mardin’de hemşehri ya da akraba bağına bağlı olarak göç eden çok aile bulunmaktadır” (E.Ö. ile yapılan görüşme).

“Benim ailem Irak Süleymaniye’den Adana ili Karataş ilçesine kaç kaç dedikleri dönemde oradan kaçarak Karataş ilçesinde bizim gibi o bölgelerden göç eden ailelerin yanına sığınmışlar. Karataş ilçesinde bir süre oturduktan sonra Seyhan ilçesinde bulunan Türkocağı mahallesine taşınmışlar. 1940’lı yıllarda Adana’da yerliler yaşarmış, 1940 ile 1970 yılları arasında sanayileşmeye bağlı olarak Adana göç almış ve bu tarihlerden sonra Doğu ve Güneydoğu bölgesinden de göç almaya başlamıştır. Yaşanılan bu yoğun göçlerden sonra Adana’nın demografik yapısında önemli değişimler yaşanmıştır” (Ş.T. ile yapılan görüşme).

“Benim dedelerim Erzurum ili Horasan ilçesinden Adana ili Karaisalı ilçesine göç etmiş ve halen de aile büyüklerim Fadıl köyünde yaşamaktadır. Babam çalışmak amacıyla 1966 yılında Fatih mahallesine gelmiş ve bizim gibi genelde Karaisalıların yaşam alanı olan Fatih Mahallesine yerleşmiştir. Fatih Mahallesinin çoğunluğunu Karaisalılar oluşturmakta olup Bitlis ve Osmaniyelilerde bulunmaktadır” (V.İ. ile yapılan görüşme).

“Biz aslen Mardin’in Midyat ilçesindeniz. Bizim gibi doğudan göç eden insanlar genellikle akrabaları hangi mahallede yaşıyor ise onların yanına göç etmişlerdir. Bunun sebebi ise yan yana olalım birlik olalım tek kalıp ezilmeyelim düşüncesidir. Biz Dumlupınar mahallesine göç edip geldiğimizde bu mahallede Adana’nın yerli halkı olan Araplar yaşamaktaydı. Biz geldikten sonra onlar bu mahallelerdeki yerlerini satıp göç etmeye başladı ve mahallede genel olarak Mardin, Adıyaman, Ağrı ve Kahramanmaraşlılar yaşamaya başladı” (Ş.D. ile yapılan görüşme).

“Biz 1990 yılında Mardin Midyat’tan Dumlupınar mahallesinde yaşayan akrabalarımızın yanına göç ettik” (C.U. ile yapılan görüşme).

“Ben Diyarbakırlıyım eşim ise Batmanlıdır. Biz eşimle Adana’da tanışıp evlendik, benim oğlumun eşi Batmanlı, büyük kızımın eşi Adanalı, küçük kızımın eşi ise Niğdelidir. Yani en basitinden benim ailemden baz alındığında Adana’nın demografik yapısının ne kadar karışık olduğu görülebilir” (N.B. ile yapılan görüşme).

“Ben ve eşim Adıyamanlıyız, biz Adana’da tanışıp ve evlendik. Evliliğimizden 3 oğlumuz ve bir kızımız oldu. Çocuklarımızda Adana’da evlendi ve eşleri İstanbul, Adana ve Mersinlidir. Genel olarak herkes herkesle evlendiği için Adana’nın demografik yapısında genel olarak değişiklik yaşanmıştır” (O.S. ile yapılan görüşme).

“Ben aslen Gaziantepliyim ancak bize genel olarak Gavurdağlı derler. Ben Adana memur olarak çalıştım ve emekli oldum. Şu an da Onur mahallesinde yaşıyoruz. Benim 3 çocuğum oldu ve onlarda Adanalı olan kişilerle evlendiler. Bizim olduğumuz mahallede çok fazla göç alan bir mahalledir” (H.A. ile yapılan görüşme).

“Benim babam aslen Sivaslı, annem ise Adanalıdır. Babam Adana’ya 1975’li yıllarda çalışmak amacıyla gelmiş ve burada annemle tanışmış ve evlenmişler. Yenibey mahallesinde genellikle Adanalı ve Mardinliler yaşamaktadır” (U.İ.P. ile yapılan görüşme).

“Biz 1990 yılında Muş ilinde bulunan işsizlik nedeniyle Adana’ya geldik ve Denizli mahallesinde yaşayan akrabalarımızın yanına yerleştik. Denizli mahallesinde genel olarak yerli halk ile doğudan göç eden insanlar yaşamaktadır” (H.C.Ö. ile yapılan görüşme).

“Denizli mahallesinde Adanalı, Mardinli ve Diyarbakırlılar yaygın olarak yaşamakta iken şu an yerli nüfustan ziyade Suriyeliler yaşamaktadır” (E.M. ile yapılan görüşme).

“Ben Mardin’in Derik ilçesinden Adana’ya çalışmak amacıyla geldim ve burada eşimin ailesinin Mithatpaşa mahallesinde ki evine yerleştik. Eşim ise Diyarbakırlıdır, esasen Adana’da bizim gibi farklı illerden olup evlenen çok insan vardır” (M.E. ile yapılan görüşme).

“Ben aslen Mardin ili Saruh ilçesindenim ve Seyhan ilçesi Barbaros Mahallesinde ikamet etmekteyim. Mardin Arapları genelde Seyhan ilçesinde yerli halktan olan Arapların yaşadığı Mahallelere yerleşmişlerdir. Benim ailesi Kürt olan aileler ise genelde aynı mahallede yaşamaktadır” (A.B.A. ile yapılan görüşme).

“Ben Denizli mahallesinde ikamet etmekteyim ve aslen Adana ili Aladağ ilçesindenim. Babam Adanalı, Annem ise Elazığlıdır” (Y.K. ile yapılan görüşme).

“Ben aslen Şanlıurfalıyım ancak 2000 yılından bu yana Adana ilinde yaşamaktayız. Babam Adana’ya çalışmak için gelmiş ve burada ilk başta Dumlupınar mahallesine yerleşmiş ancak oranın demografik yapısı çok karışık olmasından dolayı yerli halkın çok yaşadığı Emek Mahallesine yerleştik” (E.P. ile yapılan görüşme).

“Ben aslan Adıyaman Besni ilçesindenim. Benim ailem yaklaşık 60 yıl önce tarım işçisi olarak Adana iline gelmiş ve Dumlupınar mahallesine yerleşmişlerdir. Bizim gibi Adıyaman ilinden gelen çok fazla hemşehrimiz Dumlupınar mahallesinde yaşamakta ve genel olarak tarım haricinde kentle uyum içinde farklı işlerde çalışmaktalar” (B.S. ile yapılan görüşme).

“Ben Adana’nın yerlisiyim ve Yeşilevler mahallesinde ikamet etmekteyim. Mahallemizde genel olarak Adanalılar yaşamaktadır. Mahallemiz Adana’nın çok eski bir mahallesi olması sebebiyle 1950 ile 1970 yılları arasında Adana ili genelinde gelişen Sanayileşme kaynaklı göç almıştır. Bu nedenle evlerin çoğu 50 ya da 60 yıllıktır. Böyle olunca da mahalleye göç ancak kiracı şeklinde olmaktadır” (S.Ü. ile yapılan görüşme).

Yapılan görüşmelerden anlaşılaacağı üzere göçmen grupların birbirleriyle ya da yerli halk ile kurmuş oldukları evlilik bağına bağlı olarak esasında alt kimliğin bir öneminin kalmadığı, herkesin kendini Adanalı olarak tanıttığı, yalnızca kendisini memleketi özelinde güçlü ya da farklı göstermek isteyen bireylerin alt kimliğini ön plana çıkardığı gözlemlenmiştir.

“Ben aslen Mardin Midyatlıyım. Biz yaklaşık 30 yıl önce buraya çalışmak amacıyla ailemle birlikte geldik. Buraya ilk geldiğimizde akraba ve hemşerilerimizin yoğun olarak yaşadığı Yenibey mahallesine göç ettik” (İ.A. ile yapılan görüşme).

“Ben aslen Mardin Midyatlıyım. Benim dedem 1960’lı yıllarda mevsimlik işçi olarak Adana’ya yazın gelip kışın geri gidiyormuş. 5 yıl boyunca böyle sürekli gidip geldikten sonra Hürriyet mahallesinden ev tutup babamları Adana’ya getirmiş. Seyhan ilçesinin güneyinde bulunan mahallelerin genelinde Suriyeliler yaşamakta ve özellikle Kocavezir mahallesinin yapısı çok değişti” (H.K. ile yapılan görüşme).

“Ben aslen Mardin Midyatlıyım. Biz aile olarak 1985 yılında Adana’ya geldik. Adana’ya geldiğimizde aile olarak Dumlupınar mahallesine yerleştik. Bu mahalleye yerleşmemizin temel sebebi ise burada akraba ve hemşerilerimizin yaşamasıdır” (İ.T. ile yapılan görüşme).

“Ben aslen Mardinliyim ve Gülbahçesi Mahallesinde ikamet ediyorum. Babam yaşadığı sağlık sorunları nedeniyle 1990 yılında Seyhan ilçesi Mirzaçelebi mahallesinde yaşayan akrabalarımızın yanına göç etmiş ve orada bir süre oturduktan sonra Gülbahçesi mahallesinde şu an oturduğumuz evi satın aldık ve oraya taşındık. Gülbahçesi mahallesinde genel olarak Mardin, Siirt ve Bitlisler yaşamaktadır” (A.A. ile yapılan görüşme).

“Ben aslen Konya Ereğliliyim ve Onur Mahallesinde ikamet ediyorum. Biz Onur mahallesine 1990’lı yıllarda Adana’da çalışmak amacıyla göç ettik. Bizim geldiğimizde mahallemizin her yeri bahçeydi ve genelde Adananın yerli halkı ile Adana ili çevresinden göç edenler yaşamaktaydı. 2000 yılı sonrasında Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinden de bölge göç almaya başladı” (M.K.İ. ile yapılan görüşme).

Katılımcılarla yapılan görüşmelerden üzerinde önemle durulması gereken sonuçlar çıkmıştır. Öncelikle, Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa’nın oğlu İbrahim Paşa’nın 1804 yılında Adana tarımında yapmış olduğu reformlar sonucunda ortaya çıkan işçi ihtiyacını karşılayabilmek için babası Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa’nın kontrolünde olan Suriye’nin Lazkiye bölgesinden

Adana sıcağına dayanabilecek Arap “fellaḥ” çiftçileri bölgede bulunan pamuk tarlalarında ırgatlık yapmak üzere getirmiştir. Sayıları tam olarak bilinmeyen bu Arap ırgatların, günümüzde Adana’nın Seyhan ve Yüreğir ilçeleri ile Mersin ilinin Tarsus ilçesinde yaşadıkları görülmektedir. Aradan geçen bunca zamana rağmen bu göçmen grupların esas kültür ve inançlarını yaşamaya halen devam ettikleri, kendilerini her ne kadar Adanalı olarak tanıtsalar da esasında alt kimlikleri nedeniyle genel olarak bölgeden, yerli olan Türkmen kökenli halk ile diğer göçmen gruplarından ayıştırdıkları görülmektedir. Ayrıca bu göçmen grubu, Seyhan ilçesinin güneyinde bulunan zengin ve geniş tarım arazilerinin genel olarak sahibi durumundadır. Aynı zamanda Akkapı, Bey, Mürseloğlu, Dervişler, Dörtağaç, Salmanbeyli, Serinevler, Sucuzade, Hadırlı, Hanedan, Havuzlubahçe, Hurmalı, Kayışlı, Yalmanlı, Yenibey ve Yenidam olmak üzere toplam da 16 mahallede yaşadıkları, mahallelerine mümkün olduğunca diğer göçmen grupların girmesine de müsaade etmedikleri tespit edilmiştir. Özellikle Seyhan ilçesinde yaşayan fellahların zengin ve geniş tarım arazileri üzerinde çiftçilik yapmaları nedeniyle genel olarak maddi durumlarının iyi ve kentin genel yapısı üzerinde söz sahibi durumundalar. Nitekim kentin demografik yapısında farklılık yaratan bu göçmen grubunun kendi içine kapanık bir yaşam sürmesi nedeniyle kentin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel yapısına katkı sundukları ve geçen süreç içerisinde kentin yerlisi haline geldikleri görülmektedir.

Kaldı ki 1950 ile 1962 yılları arasında sanayileşmeye bağlı olarak en fazla istihdamının arttığı il Adana olmuştur. Ayrıca 1962 ile 1965 yılları arasında Adana’da gıdaya bağlı sanayileşmenin gerçekleştiği gibi 1970’li yıllarda pamuk üretiminin azalmaya başlamasıyla birlikte farklı tarzda birçok sanayi kuruluşu da kurulmuştur. 1980 yılı itibariyle ülkemizin sanayiye bağlı olarak gelişen kenti konumuna gelen Adana, nüfus bakımından da Türkiye’nin en büyük 4’üncü kenti olmuştur. Yaşanılan bu süreç içerisinde Seyhan ilçesi özellikle çevre illerden “Mersin, Niğde, Kahramanmaraş, Kayseri, Gaziantep ve Osmaniye” çok fazla göç almıştır. 1980 yılı itibariyle bölgede sanayileşmeye bağlı kalkınma süreci gerilemiş ve sanayileşmeye bağlı olarak yaşanan göç hareketliliği, 1984 yılında Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşanan terör eylemlerinden sonra bölge tekrardan yoğun bir iç göçe maruz kalmıştır. Nitekim Adana ili özelinde Seyhan ilçesi sanayileşme ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde bulunan illerde yaşanan terör eylemlerine bağlı olarak almış olduğu iç göçlerin yanında, ülkemize doğru gerçekleşen 93 Harbi ile Suriye iç savaşı sonrasında yaşanan göçlere bağlı olarak uluslararası

manada kitlesel göçe de maruz kalmıştır. Örneğin 1950 yılında Bulgaristan’da yaşanan iç karışıklık sonrasında Türkiye’ye gelen Bulgar Türk’lerinden 7.500’ü Adana iline gönderilmiş olup bunlardan 1.625’i Seyhan ilçesinde bulunan Yeşiloba mahallesine yerleştirilmiştir. Yine 2011 yılında Suriye de başlayan iç savaş sonrası Adana’da yaşayan Suriyelilerden yaklaşık 130 bin kişinin Seyhan ilçesinde yaşadığı yapılan görüşmelerde ifade edilmiştir. Ortaya çıkan tüm bu göç hareketliliği nedeniyle kentte yaşayan insanların kurmuş oldukları evlilik bağına bağlı olarak kentin demografik yapısında çok ciddi değişimler de ayrıca yaşanmıştır. Kaldı ki kentin demografik yapısında yaşanan bu değişime paralel olarak özellikle doğu ve güneydoğu bölgesinden göç eden halkın içinden çıkan bir takım kişilerin kentin huzur ve asayişini bozan oluşumların içine girdiği görülmektedir. Bu oluşumların içine giren bireylerin güç/destek aldığı en büyük unsurun ise göçmen gruplarının içinde ki hemşehri ya da akraba nüfus sayının çokluğudur. Doğu ve Güneydoğu bölgesinden göç eden ailelerinde genel olarak kendilerini daha güçlü hissetmek amacıyla hemşehri ya da akraba bağına bağlı olarak mahallere yerleşmeleri sonucunda Dumlupınar, Koza, Gülpınar, Barbaros, Mekân, Dağlıoğlu, Gülbahçesi, Ova, Sarıhamzalı, Söğütlü, Hürriyet ve Yeni mahallelerinde gettolaşma yaşandığı tespit edilmiştir. Özellikle 2011 yılında Suriye’de yaşanan iç karışıklık sonrası kent genelinde yaşamaya başlayan Suriyelilerin doğurganlık hızının yerli halk ile diğer göçmen gruplara göre çok fazla olması kentin demografik, siyasi ve toplumsal yapısı açısından riskler içerdiği görülmektedir.

Sonuç olarak Seyhan ilçesinin hâlihazırdaki karmaşık demografik yapısı Suriyeli “Sünni” göçmenlerle birlikte daha da değişim göstermiş ve birden fazla etnik gruba evrilmiştir. Seyhan ilçesi genelinde yaşayan insanların demografik yapısına bakıldığında, 1800’lü yıllar ile 2011 yılı sonrasında Suriye’den göç eden Suriye asıllı bireylerin toplam nüfusunun yerli halkın toplamda ki nüfusuna yakın bir rakama denk gelmektedir. Bu rakama diğer göçmen gruplarının nüfusları da eklendiğinde esasında yerli nüfusun tüm göçmen grupların sayısından az olduğu görülmektedir. Burada önem arz eden dağılım ise Suriye asıllı göçmen gruplar ile Doğu ve Güneydoğudan göç eden Kürt ve Arap kökenli insanların toplam nüfusunun, yerli halk ile çevre illerden göç eden Türk kökenli insanların toplam nüfusunun birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Kentin ileri yıllarda ki demografik yapısını; etnik grupların doğum hızı, kurulacak evliliklerdeki etnik köken ile doğan çocukların cinsiyet yapılarının değiştireceği düşünülmektedir. Nitekim sığınmacı durumunda olan Suriyelilerin ülkelerine dönmeleri

konusunda gerekli tedbirlerin alınmasının elzem bir zorunluluk olduğu gibi özellikle doğu ve güneydoğu illerinden göç eden göçmenlerin içinden yasa dışı oluşumlara yatkınlık gösteren bir takım insanların da bu oluşumların içine girmelerini engelleyecek katı kuralların getirilmesinin elzem olduğu görülmektedir.

4.6. Göçmenlerin Mevcut Durumu

Seyhan ilçesinde bulunan göçmen gruplarını esasında Cumhuriyet öncesi ve sonrasında göç edenler, 1950 yılı sonrasında artan sanayileşmeye bağlı olarak göç edenler, Doğu ve Güneydoğu bölgesinde ortaya çıkan terör olayları sonrasında göç edenler ile tarımda çalışmak üzere göç edenler diye gruplara ayırmak doğru olacaktır. Cumhuriyet öncesinde göç eden toplumların başında en fazla nüfusa sahip fellah diye tabir edilen Arap halkı gelmektedir. Bu insanların geneli çiftçilikle uğraşmakta iken günümüz şartlarında siyasette dâhil olmak üzere farklı birçok sektörde kendilerine yer bulmakta ve söz sahibi konumuna gelmişlerdir. Bu göçmen gurubunun genel olarak eğitim seviyeleri ise yüksektir. Mübadele ve sonraki dönemlerde Seyhan ilçesine yerleştirilen Kafkas ya da Balkan ülkelerinden göç eden göçmenlerin kentle uyum sorunu yaşamadığı ve farklı sektörlerde kendilerine yer bulduklarını ifade edebiliriz. 1950 yılı sonrasında artan sanayiye bağlı olarak özellikle Mersin, Osmaniye, Niğde, Kayseri, Hatay, Gaziantep ve Kahramanmaraş ilinden göç eden göçmenlerin genellikle orta Seyhan'da ikamet ettikleri ve fabrika ya da diğer sanayi kuruluşlarında çalıştıkları ya da emekli oldukları görülmüştür. Bu göçmen grubunun çocukları ise bölgede eskisi kadar güçlü konumda olmayan sanayi kuruluşlarının yerine genelde hizmet sektörü ile enformel tarzındaki iş dallarına eğilim gösterdikleri görülmektedir. Örneğin Niğdeli olan bireylerin genellikle tatlı/pastane ve sebze pazarlarında aktif olarak çalıştıkları bilinmektedir. Doğu ve Güneydoğu bölgesinden Seyhan'a göç eden bireyler genellikle; inşaat, sanayi, restoran, lokanta, eğlence mekânları ve tarım gibi farklı birçok sektörde çalışmaktalar. Bu sektörlerin içerisinde en ağır çalışma koşullarının tarım ve inşaat sektörlerinde olduğu belirtilmektedir. Bu sektörlerde çalışan bireylerin günlük çalışma süreleri genelde 10-12 saat aralığında değişmektedir. Özellikle inşaat ve tarım sektöründe çalışan kişilerin çalışmalarında da süreklilik bulunmamaktadır. Sanayi sektöründe çalışan kişilerin asgari ücret üstünde kazanç elde ettiği ve 8 saat çalışmanın üstündeki süreler için ek mesai aldıkları belirtilmektedir. Sanayi kuruluşlarında çalışan göçmenlerin diğer sektörlerde çalışanlara oranla daha düzenli hayatlarının oldukları yapılan görüşmelerde ifade edilmektedir.

“Daha önceleri inşaatlarda çalışıyordum. Şimdi Dumlupınar mahalle muhtarlığı yapıyorum” (Ş.D. ile yapılan görüşme).

“Buraya göç eden insanların büyük bir çoğunluğu buradaki toprak verimliliği sebebiyle bir şekilde hayata tutunmanın yolunu öğrenmiş ve burada yaşamaya devam etmişlerdir. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşayıp genel olarak işsiz ve nitelikli olmayan insanlar buraya aileleri ile gelerek tarım işçisi olarak çalışmaktadır” (E.E.Ö. ile yapılan görüşme).

“Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşayan insanlar açısından havanın sıcak ve iş imkânlarının çok olması nedeniyle de çok tercih edilen bir bölge olmuştur” (G.G. ile yapılan görüşme)

“Ben aslen Gaziantepliyim ve Adana Büyükşehir Belediyesinde görev yapmaktayım” (İ.S.A. ile yapılan görüşme).

“Babam Erzincan ilinden göç ettiğinde herhangi bir mesleği olmadığı için burada ırgatlık yapmış bende okudum ve memur oldum” (V.K. ile yapılan görüşme).

“Biz Mardin’den ilk göç ettiğimizde babam Mardin tablası denilen seyyar araba ile sebze meyve satardı. Bende kebabçıda çırak olarak işe girdim ve şimdi kendi lokantam var. Mardin’in Arapları genel olarak lokanta, zücaciye, pazarcılık ya da kendilerine ait farklı işlerde çalışır” (H.K. ile yapılan görüşme).

“Sabit bir işim yok ancak ben ve Şanlıurfa’dan gelen akrabalarımız genellikle ailemizle birlikte tarım sektöründe çalışıyoruz” (M.D. ile yapılan görüşme).

“Ben 1990 yılında Elâzığ ili Kadıköy ilçesinden Adana’da bulunan akrabalarımın yanına inşaatta çalışmak amacıyla geldim” (H.Ö. ile yapılan görüşme).

“Biz 1960’lı yıllarda Tarsus ilçesinden Adana’da bulunan fabrikalarda çalışmak için geldik. Ben ve eşim çeşitli fabrikalarda çalıştıktan sonra emekli olduk” (A.D. ile yapılan görüşme).

“Biz Bitlis ilinden göç ettik, burada ben boya ve sıva ustası, kardeşim evden eve taşıma, abim marangoz babam ise serbest meslekten emekli oldu. Bitlisler burada genel olarak inşaatlarda çalışmaktadır” (B.U. ile yapılan görüşme).

Yapılan görüşmelerde göçmen gruplarının genellikle; işportacılık, çeşitli inşaat işleri, pazarcılık, lokantacılık, berberlik, şoförlük, ayakkabıcılık ve esnafılık gibi niteliksiz iş gücü gerektiren işler yaptıkları görülmüştür. Göç eden kişilerin içerisinde özellikle tarım, inşaat ve lokanta işi yapanların çok olduğu görülmekte olup bunun sebebinin ise hemşehri ya da akraba birlikteliğinden kaynaklandığı tespit edilmiştir.

“Siirt Şirvan ilçesinden gelen akrabalarımın geneli şu an serbest meslek olarak ev taşıma ya da nakliye gibi işler yapmaktadır” (C.C. ile yapılan görüşme).

“Yaklaşık 60 yıl önce Adana’ya fabrikada çalışmak üzere Mersin ilinden göç ettik” (Y.Y. ile yapılan görüşme).

“Benim babam Sivaslı annem ise Selanik göçmenidir. Ben Adana’da birçok farklı işte çalıştım şimdi de Muhtar olarak görev yapmaktayım. Mahallemde bulunan Selanik göçmenleri ile Gaziantep’liler yaygın olarak çeşitli tekstil işi yapmaktadır. Diyarbakırlılar kahvehane tarzı işi yapmaktadır. Mardinlilerin Arapları daha yorucu olmayan işler yapmakta iken Mardinli Kürtler daha ağır işlerde çalışmaktadır” (F.E. ile yapılan görüşme).

“Benim babam fabrikada çalışarak emekli oldu. Bende kamu personeli olarak halen görev yapmaktayım. Mahallemizde bulunan Niğdeliler genel olarak tatlıcılık yapardı, doğudan gelenler inşaat işleri, yerli halkın geneli ise fabrikada çalışır ve çocuklarını okuturdu. Ayrıca bizim gibi Yörüklerin geneli göçebe hayatı bıraktığı için hayvancılıkla uğraşmıyorlar, yerleşik hayatta sigortalı işlerde çalışmakta ya da okumaktalar” (Ü.O.B. ile yapılan görüşme).

“Biz aslen Boşnak göçmeniyiz benim dedem ve babam çiftçilik yapar annem ise lokanta işletmektedir. Ben ve kardeşlerim ise üniversite mezunudur. Ben Avukat, iki kardeşim de öğretmendir. Ayrıca Akrabalarımın geneli ya fabrikada çalışır ya da üniversite mezunudur” (K.B. ile yapılan görüşme).

“Fellahlar ilk geldiklerinde nasıl çiftçilik yapmışsa halen de aynı şekilde çiftçiliğe devam etmektedir. Ben aynı zamanda imamlıkta yapıyorum” (M.R.Ö. ile yapılan görüşme).

“1988 yılında ailem Tarsus’tan Adana’ya çalışmak amacı ile gelmiş. Babam önce fabrika da sonra kendi iş yerini açtı, annem de fabrikada çalışarak emekli oldu. Bende memur olarak görev yapıyorum” (T.Ö. ile yapılan görüşme).

“Ben 1963 yılında Yozgat’tan Adana’ya göç ettim. O dönemlerde bizim gibi farklı illerden çok gelen olmuştu ve bu gelenler genel olarak ya fabrikada çalışır ya da tarlada ırgatlık yapardı” (S.Y. ile yapılan görüşme).

“1960 yılında Adana’ya ilk geldiğimizde babamın bir mesleği olmadığı için akrabaları, babamı önce fabrikaları gezdirmiş sonrasında farklı sanayideki iş kollarını gezdirmiş ve babam da meslek olarak araba tamirciliğini seçmiş. Çırak olarak başladığı işte usta oldu ve kendi iş yerini açmıştı. Bende memur olarak hayatıma devam ediyorum. Bizim gibi Elazığ’dan gelenler genelde üniversite mezunu ve mezuniyetlerine göre işlerde çalışmaktadır” (İ.E. ile yapılan görüşme).

“Dün ırgat olarak gelen insanlar şu an iş adamı ya da büyük çiftçi oldular. Resmen tarımı onlar yönetiyor, meyve ve sebze işini Mardinliler, kahvehane, bar gibi işleri Diyarbakırlılar yürütmektedir. Nitekim Mardin Araplarına biz entelektüel Kürt deriz onlar daha naif işlerle uğraşır” (Ş.T. ile yapılan görüşme).

“Biz ailece pazarcılık yaparız ve genel olarak aynı binada ya da aynı evde yaşarız. Benim ve akrabalarımın genel olarak maddi durumu iyidir” (M.D. ile yapılan görüşme).

“Adıyaman’dan göç eden insanların geneli 1960’lı yıllarda bölgedeki sanayileşmeye bağlı olarak göç etmiş ve fabrikalarda çalışmışlardır. Tarım sektöründe çalışan Adıyamanlı sayısı yok denecek kadar azdır. Örneğin Adana milli piyango bileti satan insanların geneli Adıyamanlıdır. Nitekim son zamanlarda kentte artan işsizlik nedeniyle benim de bizzat bildiğim bazı Adıyamanlılar bahçelerde meyve ağaçlarını budama işi yapmaktadır” (A.Ş. ile yapılan görüşme).

Yapılan görüşmelerde özellikle Doğu ve Güneydoğu illerinden göç eden ailelerin, hemşehri ya da akraba odaklı yerleşim alanı ile meslek tercihlerinde bulundukları, bu nedenle göç ettikleri yeni yaşam alanları ile iş hayatlarında yabancılık çekmediği ve sanki gerçek memleketlerindeymiş gibi hayatlarını idame ettirdikleri görülmüştür. Doğudan göç eden ailelerin geneli ilk göç ettiklerinde geniş aile olarak yaşayıp, kazandıkları paraların ise aile büyüğünde toplanmasından dolayı aynı yapı üzerinde çok katlı binalarda yaşadıkları ve bu şekilde hayatlarını sürdüren ailelerin ise dağınık yaşayan ailelere göre maddi durumlarının daha iyi olduğu görülmektedir. Genel olarak doğudan göç eden ailelerin çocuklarının okuma yazma oranının düşük ve nitelik gereksinimi olmayan çeşitli işlerde çalıştıkları görülmektedir. Çalışmamıza kaynak oluşturması anlamında sebze ve meyve hali, farklı esnaf ziyaretleri, sanayi sitesi ve çok sayıdaki inşaat ustaları ile bir takım mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda sebze ve meyve komisyonculuğu ile pazarcı esnafının genelinin Mardin, Diyarbakır ve Niğdeli, inşaat ve mobilya ustalarının Bitlis, Siirt ve Kayserili, otomobil tamircilerinin ise farklı illere mensup karışık göçmen gruplarından oluştuğu görülmektedir. Aynı zamanda Mardinli Arapların yoğun olarak kebab ustası ve tablacılık yaptığı, Gaziantep, İstanbul ve balkan göçmeni bireylerin ise yoğun olarak tekstil işiyle ilgilendikleri ifade edilmektedir. Özellikle Suriyeli sığınmacıların çocukları ile yetişkin erkeklerinin çöplerden geri dönüşüm malzemesi topladığı, bu manada ortaya çıkan sektörde etkin olan doğulu halkın yerine Suriyelilerin geçtiği görülmüştür. Suriyeli sığınmacıların ara elaman olarak çok etkin oldukları, başta ustalık gerektiren birçok sektörde söz sahibi konumuna geldikleri ve özellikle inşaat sektörü gibi ustalık gerektiren iş dallarında Suriyeli sığınmacılar işçi ihtiyacının büyük bir kısmını karşılar vaziyette oldukları tespit edilmiştir. Şanlıurfalı ailelerin genelde tarım sektöründe etkin olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Ancak son zamanlar da artan nüfusları ve düşük ücret karşılığı çalışmaları nedeniyle Suriyeli sığınmacıların bu sektörde de diğer sektörlerde olduğu gibi daha çok aranan işçi statüsüne gelmişlerdir.

Nitekim çevre illerden Seyhan ilçesine göç eden halkın kentle uyum içinde yaşamlarını sürdürdükleri görülmekte iken Doğu ve Güneydoğu bölgesinden göç eden bir takım bireyler kentle uyum içinde yaşamamaktadır. Şöyle ki kentin kentleşme yapısı almış olduğu yoğun göçler nedeniyle çarpık hale geldiği bilinmektedir. Ancak içinden çıkılmaz hale gelen diğer bir durum ise toplum yapısında ki bozulmadır. Doğu kökenli halkın çocuklarının genelinin eğitim seviyesinin düşük ve aynı zamanda mesleksiz olmaları nedeniyle kanun dışı bir takım oluşumlarının içine çok çabuk girebilmektedirler. Kent genelinde son dönemlerde moda olan iş yeri kurşunlama ve haraç isteme olaylarına karışan insanların tamamının doğudan göç eden insanlardan kaynaklı olduğu, yerli halk ile kentle uyum içinde yaşayan göçmen bireylerin sokaklara çıkmaktan bile korktuğu

görülmektedir. Ayrıca Seyhan ilçesi genelinde bulunan eğlence mekânlarının Siirt ve Diyarbakırlılar tarafından işletildiği halde doğu kökenli işletme sahiplerinin kendilerini, kendileri gibi doğulu olan göçmen gruplarının saldırılarından koruyabilmek için çeteleştikleri katılımcıların tamamı tarafından ifade edilmektedir. Bu manada esasında özellikle doğudan göç eden bireylerin kentle uyum sağlayamadığı ve kentlileşmede büyük problemler yaşadığı, kentin genel düzeni, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapısında büyük değişimlerin ortaya çıkmasına neden oldukları yapılan görüşmelerde özellikle ifade edilmiştir. Doğu kökenli vatandaşlar arasında uçurum düzeyde gelir adaletsizliğinin olduğu, bir yanda çok zengin bir hayat yaşayan doğu kökenli bireyler var iken diğer tarafta ise sefalet içinde yaşayan doğu kökenli bireyler bulunmaktadır. Bu durumda, yoksul olan bireylerin daha kolay zengin olma umuduyla kanun dışı oluşumların içine girmelerine neden olmaktadır. Ayrıca kentin yerlisinden ziyade dışarıdan göç eden bireylerin kentin yönetiminde daha aktif olduğu, kentin yerlisi olan insanların kent genelinde daha içine kapanık ve kendi halinde tabiri caizse sessiz sedasız yaşamlarını sürdürmeye çalıştıkları görülmektedir. Sonuç olarak Seyhan ilçesinde bulunan doğu kökenli göçmen gruplarının kentle uyum içinde olmadıkları, özellikle bundan sonra ki kentin yapısı açısından Suriyeli sığınmacıların durumunun çok önemli hale geldiği. Bu sığınmacıların kendi ülkelerine gitmelerini sağlayacak gerekli şartların oluşturulması kentin demografik yapısı ve güvenliği açısından çok önemli olduğu değerlendirilmektedir.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Göç olgusunu analiz ederken yalnızca sonuçlarına odaklanmak yetersiz kalmaktadır; zira göçün kentlerdeki sosyal, kültürel ve ekonomik etkilerini anlamada asıl belirleyici olan, göçün neden gerçekleştiğidir. Göçün kaynağında yer alan farklı etkenler, göçün şekli kadar, göçmenin hedef bölgeye adaptasyon sürecini ve bu sürecin toplum üzerindeki etkisini de doğrudan belirlemektedir.

Geçim sıkıntısı, eğitim arayışı, yoksulluk, sağlık sorunları ya da mesleki zorunluluklar gibi nedenlerle göç eden bireyler ile; terör, kan davası, husumet veya ideolojik sebeplerle yer değiştiren bireylerin hem göç motivasyonları hem de hedef bölgeye uyum süreçleri büyük ölçüde farklıdır. Kaldı ki hayatın olağan akışı içerisinde zorunlu olarak göç eden bireyler, gittikleri bölgelerin yaşam koşullarına ve kültürel yapısına daha kolay adapte olma eğilimindeyken; kasıtlı, illegal ya da ideolojik yönlendirmeye göç eden bireyler, bulundukları yeni yaşam alanına karşı direnç gösterebilmekte, bu da toplumsal uyumu zorlaştırabilmektedir. Dolayısıyla göçün etkilerini doğru anlayabilmek için, sadece göç edilen yeri değil, göçün nedeni ve göçmenin sosyal profilide dikkate alınmalıdır.

Bu bağlamda, hedef bölgede kendileri gibi yaşam süren insanların yanında ilk başlarda barınmaya çalışan bu tarz insanlar sonraki dönemlerde ise kendilerini ön palana çıkarmak ya da kendi egemenliklerini ilan etmek için mafya tarzı oluşum içine girdikleri ya da uyuşturucu ticareti gibi bir takım kaçakçılık olaylarına karıştıkları görülmektedir. Doğal olarak da yeni yaşam alanlarının huzurunu, kültürünü ve asayişini de bozmaktadırlar. Ayrıca göçün genel olarak bıraktığı etkiye bakıldığında; kentler doğal yapısının üstünde göç aldığı durumlarda işsizlik, demografik yapıda bozulma, alt yapı sorunları, gecekondulaşma ve çevre kirliliği gibi birtakım sorunlar ile karşı karşıya kalmaktadır.

Çalışma konumuz olan Seyhan ilçesinin de içerisinde bulunduğu Çukurova bölgesi tarımsal ürünler bakımından zengin, iklim bakımından da yumuşak bir bölgede konuşludur. Bu özelliği nedeniyle ülkemiz nezdinde 1950 ile 1980 yılları arasında ortaya çıkan iç göç hareketliliğinden en çok etkilenen bölge olmuştur. Bu duruma bağlı olarak da bölgenin nüfusunda yoğun bir artış yaşanmıştır. Aslında Seyhan ilçesi özelinde ortaya çıkan nüfus hareketliliğinin başlıca sebeplerinin başında da bu hususlar gelmektedir. Seyhan ilçesi Adana ilinde 1950 ile 1980 yılları arasında gelişen sanayileşmeye bağlı olarak yoğun göçe maruz kalmış ancak ortaya çıkan

bu göçler kentin yapısına genel anlamda bir zarar vermemiştir. Çünkü Adana ili verimli tarım arazileri nedeniyle 1800'lü yıllardan itibaren yoğun göçlere maruz kalmasına rağmen kendine özgü kent kimliğini her zaman koruyabilmiş ve bir şekilde de asayişin düzeni kent genelinde sağlanmıştır. Seyhan ilçesi verimli tarım arazileri, ulaşımın kolaylığı ve en önemlisi de iklimi dolayısıyla kente göç eden göçmenlerin barınma sorunu yaşamamaları nedeniyle yoğun göçlere maruz kalmıştır. Ayrıca yaşanan yoğun tarımsal göçlerden ziyade 1984 yılında Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde ortaya çıkan PKK terör örgütünün eylemlerinden sonra Seyhan ilçesi hızla hemşehri bağına bağlı olarak almış olduğu iç göçler ile birlikte bugün içinden çıkılmaz tahribat bırakan kentsel ve sosyal görünümüne kavuşmuştur. Göç hareketliliğine katılan insanların hedef bölge olarak Seyhan ilçesini tercih etmelerinin sonucunda ortaya çıkan sorunlar esasında yoğun göçe maruz kalan farklı bölgelerde de yaşanan toplumsal sorunların bir benzeri gibidir.

Bu bağlamda Seyhan ilçesinde yaşanan yoğun göç sonrası ortaya çıkan sorunların en önemlilerin başında iskân, işsizlik ve asayiş olayları gelmektedir. Yoğun göç hareketliliğine bağlı olarak ortaya çıkan barınma ihtiyacının karşılanabilmesi için özellikle orta Seyhan ile kuzey Seyhan'da yüksek katlı apartmanlar inşa edilmiş, bir yandan da gecekondulaşma sürecinin hızla devam etmesine bağlı olarak ilçe genelinde çarpık kentleşmeye bağlı gecekondulu olgusu kronik bir sorun haline getirilmiştir. Seyhan ilçesinin özellikle güney mahallelerinde 1950 ile 1990 yılları arasında doğudan göç eden tarım işçileri barınma sorununu gidermek üzere yaygın halde gecekondulu tarzı yapılar inşa etmiştir. 1960 ile 1980 yıllarında sanayide çalışmak üzere ilçeye genel olarak Adana ili çevresinden göç eden insanlarda orta Seyhan'da gecekondulu tarzı yapılar inşa etmiştir. Ayrıca 1980 yılı sonrasında Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde başlayan PKK terör örgütünün eylemleri nedeniyle kente göç eden insanlarda Seyhan ilçesi genelinde imarsız ve ruhsatsız yapılar inşa etmiştir. Tarihi süreç içerisinde ortaya çıkan yoğun göçler nedeniyle kent genelinde şehir planı uygulanamamış, daha önce imara açılmayan ve yerleşim alanı statüsünde olmayan tarım arazileri veyahut devlete ait arsalar kente göç eden göçmenler tarafından rastgele işgal edilerek üzerine ruhsatsız ve alt yapısı olmayan yapılar inşa edilmiştir.

Nitekim bu tarz yapılar Seyhan ilçesinin sadece bir bölümünde veya belli başlı mahallelerinde oluşmamış kentin bünyesinde bulunan 96 mahallesinin tamamında yaygın halde

bulunmaktadır. Yine kentin güneyinde bulunan Gülbahçesi, Havuzlubahçe, Dağlıoğlu, Hürriyet, Mirzaçelebi, Yenibey, Ova ve Şakirpaşa gibi yoğun göçe maruz kalmış mahallelerin tamamında ikamet eden aileler genellikle aynı evin içerisinde geniş aile şeklinde yaşamaktadır. Bu tarz yaşam süren aileler hem geldikleri yerin kültürünü yaşamaya devam etmekte hem de kente uyum sağlama sürecinde maddi olarak tasarruf sağlamaktalar. Özellikle Seyhan ilçesine 1980 yılı sonrasında Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinden göç eden insanlar mahalle seçimlerini genellikle aile ya da hemşehri bağına bağlı olarak gerçekleştirmişlerdir. Buna bağlı olarak da Dumlupınar, Koza, Gülpınar, Barbaros, Mekân, Dağlıoğlu, Gülbahçesi, Ova, Sarıhamzalı, Söğütlü, Hürriyet ve Yeni mahallerinde gettolaşma meydana gelmiştir. Bu tarz mahallelerde yaşayan insanlar genellikle kentle uyum sağlayamamış ve buralara kendi öz kültürlerini de taşımışlardır. Aynı zamanda bu mahalleler ile çevre mahallelerinde suç ve suçla karışma oranının yüksek, eğitim oranının düşük, işsizlik ve yoksulluğun ise üst seviyede olduğu görülmektedir. Bu mahallelerde kaçak yapılaşmanın daha kolay inşa edilebilmesinin yanında mahalle genelinin hemşehri bağına bağlı olarak oluşmasından dolayı kaçak su ve elektrik kullanımı da yaygın haldedir.

Gettolaşmanın yaygın olduğu mahallelerde hırsızlık, madde bağımlılığı, fuhuş ve şiddet gibi suç ve suç unsurlarına yatkın davranış sergileyen insanlara sıkça denk gelmek mümkündür. Bu mahallelerde okula gitmeyen çocuklarda uyuşturucu kullanım yaşı 12-13'lere kadar düşmüş olup uyarıcı ve uyuşturucu madde ticareti yapmaktan hakkında işlem yapılan kişi sayısı da çok fazladır. Genel olarak bu mahallelerde uyarıcı ve uyuşturucu madde ticareti yapan ve torbacı diye adlandırılan bu kişiler, terkedilmiş metruk binalarda, köşe başlarında, caddelerde, nargile kafelerinde ve park halinde bulunan araçlarının içerisinde madde satışı yapmaktadır. Yoğun göçe maruz kalan bölgelerde yaşayan halkın genelinin eğitimsiz ve yoksul bir hayat yaşamaları nedeniyle, 15-20 yaş aralığındaki gençler kolay yoldan para kazanma yoluna gitmektedir. Bu nedenle çeteleştikleri ve mafya tarzı oluşumların içine girerek kent genelinde bulunan esnaflardan “çökerek” haraç istedikleri ve bunu karşılamayan esnafların iş yerlerine silahlı saldırı düzenlemekteler. Nitekim söz konusu insanların bu ve buna benzer nitelikteki suç eğilimleri nedeniyle, Adana ili hakkında yerel ve ulusal basında sıkça haberler yapıldığı da görülmektedir.

Seyhan ilçesi genelinde özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden göç eden ve suç eğilimi yüksek olan kişiler yine aynı kendileri gibi aynı bölgelerden göç edip Seyhan ilçesine

yerleşen ve ekonomik durumu daha iyi olan ya da kendileri gibi mafyalaşan karşı gruplardan haraç almaya çalışmaktadır. Esasen bu göçmen gruplar da kendi içinde birbirleriyle karşı karşıya gelmiş ve gruplara ayrılmışlardır. Göçün oluşturduğu problemlerin bir diğeri de kent genelinde artan işsizliktir. Adana ili 1950 ile 1980 yıllarında gelişen sanayisi nedeniyle yoğun göçe maruz kalmış ve göç eden bireyler genellikle fabrikalarda kendi vasıflarına göre iş bulmakta zorlanmamıştır. Yine Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden göç eden göçmenlerin içerisinde niteliksiz iş gücüne sahip olanlar tarla veya bahçelerde gündelikçi olarak çalışarak geçimlerini sağlamayı meslek edinmişlerdir. Ancak bunun sonucu olarak da 1990 yılı itibariyle artan göç hareketliliği ve iyice azalan sanayileşmeye bağlı olarak kent genelinde yaşayan niteliksiz iş gücüne sahip yerli halkın nitelikli iş gücüne sahip yerli halka kıyasla iş bulma şansı iyice azalmıştır.

Kaldı ki ortaya çıkan niteliksiz iş gücü işsizlik oranını yükselttiği gibi göçmen grupların marjinal oluşumların içerisine girmelerine de neden olmuştur. Göçmen gruplar arasında niteliksiz iş kollarında memleketlerine göre dağılım bile olduğu görülmektedir. Örneğin Mardinli Araplar kebab ustası ya da tabla “seyyar” ile sebze ve meyve satarken, Mardinli Kürtlerin pazarcılık ve sebze/meyve halinde komisyonculuk yaptıkları, yine niteliksiz göçmenlerin birçoğu inşaat işleri, seyyar satıcılık, ırgatlık ve hamallık gibi işlerde gündelikçi olarak geçimlerini sağlamaktadır. Bunun yanında kent genelinde bulunan kafe, restoran, eğlence mekânları, oto galeri ve inşaat sektörü gibi alanların işletmecileri genel olarak Doğu ve Güneydoğudan göç eden insanlardan oluşmaktadır. Esasında göçmen gruplar arasında olduğu gibi yerli halk ile bazı göçmen gruplar arasında da ciddi oranda gelir dağılımı farkının olduğu görülmektedir.

Ayrıca 2011 yılında başlayan Arap baharının devamı niteliğinde olan Suriye iç savaşından kaçarak ülkemize sığınan Suriyelilerden Adana’da yaşayan 211.760’nın yaklaşık 130 bini Seyhan ilçesinde ikamet etmektedir. Söz konusu bu Suriyeliler yoğun olarak: Mirzaçelebi, Şehitduran, Hürriyet, Şakirpaşa, Narlıca, Dervişler, Akkapı, Kocavezir, Kuruköprü ve Dumlupınar’da ikamet etmektedir. Ancak Suriyeliler yoğun olarak bu mahallelerde yaşıyor olsa da Seyhan ilçesinin tamamında Suriyeliler bulunmakta olup bu Suriyelilerin dağılımı ise maddi durumlarına göre şekil almıştır. Şöyle ki maddi durumu iyi olan birtakım Suriyeliler kentin kuzey mahalleleri olan Gürselpaşa, Pınar ve 2000 Evlerde bulunan modern yapılar ile orta Seyhan da bulunan Reşatbey mahallesi gibi tarihi mahallelerde ikamet etmekte iken bazı

Suriyelilerde Mürseloğlu, Kayışlı ve Çaputcu gibi mahallelerde çadırlarda yaşayıp gündelik tarım işçisi olarak çalışmaktadır.

Sonuç olarak Seyhan ilçesi özelinde ortaya çıkan göçler kentin öncelikle demografik yapısında önemli değişimlerin yaşanmasına sebebiyet vermiş ve buna bağlı olarak da bazı mahallelerin oluşumunda gettolaşma yaşanmıştır. İlçedeki yapıların geneli de bu göç hareketliliğine bağlı olarak ruhsatsız ve imarsız bir şekilde inşa edildiğinden, kent genelinde bulunan yapıların %75'i ruhsatsız ve tek katlı birbirine bitişik evlerdir. Özellikle Seyhan ilçesinin güneyindeki mahalleler şehir planına göre inşa edilmediğinden birçok mahallenin alt yapısı şu an ki yoğun nüfusu karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Ayrıca Seyhan ilçesinin demografik yapısına bakıldığında Adana, Mardin, Diyarbakır, Mersin, Siirt, Şanlıurfa, Osmaniye, Niğde ve Bitlis illeri nüfusuna kayıtlı olan bireylerin ilçenin genel nüfusunu oluşturduğu görülmektedir. Yoğun göçler sonrasında Adana ilinin genelinde asayişin bozulduğu, kasten öldürme olaylarında artış yaşandığı, uyarıcı ve uyuşturucu madde kullanımı ile ticaretinin yaygın hale geldiği, haraç almak için iş yerlerine silahlı saldırılar düzenlenmesi gibi birçok olaylarda artış yaşandığı gözlemlenmektedir. Özellikle Seyhan ilçesinin güneyinde yoğun bir şekilde yaşayan geçici koruma altındaki Suriyelilerin kentle uyum konusunda birtakım problemler yaşadığı ve yerli halk ile kaynaşmak istemedikleri tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

1927 Umumi Nüfus Tahriri, Ankara 1927.

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanun'u

Akçadağ, E. (2012), Yasadışı Göç ve Türkiye. Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, Rapor No; 42, İstanbul: Bilgesam Yayınları.

Akgür, Z.G. (1997), Türkiye’de Kırsal Kesimden Kente Göç ve Bölgelerarası Dengesizlik (1970-1993), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Aliyev, S.M. (2001), “Kafkasya”, DİA-24, s.159, İstanbul.

Alphan, H., (2003), Land-use change and urbanization of Adana, Turkey. Land Degradation and Development, s.575-586.

Atayün, Y. (2002), Mülteciler Sorununa Sosyolojik Bir Yaklaşım, Van Örneği, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Arı, K. (2017), Türk Roman ve Öyküsünde “Mübadele”, Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi (1), s.5-28.

Akan, Y., ve Arslan, İ. (2008), Göç Ekonomisi, Türkiye Üzerine Bir Uygulama; Ekin Yayınları.

Açıkgöz, R., Yusufoglu, Ö.Ş. (2012), “Türkiye’de Yoksulluk Olgusu ve Toplumsal Yansımaları”, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 1.Cilt, 1.Sayı, s.76-117.

Adana Büyükşehir Belediyesi Arşivi

Arık, B.T., On iki Asırlık Türk Yurdu Adana Fethinin Destanı, İstanbul 1943, s.5.

Aktan, S., 1967, Dünkü ve Bugünkü Adana.

UNHCR (2001), Dünya Mültecilerinin Durumu, İnsani Yardımın Elli Yılı (2000), Başkent Matbaası.

Benevolo, L. (1995). Avrupa tarihinde kentler, İstanbul, Afa Yayıncılık.

BİGD, Genel Nüfus Sayımı (20 İlkteşrin 1935), İstanbul 1937.

BİGD, 23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı, Ankara 1961.

BİGD, Seyhan Vilayeti 1935 Genel Nüfus Sayımı, İstanbul 1937, s.5.

Bayraktar, H., 2007.“Kırım ve Kafkasya’dan Adana Vilâyeti’ne Yapılan Göç ve İskânlar (1869-1907)”, Türkiye Araştırmaları Dergisi, s.22.

BOA, DH.MKT, Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dahiliye Nezareti Mektubî Kalemî.

BOA, Y.PRK.KOM, Başbakanlık Osmanlı Arşivi Yıldız Perakende Evrakı Komisyonu.

Behar, C. (1996), Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye'nin Nüfusu (1500-1927), Ankara, Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları.

Castles, S. ve Miller, M. J. (1998), The Age of Migration, Mcmillan, London.

Çelik, C. (2012), "Göç, Kentleşme ve Din", Din Sosyolojisi, (Ed.N. Akyüz, İ. Çapcıoğlu), Ankara, Grafiker Yayınları, s.297-306.

Çağlar, A. (2011), Türkiye'de Sığınmacılar, Sorunlar, Beklentiler ve Sosyal Uyum, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Çiçekli, B., 2013, Yabancılar ve Mülteciler Hukuku, Ankara, Seçkin Yayınevi.

Dahiliye Vekaleti, İdare Taksimatı, İstanbul 1933.

Darkot, B., "Adana", İslam Ansiklopedisi, C.1, İstanbul 1965.

DİE. (2002), 2000 Genel Nüfus Sayımı: "Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri"-01Adana, Ankara, DİE Matbaası.

Duru, B. ve Alkan, A. (2002), 20. Yüzyıl Kenti, Ankara, İmge Kitapevi.

Doğan, İ. (2012), Sosyolojik Kavramlar ve Sorunlar, Ankara, Pagem.

Demirtaş, M. (2009), "Kırım Savaşı ve 93 Harbi Sürecinde Osmanlı Memleketine Gelen Göçmenlerin Sevk ve İskânları." Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, s.215-238.

Develioğlu, F., (1996), Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Ankara, Aydın Yayınevi.

Erdoğan, T. (2017), Göç ve Göçmen Kavramlarının Analizi. (Ed. Alaattin Aköz ve Doğan Yörük) (s.13-28), Palet Yayınları.

Esen, A. ve Duman, M. (2016), Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyeliler; Tespitler ve öneriler, İstanbul, Aryan Basım Tanıtım ve Matbaa.

Erder, S., (2006), Refah Toplumunda Getto, İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Ener, K., (1939), "Adana Çiftçiliğinin 80 Yıllık Yakın Tarihi Üzerine Etütler", Görüşler, s.17.

Ener, K., (1960), Tarih Boyunca Adana Ovasına (Çukurova'ya) Bir Bakış, s.13-15.

Ener, K., 1978, Adana Tarihine ve Tarımına Dair Araştırmalar, İstanbul, s.108.

Falco, C., Galeotti, M. and Olper, A. (2019), Climate change and migration: Is agriculture the main channel, Global Environmental Change, s.59.

Günay, E., D. Atılgan ve E. Serin (2017), "Dünya'da ve Türkiye'de Göç Yönetimi", Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, (s.37-60).

Göney, S., 1976, Adana Ovaları (1), İstanbul.

Heywood, A. (2013), Küresel Siyaset. (Çev. Nasuh Uslu, Haluk Özdemir), Ankara, Adres Yayınları.

Kırımlı, H., “Kırım”, DİA (Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi) (25), Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2002, s.458.

Işık, Ş. (2005), “Türkiye’de Kentleşme Hareketleri ve Kentleşme Modelleri”, İzmir, Ege Coğrafya Dergisi, sayı,14, (s.57-71).

IOM (Uluslararası Göç Örgütü) (2009), Göç Terimleri Sözlüğü, Cenevre; IOM, (Yayın No:18).

Bozkurt, İ., Bozkurt, B. ve Hasgöl, S., Salnâme-i Vilayet-i Adana-1287, (s.96).

İsbir, E.G. (1991), Şehirleşme ve Meseleleri., Ankara, Gazi Büro Yayınları, (2. Baskı)

İpek, N. (1994), Rumeli'den Anadolu'ya Türk Göçleri, 1877-1890, Ankara, Türk Tarih Kurumu.

İlbaşı, T. ve Çakır S. (Danışman), Antalya’da Gecekondu Ailelerinin Kentleşme Süreci ve Sosyo-Ekonomik Yapıları (Ahatlı Mahallesi Örneği) SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Bitirme Tezi, (s.76), Isparta, 2010.

İstanbul Üniversitesi Tarih Dergisi, (s.32), İstanbul 1979.

İçduygu, A. ve Sirkeci İ. (1999), “Cumhuriyet Dönemi Türkiye’inde Göç Hareketleri”, 75 Yılda Köylerden Kentlere, Oya Baydar, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları.

İçduygu, A. (2008). Uluslararası göç ve Türkiye: 2000’li yıllar. İstanbul: TÜSİAD Yayınları.

Kara, H., “Çukurova’da Pamuk”, A.Ü.D.T.C.F. Coğrafya Araştırmaları Dergisi, (s.7) (1975).

Kıray, M.B. (2003), Kentleşme yazıları, İstanbul, Bağlam yayınları.

Karpat, K.H. Osmanlı Nüfusu (1830-1914), Demografik ve Sosyal Özellikler, (çev. Bahar Tırnakçı), Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 2003.

Kurt, Y., Çukurova Tarihinin Kaynakları (1), “1525 Tarihli Adana Sancağı Mufassal Tahrîr Defteri”, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 2004.

Karpat, K.H., “Osmanlı Devleti’nde 19. Yüzyıldaki Nüfus Hareketleri”, Osmanlı Nüfusu (1830-1914) Demografik ve Sosyal Özellikleri, (çev. Bahar Tırnakçı), İstanbul 2003.

Keser, İ., (2006), “Kentsel Dinamikler ve Kamusal Alanın Farklılaşması, Adana Nusayrileri”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kanat, C., “Memlukler ve Çukurova”, “Efsaneden Tarihe Tarihten Bugüne Adana Köprü Başı,” (Haz. Erman Artun-M. Sabri Koz), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2000.

Kurt, Y., “Ramazanoğulları Beyliği”, Türkler, C.6, Ankara 2002, (s.821).

Kıray, M., “Sosyo-Ekonomik Hayatın Değişen Düzeni; Kendiliğinden Dört Köyün Monografik Karşılaştırması”, Değişen Toplum Yapısı (Toplu Eserleri 3), İstanbul 1998, (s.174).

- Keser, İ., (2006), “Kentsel Dinamikler ve Kamusal Alanın Farklılaşması, Adana Nusayrileri”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karakuş, M., Aydın K., Baykam, Z., Ergün, H., Teymen B., Yılmaz, R. A. ,Yüzeroğlu H., (1999), “Sanayi”, Adana Güçbirliği Vakfı (komisyon) Adana Sosyo-Ekonomik Rapor içinde, Çukurova Üniversitesi.
- Karabey, H. (1980), Kentsel olgu, (1) Baskı, Ankara, Kent Matbaası.
- Keleş, R. (2013), Kentleşme politikası, (12) Baskı, Ankara, İmge Kitapevi.
- Keleş, R., (1974), “Şehirleşmede Denge Sorunu”, İstanbul, Mimarlık Dergisi, sayı; 37, (s.87-114).
- Keleş, R., (1996), Kentleşme Politikaları, Ankara, İmge Yayınevi.
- Lee, E.S., (1966), A Theory of Migration Demography, 3 (1), (s.47-57).
- MDP–Migration Data Portal (2020). International students, Key Trends. https://www.migrationdataportal.org/international-data?i=stud_in &t=2021 (Erişim tarihi: 7.7.2024.)
- Mutluer, M. (2003), Uluslararası Göçler ve Türkiye, İstanbul, Çantay.
- Özmen, Ü., Kent Kent Türkiye, Adana, Pamukbank Yayını, Ankara 1968.
- Özmen, Ö., “Adana’nın Tarihsel Yapı Dokusu, Kaleler, Kervansaraylar-Hanlar ve Camiler”, Efsaneden Tarihe Tarihten Bugüne Adana Köprü Başı, (Haz. Erman Artun-M. Sabri Koz), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2000.
- Olçay, Z. (2012), “Mülteci-Göçmen Belirsizliğinde İklim Mültecileri”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı, 99, (s.230-240).
- Özer, İ. (2004), Kentleşme ve kentlileşme ve kentsel değişme, Ankara, Ekin Kitapevi.
- Öztekin, S., (2016), AB, ABD ve Türkiye’nin Göç ve Sosyal İçerme Politikalarının Analizi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Özkalp, E., (1995), Sosyolojiye Giriş, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Petersen, W., (1958), “A General Typology of Migration”, Amerikan Sociological Review, Vol, 23, No. 3 (Jun.1958), (s.256-266).
- Pirenne, H., (1994), Ortaçağ kentleri ve kökenleri ve ticaretin canlanması. 4. Baskı, Ankara, İletişim Yayınları. Bookchin, M. (1999). Kentsiz kentleşme. 1’inci baskı, İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- Ravenstein, E. G. (1885). The Laws of Migration Journal of the Statistical Society of London, 48 (2), (s.167-235), Published By, Oxford University Press.
- Sencer, Y., (1979), Türkiye’de Kentleşme, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.

Sümer, F., (1963), “Çukur-Ova Tarihine Dair Araştırmalar (Fetihten XV. Yüzyılın İkinci Yarısına Kadar)”, Tarih Araştırmaları Dergisi, (s.1).

Somuncu, M., (2005), Aladağlar, Yaylacılık ve Dağ Göçebeliği Konusunda Bir Araştırma, Ankara; Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Sezal, İ., (1997), “Göçler ve şehirleşemeyen şehirler”, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi Toplum ve Göç, Ankara, Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları.

Saydam, A., (1997), Kırım ve Kafkas Göçleri (1856-1876), Ankara, TTK.

Saydam, A., (1999), “Kırım ve Kafkasya’dan Yapılan Göçler ve Osmanlı İskân Siyaseti”, Osmanlı, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, (s.667).

Sirkeci, İ. ve Yücesahin, M.M., (2014), Türkiye’de Göç Çalışmaları, Göç Dergisi, (1), (s.1-10).

Seyhan Belediyesi, 2020-2024 Stratejik Plan, Adana. <http://www.seyhan.bel.tr/2020-2024-stratejik-plan.pdf> (Erişim tarihi: 30.11.2024).

Salname-i Vilayet-i Adana-1309, (s.1).

Şahin, Y., (2010), Kentleşme Politikası, Trabzon, Murathan Yayınevi.

Şeker, D. ve Uçan, G., (2016), Göç Sürecinde Kadın, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (14), (s.197-212).

Topçuoğlu A.R., (2015), Düzensiz Göç; Küreselleşmede Kısıtlanan İnsan Hareketliliği, Küreselleşme Çağında Göç, Kavramlar, Tartışmalar (s.501-518), (Der. S. Öner, N. Aslı Şirin Öner), İstanbul, İletişim Yayınları.

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı: <https://www.goc.gov.tr/multeci> (Erişim tarihi: 10.01.2025).

Tümtaş, M.S. ve Çelikkaleli Ö., (2014), “Kente Göç Sosyal Dışlanmışlık ve Ergenlerdeki Psikolojik Belirtileri”, (Ed.) Keçeli, A. ve Çelikoğlu, Ş. Kent Çalışmaları I, Detay Yayıncılık, Ankara, (s.41-66).

Topçu S. ve Beşer A., “Göç ve Sağlık. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi”, 2006;10 (3) (s.37-40).

Türkiye İstatistik Kurumu, (2024), Nüfus İstatistikleri Portalı. <https://www.tuik.gov.tr/> (Erişim tarihi:1.12.2024).

Türkiye İstatistik Kurumu. (2023). İç Göç İstatistikleri. <https://www.tuik.gov.tr/> (Erişim tarihi: 1.12.2024).

Toros, T. Seyhan Cumhuriyetin 15 Yılı içinde, İstanbul 1938, (s.43-44).

Toksöz, M.ve Yalçın, E., “Modern Adana’nın Doğuşu ve Günümüzdeki İzleri”, Abdullah Kuran için Yazılar, (Haz. Çiğdem Kafescioğlu, Lucienne Thys şenocak), İstanbul 1999.

Türk Ziraat Tarihine Bir Bakış, İstanbul 1938, (s.129).

Tekeli İ., (2010), Konut Sorununu Konut Sunum Biçimleriyle Düşünmek, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

TÜİK, Nüfus Sayımları, Adrese Dayalı Nüfus.

UNESCO - United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2018). Global education monitoring report 2019: migration, displacement and education: building bridges, not walls. <https://en.unesco.org/gem-report/report/2019/migration> (Erişim tarihi:7.07.2024).

Uzun, H., (2004), 1919-1950 Yılları Arasında Türkiye Yunanistan İlişkileri. Gazi üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 5 (2), (s.35-50).

Üner, S., (1972), Nüfusbilim Sözlüğü, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Ünal, A., (2000), “Adana'da Kizzuwatna Krallığı Taş Devrinden Hitit Devleti'nin Yıkılışına Kadar Adana ve Çukurova Tarihi”, Efsaneden Tarihe, Tarihten Bugüne Adana, Köprü Başı, (Eds, S. Koz-E. Artun), İstanbul, (s.43-69).

Yurt Ansiklopedisi, “Adana”, C.I, İstanbul 1981.

Yurt Ansiklopedisi (1981), Cilt 1, Anadolu Yayıncılık A.Ş., İstanbul.

Yurt Ansiklopedisi, “Adana”, (s.22).

Yılmaz, F., (2008), Avrupa'da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı. Ankara, USAK Yayınları.

Yenigül, S.B., (2004), “Göçün Kent Mekânı Üzerine Etkileri”, Ankara: Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 18 (2), (s.273-288).

Yurt Ansiklopedisi (1981), Cilt 1, Anadolu Yayıncılık A.Ş. , İstanbul.

Yurt Ansiklopedisi, “Adana”, (s.121), Ankara 1994, (s.100).

Yurt Ansiklopedisi, “Adana” 1994, (s.20).

Adana Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Erişim adresi: <https://adana.csb.gov.tr/ilimizi-taniyalim> (Erişim tarihi: 05.01.2025).

Harita, Erişim adresi: <https://www.harita.gen.tr/> (Erişim Tarihi: 23.05.2024)

Kent Mühendislik, Harita, İnşaat, Müşavirlik, Gayrimenkul ve Yatırım Danışmanlığı, Erişim adresi: <https://www.kentmuhendislik.com/sehir-plani-nedir-nasil-planlanir/> (Erişim Tarihi: 09.08.2024).

Mynet haber sitesi, Erişim adresi: <https://www.mynet.com/dijital-gocebe-nedir-nasil-olunur-dijital-gocebe-meslekleri-maaslari-vizesi-ve-sartlari-> (Erişim Tarihi: 27.7.2024).

Nüfusuna com. sitesi, Erişim adresi: https://www.nufusune.com/49-adana-seyhan-pinar-mahallesi-nufusu#google_vignette (Erişim Tarihi: 26.7.2024)

Politik Yol haber sitesi, Erişim adresi: <https://www.politikyol.com/turkiyede-yabanci-ogrenci-sayisi-1-milyonu-gecti> (Erişim Tarihi: 7.07.2024).

Türkiye İstatistik Kurumu, Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kent-Kir-Nufus-Istatistikleri-2022-49755c> (Erişim Tarihi: 09.08.2024).

UNHCR, Erişim adresi: <https://www.unhcr.org.tr>. (Erişim Tarihi: 22.05.2024)

EKLER

EK-A: GÖRÜŞME FORMU

Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesinde lisansüstü eğitim öğrencisiyim. Adana ilinin merkez ilçesi konumunda bulunan Seyhan ilçesinin göç haritasının zaman içerisinde nasıl değiştiği ve bu değişime paralel olarak Seyhan ilçesinin 96 mahallesinde ikamet eden vatandaşların iç göçmen ve uluslararası göçmen karşılaştırmaları esas alınarak intibak ve kaynaşma süreçleri ile göçün kentleşme yapısına olan etkileri üzerine bir tez çalışması hazırlıyorum.

Adana ilinin merkez ilçesi konumunda bulunan Seyhan ilçesinin göç haritasının zaman içerisinde nasıl değiştiği ve bu değişime paralel olarak Seyhan ilçesinin 96 mahallesinde ikamet eden vatandaşların iç göçmen ve uluslararası göçmen karşılaştırmaları esas alınarak intibak ve kaynaşma süreçlerinin nasıl oluştuğunun tespit edilmesi hedeflenmiştir. Somut bir gerçeklik yansıtmayı amacıyla uluslararası göç ile iç Göç'ün temel etkenleri araştırılmış ve buna ilişkin mülakatlara yönelik verilerin ortaya konulması çalışılacaktır. Ayrıca çalışmada temel hedef; Seyhan ilçesinin göç haritası ortaya çıkarılarak, Seyhan ilçesinde yaşayan vatandaşların göçün etkisi altında yaşam alanlarını nasıl şekillendirdiğini, kendilerini göçe zorlayan sebep ile Seyhan ilçesini tercih etme sebeplerini, sosyal ekonomik durumları ile göçün Seyhan ilçesi bünyesinde bulunan 96 mahallesinde kentleşme yapısının hangi dinamikler üzerinden şekillendirdiğini tespit etmektir.

Bu araştırmada Seyhan ilçesine göç eden bireylerle görüşmeler yapıyorum. Yaptığım tüm görüşmelerdeki verilen bilgiler yalnızca bu araştırmada kullanılacak ve kişisel bilgiler gizli tutulacaktır.

Görüşmenin yaklaşık olarak bir saat civarı süreceği düşünülmektedir. Görüşmenin kapsamına göre değişiklik arz edebilmektedir. İzniniz dâhilinde görüşmemizi kaydetmek isterim. Kaydetmedeki amaç hem zamanı verimli kullanmak hem de görüşmeler yazıya geçirileceği vakit bilgilerin unutulabilmesinin önüne geçilmek istenmesidir.

Görüşmeyi kabul ettiğiniz için öncelikle teşekkür etmek isterim. Görüşme öncesinde sormak istediğiniz sorularınız varsa cevaplayabilirim.

EK-B: GÖRÜŞME SORULARI

- Seyhan ilçesine ne zaman göç ettiniz?
- Göç etme sebebiniz nedir?
- Nereden göç ettiniz?
- Neden Seyhan ilçesini tercih ettiniz?
- Seyhan ilçesinde göçmenler nerelere yerleşmişlerdir?
- Göç sonrası Seyhan ilçesinde edinilen tecrübeler olumlu olumsuz nelerdir?
- Seyhan ilçesinde yaşayan yerleşik halk ile göçmenlerin ilişkileri nasıl kurulmuştur?
- Göç edenlerin mevcut durumu nedir?

EK-C: GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

T.C.
ADANA ALPARSLAN TÜRKİŞ BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

LÜTFEN BU DÖKÜMANI DİKKATLİCE OKUMAK İÇİN ZAMAN AYIRINIZ

Sizi Fatih Aktaş tarafından yürütülen " Seyhan İlçesi Göç Haritası " başlıklı araştırmaya / anket çalışmasına davet ediyoruz. Bu araştırmaya / anket çalışmasına katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını, bu araştırmanın gönüllü katılımcılara getireceği olası fayda ve rahatsızlıklarını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan hususlar varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz bize sorunuz.

Araştırmaya / anket çalışmasına katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Size verilen formlardaki soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. Bu formlardan kys123elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır ve bilgileriniz kesinlikle gizli tutulacaktır. Ayrıca bu bilgileriniz hiçbir kurum ve kişi ile **paylaşılacaktır** ve çalışma sona erdiğinde niteliğine göre anonimleştirilecek veya **imha edilecektir**. Çalışmaya katılmama veya herhangi bir anda çalışmadan çıkma hakkına sahipsiniz. Her iki durumda da bir ceza veya hakkınız olan yararların kaybı kesinlikle söz konusu olmayacaktır.

"Ayrıca resim, görüntü ve ses kayıtları, kimlik, iletişim bilgileri ve mali bilgiler, grup üyelikleri, aile bilgileri, sağlık bilgileri, mülakat değerlendirme raporları, anket formları vb. dâhil olmak üzere kişisel veri içeren tüm bilgileriniz, 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu dolayısıyla, hiçbir kurum ve kişiyle paylaşılmayacak ve çalışma süresi sona erdiğinde (resim, görüntü ve ses kayıtları, kimlik, iletişim bilgileri ve mali bilgiler, grup üyelikleri, aile bilgileri, sağlık bilgileri, mülakat değerlendirme raporları, anket formları dâhil tüm bilgiler) yazılı ve elektronik ortamda imha edilecektir."

Araştırmanın Amacı:
(Araştırmanın / Anket çalışmasının amacı, çalışmaya katılmayı kabul edecek olan gönüllünün anlayacağı bir dilde, kısa ve öz bir şekilde açıklanmalıdır.)

Adana ilinin merkez ilçesi konumunda bulunan Seyhan ilçesinin göç haritasının zaman içerisinde nasıl değiştiği ve bu değişime paralel olarak Seyhan ilçesinin 96 mahallesinde ikamet eden vatandaşların iç göçmen ve uluslararası göçmen karşılaştırmaları esas alınarak intibak ve kaynaşma süreçleri ile göçün kentleşme yapısına olan etkilerinin tespit edilmesidir.

Araştırmanın Nedeni: ☐ Bilimsel Araştırma ☒ Tez Çalışması

Araştırmanın Muhtemel Süresi: 3 AY

Katılması Beklenen Katılımcı / Gönüllü Sayısı: 60 KİŞİ

Size Getirebileceği Olası Fayda ve Rahatsızlıklar: Araştırmada sizi rahatsız edecek herhangi bir husus bulunmamaktadır.

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): SEYHAN

Çalışmaya Katılım Onayı
Yukarıdaki metni okudum ve katılmam istenen araştırma / anket çalışmasının amacını ve gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları tamamen anladım. **Çalışma hakkında soru sorma ve tartışma imkânı buldum ve tatmin edici yanıtlar aldım. Bu çalışmayı istediğim zaman ve herhangi bir neden belirtmek zorunda kalmadan bırakabileceğimi ve bıraktığım zaman herhangi bir olumsuzlukla karşılaşmayacağımı anladım.**

Bu koşullarda söz konusu anket çalışmasına kendi rızamla, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı (çocuğumun/vasimin bu çalışmaya katılmasını) kabul ediyorum.

Tarih: / /

Katılımcının (kendi el yazısı ile)	Velayet veya Vesayet Altında Bulunanlar İçin: Veli veya Vasisinin (kendi el yazısı ile)
Adı Soyadı:	Adı Soyadı:
İmzası:	İmzası:

Sayfa 1/2

ATU.BAYEK.FR.004/02

Yayın Tarihi: 06.05.2019

Revizyon Tarihi: 13.05.2024

EK-Ç: ÜNİVERSİTE ETİK KURUL ONAYI

Toplantı Sayısı	Karar Sayısı	Karar Tarihi
05	2	2.12.2024

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Kent Çalışmaları Ana Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Fatih AKTAŞ'ın, Üniversitemiz İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Levent DUMAN'ın, danışmanlığında yürüttüğü "Seyhan İlçesi Göç Haritası" başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında yapmış olduğu Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurul başvurusu hakkında görüşüldü.

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Kent Çalışmaları Ana Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Fatih AKTAŞ'ın, Üniversitemiz İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Levent DUMAN'ın, danışmanlığında yürüttüğü "Seyhan İlçesi Göç Haritası" başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında yapmış olduğu Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurul başvurusu incelenmiş olup çalışmaya katılacak kişilerden "Gönüllü Katılım Formu" alınması ve ilgili mevzuat hükümleri uyarınca bahsi geçen çalışma ile ilgili kurum/kurumlardan da gerekli izinlerin alınması şartıyla çalışmanın yapılmasının etik açıdan uygun olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Neşe YALÇIN
Sosyal ve Beşeri Bilimler BAYEK
Başkanı

Prof. Dr. Ayşe Aslıhan ÇELENK
Başkan Yardımcısı

Prof. Dr. Celile ÖZÇİÇEK
DÖLEKOĞLU
Üye

Prof. Dr. Ceyda TANRIKULU
Üye

Prof. Dr. Cihan ÇETİNKAYA
Üye

Prof. Dr. Fatma Nur İPLİK
Üye

Prof. Dr. İbrahim Efe EFEOĞLU
Üye

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : 7HBS-LG6T-8DL6 Belge Doğrulama Adresi : <https://ebyssorgu.atu.edu.tr>

Adres:
Telefon No :
e-Posta :

Fax No :
İnternet Adresi : <http://www.atu.edu.tr>

Bilgi İçin : Cemile GÜNDOĞDU
Bilgisayar İşletmeni

